

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

Republic of Estonia — 15 years in EU and in NATO
35 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of journal
“Estonian Discussions on Economic Policy”
Special Editon in Honour of Prof. Dr. Matti Raudjärv

Articles (CD-ROM) * Summaries * Chronicle

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

Republik Estland — 15 Jahre in EU und in NATO
35 Jahre seit der sogenannten Schiffskonferenz und Gründung der Zeitschrift
„Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“
Festschrift für Prof. Dr. Matti Raudjärv

Beiträge (CD-ROM) * Zusammenfassungen * Chronik

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

Eesti Vabariik — 15 aastat EL-s ja NATO-s
35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirjast
„Eesti majanduspoliitilised väitlused“
Prof dr Matti Raudjärv'ele pühendatud eriväljaanne

Artiklid (CD-ROM) * Kokkuvõtted * Kroonika

27th year of issue * 27. Jahrgang * 27. Aastakäik

1-2 / 2019

Estonian Discussions on Economic Policy: Republic of Estonia – 15 years in EU and in NATO / 35 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of journal “Estonian Discussions on Economic Policy” / Special Editon in Honour of Prof. Dr. Matti Raudjärv

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Republik Estland – 15 Jahre in EU und in NATO / 35 Jahre seit der sogenannten Schiffskonferenz und Gründung der Zeitschrift „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“ / Festschrift für Prof. Dr. Matti Raudjärv

Eesti majanduspoliitilised väitlused: Eesti Vabariik – 15 aastat EL-s ja NATO-s / 35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirjast „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ / Prof dr Matti Raudjärv’ele pühendatud eriväljaanne

Asutatud aastal 1984 / Gegründet im Jahre 1984 / Established in 1984

ASUTAJA, KOORDINAATOR JA PEATOIMETAJA / GRÜNDER, KOORDINATOR UND CHEFREDAKTEUR / FOUNDER, COORDINATOR AND CHIEF EDITOR:
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool – Pärnu Kolledž ja Mattimar OÜ)

Publikatsioon ilmub kuni kaks korda aastas / Die Publikation erscheint bis zu zwei Mal im Jahr / The publication is published once or twice a year

Artiklid on avaldatud andmebaasides: / Beiträge wurden in den Datenbanken publiziert:/
Articles have been published in the databases (indexed with and included in):

DOAJ – Directory of Open Access Journals (Netherlands),

EBSCO – Elton B. Stephens Company (USA),

EBSCO – Central & Eastern European Academic Source,

EBSCO – Discovery Service (**EDS**),

EconBib – Economics Bibliography (KSP Journals; International),

ECONIS – Economics Information System (Germany),

ESO – European Sources Online (United Kingdom),

SSRN – Social Science Research Network (USA)

Moreover, the journal is Under the indexing process with Scopus: **SCOPUS** – Largest abstract & citation database of peer-reviewed literature (USA, United Kingdom, Germany);
taotlemisel

KONTAKT - CONTACT:

Matti Raudjärv, Ph D (filosoofiadoktor-majanduskandidaat)

Tartu Ülikool (Pärnu Kolledž)

University of Tartu (Pärnu College) **or** Mattimar OÜ (kirjastaja, Verlag, publisher)

Ringi 35

Kose tee 79, 12013 Tallinn, Piritu

80012 Pärnu, Estonia

Estonia – Estland

matti.raudjarv@ut.ee

mattir@hotmail.ee; www.mattimar.ee

Tehniline sekretär ja korrektuur / Technical secretary and proofreader:

Kaarin Birk (Tallinna Tehnikaülikool; Tallinn University of Technology)

kaarin_birk@hotmail.com

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

**Republic of Estonia – 15 years in EU and in NATO
35 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation
of journal “Estonian Discussions on Economic Policy”**

Special Edition in Honour of Prof. Dr. Matti Raudjärv

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

**Republik Estland – 15 Jahre in EU und in NATO
35 Jahre seit der sogenannten Schiffskonferenz und Gründung
der Zeitschrift „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“**

Festschrift für Prof. Dr. Matti Raudjärv

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

**Eesti Vabariik – 15 aastat EL-s ja NATO-s
35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirjast
„Eesti majanduspoliitilised väitlused“**

Prof dr Matti Raudjärv’ele pühendatud eriväljaanne

27th year of issue * 27. Jahrgang * 27. aastakäik

1-2 / 2019

MATTIMAR
ANNO 1993

**Berliner
Wissenschafts-Verlag**

TALLINN * BERLIN

TOIMETUSKOLLEGIUM / REDAKTIONSKOLLEGIUM / EDITORIAL BOARD:

Peter Friedrich (University of Federal Armed Forces Munich, University of Tartu)
Irina Gogorishvili (Tbilisi Riiklik Ülikool, Ivane Javakhishvili State University of Tbilisi)
Enno Langfeldt (Fachhochschule Kiel, University of Applied Sciences of Kiel)
Stefan Okruch (Andrassy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest)
Armin Rohde (Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald; University of Greifswald)
Klaus Schrader (Kieli Maailmamajanduse Instituut; Kiel Institute of the World Economy)
Mart Sörg (Tartu Ülikool; University of Tartu)

TOIMETAJAD / REDAKTEURE / EDITORS:

Üllas Ehrlich (Tallinna Tehnikaülikool; Tallinn University of Technology)
Manfred O. E. Hennies (Fachhochschule Kiel; University of Applied Sciences of Kiel)
Sulev Mäeltsemees (Tallinna Tehnikaülikool; Tallinn University of Technology)
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool; University of Tartu)

Toimetaja-konsultant / Redakteurin-Konsultantin / Editor-Consultant:

Ruth Tammeorg (Tartu Ülikool, kvalifikatsioon: kutsesstandard – raamatukoguhoidja tase 6/ University of Tartu, Occupational qualification standard – Librarian, level 6)

Käesoleva publikatsiooni-ajakirja koostamist, väljaandmist ja trükkimist on toetanud järgmised ülikoolid ning organisatsioonid /

Die Herausgabe dieser Publikation wurde unterstützt durch folgende Universitäten und Organisationen /

The following universities and organisations have supported the publishing/printing of the publication:

- **Tartu Ülikool * Universität Tartu * University of Tartu**
- **Tallinna Tehnikaülikool * Technische Universität Tallinn * Tallinn University of Technology**
- **Kieli Rakendusülikool * Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel**
- **Greifswaldi Ülikool * Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald * University of Greifswald**
- **Jena Rakendusülikool * Ernst-Abbe-Hochschule Jena * University of Applied Sciences of Jena**
- **Mattimar OÜ * Mattimar GmbH * Mattimar Ltd**

Estonian Discussions on Economic Policy: Republic of Estonia – 15 years in EU and in NATO / 35 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of journal “Estonian Discussions on Economic Policy” / Special Editon in Honour of Prof. Dr. Matti Raudjärv, 2019, No. 1-2

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Republik Estland – 15 Jahre in EU und in NATO / 35 Jahre seit der Schiffskonferenz und Gründung der Zeitschrift „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“ / Festschrift für Prof. Dr. Matti Raudjärv, 2019, Nr. 1-2

Eesti majanduspoliitilised väitlused: Eesti Vabariik – 15 aastat EL-s ja NATO-s / 35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirjast „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ / Prof dr Matti Raudjärv’ele pühendatud eriväljaanne, 2019, nr. 1-2

Berlin, Tallinn: BWV * Mattimar
27th year of issue / 27. Jahrgang / 27. aastakäik

BERLINER WISSENSCHAFTS-VERLAG GmbH, MATTIMAR OÜ, 2019

ISSN 1736-5597 (trükis)
ISSN 1736-5600 (CD-ROM)
ISSN 2228-1878 (pdf, online)

ISBN 978-9985-844-84-7 (trükis)
ISBN 978-9985-844-85-4 (CD-ROM)
ISBN 978-9985-844-86-1 (pdf, online)
ISBN 978-9985-844-87-8 (epub)
ISBN 978-9985-844-88-5 (e-book)
ISBN 978-3-8305-3924-4 (trükis)
ISBN 978-3-8305-3924-4 (CD-ROM)
ISBN 978-3-8305-4117-2 (e-book)

Käesolevas publikatsioonis avaldatud artiklid on eelretsenseeritud anonüümselt sõltumatute doktorikraadiga retsensentide poolt.

Alle Beiträge der vorliegenden Publikation wurden vor der Veröffentlichung anonym von unabhängigen promovierten Experten rezensiert.

Before publishing, the articles in this collection have been anonymously peer-reviewed by independent reviewers holding a doctor's degree.

Trükitud trükikojas Miniprint OÜ / Gedruckt in der Druckerei Miniprint OÜ /
Printed in the publishing house of Miniprint OÜ, Tallinn, Estonia

- © Esikaas ja üldkujundus / Cover und Gesamtlayout / Front cover and general design: kirjastaja Mattimar OÜ; Mattimar-Verlag GmbH; publisher Mattimar 2019
- © Kirjastamine: kirjastajad, Herausgeber, publishers – Berlin, Tallinn: BWV * Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar-Verlag GmbH, 2019
- © Autorid, Autoren, Authors

Tähelepanuks autoritele!
Wichtige Anmerkung für Autoren!
Note for the authors!

Autor vastutab oma kirjutise sisu, õigekirja ja vormistamise eest ainuisikuliselt. Mattimar OÜ ei võta vastutust andmete õigsuse, täpsuse ega täielikkuse osas, samuti ei arvesta ka kolmandate poolte eraõiguslikke huve.

Artikli sissejuhatavas osas ootame me autoritelt, et nad **konkreetselt ja selgelt**

- kirjutaksid, mille poolest on autori tema arvates artikli teema aktuaalne;
- formuleeriksid artikli eesmärgi;
- formuleeriksid need uurimisülesanded, mille lahendamine aitab seatud eesmärki saavutada.

Artiklite, kokkuvõtete ja muude materjalide vormistamisnõuded on avaldatud Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee – “Aktuaalne” all: Infokiri).

Verantwortlich für den Inhalt sind die Autoren. Mattimar OÜ (Mattimar GmbH) übernimmt keine Gewähr für die Richtigkeit, Genauigkeit und Vollständigkeit der Angaben sowie die Beachtung privater Rechte Dritter.

Im einführenden Teil des Beitrages erwarten wir von dem Autor, dass er **konkret und deutlich**

- die Aktualität des Beitrages und des Themas hervorhebt;
- das Ziel des Beitrages formuliert;
- umfassend die Forschungsaufgaben formuliert, die zur Erreichung des Ziels gelöst werden müssen.

Die eingereichten Artikel und die dazugehörigen Zusammenfassungen müssen folgende Formvorschriften erfüllen (www.mattimar.ee – „Aktuell“: Merkblatt)

Authors are personally responsible for the content, correct spelling and formatting of their publications. Mattimar OÜ will not accept responsibility for the correctness, accuracy or completeness of the information and will not take into account private interests of third persons.

We expect from authors a **specific and clear** statement in the introductory part of the paper about:

- why the subject of the paper is topical in the opinion of the author;
- the objective of their paper;
- the research tasks which have to be fulfilled to achieve the stated objective.

With the delivery of your paper you will grant to the publishers the right to publish your paper (www.mattimar.ee – “Topical”: Information Letter)

SISUKORD / INHALTSVERZEICHNIS / CONTENTS

Eessõna ¹	14
Vorwort ²	14
Preface ³	15
Euroopa Liit – majanduspoliitiline ühendus, kuhu kuulub ka Eesti Vabariik	16
Die Europäische Union – das wirtschaftspolitische Bündnis, zu dem auch die Republik Estland gehört	22
The European Union – an economic and political union in which also the Republic of Estonia is a member	26
NATO – sõjalis-poliitiline organisatsioon, ka Eesti jaoks	30
NATO – die militär-politische Organisation, auch für Estland	33
NATO – a military and political organization, also for Estonia	36
Saateks – allakirjutanu oma kaasteelistest (peatoimetaja Matti Raudjärv)	38
Zum Geleit – der Unterzeichnende über seine Weggefährten (vom Chefredakteur Matti Raudjärv)	47
Foreword – the undersigned about his colleagues (by chief editor Matti Raudjärv)	50

* * *

Manfred O. E. Hennies

Mein Freund und Kollege Professor Dr. Matti Raudjärv	53
My friend and colleague, Professor Dr. Matti Raudjärv	55
Minu sõber ja kolleeg professor dr Matti Raudjärv	57

¹ Kuna 2019. aasta esimesel poolaastal ilmuv ajakiri osutus tavalisest mahukamaks ning ajakirja toimkond otsustas kaks numbrit (1-2 /2019) korraga publitseerida, siis sügisel ilmub ilmselt erandkorras (aga võib-olla saab see mõnel aastal traditsiooniks) ka ajakirja kolmas number (3 / 2019). Peatoimetajana võiks ma selle üle vaid rõõmustada.

² Da die im ersten Halbjahr 2019 erscheinende Zeitschrift umfangreicher geworden ist als die herkömmlichen Ausgaben und die Redaktionskommission entschieden hat, gleichzeitig zwei Nummern der Zeitschrift (1-2/2019) herauszugeben, wird im Herbst anscheinend ausnahmsweise auch die dritte Ausgabe (3/2019) erscheinen (was aber in einigen Jahren auch zur Tradition werden kann). Als Chefredakteur könnte ich mich darüber nur freuen.

³ As the journal to be published during the first half of 2019 turned out to have a higher volume than usual and the Editorial Staff decided to publish two volumes (1-2 /2019) together, a third issue (3/2019) will probably be published in autumn (but it may also become a tradition in some year). As the chief editor, I could only be glad about it.

ARTIKLID / PUBLIKATIONEN / ARTICLES

Maret Güldenkoh, Uno Silberg	The Characteristics of Family Business: A Comparative Analysis of East European Countries 63
Sulev Mäeltseems	In What Way Should the Preparations for the 2016 Administrative Reform Have Been Different and Why? 83
Matti Raudjärv	Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik/ Certain aspects of the Estonian wages policy 91
Viktor Trasberg	Alcoholic Beverage Choice – What Matters? 108

KOKKUVÕTTED / ZUSAMMENFASSUNGEN / SUMMARIES

Maret Güldenkoh, Uno Silberg	Pereettevõtlus Ida-Euroopa riikides 121
Sulev Mäeltseems	Mis ja miks võinuks olla teistmoodi 2016. aastal käivitatud haldusreformi ettevalmistuses? 125
Matti Raudjärv	Eesti palgapoliitika mõned aspektid 130
Viktor Trasberg	Mis mõjutab alkohoolse joogi valikut Eestis? 137

Ajakirja numbrisse 3-2019 (ilmub sügisel 2019) on lubanud artiklid esitada järgmised autorid/

Für die Ausgabe 3-2019 der Zeitschrift (wird im Herbst 2019 erscheinen) haben folgende Autoren versprochen, ihre Artikel einzureichen/

The following authors have promised to submit their papers for the Issue 3-2019 of the journal (will be published in autumn 2019):

- 1. Tõnu Aavasalu** (Tartu Ülikool, Põhja-Sakala vald; Eesti),
Karita Lepiste (Tartu Ülikool; Eesti),
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool, Eesti; Georgia Tehnikaülikool – Tbilisi Riiklik Ülikool; Georgia):
Einfluss der Verwaltungsreform auf die Entwicklung des Unternehmertums und Erbringung von öffentlichen Dienstleistungen in Estland/
Impact of the administrative reform on business development and on the provision of public services in Estonia/
Haldusreformi mõju ettevõtluse arengule ja avalike teenuste osutamisele Eestis

2. **Wolfgang Eibner** (Jena Rakendusülikool; Saksamaa LV):
Schuldenerlass für die Staaten der EWWU: Eine Chance zur Wiederbelebung europäischer ökonomischer Stärke und zur Stabilisierung des Euro: Ein Diskussionsbeitrag auf Basis des seinerzeitigen Brady- und Baker Planes/
Debt Relief in the EEMU: A new Chance for Returning European Economic Power and Stabilizing the Euro: A Discussion based on Former Brady and Baker Plans
3. **Irina Gogorishvili**,
Erekle Zarandia (mõlemad: Tbilisi Riiklik Ülikool; Georgia):
Erweiterung der Möglichkeiten für die Entwicklung der lokalen Selbstverwaltung in Georgien/
Expansion of Capacity Development of Local Self-Government in Georgia
4. **Nina Kekelidze** (Georgia Tehnikaülikool; Georgia),
Marina Metreveli (Georgia Tehnikaülikool, Georgia Parlament; Georgia),
Jelena Rootamm-Valter (Tartu Ülikool; Eesti):
The role of learning by doing process in tourism development policy (Case of Estonia-Georgia in tourism development cooperation)
Tegevusõpe roll turismi arendamise poliitika elluviimisel Eesti ja Gruusia arendusprojekti näitel
5. **Claus-Friedrich Laaser**,
Klaus Schrader (mõlemad: Kieli Maailmamajanduse Instituut; Saksamaa LV):
Enlargement Despite EU Crisis? Candidate Countries' Readiness for Accession
6. **Armin Rohde** (Greifswaldi Ülikool; Saksamaa LV):
Results and possible Consequences of the Eurosystems Current Monetary Policy/
Ergebnisse und mögliche Folgen der aktuellen Geldpolitik des Eurosystems

KROONIKA / CHRONIK / CHRONICLE

A.

**Meie autorite ning konverentsi ja ajakirja toetajate tähtpäevad ning tegevused
Jahrestage von unseren Autoren sowie von Unterstützern der Konferenz und der
Zeitschrift**

Important dates for our authors and supporters of the conference and journal

Prof dr Matti Raudjärv – 70 (eesti keeles)	142
Prof. Dr. Matti Raudjärv – 70 (auf deutsch)	142
Prof. Dr. Matti Raudjärv – 70 (in english)	143
Prof Matti Raudjärve akadeemiline CV	144
Academic CV of Prof. Dr. Matti Raudjärv	155

A-A.

Teised meie ajakirja ja konverentsi varasemad toetajad – tähelepanuväärsed ühiskonnategelased, teadlased ning teadusorganisaatorid

Andere frühere Unterstützer unserer Zeitschrift und Konferenz – bedeutsame Persönlichkeiten des öffentlichen Lebens, Wissenschaftler und Wissenschaftsorganisatoren

Other earlier supporters of our journal and conference – remarkable public figures, researchers and research administrators

Prof. Dr. Peter Karl-Friedrich Hoß (25.04.1937 – 21.12.2018)	
In memoriam (von Matti Raudjärv)	166
Prof dr Peter Karl-Friedrich Hoss (25.04.1937 – 21.12.2018)	
In memoriam (Matti Raudjärv)	170
Prof. Dr Peter Karl-Friedrich Hoss (25.04.1937 – 21.12.2018)	
In memoriam (by Matti Raudjärv)	173

B.

Aktuaalne nii ülikoolide õppe- kui teadustöös

Aktuelles in Unterricht und Forschung der Universitäten

Topical in both the academic and research activities of universities

B1. Kolmkümmend viis aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirjast „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ (Matti Raudjärv)	176
Fünfunddreißig Jahre seit der ersten, sog. Schiffskonferenz und seit Gründung der Zeitschrift „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“ (von Matti Raudjärv)	185
Thirty-five years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of journal “Estonian Discussions on Economic Policy” (by Matti Raudjärv)	189

B2. Sünnipäevakonverents⁴ „Tartu Ülikooli majandusteaduskond – 80“. 30.11.2018
TÜ raamatukogu konverentsikeskuses, (Toomas Haldma)
Birthday conference⁵ “80th Anniversary of the School of Economics and Business Administration of University of Tartu”. 30.11.2018 at the Conference Centre of UT Library, (Abstract)

⁴ Peatoimetaja märkus: olles ise sellel huvitaval konverentsil kutsutuna osalenud, sai samas ka professor dr Toomas Haldma’le kui ühele konverentsi peaesinejale ja korraldajale artikli kirjutamiseks (ca 3-4 lk koos inglise keelse kokkuvõttega) ettepanek tehtud. See võeti tänuga vastu. Paraku ei olnud artiklit ajakirja trükkimiseku ajaks (mai 2019) toimikonnale veel esitatud. Võimalik, et artikli esitamisel see ikkagi ajakirja järgmises numbris avaldatakse.

⁵ Note from the Chief Editor: As I participated at that interesting conference as a guest, I suggested that Professor Dr. Toomas Haldma, one of the organisers and keynote speakers of the conference, could write an article (ca 3-4 pages with a summary in English). The proposition was accepted by him. Unfortunately, the article had not been submitted to the Editorial Board at the time of sending the journal off for printing (in May 2019). Nevertheless, it is possible that the article will be published in the next issue of the journal if it is submitted.

C.

Majanduspoliitika teaduskonverentsid ja muud tegevused

Wissenschaftliche Konferenzen über Wirtschaftspolitik und andere Veranstaltungen

Scientific conferences on economic policy and other activities

C1. Majanduspoliitika teaduskonverentsid Eestis (1984 – 2019 ... 2020) /

Liste der wissenschaftlichen Konferenzen über Wirtschaftspolitik

in Estland (1984 – 2019 ... 2020) /

List of scientific conferences on economic policy in Estonia

(1984 – 2019 ... 2020) 193

C2. Loodetav tulevikuinformatsioon (2020 – 2022) /

Voraussichtliche Zukunftsinformation (2020 – 2022) /

Expected future information (2020 – 2022) 199

*** **

D.

Informatsioon ajakirja toimkonnalt 202

Information from the editorial team 203

Information des Redaktionsteams 204

Mattimar OÜ – usaldusväärne ettevõtte / Mattimar GmbH – Zuverlässiges

Unternehmen / Mattimar Ltd – Trustworthy Enterprise 205

*** **

E.

Lisad 1-6

Annexes 1-6

Anlagen 1-6

1. Prof dr Matti Raudjärve olulisemad teaduspublikatsioonid /

Most important research publications of Prof. Dr. Matti Raudjärve /

Wichtigste wissenschaftliche Publikationen von Prof. Dr. Matti Raudjärve 206

2.A. Prof dr Matti Raudjärve teadusprojektid ja õppetöö 227

2.B. Research projects and academic work of Prof. Dr. Matti Raudjärve 233

3.A. Prof dr Matti Raudjärve tegevus konverentside korraldamisel ja
teaduskirjanduse avaldamisel 240

3.B. Activities of Prof. Dr. Matti Raudjärve in the organisation of
conferences and publishing of scientific literature 244

4.A. Prof dr Matti Raudjärve koostöösidemed välisriikide ülikoolide
ja teadusasutuste õppejõudude ning teadlastega /

4.B. Cooperation contacts of Prof. Dr. Matti Raudjärve with members
of academic staff and researches of universities and research

institutions of foreign countries 249

5.A. Prof dr Matti Raudjärv – teaduse populariseerimine ja olulisemad avalikud esinemised	253
5.B. Prof. Dr. Matti Raudjärv – science popularisation and most important public presentations	260
5.C. Prof. Dr. Matti Raudjärv – Popularisierung von Wissenschaft und wichtigste öffentliche Auftritte	261
6.A. Prof dr Matti Raudjärve ühiskondlik tegevus	262
6.B. Social activities of Prof. Dr. Matti Raudjärv	265
6.C. Gesellschaftliche Aktivitäten von Prof. Dr. Matti Raudjärv	268

Professor dr Matti Raudjärvi

EESSÕNA * VORWORT * PREFACE

Ajakirja käesoleval eriväljaandel on kaks alapealkirja: "Eesti Vabariik – 15 aastat EL-s ja NATO-s" ning „35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirjast *Eesti majanduspoliitilised väitlused*“.

Mõlemad rahvusvahelised liidud on kindlasti väga olulised ühendused nii kogu maailma kui Eesti jaoks: Euroopa Liit kui eeskätt riikide majanduspoliitiline ühendus ja NATO kui riikide sõjalis-poliitiline koostöö organisatsioon. On igati loomulik nendest meie ajakirja alguses kirjutada ja nendele tähelepanu pöörata – nende tegevusest sõltub iga liikmesriigi (sh Eesti – mõlemas organisatsioonis alates aastast 2004), Euroopa ja ka maailma majanduspoliitika, areng ja turvalisus.

Käesoleva ajakirja jaoks on samuti mõistlik, et meenutame nii esimest majanduspoliitika-alast teaduskonverentsi (toimus mais 1984 kolmel päeval Tartus, Emajõel, Peipsi-Pihkva järvel, Pihkvas ja Värskas) kui ajakirja sündi. Mõõdunud mäletades – kui laevakonverentsi poleks toimunud, võib-olla ei oleks algust saanud ka meie tänane ajakiri. Kroonika osas on mõlemast sündmusest ka kirjutatud.

Kuna eriväljaanne on allkirjutanule pühendatud, siis osutus vajalikuks tagasiivaatavalt nii otseselt kui kaudselt neid inimesi meenutada, kes on olnud kaasteelised ja kellega on suheldud. Sellest ajakirja saateks-kirjutises. Olulisematest akadeemilistest ja mõnedest mitteakadeemilistest tegevustest oma eluteel on n-ö „märgid maas“ kroonika osas ja ajakirja lõpus, lisades 1-6.

*Ajakirja toimkonna nimel,
peatoimetaja Matti Raudjärv*

* * *

Diese Sonderausgabe der Zeitschrift hat zwei Untertitel: „Republik Estland – 15 Jahre in EU und NATO“ und „35 Jahre von der ersten sog. Schiffskonferenz und der Zeitschrift „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ („*Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik*“).

Bei beiden erwähnten internationalen Bündnissen handelt es sich ganz bestimmt um ausgeprägt wichtige Institutionen, und dies nicht nur für Estland, sondern auch für die ganze Welt: die Europäische Union als eine wirtschaftspolitische Staatengemeinschaft und die NATO als eine militärpolitische Zusammenarbeitsorganisation. Daher dürfte es auch verständlich sein, dass wir unsere Zeitschrift mit dieser Thematik einleiten, um den Leser auf diese Probleme aufmerksam zu machen, denn von der Tätigkeit dieser beiden Organisationen hängt die Wirtschaftspolitik jedes Mitgliedstaates des betreffenden Bündnisses (dabei auch von Estland – seit 2004), von Europa und der ganzen Welt ab.

Den Herausgebern dieser Zeitschrift liegt es nahe, die mit der ersten wirtschaftspolitischen Wissenschaftskonferenz, die 1984 an drei Tagen in Tartu auf dem Fluss Emajõgi, auf dem Peipus- bzw. Pskower See, in der Stadt Pskow und in Värskas stattgefunden hat, verbundenen Emotionen wie auch die Geschichte der Entstehung

dieser nochmals in die Erinnerung zu rufen. Bei diesen Erinnerungen kommt ungewollt der Gedanke auf, dass es ohne diese Schiffskonferenz auch unsere Zeitschrift wahrscheinlich nicht gegeben hätte.

Da die Sonderausgabe der unterzeichneten Person gewidmet ist, hat es sich als angebracht erwiesen, einen Rückblick auch auf die Menschen zu werfen, die diesen Weg direkt oder indirekt mit uns gegangen sind und zu denen man Kontakte gepflegt hat. Näheres dazu aber im Begleit-Artikel zur Zeitschrift. Angaben über die wesentlichsten akademischen und einige nichtakademische Aktivitäten werden in der Chronik und am Ende der Zeitschrift, in Anlagen 1-6 angeführt.

*Im Namen Redaktionsausschusses der Zeitschrift,
Chefredakteur Matti Raudjärv*

* * *

This special edition of the journal has two subheadings: “Republic of Estonia – 15 years in the EU and NATO“ and “35 years from the first, so-called “Ship Conference” and from the journal *Estonian Discussions on Economic Policy*”.

Both international alliances are certainly very important both for the world and for Estonia: the European Union as above all an association of states based on economic policy, and NATO as an organisation of military and political cooperation of states. It is quite natural to write about them at the beginning of our journal and to point out their importance – as the economic policy of each Member State (incl. Estonia – since 2004), Europe and the world depends on their activities.

It is also worth remembering for our journal both the first scientific conference on economic policy (held in May 1984 on three days in Tartu, on the Emajõgi River, on Lake Peipus and Lake Pskov, in Pskov and in Värskä) as the time of birth of our journal. When we remember the past – if the Ship Conference had not taken place, maybe also our current journal would not have been started. Both events have also been described in the Chronicles section.

Since this special edition has been dedicated to the undersigned, it became necessary to remember also both directly and indirectly the people who have accompanied us on this way and with whom we have communicated. This will be covered in more detail in the foreword to the journal. The most important academic and some non-academic activities as milestones of life have been covered in the Chronicles section and at the end of the journal, in Annexes 1 to 6.

*On behalf of the editorial staff of the journal,
Matti Raudjärv, Chief Editor*

EUROOPA LIIT – MAJANDUSPOLIITILINE ÜHENDUS, KUHU KUULUB KA EESTI VABARIIK¹

9. mail 1950 pani Prantsuse riigitegelane Robert Schuman (29. juuni 1886 – 4. september 1963) aluse Euroopa Liidule, esitades solidaarsusel põhineva Euroopa ühendamise idee, mis nägi ette Teise maailmasõja järgse Euroopa ühinemist. Schumani deklaratsiooniga tehti ettepanek luua Euroopa Sõe- ja Teraseühendus (ESTÜ), mis sai tegelikkuseks 18. aprillil 1951 sõlmitud Pariisi lepinguga. Seega Euroopa integratsiooniprotsessi alguseks võibki lugeda 1951. aastat², mil sõlmiti Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse (ESTÜ) asutamisleping (leping jõustus 1952). Rahu nimel ühinesid kuus Euroopa riiki: Belgia, Holland, Luksemburg, Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Selle sammuga allutati sõe- ja terasetootmine ühisele organile, et muuta sõjapidamine nimetatud riikide vahel praktiliselt võimatuks. Eesmärk oli kindlustada rahu võitjate ja võidetute vahel Teise maailmasõja järgses Euroopas ning ühendada nad võrdsete partneritena, kes teevad koostööd ühistes institutsioonides.

Koostöö erinevates valdkondades laienes veelgi, kui 25. märtsil 1957 allkirjastati Roomas Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühenduse (EURATOM) asutamislepingud. EMÜ tähendas ulatuslikumat ühist turgu, hõlmates suurel arvul kaupu ja teenuseid. Tollimaksud kaotati täielikult 1. juulil 1968 ja samal kümnendil töötati välja ühine poliitika, eelkõige kaubandus- ja põllumajanduspoliitika. ESTÜ, EMÜ ja EURATOM olid eri organisatsioonid. Et aga neisse kuulusid samad riigid ja neil olid ühised juhtorganid, kutsuti neid Euroopa Ühendusteks.

1980ndate alguse ülemaailmne majanduslangus tõi kaasa europessimismi laine. Uus lootus tärkas, kui Prantsuse poliitik ja majandusteadlane Jacques Delors³ (sündinud 20. juulil 1925 Pariisis) juhitud Euroopa Komisjon avaldas 1985. aastal „Valge Raamatu“, mis seadis paika ajakava ühisturu kujundamise lõpuleviimiseks 1. jaanuariks 1993. Ühendus kinnitas selle auahne eesmärgi ühtses Euroopa aktis, mis allkirjastati 1986. aasta veebruaris ning mis jõustus 1. juulil 1987.

Berliini müüri langemine 1989. aastal muutis jõuliselt Euroopa poliitilist kujunemist. See päädis Saksamaa taasühinemisega 3. oktoobril 1990 ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide vabanemisega Nõukogude Liidu kontrolli alt. NSV Liit lagunes detsembris 1991.

Samal ajal pidasid liikmesriigid läbirääkimisi uue Euroopa Liidu lepingu üle, mille Euroopa Ülemkogu (koosneb liikmesriikide presidentidest ja/või peaministritest) võttis

¹ **Peatoimetaja märkus:** ülevaade on koostatud ajakirja toimkonna poolt märtsis 2019 Euroopa Liitu käsitletavate erinevate Interneti allikate (Google'is märksõna „Euroopa Liit“) alusel (tekste on kohati liitsustatud, kohendatud ja korrigeeritud).

² Seega täitub kahe aasta pärast, aprillis 2021, 70 aastat Euroopa Liidu asutamisest.

³ Jacques Delors oli Euroopa Komisjoni kaheksas president. Ta oli esimene inimene, kes püsis selles ametis kaks ametiaega (1985. aasta jaanuarist 1994. aasta detsembrini). 1979–1981 kuulus Delors Euroopa Parlamenti. Prantsuse presidendi François Mitterrandi valitsustes oli Delors 1981–1983 majandus- ja rahandusminister ning 1983–1984 majandus-, rahandus- ja eelarveminister. Mitterrand kaalus korduvalt Delorsi nimetamist Prantsusmaa peaministriks.

vastu Maastrichtis detsembris 1991. Leping jõustus 1. novembril 1993. Lepinguga lisati senisesse süsteemi uusi valitsustevahelise koostöö vorme ning loodi Euroopa Liit (EL).

Maastrichti leping lõi tol ajal eksisteeriva "kolmesambalise" Euroopa Liidu:

- *esimese samba* moodustavad Euroopa Ühendused. Sinna kuuluvad ühisturg, majandus- ja rahaliidu nõuded, samuti Liidu lisapädevused teatud valdkondades nagu Liidu kodakondsus, keskkond, teadustöö, haridus ja koolitus;
- Liidu *teine samba* võimaldab teha koostööd ühise välis- ja julgeolekupoliitika vallas;
- *kolmandas sambas* on Liidu justiits- ja siseküsimuste poliitika, mille alla omakorda kuuluvad varjupaiga- ja immigratsiooniküsimused, juriidiline koostöö tsiviil- ja kriminaalasjades ning tolli- ja politseikoostöö terrorismi, narkokaubanduse ja pettuse vastu võitlemisel.

Maastrichti lepingu alusel moodustati 1994. aastal peamiselt Saksamaa Liitvabariigi, aga ka Hispaania initsiatiivil Regioonide Komitee (*Committee of the Regions – CoR, Comite des Regions, der Ausschuss der Regionen*). Regioonide Komitee toetab EL demokraatlikke struktuure ja aitab kaasa sellele, et kujundada Euroopa kodaniku-lähedasemaks ja transparentsemaks.

Euroopa Liit on enamust Euroopa riike hõlmav majanduslik ja poliitiline ühendus, millel oli (seisuga 01.01.2019) 28 liikmesriiki. 2016. aasta juunis toimus Suurbritannias referendum Euroopa Liitu jäämise küsimuses ning liidust välja astumist (Brexit) toetas suhteliselt napp häälteenamus. Euroopa Liidul on nii valitsustevahelise kui ka rahvusülese organisatsiooni elemente. Need riigid ühinesid selleks, et muuta inimeste elu paremaks, lihtsamaks ja turvalisemaks. Lepiti kokku, et tehakse koostööd ja aidatakse üksteist. Euroopa Liidu riikide ühtlustatud seadusandlus peab tagama kodanike, kaupade, teenuste ja kapitali vaba liikumise Euroopa Liidu piires.

Euroopa Liidu moodustamine. Euroopa Liit otsustati luua pärast Euroopas toimunud kahte suurt sõda. Euroopa riigid said aru, et parem on teha koostööd, kui üksteise vastu võidelda. Alguses otsustasid koostööd teha ainult kuus riiki: Belgia, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad (Holland), Prantsusmaa ja Saksamaa.

Hiljem ühines nendega üha rohkem riike ja Euroopa Liit oligi moodustatud. Praegu kuulub Euroopa Liitu 28 riiki. Need riigid on:

Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirima, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad (Holland), Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik (Suurbritannia), kus kogurahaarv oli 2018. aasta alguses

512,4 miljonit⁴ ja Euroopa Liidu kogupindala oli üle 4,46 miljoni km².⁵ Eesti Vabariik on Euroopa Liidu liige alates 1. maist 2004, euro võeti kasutusele 1. jaanuarist 2011.

Euroopa Liidu eesmärgid ja väärtused. Kõik Euroopa Liidu riigid teevad koostööd, selle tagamiseks, et:

- Euroopas on rahu;
- inimestel on hea elu;
- kõik on õiglane ja kedagi ei jäeta ükski;
- kõikide inimeste keelt ja kultuuri austatakse;
- Euroopa majandus on tugev ja riikides kasutatakse sama raha, et nad saaksid koos töötada.

Euroopa Liidu riikidel on ühised väärtused: näiteks soovivad nad tagada, et kõik inimesed on võrdsed ja et nende õigusi austatakse.

Rahu Euroopas. Tänu Euroopa Liidule teevad Euroopa riigid tihedat majanduslikku ja poliitilist koostööd. Euroopa Liit võitis 2012. aastal suure auhinna, nimelt **Nobeli rahupremia**, sest ta oli teinud rahu tagamiseks head tööd.

Vaba liikumine. Tänu Euroopa Liidule on inimestel lihtne ühest riigist teise liikuda. Nad võivad elada, õppida ja töötada ükskõik millises Euroopa Liidu riigis. Näiteks võib Eestist pärit inimene otsustada minna elama Soome või Saksamaale ja hakata seal tööle. Samuti võib Hispaaniast pärit üliõpilane tulla õppima Eestisse jne. Ka kaubad, teenused ja raha saavad Euroopa Liidus vabalt ühest riigist teise liikuda.

Euroopa Liit ja muu maailm. Euroopa Liidul on kogu maailmas palju olulisi ülesandeid, muuhulgas näiteks:

- ta müüb teistele riikidele kaupu ja teenuseid ning ostab teistelt riikidelt kaupu ja teenuseid; nii aitab Euroopa Liit maailma majandusel kasvada;
- see aitab miljoneid inimesi, kes elavad vaesemates riikides, mis ei kuulu Euroopa Liitu;
- Euroopa Liit tahab, et maailm oleks turvaline koht, kus inimesi koheldakse õiglaselt ja kõik austavad seadusi.

Euroopa Liidu liikmeks saamiseks peab riik olema nõus:

- kõikide Euroopa Liidu õigusaktide (regulatsioonide) ja väärtustega ning
- tegema tööd selleks, et kõik inimesed neid õigusakte (regulatsioone) ja väärtusi austaksid.

Selleks võib kuluda väga palju aega. Mitmed riigid teevad praegu tööd, et saada Euroopa Liidu liikmeks. Need riigid on: Albaania, Põhja-Makedoonia Vabariik, Montenegro, Serbia ja Türgi.

⁴ Eurostat. Population on 1 January.

[<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelect ion=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>] 23.03.2019

⁵ Euroopa Liidu portaal. [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_et] 23.03.2019

Euroopa Liidu liikmeks saamiseks peavad Euroopa Liidu õigusaktid (regulatsioonid) ja väärtused kehtima ka nendes riikides.

Schengeni ala. Euroopa Liit moodustas **Schengeni ala**, kus ei ole piirikontrolli, kus inimesed saavad vabalt ja lihtsalt ühest riigist teise reisida. Nad ei pea läbima piirikontrolli, kui lähevad ühest riigist teise. Schengeni ala moodustati 1985. aastal ning praegu kuulub sellesse alasse 22 riiki Euroopa Liidu liikmesriikidest (alasse ei kuulu kuus riiki: Bulgaaria, Horvaatia, Iirimaa, Küpros, Rumeenia ja Ühendkuningriik /Suurbritannia/). Schengeni alasse kuulub veel neli riiki, mis ei kuulu Euroopa Liitu: Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits. Tänu Schengeni alale saavad inimesed nüüd kõikide nende riikide vahel vabalt ja lihtsalt reisida või tööle minna.

Euroopa Liidu keeled. Igas Euroopa Liidu riigis räägivad inimesed oma keelt. Euroopa Liit kaitseb inimeste õigust rääkida oma keeles. Seepärast on kõik Euroopa Liidu olulised dokumendid ja teave olemas tema liikmesriikide keeltes. Nii saavad kõik inimesed Euroopa Liidus olulisest teabest aru, sest see on nende keeles. Ametlikke keeli on alates 2013. aastast 24 (on keeli, mida räägitakse rohkem kui ühes riigis). Lisaks 24 ametlikule keelele on Euroopa Liidus viis poolametlikku keelt: baski keel, galeegi keel, katalaani keel, gaeli keel ja kõmri keel. Sisemised töökeeled ja peamised menetluskeeled on inglise, prantsuse ja saksa keel.

Euroopa Liidu raha. Üheksateistkümmes Euroopa Liidu liikmesriigis on käibele võetud ühine, sama raha-ühisvaluuta – „euro“. Sama raha kasutamine aitab Euroopa Liidu ettevõtetel teha koostööd. Näiteks saavad Saksamaal elavad inimesed lihtsalt osta kaupu ja teenuseid Eestist ja nad ei pea maksma selle eest lisatasu. Sama raha kasutamine teeb ka reisimise inimestele lihtsamaks. Samuti on lihtne osta interneti teel mõnest teisest riigist kaupu ja teenuseid.

Euroopa lipp. Euroopa Liidu lipp on sinine ja sellel on ringis 12 kuldset tähte. Tähtede arv on muutumatu (ei sõltu liikmesriikide arvust nagu mõnikord arvatakse), sümboliseerides täiuslikkust, harmooniat, EL riikide koostööd, üksteise toetamist ja ühtsust Euroopa rahvaste vahel.

Euroopa hümn. Igal riigil on meloodia-hümn, mis näitab selle riigi väärtuseid ja kultuuri. Ka Euroopa Liidul on oma hümn. 1985. aastal otsustasid inimesed, kes Euroopa Liidus otsuseid teevad, et Euroopa Liidu hümniks saab ühe väga tuntud helilooja meloodia. Selle helilooja nimi on Ludwig van Beethoven. Hümn muusika põhineb 1823. aastal komponeeritud 9. sümfoonia viimasel osal „Ood rõõmule“. See meloodia näitab, kui oluline on, et kõik inimesed on vabad, elavad rahu ja toetavad üksteist. Euroopa Liit usub nendesse väärtustesse ja seepärast valiski ta just selle meloodia oma hümniks.

Ühinenud mitmekesisuses. Euroopa Liit kasutab fraasi „**ühinenud mitmekesisuses**“, et näidata oma väärtuseid. Ühinenud mitmekesisuses tähendab seda, et:

- Euroopa Liidu elanike kultuur ja keeled võivad olla erinevad, kuid nad toetavad üksteist ja teevad rahu koostööd;

- selles ei ole midagi halba, et meie keeled ja kultuurid on erinevad. Vastupidi – erinevate kultuuridega inimesed saavad üksteiselt rohkem õppida.

Euroopa Liidu toimimine. Euroopa Liidus on kolm olulist asutust:

- **Euroopa Komisjon, kelle** töötajad teevad ettepanekuid seaduste vastuvõtmiseks;
- **Euroopa Parlament, kelle** liikmeid valivad Euroopa elanikud valimistel, et Euroopa Parlament kaitseks nende õiguseid;
- **Euroopa Liidu Nõukogu** – inimesed, kes teevad Euroopa Liidu riikides otsuseid, tulevad kokku ja moodustavad Euroopa Liidu Nõukogu.

Need kolm asutust on Euroopa Liidu jaoks väga olulised. Nad teevad koostööd, et Euroopas oleks parem elu:

- **Euroopa Komisjon** teeb seaduste ettepanekuid;
- **Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu** arutavad neid seaduseid ja otsustavad, kas need hakkavad Euroopas kehtima;
- Kui nad otsustavad, et seadus hakkab Euroopas kehtima, peavad kõik Euroopa Liidu liikmesriigid tegema tööd, et seadus hakkaks nende riigis kehtima.

Euroopa Liidus on veel olulisi asutusi:

- **Euroopa Liidu Kohus**, kes hoolitseb selle eest, et Euroopa Liidus kehtivad kõik õigusaktid (regulatsioonid) õigesti;
- **Kontrollikoda**, kes kontrollib, kas Euroopa Liidu raha kasutatakse õigesti.

Euroopa Liidus on veel asutusi, kes teevad samuti olulist tööd. Näiteks on selliseid asutusi, kes:

- kontrollivad, kas Euroopa Liit toimib õigesti ja austab inimeste õiguseid;
- avaldavad Euroopa Liidu kohta olulist teavet;
- valivad välja inimesed, kellel on Euroopa Liidus töötamiseks vajalikud oskused;
- kaitsevad kõikide Euroopa inimeste õiguseid, näiteks puudega inimeste ja töötajate õiguseid.

Kõik need asutused teevad koostööd, et Euroopa Liit toimiks õiguspäraselt ja oleks inimestele kasulik.

Praegu tuleb eurooplastel lahendada üleilmastumisega seotud probleeme. Uued tehnoloogiad ja Interneti plahvatuslik areng muudavad maailma majandust, kuid toovad kaasa ka sotsiaalseid ja kultuurilisi pingeid. Märtsis 2000 võttis Euroopa Liit vastu Lissaboni strateegia, mis peab tagama Euroopa majanduse ajakohastamise ja Liidu eduka konkureerimise maailmaturul selliste oluliste tegijatega nagu USA ja uued tööstusriigid. Lissaboni strateegia hõlmab innovatsiooni ja investeeringute edendamist ning Euroopa haridussüsteemide ajakohastamist, et viia need vastavusse infoühiskonna vajadustega. Samal ajal avaldavad tööpuudus ja pensionikulude kasv survet liikmesriikide majandusele, mis teeb reformimise vajaduse veelgi ilmsemaks. Valijad nõuavad üha sagedamini, et valitsus leiaks nendele muredele praktilise lahenduse.

Lissaboni strateegiat asendab tänapäeval Euroopa Liidu uus strateegia „Euroopa 2020. aastal”. Antud strateegia on loodud jätkusuutliku majanduskasvu saavutamiseks ning töökohtade loomiseks ja selleks, et aidata Euroopal taastuda majanduskriisist, mis on maailma tabanud alates 1930. aastatest.

„Euroopa 2020. aastal” eesmärk on saavutada:

- arukas majanduskasv (hariduse, teadmiste ja innovatsiooni kaudu);
- jätkusuutlik majanduskasv (ressursitõhusam, loodussäästlikum ja konkurentsivõimelisem majandus);
- kaasav majanduskasv (kõrge tööhõivemäär ning majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus).

Euroopa Liidu 21. sajandi Euroopa sotsiaalse turumajanduse visioon põhineb Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide vahelisel partnerlusel.

Ajakirja Toimkond

DIE EUROPÄISCHE UNION – DAS WIRTSCHAFTSPOLITISCHE BÜNDNIS, ZU DEM AUCH DIE REPUBLIK ESTLAND GEHÖRT¹

Am neunten Mai 1950 legte Robert Schuman (29. Juni 1886 – 4. September 1963) mit seiner Idee über die Schaffung einer auf Solidarität beruhenden Europäischen Gemeinschaft, die eine Vereinigung Europas nach dem Zweiten Weltkrieg zum Ziel setzte, den Grundstein für die Gründung der Europäischen Union. In der Schuman-Erklärung wurde der Vorschlag zur Schaffung einer Europäischen Gemeinschaft für Kohle und Stahl (EGKS) gemacht, der mit dem Pariser Vertrag vom 18. April 1951 umgesetzt wurde. So kann 1952, als der Vertrag über die Europäische Gemeinschaft für Kohle und Stahl (EGKS) geschlossen wurde, als der Beginn des Integrationsprozesses Europas betrachtet werden. Der Vertrag ist 1952 in Kraft getreten. Im Namen des Friedens sind der Gemeinschaft sechs europäische Staaten beigetreten; das waren Belgien, Niederlande, Luxemburg, Italien, Frankreich und die Bundesrepublik Deutschland.

Mit den am 25. März 1957 in Rom unterzeichneten Verträgen zur Gründung der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft (EWG) und der Europäischen Atomgemeinschaft (EAG, Euratom) wurde die Zusammenarbeit auf noch weitere Bereiche erweitert. Die EWG bedeutete einen umfangreichen gemeinsamen Markt, der eine große Anzahl an Waren und Dienstleistungen umfasste. Zölle wurden schon am 1. Juli 1968 vollständig abgeschafft, und noch im gleichen Jahrzehnt wurde eine gemeinsame Politik, in erster Linie in den Bereichen Handel und Landwirtschaft ausgearbeitet.

Die weltweite Rezession Anfang der 1980-er hatte eine Welle vom Europessimismus zur Folge. Als aber die vom französischen Politiker und Wirtschaftswissenschaftler Jacques Delors² (geboren am 20. Juli 1925 in Paris) geleitete Europäische Kommission 1985 „Das Weissbuch“ mit dem Zeitplan zur Vollendung des Binnenmarktes zum 1. Januar 1993 veröffentlichte, war auch neue Hoffnung geboren.

Der Fall der Berliner Mauer in 1989 leitete drastische Änderungen in der politischen Gestaltung Europas ein. Der Prozess endete mit der Wiedervereinigung Deutschlands am 3. Oktober 1990 und der Befreiung der Länder Zentral- und Osteuropas vom Sowjetsystem. Die Sowjetunion ist im Dezember 1991 zusammengebrochen.

¹ Bemerkung des Chefredakteurs: Die Übersicht wurde vom Redaktionsausschuss der Zeitschrift im März 2019 anhand unterschiedlicher sich mit der Europäischen Union befassenden Internet-Quellen (Google-Suchbegriff „Europäische Union“) verfasst (Texte sind zum Teil vereinfacht und korrigiert worden).

² Jacques Delors war der achte Präsident der Europäischen Kommission. Er war die erste Person, die diese Position zwei Amtszeiten lang wahrgenommen hat (vom Januar 1985 bis Dezember 1994). In 1979–1981 war Delors Abgeordneter im Europaparlament. In den Regierungen vom französischen Präsidenten François Mitterrand war Delors Wirtschafts- und Finanzminister (1981–1983) und Wirtschafts- und Finanz- und Haushaltsminister (1983–1984). Mitterrand plante wiederholt die Benennung von Delors zum Ministerpräsidenten Frankreichs.

Gleichzeitig haben die Mitgliedsstaaten Verhandlungen über den neuen Vertrag der Europäischen Union geführt, der dann vom Europäischen Rat (besteht aus Präsidenten und/oder Ministerpräsidenten der Mitgliedsstaaten) im Dezember 1991 in Maastricht unterzeichnet wurde. Der Maastricht-Vertrag ist am 1. November 1993 in Kraft getreten. Mit diesem Vertrag wurde das bisherige System durch neue Formen der Zusammenarbeit zwischen den Regierungen ergänzt und es wurde die Europäische Union (EU) ins Leben gerufen.

Durch den Vertrag von Maastricht wurde das „Drei-Säulen-Modell“ der Europäischen Union eingeführt:

- *Die erste oder die überstaatliche Säule.* Hier handelt es sich um Europäische Gemeinschaften, um den gemeinsamen Markt, die Forderungen der Wirtschafts- und Währungsunion sowie zusätzliche Kompetenzen der Union in gewissen Bereichen wie Unionsbürgerschaft, Umwelt, Wissenschaftsarbeit, Bildung und Schulung;
- *Die zweite Säule* oder gemeinsame Zusammenarbeit im Bereich der Außen- und Sicherheitspolitik;
- *Zur dritten Säule* gehört die Zusammenarbeit im Bereich Justiz und Inneres, die sich ihrerseits mit Asyl- und Einwanderungsfragen, der rechtlichen Zusammenarbeit in Zivil- und Strafsachen sowie mit Zusammenarbeit mit Zoll und Polizei bei Bekämpfung von Terrorismus, Drogenhandel und Betrugerei befassen.

Bei der **Europäischen Union** handelt es sich um eine derzeit (am 01.01.2019) aus 28 europäischen Mitgliedsstaaten bestehende wirtschaftliche und politische Gemeinschaft. Die Union beinhaltet Elemente einer sowohl zwischenstaatlichen als auch länderübergreifenden Organisation. Die Mitgliedsstaaten sind der EU beigetreten, um das Leben der Menschen besser, einfacher und sicherer zu machen. Es wurde vereinbart, Zusammenarbeit zu machen und einander Hilfe zu leisten. Die harmonisierte Gesetzgebung der Staaten der Europäischen Union muss die Freizügigkeit von Personen, den freien Verkehr von Waren, Dienstleistungen und Kapital innerhalb der Europäischen Union sichern.

Gründung der Europäischen Union. Die Entscheidung zur Gründung bzw. Bildung der Europäischen Union wurde nach zwei Weltkriegen getroffen. Europäische Staaten hatten verstanden, dass es besser ist, Zusammenarbeit zu machen als gegeneinander zu kämpfen. Anfangs waren es nur sechs Staaten, die den Vertrag über die Gründung der Europäischen Gemeinschaft für Kohle und Stahl (EGKS) unterzeichnet haben (s. oben). Später sind der Gemeinschaft immer weitere und weitere Länder beigetreten und die Europäische Union war entstanden. Anfang 2018 gehörten zur Europäischen Union 28 Staaten mit einer gesamten Bevölkerungszahl von 512,4 Millionen Menschen³ und mit

³ Eurostat. Population on 1 January.

[<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelect=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>] 23.03.2019

einer Gesamtfläche von mehr als 4,46 Millionen m². ⁴ Die Republik Estland ist EU-Mitglied seit dem 1. Mai 2004 und seit dem 1. Januar 2011 gilt in Estland der Euro.

Um Mitglied der Europäischen Union zu werden, hat der entsprechende Staat sich mit allen Gesetzen und Werten der Europäischen Union einverstanden zu erklären und Maßnahmen zu ergreifen, damit alle Menschen diese Gesetze und Werte respektierten.

Ziele und Werte der Europäischen Union. Alle Mitgliedsstaaten der Europäischen Union machen Zusammenarbeit, um zu gewährleisten, dass 1) in Europa Frieden herrscht; 2) Menschen in Europa einen Wohlstand genießen können; 3) Gerechtigkeit herrscht und keiner allein gelassen wird; 4) die Sprache und die Kultur aller Menschen respektiert wird; 5) Europa starke Wirtschaft hat und dass in allen Staaten dieselbe Währung benutzt wird, damit die Staaten besser und einfacher zusammenarbeiten könnten.

Die Mitgliedsstaaten der Europäischen Union gehen von gemeinsamen Werten aus: so haben sie sich zum Ziel gesetzt, Gleichbehandlung aller Menschen und Respektierung ihrer Rechte zu gewährleisten.

Die wesentlichsten Stichwörter der Europäischen Union wären:

Frieden in Europa

Freizügigkeit der Menschen

Europäische Union und die übrige Welt (gegenseitiger Handel mit Waren und Dienstleistungen)

Der Schengen-Raum

Sprachen der Europäischen Union (in jedem Mitgliedsstaat der Europäischen Union wird eigene Sprache gesprochen). Seit 2013 gibt es in der EU 24 Amtssprachen. Die Sprachen des internen Gebrauchs und hauptsächliche Verfahrenssprachen sind Englisch, Französisch und Deutsch.

Währung der Europäischen Union. In neunzehn Mitgliedsstaaten der Europäischen Union gilt der Euro, d.h. die gemeinsame Währung der EU.

Europaflagge. Die Flagge der Europäischen Union besteht aus einem Kranz von zwölf goldenen fünfzackigen Sternen auf blauem Hintergrund.

Europahymne. In 1985 wurde entschieden, dass zur Hymne der Europäischen Union die Musik zur Ode „An die Freude“ aus dem vierten Satz der Neunten Symphonie Ludwig van Beethovens wird.

In Vielfalt geeint. Dieser Leitspruch soll eigene Werte unterstreichen, d.h. dass die Kultur und die Sprachen der Bürger der Europäischen Union zwar verschieden sein können, doch werden sie aber einander unterstützen und im Frieden zusammenarbeiten.

Die Funktionsweise der Europäischen Union. In der Europäischen Union gibt es drei wichtige Organe:

- **Die Europäische Kommission;**
- **Das Europäische Parlament;**

⁴ Das Webportal der Europäischen Union. [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_et] 23.03.2019

- **Der Europäische Rat.**

Außerdem gibt es in der Europäischen Union noch andere wichtige Einrichtungen:

- **Der Europäische Gerichtshof;**
- **Der Rechnungshof.**

In der Europäischen Union gibt noch weitere Institutionen, die genauso wie die schon genannten Einrichtungen wichtige Arbeit leisten. In gemeinsamer Zusammenarbeit soll eine ordnungsgemäß funktionierende und für Menschen nutzenbringende EU aufgebaut werden.

Im März 2000 wurde von der Europäischen Union die Lissabon-Strategie (auch Lissabon-Prozess oder Lissabon-Agenda genannt) verabschiedet, die eine Modernisierung der Europäischen Wirtschaft und eine erfolgreiche Konkurrenzfähigkeit mit solchen Akteuren wie die USA und andere Industriestaaten auf Weltmärkten garantieren soll. Heute ist an Stelle der Lissaboner Strategie das Nachfolgeprogramm der Europäischen Union „Europa 2020“ getreten. Dieses Programm setzt folgende Ziele:

- Intelligentes Wirtschaftswachstum (durch Bildung, Kenntnisse und Innovation);
- Nachhaltiges Wirtschaftswachstum (eine ressourceneffektivere, natureffizientere und konkurrenzfähigere Wirtschaft);
- Integratives Wirtschaftswachstum (hohe Beschäftigungsquote sowie wirtschaftliche, soziale und territoriale Zusammengehörigkeit).

Am 23. Juni 2016 wurde in Großbritannien das EU-Mitgliedschafts- oder das Brexit-Referendum durchgeführt. Gemäß Endergebnissen des Referendums waren 52% der Wähler für den Austritt Großbritanniens aus der Europäischen Union und 48% der Wähler stimmten für den Verbleib, wonach die Entscheidung getroffen wurde, dass Großbritannien aus der EU austreten wird. Der amtliche Austrittsprozess kann bis zu zwei Jahre dauern, aber vom EU-Ratspräsidenten Donald Tusk ist die Warnung ausgesprochen worden, dass der ganze Prozess mit allen Verhandlungen über Handels- und Migrationsverträge bis sieben Jahre dauern kann.

Redaktionsausschuss der Zeitschrift

THE EUROPEAN UNION – AN ECONOMIC AND POLITICAL UNION IN WHICH ALSO THE REPUBLIC OF ESTONIA IS A MEMBER¹

On 9 May 1950 the French statesman Robert Schuman (29 June 1886 – 4 September 1963) laid the foundation to the European Union, putting forward the idea of creating a union based on solidarity in Europe, which meant joining together the post World War II Europe. The Schuman Declaration proposed the creation of the European Coal and Steel Community (ECSC) which became a reality with the Paris Treaty signed on 18 April 1951. Thus, the European integration process can be deemed to have started in 1951² when the Treaty establishing the European Coal and Steel Community (ECSC) was signed (the Treaty came into effect in 1952). Six European countries joined in the name of peace: Belgium, the Netherlands, Luxembourg, Italy, France and Germany.

Cooperation in different areas became broader when the treaties on establishing the European Economic Community (EEC) and the European Atomic Energy Community (EURATOM) were signed in Rome on 25 March 1957. EEC meant a more extensive common market, covering a large number of goods and services. Customs duties were completely lifted on 1 July 1968 and joint policies were developed during the same decade, above all the trade policy and agricultural policy.

The global economic recession of the beginning of 1980s brought along a wave of europessimism. New hopes arose when the European Commission led by the French politician and economist Jacques Delors³ (born in Paris on 20 July 1925) published its White Paper in 1985, setting the time schedule for the formation of the common market by 1 January 1993.

The fall of the Berlin Wall in 1989 radically changed the European political development. It led to the reunification of Germany on 3 October 1990 and liberation of Central and Eastern European countries from under control of the Soviet Union. The Soviet Union collapsed in December 1991.

At the same time, Member States held negotiations over the new Treaty of the European Union which was adopted by the European Council (consisting of presidents and/or prime ministers of Member States) in Maastricht in December 1991. The Treaty came into effect on 1 November 1993. New forms of intergovernmental cooperation were

¹ Note from the Chief Editor: the overview has been prepared by the Editorial Staff of the journal on the basis of different web sources on the European Union in March 2019 (Google search word “European Union”) (the texts have been simplified, adjusted and corrected at some places).

² Thus it will be the 70th anniversary of establishing the European Union in two years, in April 2021.

³ Jacques Delors was the 8th President of the European Commission. He was the first person who stayed at this post for two terms of office (from January 1985 to December 1994). In 1979–1981, Delors was a member of the European Parliament. Delors was a member of the governments of the President of France François Mitterrand, being the Minister of Economic Affairs and Finance in 1981–1983 and the Minister of Economic Affairs, Finance and Budget in 1983–1984. Mitterrand repeatedly considered nomination of Delors as the Prime Minister of France.

introduced to the existing system with the Treaty and the European Union (EU) was created.

The European Union consisting of three columns was created then with the Maastricht Treaty:

- The *first column* consists of the European Communities. This includes the common market, requirements for the economic and monetary union, also additional competences of the EU in certain areas, such as EU citizenship, environment, scientific research, education and training activities.
- The *second column* of the EU enables cooperation in the area of common foreign and security policy;
- The *third column* consists of EU policy in the issues of justice and home affairs which include asylum and immigration issues, legal cooperation in civil and criminal cases, and customs and police cooperation in combating terrorism, drug trafficking and fraud.

The **European Union** is the economic and political union of mainly European countries, which has 28 Member States (as at 01.01.2019). The European Union has elements of both an intergovernmental and supranational organisation. These countries joined to make people's lives better, simpler and more secure. It was agreed to have cooperation and help each other. The harmonised legislation of EU Member States has to ensure the free movement of citizens, goods, services and capital within the European Union.

Establishment of the European Union

It was decided to establish the European Union after the two big wars which took place in Europe. European countries realised that it is better to have cooperation than to fight against each other. At first only six countries decided to have cooperation and to sign the Treaty establishing the European Coal and Steel Community (ECSC) (see above). Later more and more countries joined them and the European Union was established. The current European Union has 28 Member States with the total population of 512.4 million⁴ at the beginning of 2018 and total area of more than 4.46 million km².⁵ The Republic of Estonia is an EU Member State since 1 May 2004, euro was introduced on 1 January 2011.

In order to become an *EU Member State*, a country has to agree to all EU laws and values and make efforts to ensure respecting of these laws and values by all people.

Goals and values of the EU

All EU Member States have cooperation to ensure:

⁴ Eurostat. Population on 1 January.

[<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>] 23.03.2019

⁵ EU portal. [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_et] 23.03.2019

1) peace in Europe; 2) well-being of citizens; 3) justice for and involvement of everybody; 4) respecting of the language and culture of all people; 5) strong European economy and use of a common currency by countries to be able to have cooperation. EU Member States have common values: for instance, they want to ensure equality of all people and respect of their rights.

The most important keywords related to the EU are:

Peace in Europe

Free movement of people

EU and the rest of the world (mutual purchase and sale of goods and services)

Schengen area

EU languages (people speak their own languages in each EU Member State)

There are 24 official languages since 2013. The internal working languages and main procedural languages are English, French and German.

EU currency (the common currency – **euro** – has been introduced in 19 EU Member States)

EU flag (the EU flag is blue, with 12 golden stars arranged in a circle)

EU anthem (it was decided in 1985 to adopt the melody composed by Ludwig van Beethoven as the EU anthem)

United in diversity (this demonstrates the EU values, i.e. even if the culture and languages of EU citizens may be different, they support each other and have cooperation in peace.

Functioning of the EU. The EU has three important institutions:

- **The European Commission;**
- **The European Parliament;**
- **The Council of the European Union.**

The EU has other important institutions:

- **The European Court of Justice;**
- **The European Court of Auditors.**

The EU has more institutions which also perform important functions. All these institutions have cooperation for the lawful functioning of the EU and making it beneficial for people.

In March 2000 the EU adopted the Lisbon Strategy which has to ensure modernisation of European economy and successful competition of the EU in the global market with such important actors as the USA and new industrial countries. Lisbon Strategy has now been replaced by the new EU strategy, Europe 2020, which has the following goals:

- smart economic growth (through education, knowledge and innovation);
- sustainable economic growth (more resource efficient, more sustainable and more competitive economy);
- inclusive growth (high employment rate and economic, social and territorial cohesion).

On 23 June 2016 the United Kingdom had a referendum to decide about leaving the EU. According to the final result, 52% of the voters supported the leaving of the United Kingdom and 48% supported staying in the EU, as a result of which the United Kingdom decided to leave the EU. It may take two years before actual leaving but the President of the European Council Donald Tusk has warned that the whole process with the negotiation of all trade and immigration agreements may take up to seven years.

Editorial Team of the journal

NATO – SÕJALIS-POLIITILINE ORGANISATSIOON, KA EESTI JAOKS¹

Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonile (NATO) pani 1949. aastal aluse Põhja-Atlandi leping, mida tuntakse ka Washingtoni lepingu nime all. **2019. aasta aprillis täitus** NATO asutamisest 70 aastat. Asutajaliikmed on 12: Ameerika Ühendriigid, Belgia, Holland, Island, Itaalia, Kanada, Luksemburg, Norra, Portugal, Prantsusmaa, Taani, Suurbritannia.

1952. aastal liitusid organisatsiooniga Kreeka ja Türgi, 1955. aastal Saksamaa Liitvabariik, 1982. aastal Hispaania ning 1999. aastal Poola, Tšehhi Vabariik ja Ungari. NATO seni viimane laienemine toimus 2004. aastal, mil organisatsiooni liikmeteks said Bulgaaria, Eesti, Leedu, Läti, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia, kes 29. märtsil 2004 deponeerisid NATOga liitumisdokumendid USA rahandusministeeriumis.

NATO on sõjalis-poliitiline riikide ühendus, kuhu 2019. aasta kevadel kuulus 29 riiki. Eesti on NATO liige 29. märtsist 2004. Aktiivne liikmelisus NATO-s on Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika pikaajaline strateegiline prioriteet, võimaldades tulemuslikult osaleda rahvusvahelises julgeolekukoostöös ning kõige otstarbekamalt ja tõhusamalt tagada Eesti riigi kaitset.

Tänu liikmelisusele NATO-s ja Euroopa Liidus (EL) on Eesti julgeolek paremini kindlustatud kui kunagi varem. NATO ja EL aitavad tagada Eesti rahvusvahelise seisundi stabiilsuse ja integreerituse demokraatlikusse väärtusruumi. NATO liikmelisus kindlustab Eestile usutava sõjalise heidutuse ja kollektiivkaitse. Eesti rõhuasetus sarnaselt teiste NATO liitlastega on mobiilsete ja jätkusuutlike relvajõudude arengul ning osaluse suurendamisel rahvusvahelistes rahuoperatsioonides.

NATO julgeolekupoliitika põhialuseid täiendati ning uuendati 2010. aastal, kui Lissaboni tippkohtumisel võeti riigipeade poolt vastu uus NATO liikmesriikide kaitse ja julgeoleku strateegiline kontseptsioon. Dokumendis antakse hinnang üldisele julgeolekukeskkonnale, käsitledes nii konventsionaalseid kui ka uuemaid ohte (ballistilised raketid, küberjulgeolek, globaalsete hüvede ja ressursside kättesaadavus ning energiajulgeolek). Samuti sätestatakse NATO strateegilised eesmärgid ning nende täitmiseks vajalikud vahendid järgnevas 10 aastaks. Kontseptsiooniga sõnastatakse kolm põhiülesannet (aitavad tagada liitlaste julgeolekut):

- kollektiivkaitse;
- kriisiohjamine ja
- koostööine julgeolek.

Rahvusvaheline julgeolekukeskkond on viimastel aastatel oluliselt muutunud. Sellest tulenevalt on julgeoleku mõiste laienenud ja julgeolekuküsimused esile kerkinud

¹ Peatoimetaja märkus: ülevaade on koostatud ajakirja toimkonna poolt aprillis 2019 NATOt käsitlevate erinevate Interneti allikate (Google's märksõna „NATO“) alusel (tekste on kohati lihtsustatud, kohendatud ja korrigeeritud).

mitmetes uutes valdkondades, nagu terrorism, energia- ning küberjulgeolek jms. Seega muutuvad julgeoleku tagamise ülesanded nii NATO kui ka Eesti jaoks.

Rahvusvaheline julgeolekuolukord on alates konflikti puhkemisest Ukrainas 2014. aastal märgatavalt muutunud, mistõttu otsustasid NATO liitlased 8.-9. juulil 2016. Varsavis toimunud tippkohtumisel suurendada oma kohalolekut Läänemere regioonis. Piirkonna julgeoleku kindlustamiseks ning heidutuse ja kollektiivkaitse tugevdamiseks otsustati Eestisse, Läti, Leetu ja Poolasse paigutada NATO lahingugrupid.

Tegemist on NATO liitlasriikide poolt moodustatud pataljoniidega, kus lahingugrupi eest vastutav raamriik (**framework nation**) ja teised panustajariigid (**contributing nation**) aitavad tugevdada ühtaegu nii heidutust kui ka riigi iseseisvat kaitsevõimet. Eesti lahingugrupi raamriik on Ühendkuningriik ning panustajariigid on Prantsusmaa ja Taani. Läti lahingugrupi raamriik on Kanada, Leedul Saksamaa LV ja Poolal USA.

Varsavi tippkohtumisel otsustasid liitlased arendada ka kohaldatud kohalolekut Kagu-Euroopas. Liitlaste kohaldatud kohalolek hõlmab aktiivsemat mitmerahvuselist õppustel osalemist Rumeenias asuva kagudiviisi peakorterite raamistikus.

NATO arendab ka meetmeid, et suurendada kohalolekut Musta mere piirkonnas. 2016. aasta oktoobris toimunud NATO kaitseministrite kohtumisel lepiti kokku meetmed NATO kohalolekuks regioonis ning mitmed liitlased olid valmis panustama vägede ja muude võimekustega maal, merel ja õhus.

2017. aasta veebruaris toimunud kaitseministrite kohtumisel lepiti kokku NATO mereväe suurenenud kohalolek Mustal merel, mis hõlmab koolitusi, õppusi ja olukorrateadlikkuse suurendamist. Samuti sätestati NATO alaliste mereväeüksuste koordineerimisfunktsioonid teiste liitlasvägedega Musta mere piirkonnas tegutsemiseks.

Miks Eesti kuulub NATO-sse?

NATO eesmärgiks on demokraatia ühine kaitse. Eestile on NATO peamine välise julgeoleku tagatis. Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on säilitada Eesti iseseisvus ja sõltumatus, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ning rahva turvalisus. Sellest lähtuvalt on Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika juhtpõhimõtteks olla ise aktiivne julgeoleku tagaja ja osaleda erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide (NATO, ÜRO, OSCE, Euroopa Liit) juhitud kriisihõljamis- ning rahuoperatsioonides.

Eesti liitumine NATO ja EL-iga kindlustas oluliselt Eesti julgeolekut, samal ajal lülitas Eesti end nende organisatsioonide koordineeritud julgeoleku- ja kaitsekoostöösse eesmärgiga aidata kaasa laiemale rahvusvahelise rahu ja stabiilsuse loomisele. Liikmelisus kollektiivse kaitse organisatsioonis NATO-s kindlustab sõjalise julgeoleku, võimaldab tulemuslikult osaleda rahvusvahelises julgeolekukoostöös ning kõige otstarbekamalt tagada Eesti riigi kaitse. Aktiivne liikmelisus NATO-s jääb alatiseks Eesti peamiseks julgeoleku- ja kaitsepoliitika prioriteediks.

Eesti osalus NATO missioonidel

Eesti on aktiivselt osalenud rahvusvahelistel operatsioonidel. NATO edu rahvusvahelistel operatsioonidel on Eesti jaoks väga oluline, sest see mõjutab meie liitlaste kui ka mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide julgeolekut maailmas. Kokku on alates 1995. aastast rahvusvahelistel operatsioonidel osalenud ligikaudu 2500 Eesti kaitseväelast.

Eesti NATO-liikmelisus on oluline ka selleks, et tagada Eesti Vabariigi majandusliku tegevuse turvalisus ja majanduspoliitika tulemuslikkus.

Ajakirja Toimkond

NATO – DIE MILITÄR-POLITISCHE ORGANISATION, AUCH FÜR ESTLAND¹

Der Grundstein für die Organisation des Nordatlantikvertrages (NATO) wurde 1949 mit dem Nordatlantikvertrag, auch unter der Bezeichnung Washingtoner Vertrag bekannt, gelegt. **Im April 2019 wird das 70. Jubiläum des Bestehens der NATO gefeiert. Es gibt 12 Gründungsmitglieder der NATO; das sind die Vereinigten Staaten, Belgien, Holland, Island, Italien, Kanada, Luxemburg, Norwegen, Portugal, Frankreich, Dänemark und Großbritannien.**

1952 sind der Organisation Griechenland und die Türkei als weitere Mitglieder beigetreten, 1955 Deutschland, 1982 Spanien und 1999 Polen, die Tschechische Republik und Ungarn.

Die bisher letzte Erweiterung der NATO ist 2004, als Bulgarien, Estland, Litauen, Lettland, Rumänien, die Slowakei und Slowenien, die am 29. März 2004 ihre Beitrittsunterlagen beim Finanzministerium der Vereinigten Staaten (United States Department of the Treasury) hinterlegt haben, erfolgt.

Bei der NATO handelt es sich um ein militär-politisches Bündnis von Staaten mit 29 Mitgliedern. Estland gehört zur NATO seit dem 29. März 2004. Aktive Mitgliedschaft in der NATO gilt als die langfristige strategische Priorität der Sicherheits- und Verteidigungspolitik Estlands, die eine effektive Beteiligung an internationaler Sicherheitszusammenarbeit und eine zweckmäßige und effiziente Verteidigung des estnischen Staates garantiert.

Dank der Mitgliedschaft in der NATO und in der Europäischen Union ist die Sicherheit Estlands besser gesichert als je zuvor. Sowohl die NATO als auch die EU leisten ihren Beitrag zur Beibehaltung der Stabilität der internationalen Positionen Estlands und zur territorialen Integriertheit des Landes im demokratischen Werteraum. Die Mitgliedschaft in der NATO garantiert für Estland eine glaubhafte militärische Abschreckung und kollektive Verteidigung. Genau wie bei anderen NATO-Alliierten liegt auch bei Estland der Hauptschwerpunkt bei Ausarbeitung und Weiterentwicklung von mobilen und nachhaltigen Streitkräften wie auch bei Erhöhung der Beteiligung an internationalen Friedensunterstützungsoperationen.

Die Grundlagen der NATO-Sicherheitspolitik wurden ergänzt und erneuert 2010, als beim in Lissabon stattgefundenen Gipfeltreffen von Staats- und Regierungschefs das neue strategische Konzept der Verteidigung und Sicherheit der NATO-Mitglieder beschlossen wurde. Im Dokument wird eine Bewertung der allgemeinen Sicherheitslage gegeben, dies anhand der Betrachtung der Thematik der konventionellen, aber auch neuerer Gefahren (wie z.B. ballistische Raketen, Cyber-Sicherheit, Zugänglichkeit von globalem Gut und Ressourcen, Energiesicherheit). Auch werden die strategischen Ziele

¹ Bemerkung des Chefredakteurs: Die Übersicht wurde vom Redaktionsausschuss der Zeitschrift im April 2019 anhand unterschiedlicher sich mit der NATO befassenden Internet-Quellen (Google-Suchbegriff „NATO“) verfasst (Texte sind zum Teil vereinfacht und korrigiert worden).

der NATO und die für ihre Erzielung notwendigen Mittel für kommende 10 Jahre festgelegt. In der Konzeption werden drei für die Gewährleistung der Sicherheit der Alliierten notwendige Hauptaufgaben definiert:

- Kollektive Verteidigung;
- Krisenmanagement und
- auf Zusammenarbeit beruhende Sicherheit.

Das internationale Sicherheitsumfeld hat sich in letzten Jahren beträchtlich geändert. Davon ausgehend hat sich der Begriff der Sicherheit erweitert und die aktuellen sicherheitsbezogenen Fragen betreffen immer neue und neue Bereiche wie z.B. Terrorismus, Energie- und Cyber-Sicherheit usw. So ändern sich die mit Gewährleistung der Sicherheit verbundenen Aufgaben sowohl für die NATO als auch für Estland.

Mit dem Ausbruch des Konfliktes in der Ukraine im Jahre 2014 änderte sich das internationale Sicherheitsumfeld drastisch, und das war der Grund, warum die NATO-Alliierten bei ihrem Gipfeltreffen am 8.-9. Juli 2016 in Warschau entschieden haben, die NATO-Präsenz in der Ostseeregion weiter auszubauen. Für die Gewährleistung der Sicherheit der Region und für die Erhöhung der Abschreckung sowie der Fähigkeit der kollektiven Verteidigung wurde der Beschluss über die Truppenstationierung in Estland, Lettland und Litauen gefasst.

Beim Treffen der Verteidigungsminister der NATO-Länder im Oktober 2016 befasste man sich mit der Thematik der Maßnahmen für die Erweiterung der NATO-Präsenz in der Region vom Schwarzen Meer, und mehrere Alliierten haben sich bereit erklärt, in Form von Truppen und sonstigen militärischen Fähigkeiten in der Luft, zu Land und zu Wasser ihren Beitrag dazu zu leisten.

Die im Februar 2017 auf dem Gipfel der NATO-Verteidigungsminister gefasste Entscheidung über die erhöhte Präsenz der NATO-Seekräfte auf Schwarzem Meer beinhaltet Schulungen, militärische Übungen und eine Erhöhung des Situationsbewusstseins, aber auch Koordinationsfunktionen der Marine-Einheiten mit anderen Truppen der Alliierten für Aktivitäten in der Region vom Schwarzen Meer.

Das Ziel der NATO besteht in gemeinsamer Verteidigung der Demokratie. Für Estland gilt die NATO als der wichtigste Garant der äußeren Sicherheit. Das Ziel der Sicherheitspolitik Estlands ist die Erhaltung der Souveränität und der Unabhängigkeit des Landes, seiner territorialen Integrität, der verfassungsmäßigen Ordnung und der Sicherheit der Bevölkerung. Dementsprechend geht Estland bei seiner Sicherheits- und Verteidigungspolitik aus dem Grundsatz aus, selbst als aktiver Garant der Sicherheit zu handeln und an den von unterschiedlichen internationalen Organisationen (NATO, Vereinte Nationen, OSCE, Europäische Union) geleiteten Krisenmanagements- und Friedensunterstützungsoperationen teilzunehmen.

Der Beitritt Estlands zur NATO und zur EU hat die Sicherheitslage Estlands wesentlich gesichert. Gleichzeitig hat Estland sich an die koordinierte Sicherheits- und Verteidigungszusammenarbeit angeschlossen, mit dem Ziel, seinen Beitrag zur

Bewahrung des Friedens und zur Schaffung einer breiteren internationalen Stabilitätslage zu leisten. Aktive Mitgliedschaft Estlands bei der NATO wird für immer die Hauptpriorität der Sicherheits- und Verteidigungspolitik des Landes bleiben.

Als NATO-Mitglied seit 29. März 2004 hat Estland aktiv an internationalen militärischen Operationen teilgenommen. Der Erfolg von NATO bei solchen internationalen Vorhaben ist für Estland sehr wichtig, weil das einen beträchtlichen Einfluss auf die Sicherheit unserer Alliierten und internationaler Organisationen weltweit ausübt. Insgesamt sind es rund 2100 Soldaten estnischer Verteidigungskräfte, die seit 1995 an verschiedenen internationalen Friedensunterstützungsoperationen teilgenommen haben.

Die Mitgliedschaft Estlands bei der NATO ist wichtig auch für die Gewährleistung der Sicherheit der wirtschaftlichen Tätigkeit in Estland und für die Wirksamkeit unserer Wirtschaftspolitik.

Redaktionsausschuss der Zeitschrift

NATO – A MILITARY AND POLITICAL ORGANIZATION, ALSO FOR ESTONIA¹

The North Atlantic Treaty Organization (NATO) was established in 1949 with the North Atlantic Treaty, which is also referred to as the Washington Treaty. **April 2019** is the **70th anniversary** of the establishment of NATO. It has 12 founding members: Belgium, Canada, Denmark, France, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Portugal, United Kingdom, the United States of America.

In 1952, Greece and Turkey joined the organisation, in 1955 Germany, in 1982 Spain and in 1999, Czechia, Hungary and Poland.

The most recent enlargement of NATO took place in 2004 when Bulgaria, Estonia, Latvia, Lithuania, Romania, Slovakia and Slovenia joined the organization by depositing their NATO accession documents to the U.S. Department of the Treasury on 29 March 2004.

NATO is a military and political alliance of states, with 29 member states. Estonia has been a member of NATO since 29 March 2004. Active NATO membership is a long-term strategic priority of the Estonian security and defence policy which enables effective participation in international security cooperation and to ensure the defence of the Estonian state in the most effective and efficient manner.

Thanks to the NATO and EU membership the security of Estonia is assured better than ever before. NATO and the EU help to ensure the stability of the international status of Estonia and its integration in the democratic value space. NATO membership ensures credible military deterrence and collective defence for Estonia. Similar to other allies in NATO, Estonia focuses on the development of mobile and sustainable armed forces and on increasing its participation in international peace operations.

The basic principles of the security policy of NATO were amended and updated in 2010 when the new Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of NATO was adopted by heads of states. The document provides an assessment of the general security environment, covering both conventional and more recent risks (ballistic missiles, cybersecurity, accessibility of global goods and resources, and energy security) Also the strategic goals of NATO and the resources required for their achievement for the next 10 years. The concept sets the three essential core tasks (which help to ensure the security of allies):

- collective defence;
- crisis management and
- cooperative security.

¹ Note from the Chief Editor: the overview has been prepared by the Editorial Staff of the journal on the basis of different web sources on NATO in April 2019 (Google's search word "NATO"); (the texts have been simplified, adjusted and corrected at some places).

The international security environment has considerably changed in the recent years. Therefore the concept of security has become broader and security issues have arisen in several new areas, such as terrorism, energy security and cybersecurity, etc. This has changed the tasks of ensuring security both for NATO and Estonia.

The international security situation has considerably changed since the conflict in Ukraine broke out in 2014, therefore the NATO allies decided during their summit in Warsaw on 8–9 July 2016 to increase their presence in the Baltic Sea region. It was decided to deploy NATO battle groups to Estonia, Latvia, Lithuania and Poland to strengthen security in the region and increase deterrence and collective defence.

It was agreed at the meeting of NATO defence ministers in October 2016 to take measures for the expansion of NATO's presence in the Black Sea region, and several allies were ready to contribute with armed forces and other capacities on land, in the sea and in the air.

It was agreed at the meeting of NATO defence ministers in February 2017 to increase the presence of NATO navy on the Black Sea, including for training, exercises and raising the awareness of the situation, also coordination functions of permanent NATO naval units with other allied forces for activities in the Black Sea region.

The goal of NATO is joint defence of democracy. For Estonia, NATO is the main guarantee for external security. The aim of the Estonian security policy is to preserve the sovereignty, independence, territorial integrity, constitutional order and security of the people of Estonia. Therefore the main principle of the Estonian security and defence policy is to be an active ensurer of security and to participate in the crisis management and peace operations led by different international organizations (NATO, UN, OSCE, European Union).

Accession of Estonia to NATO and the EU considerably strengthened the security of Estonia and at the same time Estonia started to participate in the coordinated security and defence cooperation of these organizations in order to contribute to the creation of broader international peace and stability. Active NATO membership will always remain the main priority of the Estonian security and defence policy.

Estonia as a full NATO Member State since 29 March 2004 has actively participated in international operations. The success of NATO in international operations is very important for Estonia as it has an impact on the global security of our allies and several international organizations. In total, approximately 2500 Estonian servicemen have participated in international operations since 1995.

Estonian NATO membership is important also to ensure the security of economic activities of the Republic of Estonia and effectiveness of economic policy.

Editorial Team of the journal

SAATEKS – ALLAKIRJUTANU OMA KAASTEELISTEST

Allakirjutanu ja peatoimetajana teeksin seekord saateks ka kirjutise, mis ehk aitab lugejal mõneti orienteeruda ning minus ja minu mõtetes veidi selgust saada.

Käesolev ajakiri kui eriväljaanne on meil järjekorras kolmas¹:

- esimene oli pühendatud professor Janno Reiljanile (65 aastat ja emeriteerumine, nr 2-2016)
- teine professor Sulev Mäeltsemehele (70 aastat ja emeriteerumine, nr 1-2017)
- nüüdse, kolmanda puhul² (allakirjutanu, Matti Raudjärv, 70 aastat, nr 1-2/2019); oma emeriteerumisavalduse esitamise jätkaksin mõnevõrra tulevikku, sest emeriteerumise puhul oleks mitmed minu rahvusvahelised suhted-lähetused võib-olla, „tänu“ meie õigusaktidele, pärsitud).

Tahaksin asjaosalisena järgmist ütelda:

Olen TÄNULIK oma seni elatud ELULE ja mind ÜMBRITSEVALE, nii INIMESTELE kui KESKKONNALE – ja seda juba pea 70 aastat! Vaatamata kõigele, sh ka meie rasketele aegadele, oli minu lapsepõlv ja noorukiaeg siiski IMELINE ja HUVITAV-ARENDAV!

Ma ei pea silmas ei riike ega ühiskonnakorraldusi, kus olen elanud, vaid inimesi ja meie omavahelisi suhteid!

On minu elu olnud suurepärane või mitte, küsin endalt ja püüan kaudselt vastata!?

OLULISIM on see, et minu ELUS on olnud ja seda on saanud enamikus VÄGA PALJUD HEAD ja OSAVÕTLIKUD INIMESED, ma olen nendega SÕBRALIKULT SUHELNUD, TULEMUSLIKKU KOOSTÖÖD teinud ning need suhted on valdavalt VÄGA INIMLIKUD olnud:

- minu kallid, töökad ja alati abivalmis vanemad, kes on suures osas ehitanud meie ühise kodu – pereelamu-villa ja rajanud aia, minu noorpõlve ja tänase suurepärase kodu Tallinnas, Pirita-Kosel (varem väiksem pereelamu Rakveres ning tänaseks ka ühine Kaasiku talu Lääne-Virumaal; olen ka ise nende töödele Pirita-Kosel ja Kaasiku talus nõu, jõu ja olulise finantseerimisega kaasa aidanud) – ema Salme (sündinud 11. detsembril 1926 Räsna /küla Ambla-Tapa lähedal/, Järvamaal; täna Lääne-Virumaal) ja isa

¹ Head lugejad! Meie ajakirja toimkond on alati valmis ka edaspidi nii eriväljaandeid publitseerima, kui in memoriam, juubelikirjutisi jms avaldama. Palun, olge head, ja andke vaid märku!

² Kuna praegu on jälle tegemist meie ajakirja erinumbriga, siis nagu varasema kahe erinumbri inimesed (J. Reiljan ja S. Mäeltsemees), **tasub ka allakirjutanu (M. Raudjärv) oma isiklikest rahalistest vahenditest enamuse käesoleva ajakirja ettevalmistamise, trükkimise-väljaandmise ja levitamise kuludest** (sh enamus ajakirja eksemplaridest läheb ka seekord kirjastus- ja konsultatsioonifirma Mattimar OÜ poolt tasuta jaotamisele nii Eestis kui teistes riikides, sh ülikoolidele ja üksikisikutele).

Arved (sündinud 18. juulil 1926 Karkuse külas Kreegi talus /küla Ambla-Tapa lähedal, Järvamaal, endises Ambla kihelkonnas/, tänasel Lääne-Virumaal – surnud laupäeval, 26. jaanuaril 2019 Tallinnas³; ärasaatmine oli laupäeval, 2. veebruaril kell 12.00 Ambla kirikus; isa puhkab Ambla kalmistul⁴).

Paps, tubli eesti mees – Head puhkust ja rahulikku rännuteed! – seni pole Sa seda eriti saanud! (Sinu poeg Matti)

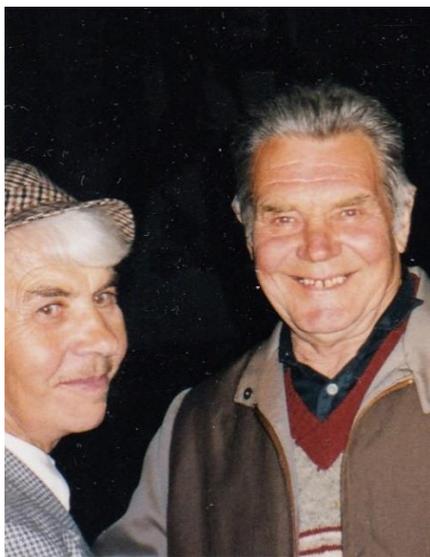
Salme ja Arved – pulmapäev Amblas,
11. mai 1948

³ M. R.: minu isa, Arved Raudjärv, lahkus meie hulgast pärast pikki, mitmeaastaseid stüvenenud haiguseid ja väsitavat olemist kell 18.20 Tallinnas, Järve haiglas; teate saime kell 18.37, kui olime koos emaga meie ühises kodus Pirita-Kosel. Oleme tänulikud kõigile kaasatundjatele: ärasaatjatele, sugulastele, sõpradele, naabritele ja töökaaslastele kõikjalt Eestis, samuti headele lähedastele, peretuttavatele, sõpradele ning kolleegidele Ameerika Ühendriikides, Austrias, Georgias, Kreekas, Rootsis, Saksamaal, Soomes, Ukrainas, Ungaris ja Venemaal, aga ka Hiiu-, Muhu- ja Saaremaal.

⁴Ambla kalmistule on maetud peaaegu kõik meie suguvõsa liikmed, sest sünnikohad olid sealkandis.

Emal Salme ja isa Arved koos allakirjutatuga (vanus – viis aastat); Jõulud 1954 – meie vastavalminud, isa-ema poolt ehitatud, ühepere-elamus Rakveres, aadressil: Liiva 2 / Tuleviku 16 (Tallinnasse Piritale asusime suvel 1965)

Allakirjutanu ema Salme ja isa Arved täies elujõus ja seekordantsuhoos (ca 15 aastat enne isa tõsist haigestumist) ühel lõbusal õhtusel koosviibimisel Tallinnas, naabrite pereproua Tiia – sünnipäeval-aiapeol (26.08.1999)

... ja 2. veebruaril 2019 Ambla kalmistul

- minu, nooruses särav olnud, energiline, täna siiski mõneti vastuoluline õde Maarika (sündinud 18. jaanuaril 1955 Rakveres; elab Kreekas), tema lapsed – poeg Jarno (sündinud 1. juunil 1975 Tallinnas; elas hulk viimaseid aastaid oma lähedastega USAs; nüüd /aprillist 2019/ tagasi Eestis, elab Tallinnas-Meriväljal; vabakutseline IT-spetsialist) ja tütar Girli (sündinud 9. jaanuaril 1977 Tallinnas, on kohusetundlik sotsiaaltöötaja Tallinnas) ning nende lapsed, vastavalt Eric, Wulf-Henrich ja Rubi ning Kristina (sündinud 20. detsembril 1996 Tallinnas) ja Kristofer (sündinud 13. novembril 1998 Tallinnas /mõlemad on olnud tublid õppurid nii Tallinna Ülikoolis kui Tallinna 21. Koolis/);
- minu tubli tütar Mari-Liis (sündinud 8. juunil 1975 Tallinnas; magistrakraad /Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis/, firmaomanik-juhataja – sisearhitekt; õppinud ka Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas ja mujal /näiteks, õppis psühhoteraapiat oma igapäevase töö toetamiseks/; praegu õpib Eesti Kunstiakadeemia magistrantuuris sisearhitektuuri erialal) ja tema hoolas-asjalik poeg – minu tütrepoeg Julius Marcus (sündinud 23. augustil 2002 Tallinnas; õpib Tallinnas Rocca al Mare Koolis gümnaasiumi astmes /lõpetas kevadel 2018 samas kiitusega põhikooli/; on edukas koolisportlane ja lisaks tantsuhuviline, loodusteadlik ning päris osav eeskõneleja);
- minu „rõõm ja valu“ juba üheksandast klassist Rakvere 1. keskkoolis (täname Rakvere Gümnaasium), minu ainuke, armas abikaasa ja tütre hea ema Eha (neupõlve perenimi – Leemets, sündinud 5. märtsil 1949 Rakveres; lõpetanud Eduard Vilde-nimelise Tallinna Pedagoogilise Instituudi /täname Tallinna Ülikool – TLÜ/, töötanud pikalt ja edukalt diplomeeritud pedagoogina ning hiljem juhiabina), tema heasoovlikud ja sõbralikud ema Glafira, isa Hugo ning vend Ants, samuti teised Eha toredad sugulased-lähedased-tuttavad Eestis (ka mujal – tolaeagses Leningradis /varasem ja täname St. Peterburg/ ja Krimmi lõunarannikul – sh meie suurepärane pulmameis augustis 1972 Forosis) ning tema tolaeagsed tublid ja mõnusad naabrid ning koolikaaslased Rakveres (perekonnad Innos, Juhandi, Kroon, Kungas, Liivak, Mikker, Pais, Randma, Saremat, Sarnet jt);
- minu hilisemad ja mind hoolivalt toetanud ning toetavad-hoidvad elukaaslased; minu lugupeetud sugulased (onud-tädid ja nende lapsed-laste-lapsed jne – Ida-Virumaalt, Järvamaalt, Lääne-Virumaalt, Pärnumaalt, Viljandimaalt ja mujalt) ning teised lähedased, nii Eestis kui mujal (sh onutütar Ella oma lähedastega Münchenis);
- minu tublid ja nõudlikud kooliõpetajad ning elu- ja teaduskogemustega ülikooliõppejõud kõigis õppeasutustes, kus on olnud võimalus õppida, hiljem stažeerida ning kogemusi-teadmisi juurde saada – kõigil eluetappidel, sh õpetajad Rakvere 1. keskkoolis, Rakvere Muusikakoolis, Tallinna Kaug-õppekeskkoolis ja Tartu Kunstimuuseumi juures tegutsenud Tartu Kujutava Kunsti Kaugõppe Kursustel (Tartu KKKK), aga samuti õppejõud-kolleegid Eestis (täname Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool) ning välisriikides – eeskätt Austria, Georgia, Saksamaa LV, Ukraina, Ungari ja Venemaa ülikoolides-kõrgkoolides-instituutides;

- minu unustamatud ja huvitavad kooli-, ülikooli-, aspirantuuri- ning stažeerimis-perioodide ja teaduslähete kaaslased nii Eestis kui välismaal;
- minu innustavad, teotahelised ja asjateadlikud kaasteadlased ning juhendajad nii väitekirja kirjutamise ajal kui ka hiljem Eestis ja endise Nõukogude Liidu nn vabariikides;
- minu suurepärased, pikaajalised-vahvad ja väärikad sõbrad lapsepõlvest, õpingute aegadest ja hiljemgi – tänaseni ning paljud endised ja tänased kolleegid Eestis ning teistes riikides. Paljudega on kindlasti kujunenud aktiivsed eluagseud sõbrasuhted;
- minu endised ja praegused asjalikud-mõnusad naabrid ning tuttavad minu varasemates ja tänastes elukohtades Rakveres, Tallinnas (Pirita-Kosel), Tapa vallas Kaasiku nimelises maakodus-metsatalus Karkuse külas Lääne-Virumaal ning suvepealinnas Pärnus;
- minu paljud teised toredad kaasteelised ning tuttavad, kõikjal Eestimaal⁵:

Aegviidus, Alatskivil-Varal, Amblas, Audrus, Annelinnas, Elvas, Haapsalus, Haljalas, Hiiumaal (Kärdla, Kassari, Kõpu jt), Jänedal, Kihnu saarel, Koongas, Kurgjal, Lahemaal (Võsu, Käsmu, Karepa, Rutja, Eisma), Lükatis, Manilaiul, Maarjamäel, Meriväljal, Mähel, Muhus (Koguva, Liiva jt), Narvas, Nelijärvel, Peipsi ääres ja lähedal, Piritall, Põlvamaal (Räpina, Taevaskoda jt), Reineveres, Pärnus, Rocca al Mares, Roosnas, Saaremaal (Kuressaare, Torgu jt), Sael, Sindis, Surjus, Tallinnas, Tartus, Veltsis, Viimsis, Viljandis, Vormsi saarel, Võrtsjärve ääres, Võrumaal (Võru, Kubija, Haanja, Rõuge, Saaluse jt), Värskas, Ülenurmes; aga kindlasti veel ka mujal Eestis ning

maailmas:

Abhaasias (Salme küla), Ameerika Ühendriikides (Boston, New York jt), Armeenias (Jerevan, Sevani), Austrias (Viin, Innsbruck, Salzburg jt), Georgias (Tbilisi, Kutaisi, Telavi, Zugdidi jt), Hispaanias (Barcelona), Iisraelis (Ashdod), Kasahstanis (Alma-Ata),

⁵ Niisamuti minu armsad, lahkunud sõbrad, kolleegid, koolikaaslased, tuttavad ja sugulased (sh minu varalahkunud vanavanemad, keda ma paraku ei mäleta – olin liiga väike, siis vaid kahe-kolme aastane; minu lahkunud tublid onud-tädid, nende abikaasad ja mõned nende lapsed), kes on paraku täna eeskätt juba Ambla, Jõhvi, Rakvere, Rannamõisa, Tallinna (Kloostrimetsa-Metsakalmistu, Liiva, Pärnamäe, Rahumäe), Tapa Linnakalmistu, Tartu Vana-Jaani jt rahulates.

Aasta 2019 – siis möödub ühel Eesti kultuuri ja hariduse suurmehele 121 aastat sünnist ja 37 aastat lahkumisest – kes oli meie suguvõsa väärikas liige, minu ema (sündinud Salme Vettik) onupoeg, minust ca pool sajandit varem sündinud eesti helilooja, koorijuht ja pedagoog **maestro Tuudur Vettik** (Theodor/Feodor Fabian), (sündinud 4. jaanuaril 1898 Virumaal, Väike-Maarja kihelkonnas Unikülas Otsa talus – surnud 20. mail 1982 Tallinnas, puhkab Tallinna Metsakalmistul; maestro isa Peeter ning minu ema isa /ja minu vanaisa/ Kaarel olid vennad). Ta oli alates 1940. aastast Tallinna Konservatooriumi muusikajuhtimise kateedri juhataja. Pärast mitmes vangilaagris alusetult viibimist (1950–1956) Tallinna Riiklikus Konservatooriumis koorijuhtimise õppejõud, professor (1957–1962), kuuel korral üldlaulupeo üldjuht (1933, 1938, 1947, 1960, 1969 ja 1980). Alles 1980. aastal omistati talle Eesti NSV rahvakunstniku aunimetus.

Küprosel (Nikosia), Leedus (Vilnius, Kaunas, Palanga), Lätis (Riia, Jurmala), Rootsis (Saltsjöbaden, Stockholm, Uppsala jt), Saksamaa LVs (Bergneustadt, Berlin, Bonn, Bremen, Frankfurt /Main/, Kiel /Strande, Laboe/, Greifswald, Hamburg, Heilbronn, Heidelberg, Jena, Köln, Lübeck, Merseburg, München, Osnabrück, Paderborn /Dahl/, Rostock, Rügeni saar, Stralsund, Taunuse mäestiku piirkond, Warder, Wolfsburg jt), Slovakkias (Bratislava), Soomes (Helsinki, Oitti, Tampere jt), Taanis (Aalborg), Tšehhi Vabariigis (Praha jt), Ukrainas (Harkiv, Kiev, Ternopil, Krimm /Foros, Jalta, Sevastopol/), Usbekistanis (Taškent), Valgevenes (Minsk), Venemaal (Krasnodar, Moskva, Pihkva, Sankt-Peterburg, Sotši /Adler, Kudepsta, endine Punane Lageda jt/, Voronež jt).

Huvitav ja samas eklektiline geograafia (tahtlikult just nii koostatud⁶), kas pole?! Vähemalt allakirjutanu jaoks on kõigi nende asukohtade taga olulised inimesed või inime!

Ka see on elu ja kõik seal elavad-elanud minu sõbrad, kellega koos on nii mõndagi tehtud ja läbi elatud ning nad kõik on seda väärt, et ma neid meenutan ja nende üle rõõmu tunnen! Loodan, et need tunded-kogemused on valdavalt vastastikused!

Täpsustades ja värskendades oma eluloolisi ja teisi andmeid, oli mul suurepärane võimalus suurt hulka inimesi heatahtlikult meenutada, tuletades meelde kohtumisi nendega ja seeläbi palju huvitavat uuesti läbi elada. See oli äärmiselt meeliülendav, sageli rõõmustav, aga mõnikord ka veidi kurvastav! Kuid mitte midagi täielikult kahetsetavat!

Loen väga oluliseks just inimestevahelist mõistvat ja sõbralikku suhtlemist, see on tähtsam kui paljud tehnilised-tehnoloogilised leiutised-vidinad ja nende nn „asjade“ seltsis, sageli kohati mõtetu ajaveetmine ning enese õigustamine-tähtsustamine (kahjuks olen ka selliseid, nn „kolleege“ oma elus kohanud!). Aga üks elus on ikka nii mõndagi mitesoovitavat ja probleeme (see ei tähenda tehnika ja tehnoloogia, ega nende inimeste jms alahindamist, ei!).

Kokkuvõttes leian –

Olen elanud suurepäraselt, arendavat ja huvitavat elu! Mul on olnud õnn lävida-suhelda heade ja huvitavate inimestega! Mind on alati õpetanud suurepärased kooliõpetajad ja ülikoolide õppejõud! Mind on toetanud armsad lähedased ja kindlad sõbrad! Ma olen selle üle rõõmus, tänulik ja õnnelik!

Tänu kõigile kõige selle eest! Tänan, et olete seda mulle võimaldanud!

Olgem rõõmsad ja uhked meie oma riigi, Eesti Vabariigi ning tema saavutuste ja arengute ning üldse inimeste õnnestumiste üle! Tunnustagem seda, see on suur väärtus! Oleme siin ju kõik osalised! Kõige selle kõrval on ka ebaõnnestumised ilmselt siiski

⁶ Kui mõni asukoht jäi nimetamata, siis vabandan. Ei soovi kedagi kõrvale jätta! Eestimaa ja maailm on ju „piiramatu suured“! Võib-olla pakub kellelegi huvi ka minu kirjutis stažeerimistest meie ajakirjas nr 1–2 /2018 (lk 134-161, kolmes keeles)? See oleks siis täienduseks.

paratamatud? Nii on see ka mujal maailmas. Loomulikult pole see meile vabanduseks! Olgem õnnelikud, et elame iseseisvas Eesti Vabariigis ning oleme Euroopa Liidu ja NATO liikmed, aga mitte Nõukogude Liidus – ideaalset pole kusagil!

Kuid me ei tohi oma rahvast, riiki ja maad maha müüa (mida me ju oma taasiseseisvuse perioodil aeg-ajalt ikkagi oleme teinud!)! Ainult meie ise saame oma riiki arendada ja mitte võõrad (neid huvitab eeskätt raha ning mõnikord ka meie arvel elamine ja selle mittesaamisel liiguvad nad mujale – hea veel kui nad meile kahju ei tee, ei lagasta ega kriminaalsusega tegele!)⁷. Selline on juba elu, mitte alati soovitud sirgjooneline-tõusev, vaid ikka rohkem või vähem sakiline! Kui olen omalt poolt kellelegi mittesoovitud teinud – tunnistan sel juhul oma vigu ja palun siiralt vabandust! Tahtlikult pole seda juhtunud.

⁷ Need, kes jutlustavad meile, Eesti riigile ja inimestele, väga vajalikest võõrtöolistest-spetsialistidest, võiks siit ära jalutada-kolida (usun, et see rõdumustaks enamusi eestlastest ning riik ja rahvas oleks hiljem õnnelikumad) ning oma sinise firma mujale üle viia või seal uue asutada, kus see tööjõud on olemas. Aga neil on vist ükskõik kus ja kuidas toimetada – peasi, et „firma areneks, oleks majanduskasvu (?) ja raha tuleks“? Meetodid pole vist olulised? Või on siin tegemist mingite okupantide ja repressioonijõudude esindajate või muude tegelastega, näiteks ärimestest „Nossovit“ega“, suurepärase ja lugupeetud eesti nossovitiga, seda ka Euroopa Liidus!? Ärge laskem hävitada meie oma kultuuri, maha tallata eesti keelt, rahvust ja riiki. Mille nimel need „nossovid“ seda täna teevad – ilmselt vaid saamahimu, oma mugavuse, saamatuse, tühisuse ja „kesise“ raha, vms nimel!? Kas on ikka proportsionaalselt tasakaalus riigi ja isiklikud huvid?

Me peaksime püüdma võimalikult paremini oma inimesi siin, Eestis, tööle kaasata, mitte lihtviisil võõrastele panustada. Eeskätt tuleks meil rohkem Eestis elavad inimesed tööle rakendada ja osa (sest kõik ei tule) mujale siirdunud inimestest tagasi kutsuda. Rohkem võiks mõistust ja motivatsiooni (ka stiimuleid) kasutada! Loomulikult tuleb selle nimel pingutada ja töötada. Kahtlematult pole see lihtne, aga tuleb püüda – kui tahame oma Eesti riiki, rahvust, keelt ja kultuuri pikaks ajaks hoida ja paremaks arendada! Ei ole vaja käituda variserlikult, et mingi suhtelise heaolu pärast kellelegi meeldida ning ennast maha müüa ja petta (samas paljudele teistele inimestele ebameeldivusi valmistades!)! Lisaks – täna pealepressiv ja tihti meie poolt vabatahtlikult vastu võetav inglise keel sageli rikub ja „solgib“ eesti keelt (mõni ütleb, et see pidi keelt arendama!?).

Allakirjutanu pole mitte inglise keele (ega ka teiste keelte) vastane (olen päris mitut keelt korralikult valdavana /see kompliment on olnud nende poolt, kellele on konkreetne keel emakeeleks), olen igal pool maailmas hakkama saanud, vaid me peame siin, Eestimaal, ka ise igal pool oma, eesti keelega, hakkama saama (sh kõigi astmete haridust omandama), see on meie eesõigus! Või oleme ikka veel orjameelsuse küttes!?

Kui me ise oma asja ei aja, siis ei aja seda mitte keegi! Ja kõrvale võiks need ise astuda, kes ajavad teiste asja! Seda, muide on tehtud-tegemisel nii mõneski riigis, näiteks Georgias jm üliõpilaste jt vastuhakud, jms (näiteks tagandades nii õppejõude, rektoreid, ministreid ja isegi presidentide, kui teisi)! Allakirjutanu pole mitte demokraatia vastane ega kutsu allumatussele või seadusvastasusele, vaid mõistlikule suhtumisele. Kuid nii mõnigi kord peame tunnistama, et demokraatia sildi all tegetakse demagoogiaga!?

Demagoogia- ja käsumajandusriigist me saime justkui vabaks, kas siis tõesti me pole nüüd suutelised oma ajusid ja tahet-soove rakendama (või on puudus tahtmisest?). Nn „härjal“ tuleb sarvist kinni võtta ja meile vajalikus suunas pöörata-väänata! Jõudu ja tarkust-paindlikkust peaks meil ju olema!?! Huvitav, aga kõige muu kõrval ei soovita meil tööviljakusest eriti rääkida (mis aga arenenud riikides on ülitähtis teema, tähtsam kui palgaküsimused! Isegi kadunud N. Liidus oli selle majandusnäitaja jälgimine olulisel kohal.). Meenutaksin siinjuures eesti rahva vanasõna: enne töö ja siis palk! Kui keegi sellest aru ei saa, siis tuletaksin meelde, et töö ja tööviljakus on otseses seoses ning alles seejärel saame palgast rääkida! Ütleksin – see on mitte ainult oluline majandusküsimus, vaid Eestimaal ka ammune-igivana talupojatarkus!?

Kindlasti on igas elus midagi mittevajalikku või viltu tehtut, ka tegemata jäänut. Aga ehk jõuab seni tegemata toimetusi veel teha,⁸ kasvõi osaliselt!? Elame, tegutseme ja õpime veel, kuniks elu?!

Soovin kõigile võimalikult head tervist, edu, mõtteeksust ja õnne – olge tublid ning elage hästi!

Uute huvitavate tööde, tegude ja saavutusteni ning kindlasti ka südameid rõõmustavate kohtumisteni!

Jõulukuul 2018 ning
näärakuul ja künla- ehk hundikuul 2019,
täiendatud aprillis 2019

Tallinnas, Pirita-Kosel – oma kodus, töölaua ja arvuti taga⁹
Tänu ja lugupidamisega,
Teie Matti Raudjärv

⁸ Meil on veel täna Eestis puudus kõige elementaarsemast majandusharidusest (mida mainiti näiteks juba 90ndate aastate alguses Eestit külastanud Islandi riigiametnike ja ülikooli õppejõudude delegatsiooni liikmete poolt ja mida on allakirjutanu initsiatiivil, seni kahjuks tulemusteta TTÜs, TLÜs ja TÜs üritatud ellu kutsuda /nimelt majandusõpetajate eriala, magistriõppekava sisseviimine ja inimeste koolitamine ülikoolis nii gümnaasiumide kui kutsehariduse tarvis; ja siin ei saa rääkida ainult ettevõtluse õpetamisest, vaid *komplekselt* ja koos nii ettevõtte majanduse õpetusest kui ka rahvamajanduse õpetusest /Eestis pole paraku sageli veel aru saadud, et selline lähenemine on antud juhul nn ühe müüdi, st antud juhul majanduse, kaks poolt; ainult ühe poolega tegelemine pole eriti tõsine tegevus, sest siis me oleme invaliidid ja seda pole vaja!/, alates juba algkoolist (ehk isegi lasteaiast, sest nii mõneski kodus räägitakse veel täna asjatundmatuid ja mõneti rumalaid majandusalaseid muinasjutte ning raha „seinast-kapist“ tulemisest-saamisest; ega osa meie poliitikuteist neist palju targemad ole; seda, et raha tuleb teenida ausalt ja tõsise tööga, ei räägita mitte sageli), rääkimata põhikoolist ja gümnaasiumist. Seda silmas pidades oleme arenenud riikidest kõvasti maha jäänud.

Tuletaksin meelde (allakirjutanu pole siinjuures originaalne, kuid on nii järgneva kui eelneva mõtteid oma loengutes-seminarides-juhendamistes üliõpilastele-magistrantidele-doktorantidele ja ettevõtetele töötajatele ning juhtidele korduvalt rääkinud-avaldanud), et korraliku hariduse saamine ja selle eesmärgipärane ühiskonna heaks rakendamine on üks olulisemaid riigi eksisteerimise ning edukuse võtmeküsimusi! Ka siin on meil Eestis täna veel palju arenguruumi!

Soovin siinjuures kõigile asjaosalistele ausust, südikust ja edu Eesti asjade ajamisel ning arendamisel!

⁹ paraku, olles mures ka oma ema Salme tervise pärast – ikkagi kauaaegse elukaaslase-abikaasa Arvedi kaotus /nad olid abielus rohkem kui 70 aastat; abiellusid 11. mail 1948 Amblas/. Arvedi pikk ja kurnav haigus(ed) – eeskätt südame ning muud terviseprobleemid, ja tema jäädav lahkumine jaanuaris 2019; samuti ema vanus – ta on elanud juba rohkem kui 92 aastat (sünd. 11.12.1926)!

PS: M. R. – nn „poolhuumorina“ meeldetuletuseks, ütleme seda ju mõnikord /tavaliselt kahel perioodil aastas/:

aasta esimesel poolel, isegi juba kohe pärast Jõule võiks kaaslastele soovida – „*Head lähenevat Jaanipäeva!*“ ja

teisel poolaastal, juba kohe pärast Jaanipäeva võiks soovida – „*Häid, peatselt saabuvaid Jõule!*“.

Ja on tore, et mõlemad jõuavad kätte niikuinii!

Võib-olla kõik ei ütle nii (vähemalt mitte väga palju kordi), aga allakirjutanu ütleb (seda just sageli kohtumistelt lahkudes)! Ütleb kümneid ja palju kümneid kordi ning kõigil on seejärel tavaliselt hea tuju! Ja allakirjutanul on selle üle hea meel, et on õnnestunud teistele inimestele (aga loomulikult ka enesele!) lõbusat meeleolu luua ja äratundmist tekitada!

Lisaks, pärast Jõule (aga miks mitte ka enne!?), rõõmsalt ja tõsiselt-asjakohaselt – „*Head, edukat ja rõõmuküllast Uut Aastat!*“, mis ei jää samuti tulemata!

Eelnev oli lihtsalt väike vahepala, aga osaliselt nii mõndagi inimest sõbralikult üllatanud!

Kokkuvõtteks: Head ajakirja lugemist kõigile ja ka lugejaile toredaid meenutusi või uue avastamist!?

Matti Raudjärv ¹⁰

¹⁰ Tavaliselt on saateks-kirjutised lühikesed, minul-allakirjutanul tuli see paraku vist pikk? Ju ma ei oska siis alati lühidalt kirjutada, palun vabandust! Samas, need olid mõned minu olulisemad lühimõtted ja kirjavandud, mida soovisin Teiega heal meelel meie ajakirja selles erinumbris jagada. Siin on ka emotsioone, teisiti ei saanud – andestust!

ZUM GELEIT – DER UNTERZEICHNENDE ÜBER SEINE WEGGEFÄHRTEN

Die vorliegende Zeitschrift ist für uns in der Reihenfolge bereits die dritte Sonderausgabe:

- die erste war gewidmet an Professor Dr. Janno Reiljan (65 Jahre, Nr. 2-2016),
- die zweite an Professor Dr. Sulev Mäeltseemes (70 Jahre, Nr. 1-2017),
- bei der jetzigen, dritten (Matti Raudjärv, 70 Jahre, Nr. 1-2 / 2019)¹, möchte ich als Beteiligter Folgendes sagen:

Ich bin DANKBAR für mein LEBEN und für meine UMGEBUNG – und das schon fast für 70 Jahre!

Ist es großartig gewesen oder nicht, frage ich mich, und versuche eine indirekte Antwort zu geben!?

AM WICHTIGSTEN ist dabei, dass es in meinem LEBEN überwiegend SEHR VIELE GUTE und MITFÜHLENDE LEUTE gegeben hat und dass sie es begleitet haben, ich habe mit ihnen FREUNDSCHAFTLICH KOMMUNIZIERT, ERGEBNISREICHE ZUSAMMENARBEIT gehabt und diese Beziehungen sind meistens SEHR MENSCHLICH gewesen:

- meine arbeitsame und immer hilfsbereite Eltern, die zum größeren Teil unser gemeinsames Zuhause gebaut haben – eine Einfamilienvilla, das hervorragende Zuhause meiner Jugendjahre und auch heute noch, in Tallinn, Piritä-Kose (ich habe diesen Arbeiten auch selbst mit Rat und Tat beigetragen und finanziell unterstützt) – die Mutter Salme (geboren am 11.12.1926) und der Vater **Arved (geboren am 18.07.1926 – gestorben am 26.01.2019)**;
- meine Schwester Maarika, in den Jugendjahren strahlend und interessant, heute jedoch gewissermaßen widersprüchlich (geboren am 18.01.1955; wohnt heute in Griechenland), ihre Kinder Jarno (wohnt jetzt mit seinen Angehörigen in den USA) und Girli sowie deren Kinder;
- meine Kinder – tüchtige Tochter Mari-Liis (geboren am 8.06.1975; Magistergrad /Internationale Universität Concordia in Estland/, Firmenbesitzerin und -leiterin – Innenarchitektin; hat auch an der Wirtschaftsfakultät der Universität Tartu studiert/; studiert jetzt im Masterstudium an der Estnischen Kunstakademie im Fachgebiet Innenarchitektur) sowie ihr fleißiger und pragmatischer Sohn – Julius Marcus, Sohn meiner Tochter (geboren am 23.08.2002; lernt am Gymnasium der Schule von Rocca al Mare in Tallinn; ist

¹ Da es sich jetzt wiederum um eine Sonderausgabe unserer Zeitschrift handelt, so wird, wie es auch bei den Personen von zwei früheren Sonderausgaben (J. Reiljan und S. Mäeltseemes) der Fall war, mehr als die Hälfte der Kosten für Vorbereitung, Druck, Herausgabe, Verteilung und Vertrieb der vorliegenden Zeitschrift vom Unterzeichnenden (M. Raudjärv) aus persönlichen Finanzmitteln getragen (dabei werden die meisten Exemplare der Zeitschrift auch diesmal von der Verleger- und Beratungsfirma Mattimar OÜ zur kostenlosen Verteilung sowohl in Estland wie auch in anderen Ländern bereitgestellt, darunter an Universitäten, Bibliotheken und Einzelpersonen).

ein erfolgreicher Schulsportler und Hobbytänzer, naturbewusst und ein ganz gewandter Vorredner);

- meine „Freude und Schmerz“ bereits seit der neunten Klasse an der 1. Oberschule von Rakvere (heutiges Gymnasium von Rakvere), meine einzige, liebe Gattin und gute Mutter für Tochter – Eha (geboren am 5.03.1949 in Rakvere; hat die Pädagogische Hochschule Tallinn absolviert /die heutige Universität Tallinn – TLÜ/, hat lange und erfolgreich als diplomierte Pädagogin gearbeitet);
- meine späteren Lebensgefährten, die mich rücksichtsvoll unterstützt haben und weiterhin unterstützen, meine hochgeehrten Verwandten und andere Angehörigen, sowohl in Estland als auch anderswo in der Welt;
- meine tüchtigen und fordernden Schullehrer wie auch Universitätslehrkräfte mit Lebens- und Wissenschaftserfahrungen aus allen Bildungseinrichtungen, an welchen ich die Möglichkeit zum Studieren, später für Forschungsaufenthalte und zusätzliche Erlangung von Erfahrung und Kenntnis gehabt habe – an allen Lebensetappen;
- meine unvergesslichen Kommilitonen aus meiner Schul- und Universitätszeit, während der Aspirantur sowie Forschungsaufhalten, sowohl in Estland wie auch im Ausland;
- meine ermutigenden, tatkräftigen und sachbewussten Mitwissenschaftler sowie Betreuer sowohl während des Schreibens der Dissertation wie auch später, in Estland und außerhalb des Landes;
- meine großartigen, langwierigen, tollen und würdigen Freunde aus der Kindheit, aus Zeiten der Studien und auch von später – bis zum heutigen Tag, sowie viele ehemalige und heutige Kollegen in Estland wie auch in anderen Ländern. Aus vielen sind sicher Freunde fürs Leben geworden;
- meine ehemaligen und jetzigen netten Nachbarn sowie Bekannte an meinen früheren und jetzigen Wohnorten in Rakvere, Tallinn, im Bauernhof und Waldgehöft namens Kaasiku, im Dorf Karkuse, in der Gemeinde Tapa, im Landkreis Lääne-Virumaa, sowie in unserer Sommerhauptstadt Pärnu;
- meine vielen anderen netten Weggefährten und Bekannten, überall in Estland und auf der Welt.

Indem ich meine biografischen und andere Daten präzisiert und aktualisiert habe, hatte ich eine großartige Möglichkeit, mich an eine große Anzahl von Leuten wohlwollend zu erinnern, die Treffen mit ihnen in Erinnerung zu rufen und dadurch vieles Interessante aufs Neue zu erleben. Das war äußerst ermutigend, häufig erfreulich, aber manchmal auch etwas betrüblich! Aber nichts, was man vollkommen bedauern sollte!

Ich halte nämlich eine verständnisvolle und freundliche zwischenmenschliche Kommunikation für sehr wichtig, das ist viel wichtiger als viele technische und

technologische Erfindungen und Gadgets sowie eine häufig teils sinnlose Zeitvertreibung in Begleitung von den sogenannten „Dings“, begleitet von einer eigenen Rechtfertigung und Aufwertung (dies bedeutet keine Geringschätzung der Technik und Technologie noch von diesen Leuten u. a., nein!).

In Zusammenfassung kann ich behaupten – *ich habe ein großartiges und interessantes Leben gelebt!*

Vielen Dank an alle für das Ganze! Danke dafür, dass sie es für mich ermöglicht haben!

Wollen wir froh und stolz über unseren eigenen Staat, über die Republik Estland sowie über ihre Errungenschaften und Entwicklungen wie auch über Erfolge der Leute allgemein sein! Wollen wir dies anerkennen, das ist ein großer Wert! Wir nehmen doch alle daran teil! Neben all diesem sind Misserfolge jedoch offensichtlich unvermeidbar? So ist es auch anderswo auf der Welt. Natürlich ist es für uns keine Entschuldigung! Wollen wir glücklich darüber sein, dass wir in einer selbstständigen Republik Estland leben, sowie dass wir Mitglieder in der Europäischen Union und in der NATO sind, jedoch nicht in der Sowjetunion – nirgendwo ist es ideal!

So ist schon mal das Leben, nicht immer nach Wunsch geradlinig aufsteigend, sondern immer mehr oder wenig mit Höhen und Tiefen! Wenn ich meinerseits jemandem etwas Unerwünschtes angetan habe – in dem Fall gebe ich meine Fehler zu und bitte aufrichtig um Entschuldigung! Absichtlich ist es nie geschehen.

Bestimmt gibt es in jedem Leben etwas, was unnötig ist oder schief gegangen ist, was auch nicht getan worden ist. Aber vielleicht kann man bislang noch nicht geleistete Tätigkeiten nachholen, zumindest teilweise!?! Wir leben und lernen noch, solange das Leben andauert?!

Ich wünsche allen gute Gesundheit, Erfolg und Glück – seid tüchtig und lasst es euch gut gehen! Bis zu neuen interessanten Arbeiten, Taten und Errungenschaften sowie bis zu herzerfreuenden Begegnungen!

Im Weihnachtsmonat 2018 und
im Neujahrsmoat-Januar und im Kerzenmonat (Wolfsmonat)-Februar 2019

in Tallinn, im eigenen Zuhause – in Pirita-Kose

Mit Dank und Hochachtung
Ihr Matti Raudjärv

FOREWORD – THE UNDERSIGNED ABOUT HIS COLLEAGUES

This journal is the third special edition we have published:

- the first one was dedicated to Professor Janno Reiljan (65 years, No. 2-2016)
- the second to Professor Sulev Mäeltseemes (70 years, No. 1-2017)
- with respect to the third edition (Matti Raudjärv, 70 years, No. 1-2/ 2019)¹, I would like to say the following as the person concerned:

I am GRATEFUL to my LIFE and everything that SURROUNDS me – for almost 70 years already!

I am asking myself and trying to reply indirectly whether or not it has been wonderful!?

The MOST IMPORTANT THING is that I have had mostly VERY MANY GOOD and KIND-HEARTED PEOPLE in my LIFE who have accompanied me, I have had FRIENDLY RELATIONS, EFFECTIVE COOPERATION with them and these relationships have mostly been VERY HUMAN:

- my hard-working and always helpful parents who have largely built themselves our joint home – the family home-villa, the home of my youth and current wonderful home at Piritä-Kose in Tallinn (I have contributed to these works also myself with my advice, efforts and financing) – my mother Salme (born on 11.12.1926) and father Arved (born on 18.07.1926 – died on 26.01.2019);
- my sister Maarika who was radiant and interesting when she was young but is somewhat controversial now (born on 18.01.1955; currently lives in Greece), her children Jarno (currently lives in the USA with his family) and Girli and their children;
- my children – my efficient daughter Mari-Liis (born on 08.06.1975; Master's degree from Concordia International University Estonia, owner/manager of a company – interior decorator; studied also in the Faculty of Economics of the University of Tartu; currently Master student of the Estonian Art Academy in the speciality of Interior Architecture) and her diligent and practical son – my grandson Julius Marcus (born on 23.08.2002; studies on the upper secondary school level of the Rocca al Mare School in Tallinn; he is a successful sportsman at school and interested in dancing, environmentally conscious and a quite skilful speaker);
- my “joy and pain” already since the 9th form of the Rakvere Secondary School No. 1 (the current Rakvere Gymnasium), my only dear wife Eha and kind mother of my daughter (born on 05.03.1949 in Rakvere; graduated from the Tallinn

¹ Since this is again a special edition of our journal, the undersigned (M. Raudjärv), like also the persons in the two earlier editions (J. Reiljan and S. Mäeltseemes), covers personally more than a half of the costs of preparation, printing/publishing and distribution of this journal (incl. that most of the copies of this journal will be distributed also this time by the publishing and consultation company Mattimar OÜ free of charge both in Estonia and in other countries, incl. to universities and individuals).

Pedagogical Institute (the current Tallinn University), has worked successfully for many years as a qualified teacher);

- my more recent life partners who have been and are considerate and supportive; my respected relatives and other close ones both in Estonia and elsewhere in the world;
- my efficient and demanding teachers at school and academic staff of universities with their experience in life and research, at all educational institutions where I have had the opportunity to study and later to work during my fellowship programmes and to gain new experience and knowledge – at all stages of my life;
- my unforgettable companions during my school, university, post-graduate studies and fellowship periods and research missions both in Estonia and abroad;
- my inspiring, active and competent fellow researchers and supervisors both during writing my thesis and later, in Estonia and abroad;
- my wonderful, long-time, funny and precious friends from childhood, from the times of my studies and later times – also now, and many former and current colleagues in Estonia and in other countries. We have certainly developed lifetime friendly relations with many of them;
- my former and current pleasant neighbours and acquaintances at my current and earlier homes in Rakvere, Tallinn, Kaasiku country home and forest farm in Karkuse Village, Tapa Rural Municipality, Lääne-Virumaa County and in the summer capital Pärnu;
- my many other fine companions and acquaintances all over Estonia and in the world.

When specifying and refreshing my biographical data and other records, I had a wonderful opportunity to remember kindly many people, bringing meetings with them back to my memory and relive through that a lot of interesting things. It was extremely elating, often joyous but sometimes also slightly saddening! But nothing I would completely regret!

I regard it particularly important to have understanding and friendly relations between people, this is more important than many technical/technological inventions/gadgets and often spending time brainlessly with these “things” and engaging in self-justification and self-importance (which does not mean underestimating such equipment and technology or these people – no!).

In conclusion, I find – *I have lived a wonderful and interesting life!*

Many thanks to all of you for all that! Thank you for giving me these opportunities!

Let us be happy and proud about our own state, the Republic of Estonia, and its achievements and developments and success of people in general! Let us recognise that,

it is very valuable! We are all participating in it, after all! Also failures are probably inevitable besides all this? It is so also in the rest of the world. Which is naturally no excuse for us! Let us be happy that we live in the independent Republic of Estonia and are a member state of the EU and NATO and not in the Soviet Union – nothing is ideal!

This is what life is like, not always rising straight but more or less with ups and downs! If I have done anything uncalled-for to anyone – in such a case I admit my faults and I sincerely apologise! It did not happen intentionally.

Surely everybody has done something unnecessary or wrong in their life and has surely failed to do something. But maybe things left undone can still be done, even partly!? We live and learn while we still live!?

I wish good health, success and happiness to everyone – have a good and active life! Until new interesting activities, actions and achievements and meetings gratifying our hearts!

In December 2018 and
January and February 2019

At my home in Tallinn – at Pirita-Kose

With many thanks, sincerely yours,
Matti Raudjärv

MEIN FREUND UND KOLLEGE PROFESSOR DR. MATTI RAUDJÄRV

Im Herbst 1989 besuchte Prof. Dr. Matti Raudjärv im Auftrag der Technischen Universität Tallinn den Dekan des Fachbereiches Wirtschaft der Fachhochschule Kiel, um erste Kontakte zwischen beiden Hochschulen¹ zu knüpfen. Ich wurde zu diesem Gespräch in das Amtszimmer des Dekans hinzugezogen, weil ich in der Vergangenheit auf dem Gebiet des internationalen wirtschaftswissenschaftlichen Gedankenaustausches durch Seminare – und zuweilen in Blockveranstaltungen gehaltene Vorlesungen – Erfahrungen erworben hatte. In diesem ersten gemeinsamen Gespräch gewann ich schon bald den Eindruck, dass Matti Raudjärv nicht nur ein sehr sympathischer, sondern vor allem auch äußerst kompetenter Berufskollege ist. Das empfanden später auch meine Studenten, wenn ich Matti Raudjärv im Rahmen meinen Vorlesungen hin und wieder die eine oder andere Stunde in eigener Verantwortung überließ und die Studenten mir später ihre Eindrücke von dem Gast aus Estland schilderten. Auch in den Seminaren, an denen er teilnahm, erregte er durch seine interessanten Diskussionsbeiträge Aufmerksamkeit.

Der fachliche Gleichklang veranlasste Matti Raudjärv als Initiator der jährlich in Estland stattfindenden Tagungsreihe „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“, mich im Jahre 2001 in den Kreis der Mitveranstalter zu berufen. Seitdem verfassen wir beide die einleitenden, als Anregungen zu den Tagungen gedachten Vorworte. Seit 2011 erscheint diese Zeitschriftenreihe zweimal im Jahr, zunächst vor der jeweiligen Tagung und danach noch einmal im Herbst desselben Jahres.

Matti habe ich die Bekanntschaften – und in einigen besonderen Fällen die Freundschaften – zu zahlreichen Esten zu verdanken, die ich namentlich nicht alle nennen kann, ohne Gefahr zu laufen, den einen oder andern nicht genannt zu haben. Estland ist durch Matti Raudjärv meine zweite Heimat geworden.

Die zahlreichen, das wirtschaftliche Geschehen begleitenden Gedanken in den einleitenden Worten der Zeitschriftenreihe veranlassten uns, diese, soweit es sich dabei um rein wirtschaftliche Themen handelt, in einem gemeinsam verfassten Buch „Internationale Gespräche über Wirtschaftspolitik im Rahmen einer Konferenzreihe in Estland“ zu veröffentlichen (Herstellung und Verlag BoD – Books on Demand, Norderstedt/Germany, ISBN 978-3-7448-0889-7).

So eng wie unsere beruflichen Beziehungen auch sind, unsere menschlichen und familiären Bindungen sind weitaus enger! Matti ist gewissermaßen mein Bruder geworden; seine Eltern sind für mich Mutti und Papa. Jedes Mal, wenn ich nach Estland in meine zweite Heimat komme und Mutti mich mit Tränen in den Augen in ihre Arme schließt, fühle ich mich als Mitglied der Familie Raudjärv. Nachdem ich 1990, als ich das erste Mal nach Estland kam und noch in der Gästewohnung der Technischen

¹ Im November 2019 erfüllen sich für Matti Raudjärv 30 Jahre seit seiner ersten Dienstreise ins sog. westliche Ausland (1989) sowie seit Beginn der aktiven und fruchtbaren arbeitsbezogenen Kommunikation und Zusammenarbeit mit den Universitäten aus dem Westen (Universität zu Kiel, Fachhochschule Kiel, Kieler Institut für Weltwirtschaft, Universität Frankfurt am Main).

Universität Tallinn übernachtete, ist für mich und meine Ehefrau Monika heute Kose tee 79 (Kose-Weg 79) unser zweites Zuhause geworden. Und wenn wir uns wieder auf die Rückreise begeben müssen, weinen Mutti und ich bittere Tränen. Auch Papa kann sich dann der Tränen kaum erwehren.

Ich wünsche von ganzem Herzen meinem engsten Freund und geschätzten Kollegen, Prof. Dr. Matti Raudjärv, Gesundheit und weiterhin eine erfolgreiche Zukunft.

April, 2019
Warder, Deutschland

Prof. Dr. Manfred O. E. Hennies

MY FRIEND AND COLLEAGUE, PROFESSOR DR. MATTI RAUDJÄRV

My first encounter with Professor Dr. Matti Raudjärv was in the autumn of 1989 when he first visited, as a representative of the Tallinn University of Technology, the Business Faculty of the University of Applied Sciences in Kiel. The aim of the visit was to discuss the possibility of a cooperation between the two universities¹. As I had previously gained experience of international collaboration in the field of Economical Science, through seminars and as a guest lecturer, I was invited, by the Dean to join the discussions. During these first meetings I came to know Matti Raudjärv as an extremely warm, pleasant and competent colleague. This impression was shared by many of my students who spoke enthusiastically of the guest from Estonia, who from time to time took responsibility for lectures. His interesting contributions to discussions during the seminars, which he attended at the university, have made him someone to be remembered by all.

In 2001 our common professional interests led Matti Raudjärv, in his role as initiator of the Estonian series of discussions on Economics, to invite me to join him in organizing this annual event. Together we have since then compiled the introductory comments, as a stimulation for this conference, which are now (since 2011) published, as a journal, twice a year; directly before the event and then in the autumn of the same year.

Through Matti I have gained a great number of acquaintances and indeed friends, in Estonia; too many to mention here without the danger of omitting someone. Estonia has become, largely due to Matti, my second home.

The numerous thoughts and ideas on economic matters in the foreword to the journal led us to jointly compile and publish the book: "International Discussions on Economics within a conference series in Estonia". ("Internationale Gespräche über Wirtschaftspolitik im Rahmen einer Konferenzreihe in Estland" – Books On Demand, Norderstedt/ Germany, ISBN 978-3-7448-0889-7).

Not only do we enjoy a close professional relationship, but also on a personal level we are close and have become the greatest of friends; Matti is like a brother to me; his parents are Mutti and Papa! Every year when I visit them in Estonia, my second home, and am greeted so warmly by Mutti with tears in her eyes, I feel as if I am a part of the family. Ever since 1990, when I visited Estonia for the first time, with my wife Monika, and stayed in the Tallinn University of Technology accommodation, Kose tee 79 (Kose way 79) has been my second home. Whenever it is time to say goodbye Mutti and I are beside ourselves with sadness and even Papa has a struggle to hold back the tears.

¹ In November 2019 it will be 30 years from the first business trip of Matti Raudjärv to Western countries (1989) and the first active and fruitful communication-cooperation with Western universities (Kiel University, Kiel University of Applied Sciences, Kiel Institute for the World Economy, Frankfurt-am-Main University).

I wish my great friend and colleague Professor Dr. Matti Raudjärvi, good health and continued success in the future.

April, 2019
Warder, Germany

Prof. Dr. Manfred O. E. Hennies

MINU SÕBER JA KOLLEEG PROFESSOR DR MATTI RAUDJÄRV^{1 2}

1989. aasta sügisel külastas professor dr Matti Raudjärv Tallinna Tehnikaülikooli ülesandel Kieli Rakendusülikooli majandusteaduskonna dekaani³, et sõlmida esimesed kontaktid mõlema kõrgkooli vahel. Mind kutsuti dekaani kabinetti, et osaleksin selles kõneluses, kuna olin minevikus omandanud kogemusi rahvusvaheliste⁴ majandusteaduse alaste mõttevahetustega tänu seminaridele – ning mõnikord ka blokk-loengutele.

¹ Käesoleva, Manfred O. E. Henniesi artikli allviited, on kirjutanud Matti Raudjärv (M. R.).

² Oktoobris-novembris 2019 täitub Matti Raudjärv'el 30 aastat esimesest kolmekuulisest välislahetusest nn lääneriikidesse (1989) ning esimestest aktiivsetest ja viljakatest tööalastest suhtlemistest-koostööst eeskätt Saksamaa LV ülikoolidega (Kieli Ülikool, Kieli Rakendusülikool, Kieli Maailmamajanduse Instituut, Frankfurti /Main/ Ülikool) ja teiste institutsioonidega (Kieli Kaubandus-Tööstuskoda, Hamburg-Albenas asuv piimatoodetega tegelev hulgimüügifirma, Husumi omavalitsus jmt). Aluseks olid Kieli Ülikooli ja Frankfurti (Main) Ülikooli professorite kutsed (professor dr Gerhard Prosi ja professor dr Rudolf Gumbel) ning Saksamaa LV DAADI tähepanuvääriline (võrreldes meie palkadega) stipendium. Sel ajal, novembris 1989, oli ka minu esimene tutvumine Kieli Rakendusülikooli majandusteaduskonna dekaani, professori Dieter W. P. Kaerger'i ja pea kõigi teiste professoritega (olin nende jaoks vist esimene külalisprofessor Eestist – Nõukogude Liidust) ning sellele järgnenud pikk (ca paar tundi) ja sisukas kohtumine-vestlus professor dr Manfred O. E. Hennies'iga. Novembris 1989 pidasin ma Kieli Ülikooli majanduspoliitika instituudi sõbralikele-asjalikele, kuid nõudlikele kolleegidele (Kieli Ülikool oli minu elu esimene ametlik stažeerimise koht) ka oma elu esimese saksakeelse loengu Eestist ja tema majandusest (ilmselt läks see korda, sest mulle saabus hiljem rahatšekk päris kopsaka summaga saksa markades /DM/).

³ Eelnevalt oli külaskäik ja vestlus ka rektoraadis, kus osalesid rektor professor Udo Lampe, prorektorid ja välissuhete osakonna juhataja. Pärast vestlust, küsimusi ja vastuseid ning mõttearendusi rektoraadis tehti otsus: Eesti, TTÜ ettepanek on hea, huvitav ja vastuvõetav; koheselt võttis rektor telefonitsi ühenduse dekaaniga – vesteldi, soovitati ning lepitati vastastikuselt sobivaks ajaks kokku minu ja teaduskonna professorite kohtumine. Koostöö oli otsustatud – see oli mulle suur rõõm, mida me hiljem ka Janno Reiljan'iga koos tähistasime. Olime sel ajal ju mõlemad Jannoga Kieli Ülikoolis stažeerimas ning elasime ülikooli samas hotellis Kieli fjordi ääres (meil mõlemal oli omaette hea elamine vaatatega merele ja Kieli idakaldale). Pärast Manfred'iga tutvumist oli meil saksa kolleegist paljudes küsimustes /sh erialase kirjanduse soovitusel, elukorraldus, transport poest toiduostudel jms/, palju sõbralikku abi! (muuhulgas: pärast paariaastast koostööd pakkus rektor professor Udo Lampe ühel tema poolt kutsutud ühisel lõunasöögil Matti Raudjärv'ele Kieli Rakendusülikoolis tööd professorina. Paraku pidin suurepärasest ettepanekust loobuma ja viisakalt keelduma, sest pidasin oluliseks oma stažeerimiskogemusi esmalt Eestis rakendada! Professor Lampe mõistis mind ja oli ausa vastuse eest tänulik! Ma ei kahetse seda otsust ja usun, et minust on Eestimaal rohkem kasu olnud! Kuigi ka Saksamaal professorina töötada oleks päris huvitav ja arendav olnud.)

⁴ Siinjuures on heameel märkida, et enne tööd professorina ülikoolides töötas Manfred O. E. Hennies ligi 10 aastat Saksa Autotööstuse Liidus, olles juhataste liige ning väga olulise osakonna – plaanimise, tooraine ja rahvusvaheliste suhete osakonna juhataja.

Muide – Manfred on ka amatöörlendur! Olen tema juhitud neljakohalisel lennukil, koos oma tütre Mari-Liisiga 90ndate aastate suvel tuntud Kieli nädala ajal Schleswig-Holsteini liidumaa kohal paar tundi tiirelnud. Täna Manfred enam ei lenda, tema lennulisents on peatatud (ise ütleb – vanus, ja pole juba hulk aastaid lennanud; kehtiv litsents eeldab ka pidavat lendamist /normikohased lennutunnid aastas/).

Selle esimese ühise vestluse käigus tekkis mul üsna pea mulje, et Matti Raudjärv pole mitte üksnes väga sümpaatne, vaid eelkõige ka kutsealal ülimalt pädev kolleeg. Seda tunnetasid hiljem ka minu üliõpilased, kui ma ikka ja jälle jätsin oma loengute raames ühe või teise tunni omal vastutusel Matti Raudjärve hooleks ning kui üliõpilased kirjeldasid mulle hiljem oma muljeid Eestist saabunud külalisest. Ka seminaridel, millel ta osales, äratas ta diskussioonide käigus tähelepanu tänu oma huvitavatele etteastetele.

Hea erialane kooskõla ajendas Matti Raudjärve, olles igal aastal Eestis toimuvate konverentside seeria „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ algatajaks, kutsuma mind 2001. aastal kaaskorraldajate ringi. Sestpeale kirjutame me mõlemad sissejuhatavaid eessõnu, mis on mõeldud ettepanekutena konverentsidele. Alates 2011. aastast ilmub see ajakirjade seeria kaks korda aastas, kõigepealt enne vastavat konverentsi juunis ja seejärel veelkord, järgmise numbrina, sama aasta sügisel.

Mattile olen ma tänu võlgu tutvuste – ja mõnel erilisel juhul sõprussuhete loomise eest – paljude eestlastega, keda ma ei suudagi kõiki nimepidi üles lugeda, ilma et tekiks oht, et ma ühe või teise võiksin jätta nimetamata. Eestist on tänu Matti Raudjärv’ele saanud minu teine kodumaa.

Rohkearvulised, majandussündmusi saatvad mõtted ajakirjade seeria eessõnad ajendasid meid, juhul kui seejuures oli tegemist puhtalt majandusteamadega, avaldama need kokkuvõtliku raamatuna „Internationale Gespräche über Wirtschaftspolitik im Rahmen einer Konferenzreihe in Estland“ („Rahvusvahelised majanduspoliitilised väitlused konverentside sarja raames Eestis“) (väljaandja ja kirjastus: BoD – Books on Demand, Norderstedt/Germany, ISBN 978-3-7448-0889-7).

Kui tihedad meie kutsealased suhted ka ei oleks, on meie inimlikud ja perekondlikud suhted veelgi tihedamad! Mattist on saanud teatud mõttes minu vend; tema vanemad on minu jaoks otsekui ema ja isa. Iga kord, kui ma oma teisele kodumaale Eestisse tulen ja kui ema mind pisarsilmil embab, tunnen ma end Raudjärv’ede perekonna liikmena. Pärast seda, kui ma 1990. aastal esimest-teist korda Eestis viibisin⁵ ja veel Tallinna

⁵ Esimest korda külastas Manfred Eestit ja TTÜ majandusteaduskonda 1990. aasta oktoobris Kieli Rakendusülikooli professorite ja üliõpilaste delegatsiooni koosseisus (14 inimest /neli üliõpilast ja kümme professorit/, eesotsas dekaan professor Dieter Kaerger’i ja prodekaan professor Jens Bodendiek’iga). Delegatsioon oli nii TTÜ kui Tallinna Linnavalitsuse külaline. Lisaks tööalastele läbirääkimistele TTÜs tutvuti nii Tallinna linna kui Lahemaaga ning linnavalitsuse poolt pakutud eesti saunakultuuriga linnavalitsuse residentsis Tallinnas, Säreava alleel. Kokku on Manfred (sageli koos abikaasa Monikaga) Eestit rohkem kui 30 korral külastanud.

Tehnikaülikooli külaliskorteris ööbisin,^{6 7} on Kose tee 79⁸ tänaseks minu ja minu abikaasa Monika jaoks teiseks koduks saanud. Ja alati, kui me uuesti tagasiteele peame asumaa, siis nutame me koos emaga kibedaid pisaraid. Ka isa suudab siis pisaratele vaevu vastu panna.

Soovin oma kõige lähedasemale sõbrale ja hinnatud kolleegile, professor dr Matti Raudjärvele, kogu südamest tervist ja jätkuvat edu tulevikus!

Aprill, 2019

Warder (Kieli lähistel), Saksamaa LV

[Tallinn-Merivälja,⁹ Eesti-Estland-Estonia]

Prof dr Manfred O. E. Hennies

PS:

M.R.: ajavahemikule 4.-11. juuni 2019 on Matti Raudjärv'el koos ema Salme'ga külaskäik Saksamaale kavandatud – Warder'isse (Monika-Manfredi külalislahkesse kodusse), Hamburgi, Kieli ja mujale. See reis toimub Manfredi-Monika kutsel ning ema soovil pärast abikaasa Arvedi kaotust.

⁶ TTÜ külaliskorteris Mustamäel elas Manfred O. E. Hennies veebruaris 1991 (siis viibis ta teist korda Eestis), kuna ta majandusteaduskonna üliõpilastele mitme nädala jooksul mahuka makromajanduse ja eriti majanduspoliitika alase loengutsükli pidas (töö toimus tõlgi vahendusel – tõlk: Kersti Kittus /tänapäevaks kahjuks juba manalas/) ning seejärel koos Matti Raudjärv'ega eesti üliõpilasi eksamineeris. See oli pea esimene kord kui Lääne professor pikalt meie üliõpilastele loenguid pidas ja seejärel neid eksamineeris. Huvi nii meie üliõpilaste kui õppejõudude poolt oli väga suur.

⁷ Viimati külastas Manfred koos abikaasa Monika'ga Eestit oktoobris 2016. Lisaks kõigele teistele sündmustele ja ringreisile Eestis, osalesid mõlemad 8.10.2016 Tartus, emeritprofessor Janno Reiljan'ile pühendatud teaduskonverentsil (8. oktoober oli just Janno sünnipäev – 65) Tartu Ülikooli Johan Skytte poliitikauuringute instituudi ruumes Toomel ning konverentsile järgnenud pidulikult jätkusündmusel TÜ Ajaloomuuseumi Valges saalis (samuti Toomel).

Halvenenud tervise tõttu ei osalenud Manfred meie iga-aastasel rahvusvahelisel majanduspoliitika-alasel teaduskonverentsil Jänedal 2017. aastal, operatsiooni tõttu ei osalenud ta ka aastatel 2018 ja 2019. Loodame parimat aastal 2020!

⁸ Perekond Raudjärv'ede elukoht Tallinnas, Pirita-Kosel.

⁹ Professor dr Manfred O. E. Henniesi saksa keelsest originaaltekstist „Mein Freund und Kollege Professor Dr. Matti Raudjärv“ tõlkinud Toomas Metsis (M. R. – Toomas Metsis on hulk aastaid olnud tõlk meie rahvusvahelistel majanduspoliitika teaduskonverentsidel Jänedal ning tõlkinud paljud artiklid eesti keelest saksa keelde /või vastupidi/ meie ajakirja jaoks).

Hr Toomas Metsis on töötanud palju aastaid vabakutselise tõlgina.

Selle reisiga seoses on Matti Raudjärve'el heameel ka mõningaid soovitusi ja tähelepanu juhtimisi Manfredi käest kuulda¹⁰, kuna Mercedes-Benz (MB) Eesti Klubi liikmena on tal võimalus 25.-28. septembril 2019 Saksamaa LV suurfirmat, üleilmselt tuntud autode tootjat Daimler AG-d külastada¹¹ (MB Sindelfingeni tehas; MB Classic Center; MB Muuseum Stuttgartis; MB Unimogi muuseum; Sinsheimi Tehnikamuuseum; MB restauraatorfirma: KINELE Automobile). Need soovitud oleksid kindlasti huvitavad ka teistele reisile tulevatele klubiliikmetele (30 inimest).

Paraku ei saa Manfred täna veel Eestit külastada, kuna kevadel 2018 tehti talle raske puusaoperatsioon, millest paranemine on kahjuks väga aeglane (Manfred saab käesoleva aasta 10. septembril juba 81-aastaseks!). Aga kindlasti Manfred paraneb ja tuleb jälle koos Monikaga Eestimaa (kuhu nad on alati oodatud!), et oma sõpru ja tuttavaid külastada!

Eestimaa, tema inimesed, kultuur ning loodus on Manfredile ja Monikale alati meeldinud! Tere tulemast!¹²

¹⁰ Tänu tööle Autotööstuse Liidus oli ja on Manfred hästi kursis ka Mercedes-Benz (MB) tegevustega, sest tema kauane hea sõber Theo (kellega ta tihedalt lävis) töötas aastakümneid kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistina (kuni pensionile minekuni), just MB-firmas.

¹¹ Hea võrdlus 1977. aastal Matti Raudjärve poolt enam kui nädalasele külastusele Nõukogude Liidu „Žiguli-Lada“ autotehasesse Togliattis (sh osalemine üleliidulisel teaduslik-praktilisel konverentsil Eesti delegatsiooni koosseisus). Külastuste vahe on küll 42 aastat ja erinevad olukorrad, kuid mingi võrdluse saab ikkagi!

¹² Kui Manfred ja Monika viimati Eestit külastasid (oktoober 2016), sõitsid nad Eestisse Saksamaalt, Taani ja Rootsi kaudu ning tegid ringsõidu Eestis oma beeži MB-ga, lahkusid aga lennukiga Tallinnast-Hamburgi.

Samuti toimis Manfred ka 24 aastat varem, septembris 1992, kui ta koos tütre Bettina'ga oma pastellhalli MB-ga Eestisse sõitis, TTÜs ja mujal (sh büroos Mainor) rida loenguid pidas. Pärast loenguid külastasime kõik koos Saaremaad, mille järel esmalt Bettina ära lendas ja ca nädal hiljem (kuna külastasime koos minu tütre Mari-Liis'iga Lahemaad ja teisi looduskauneid kohti), ka Manfred oma kodumaale tagasi lendas!

Järgmine Eesti külastus on kindlasti sobivam lennukiga – kiiremini ja füüsiliselt kergem!

Saksamaalt Eestisse läbi Taani, Rootsi ja ka Soome on autoga igati tore sõita-reisida (campingute suurepärasest suvemajades ööbida /mõnikord ka telkida – minu pikaajaline mõnus kogemus suviti ka Eestis/ ning ümbruskonda, loodust ja asulaid-linnu uudistades; lisaks ülemeresõidud suurte ja mugavate parvlaevadega).

Olen seda korduvalt kogunud, näiteks:

- juulis 1995 ja oktoobris 1995 militaar-roheliste VW-Transporteritega (ostetud – endised, vähesõitnud Bundeswehri meditsiiniteenistuse mikro bussid); ka siin oli palju logistilist abi nii Manfred'ilt kui tema tänaseks, paraku meie hulgast varalahkunud healt kolleegilt Toni Schulz'ilt (Toni osales samuti meie esimestel konverentsidel ning avaldas artikleid meie tollases kogumikus);
- augustis 1998 pastellhalli MB-ga;
- mais 2004 tumepunase MB-ga.

Kõik need nn tagasireisid on olnud seotud minu stažeerimistega Kieli ülikoolides ja teadusasutustes- raamatukogudes (lisaks ka pea kõik viibimised teistes Saksamaa ülikoolides) ning loomulikult ka Manfred'iga (tema ja Monika kaunis kodus Warderis olin ma nädalavahetustel sage külaline /puhates-diskuteerides, ka kohalikus seltsielus osaledes – külapeod, laadad ja muud kooskäimised/):

- Schleswig-Holsteini liidumaaga tutvumine – nii maal, merel kui õhus!
(Kiel, Kieli fjord, Laboe, Nortorf, Rendsburg, Schilksee /Olümpiakeskus/-Strande, Sylti vald /Põhjameri-Wattenmeer/ jt);
- tähtpäevad, majandusalased sündmused-kohtumised-ettekanded Kieli Kaubandus-Tööstuskogas;
- paljud kultuuri- ja loodussündmused (Berlin, Hamburg, Helgoland saar, Frankfurt /Main/, Greifswald, Kiel, Kieli laht /Kieli nädalal ülikooli jahiga merel/, Lübeck, München, Sylti vald /Põhjameri-Wattenmeer/, Taunus jt);
- Warderi külastorani bowling-klubis võistlused-mängud ja diskussioonid jms;
- Manfredi ja Monika sugulaste ning kolleegide külastused;
- suviste maasika- ja vaarikakasvanduste külastamised, kohapeal maitsete nautimine ja kaasaostmine;
- Põhja-Saksamaa põllusaakide lõikustraditsioon „Grüne Kohl“ /roheline kapsas! – külainimeste-külaliste ühine pidulik õhtusöök külastoranis lihasaaduste ja rohke rohelise kapsaga, lisaks õlu ja vein; kõrvaltegevuseks seltskondlikud mõttemängud ning viktoriinid (auhinnad kõigile osalejatele); „Grüne Kohl“ toimub tavaliselt novembri viimasel reedel;
- Jõuluuag /sh erinevad küla- ja linnalaadad koos lõbusa meluga/ ning mõnusad ja hoogsad sünnipäevad (sh Manfred – 60 ja *Rock'n'roll*; Toni – 60 ja Strande).

Kõige selle üle võib vaid rõõmus ja tänulik olla!

Siinjuures tänud Monika'le ja Manfred'ile ning nende lähedastele, aga kõigile nendele toredatele inimestele, kellega olen Saksamaal 30 aasta jooksul kohtunud ja suhelnud!

Head tervist, edu ja õnne kõigile!

ARTIKLID

PUBLIKATIONEN

ARTICLES

THE CHARACTERISTICS OF FAMILY BUSINESSES: A COMPARATIVE ANALYSIS OF EAST EUROPEAN COUNTRIES

Maret Güldenkoh¹
Tallinn University of Technology,

Uno Silberg²
Estonian University of Life Sciences

Abstract

The characteristics of family businesses in the East European regions may be associated with the distinctive regional cultures suggesting support for the presence of culturally implicit theories in family business characteristics. The research design was used to develop samples of articles for content, analyzing the characteristics of family businesses in the East European cluster. This article provides an overview and comparative analysis of East European cluster differences of Anglo, Germanic and Nordic clusters and provides recommendations for the development of the family business in the East European cluster. This analysis is of East European countries, where family business cultures and family traditions have been broken. After regaining independence, entrepreneurs started to restore previous firms and wished to continue family traditions; entrepreneurship started to develop, and many started family businesses. Family businesses have become stronger interests in East European countries.

Keywords: family, business, management, ownership, generation succession

JEL Classification Codes: M10; M13; M19

Introduction

A literature review related to the typology of family business characteristics and the comparative studies of family businesses. The research design was to develop a sample of articles for content, analyzing the characteristics of family businesses in the East European cluster. Most of the research project on the succession process in a family firm has been conducted in Western countries. This analysis is of East European countries, where family business cultures and family traditions have been broken. After regaining independence, entrepreneurs started to restore previous firms and wished to continue family traditions; entrepreneurship started to develop and many started family businesses. Family businesses have become stronger in East European countries.

This article provides an overview comparative analysis of East European cluster differences between Anglo, Germanic and Nordic clusters, and provides recommendations for the development of the family business. This analysis helps to not

¹Maret Güldenkoh MBA, lektor, Sisekaitseakadeemia, Tallinna Tehnikaülikool, maretgyldenkoh@gmail.com

²Uno Silberg, Phd, dotsent, Eesti Maaülikool, Uno.silberg@gmail.com

only identify the family business differences but also helps to identify the constructs and related variables.

Literature review

Family business as a discipline is in the process of normal science (Kuhn 1970). The knowledge can be summarized by the Development of the Dominant Paradigm, by the following five ideas (Casillas, Acedo 2007):

- 1) the family exists as a specific type of firm;
- 2) the family firm is a reality composed of several systems;
- 3) family, ownership, and management; as a consequence, conflicts may arise due to the complexity of the existing relationships;
- 4) the main challenges faced by a family firm is succession;
- 5) there are tools that allow these conflicts and challenges faced by family firms to be overcome: planning, professionalism, a division of personal roles, the use of external counselors and advisors, and so forth.

The family firm cannot be understood just as a kind of organization, as opposed to nonfamily firms (Litz 1995; Shanker, Astrachan 1996). Daily and Dollinger (1992) results from family and nonfamily firms are compared in order to contrast proposals from agency theory; they show that the alignment of control and ownership leads to greater performance. Family structures impose on the business and the resulting impact it has on strategic issues such as ownership structure, future planning, that is, and inheritance, relations between members based on their family status, management strategy and responsibility on their ever-thorny issue of play. The importance of family influences on a business can be implicitly or explicitly seen (Garcia, Capitan, Matinez 2014).

Family capital is a special form of social capital; it is the moral infrastructure that guides relationships between family members (Hoffman, Hoelscher, Sorenson 2006). Family values are also the basis of the culture of the family business and one of its strengths for survival (Aronof 2004). Dysfunctional family capital has the capacity to contaminate the development of the business (Le Breton-Miller, Miller 2009). Families facilitate the operationalization of the variable culture of a family business and allow discovery of the extent to which intangible elements, such as values on the influence of the family, provide a resource or capacity for action in the company. Family capital, consisting of variables that are part of the family culture is a factor in the performance of the company. Sharing knowledge and information in the family contributes to greater coherence between the values that are transferred to the company. When family and business values are similar, there is greater efficiency in making business decisions, which in principle will result in a more predictable, more assured and possibly more manageable future (Garcia, Capitan, Matinez 2014).

Family ownership can more readily have schedule flexibility and the right to bring children to the office, but they may find it more difficult to mentally separate work life and non-work life. Family businesses could not be considered successful if their operation was responsible for the demise of the family. Family effects were perceived as being more positive by female owner/managers, and the effects were larger for women.

Independent family members act too frequently without consulting or coordinating with the family, whereas enmeshed family members cannot act alone. Family business owners ostensibly have more control than employees do over that balance, but they may also have more obligations and, thus, feel them more keenly than employees do (Stafford, Tews 2009).

Typically deeply rooted in local cultures, communities, and institutions, and dependent on the family's resources for leadership, these family firms are influenced by the specific cultural context within which they exist (Gupta et al. 2011). In the Scandinavian countries, the model of a welfare state and common history, culture, and religion and similar language prevails. These nations are most influenced by the Lutheran interpretation of Christianity (Einola, Turgeon 2000). In order to truly understand the dilemmas and decisions these family businesses face, they must be examined within the cultural contexts in which they breed, nourish, and grow (Gupta et al. 2011).

In family businesses, the boards work differently not only performing the traditional supervisory tasks, but probably more focusing on advisory and mentoring tasks. When multiple generations are involved in the business, they might foster further international expansion. The traditional family business is known to have a board of directors whose members, selected according to their status and influence within the family and not according to their knowledge of the activity or industry, occupy their positions for long periods and have insufficient or inadequate professional competences (Calabro et al. 2012).

Family business perspective can be seen on the classic model of the three circles: in which management (business), ownership, and family evolve (family) (Gersick et al. 1997). The overlapping areas between the three circles depict the diverse interaction between family and business. The three-circle model illustrates the multiple roles that can exist in a family business compared with the governance chain in a typical publicly held organization. The three circles model describes the family business system as three independent but overlapping subsystems: business, ownership, and family. Any individual in a family business can be placed in one of the seven sectors that are formed by the overlapping circles of the subsystem (Figure).

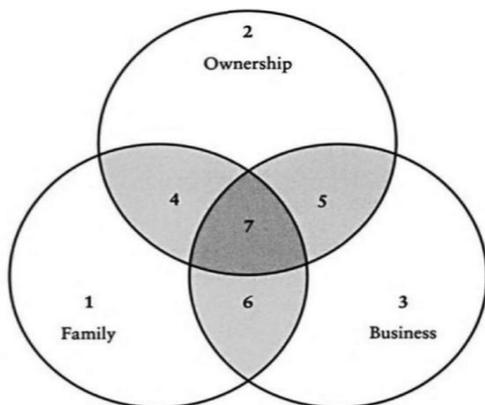

Figure. The three circle model (Source: Gersick et al. 1997)

For example, all owners (partners, shareholders) and only owners will be within the top circle. Similarly, all family members are in the bottom left circle and all employees in the bottom right. A person who has only one connection to the firm will be in one of the outside sectors (1, 2, 3). For example, a family member who is neither an owner nor an employee will be in sector 1. Individuals who have more than one connection to the business will be one of the overlapping sectors, which fall in two or three of the circles at the same time. An owner who is also a family member but not an employee will be in sector 4, which is inside both the ownership and family circles. If he or she is also an employee, then the individual will be in center sector 7, which is inside all three circles. Every individual who is a member of the family business system has one location and only one location in this model (Figure). The reason that the three-circle model is good is that it is very useful tool for understanding the source of interpersonal conflicts, role dilemmas, priorities and boundaries in a family firm.

The challenge for business families is that family, ownership and business roles involve different and sometimes conflicting values, goals, and actions. A three-circle family model shows how the roles may overlap. Everyone in the family (in all generations) obviously belongs to the Family circle, but some family members will never own shares in the family business, or ever work there. A family member is concerned with social capital (reputation within the community), dividends, and family unity. The Ownership circle may include family members, investors and/or employee owners. An owner is concerned with financial capital (business performance and dividends). The Management circle typically includes non-family members who are employed by the family business. Family members may also be employees. An employee is concerned with social capital (reputation), emotional capital (career opportunities, bonuses and fair performance measures). A few people; for example, the founder or a senior family member; may hold all three roles: family member, owner and employee. These individuals are intensely connected to the family business, and concerned with any or all of the above sources of value creation. The three-circle model of family business is very important for the explanation to investigate the sustainability of family businesses. It will be noticed that

the mission and the structure of the family business with respect to the business, family and ownership has a lot to do with the sustainability of the family business (Cho, Okuboyejo, Dickson 2017).

Specifying different roles and subsystems helps to break down the complex interactions within a family business and makes it easier to see what is actually happening and why it needs to focus on the agency and stewardship theory, Resource-Based Views and human capital. By Chrisman, Chua and Sharma (2005) the best potential to combine theory (agency, RBV, stewardship, and stakeholder) for a better understanding of the stages of development of a strategic management theory of the family firm.

The agency theory explains how altruism and entrenchment, combined with intentions to maintain family control, can influence a family firm behavior in ways that nullify the value of existing capabilities, prevent or retard the development of new capabilities, and make cooperation dysfunctional. The sources of agency costs in family firms are somewhat different from those in nonfamily firms. Strategic management view of family firms agency theory. Differences between firms with involvement in management by families holding controlling ownership and firms with holdings by nonfamily controlling owners (Chrisman et al. 2005).

Agency costs arise because of conflicts of interest and asymmetric information between two parties to a contract (Jensen, Meckling 1976). Jensen and Meckling (1976) define the concept of agency costs to include all actions by an agent that contravene the interests of a principal plus all activities, incentives, and structures used to align the interests and actions of agents with the interests of principals. Chrisman et al. (2005) applying agency theory to family firms have concentrated primarily on relationships between owners and managers and secondarily between majority and minority shareholders. In the context of agency theory, management entrenchment permits managers to extract private benefits from owners (Chrisman et al. 2003, 2005).

The agency theory (between principal and agent) also makes possible to identify the most efficient type of contract in terms of organization costs, which are determined by the remuneration that it is necessary to give the agent to induce him to accept the risk. Agency theory is characterized by the overlap between ownership and management. The parent-child relationship is characterized, even in business contexts, by attitudes and acts of generosity on the part of the older generation, according to a universal model of the relationship of care and help. This condition raises the risk of the principal (and for all members of the family working in the company) to favor the members perceived as belonging to the same group, and at the same time to discriminate against the outside group (those who are considered to belong to groups outside one's own) (Ferrari 2013). Davis, Schoorman and Donaldson (1997) propose that family business management could be accurately described by the stewardship theory: managers are driven by a commitment to the interest of owners and will be as diligent and committed as owners would be in managing the business. Chrisman et al. (2005) believe that incorporating stakeholder theory can fit into a family business, because the stakeholder theory has the potential to explain how the different players, through the interplay of their stakes, power, legitimacy, and urgency in formulating organizational goals and strategies cause

resources to be acquired and agency costs to be eliminated or amplified. The stewardship theory considers the family to be a source of competitive advantage whose uniqueness derives from the integration of family and business. In family firms, both family member-owners and managers view themselves as stewards of the family firm; their motives are to support future generations (Granata, Chirico 2010).

Miller, Le Breton-Miller and Schnick (2008) delineate the following three forms of stewardship in family firms:

- 1) stewardship over the continuity of business: stewardship over the continuity leads family firms to invest more in product research and reputation developments when compared with nonfamily firms;
- 2) stewardship over employees: intensive training programs are developed to coach employees to do their job well, and acquire new knowledge;
- 3) stewardship over customer relationships: family firms tend to be closer to their customers, to improve the exchange networks and associations with clients and other suppliers of valuable resources.

Resource-Based View (RBV) application to family business by Simon and Hitt (2003), they distinguish between five sources of family firm capital: human, social, survivability, patient, and governance structures, and argue that family firms evaluate, acquire, shed, bundle, and leverage their resources in ways that are different from those of nonfamily firms. They believe that these differences allow family firms to develop competitive advantages (Simon, Hitt 2003). The relationship between entrepreneurship and the cultural dimension of individualism is nonlinear, and the relationship between entrepreneurship and three other cultural dimensions: external orientation, distinctive families, and long versus short term orientation are linear and positive (Chrisman et al. 2005).

Rothausen (2009) complements models in family business research, rather than simply the interaction pattern. Her work-family fit model for family business delineates the interplay among a host of variables, such as family values and culture; work-family demands, relationship, and rewards; and effective, behavioral, and performance outcomes. She fits between the business and the family; she proposes several types of fit as a means of addressing the balance. She addresses person-to-person fit (exists when a person has a good relationship with another, whether at work or at home); person-to-environment fit (reflects the match between one's skills and the job requirements); and environment-to-environment fit (refers to harmony between a person's family and the employment context). Her environment-to-environment fit is appropriate for most types of family businesses, but it may be problematic for an owner who views their business as part of their lifestyle (Rothausen 2009).

Family structures impose on the business and the resulting impact it has on strategic issues such as ownership structure, future planning, that is, inheritance, relations between members based on their family status, management strategy and responsibility on their ever-thorny issues of play. The importance of family influences on a business can be implicitly or explicitly seen (Garcia et al. 2014). Family capital is a special form of social capital; it is the moral infrastructure that guides the relationship between family members

(Hoffman et al. 2006). Family values are also the basis of the culture of the family business and one of its strengths for survival (Aronof 2004). Dysfunctional family capital has the capacity to contaminate the development of the business (Le Breton-Miller, Miller 2009).

Families facilitate the operationalization of the variable culture of a family business and allow discovery of the extent to which intangible elements, such as values on the influence of the family, provide a resource or capacity for action in the company. Family capital, consisting of variables that are part of the family culture is a factor in the performance of the company. Sharing knowledge and information in the family contributes to greater coherence between the values that are transferred to the company. When family and business values are similar, there is greater efficiency in making business decisions, which in principle will result in a more predictable, more assured and possibly a more manageable future (Garcia et al. 2014).

Research design

East European post-communist countries are different from the Western countries because in this region are countries whose common features are considered a low standard of living and increased social problems. After the start of post-communist transformations with a growing number of entrepreneurs, this process will certainly have great impact on the growth dynamics of the whole economy.

This analysis was completed in thirteen East European countries. The East European countries family business characteristics and work culture of the family business comparative to cluster analyses, was done by Gupta et al. (2011), who systematically analyzed articles on family businesses in Anglo, Germanic, and the Nordic region, and they were identified nine ethnic dimensions.

These comparative clusters countries are: Anglo cluster (Australia, New Zealand, Canada, the USA, and the UK); Germanic cluster (Germany, the Netherlands, Austria, and Switzerland); Nordic (Finland, Sweden, Denmark, Iceland and Norway). The Anglo and Nordic models represent two forms of family businesses, while the Germanic model reflects a quasi-hybrid form (table 1).

Table 1. The Family business dimensions for Anglo, Germanic and Nordic Europe (Gupta et al. 2011)

Dimension	Anglo cluster	Germanic cluster	Nordic cluster
Regulated boundaries	High	Moderately high	Moderate
Business reputation	High	Moderately high	Moderate
Bridging relationships	High	Moderately high	Moderate
Organizational professionalism	High	High	Moderately high

Regulated family power	High	Moderately high	Moderately high
Competitive succession	High	Moderately high	Moderate
Gender-centered leadership	Moderately high	Moderately high	Moderate
Operational resiliency	Moderately high	Moderately high	Moderately high
Contextual embeddedness	High	High	High

In the Anglo region, there is a high degree of boundary regulation between the family and the business, the emphasis is on business reputation, bridging relationships are highly important, the exercise of power by the family is highly regulated, the succession process tends to be competitive, and leadership tends to be fairly gender-centered. In contrast, in the Nordic region, there is lower regulation of boundary between the family and the business, family reputation receives greater regard, bonding relationships are more important, the exercise of power by the family is less regulated, the succession process tends to be more cooperative, and leadership tends to be less gender-centered than in the Anglo region. In the Germanic region, the situation tends to be between the other two regions. Only in terms of operational resiliency and contextual embeddedness does one finds similarity amongst the three regions – in each region, the family firms tend to be fairly resilient and reflect characteristics typical of their local contexts (Gupta et al. 2011).

Gupta et al. (2011) concluded that family and family businesses are different as a result of their national cultures, and will remain so, the family businesses will need to find their own culture-specific competitive advantage to achieve future success. Gupta et al. (2011) concluded that understanding the cultural aspects of family businesses would also aid in forming international alliances and partnerships with family businesses from different cultures, this is because families and cultures are co-embedded: families define cultures as much as the culture defines families.

Those countries started to be involved in the introduction of the democratic political regime and thorough reform of the economic and social system. The research design used GLOBE methods; this article strives to identify common and varying cultural elements as a basis for the observed family business characteristics. GLOBE’s first major achievement is a comprehensive description of how cultures are different or similar to one another. GLOBE established nine cultural dimensions that make it possible to capture the similarities and/or differences in norms, values, beliefs, and practices among Societies (House et.al. 2004). This analysis, was designed to bring out the differences and make recommendations for the new countries in the development of the family business.

The authors reviewed thirteen countries (Estonia, Latvia, Lithuania, Bulgaria, Poland, Romania, Czech Republic, Slovenia, Slovakia, Croatia, Serbia, Macedonia, and Kosovo), who are independent and homogeneous of the former communist regime. The authors analyzed articles and literature on family businesses, the typology of family business characteristics and the comparative studies of a family business.

Research

Comparative analysis of the East European cluster (Estonia, Latvian, Lithuania, Bulgaria, Poland, Romania, Czech Republic, Slovenia, Slovakia, Croatia, Serbia, Macedonia, and Kosovo), with the differences to Anglo, Germanic and Nordic clusters. The comparative analysis cluster difference with dimensions: regulated boundaries; regulated family power; competitive succession, gender-centered leadership, operational resiliency, and contextual embeddedness.

Regulated boundaries

Boundaries between the family and the business are the least regulated. Regulation of the power is moderately high. Family businesses in overall employment equal and even exceed 70-80% in the EU, according to the EU studies analysis of family businesses represent 90% of all businesses in Slovenia, Estonia, Latvian, Lithuania; 84% in Czech, 75% in Poland, 50% in Croatia and Romania (Mandl 2008). Family business decisions are kept within the family. Majority family business form of ownership varied with more self-employed (sole proprietorship) and entrepreneurs in private limited company (partnership). In the majority of European countries, sole proprietors (i.e., companies owned by a single person but eventually employing family and/or non-family staff members) are considered family businesses. Sole proprietors are in any case considered as family businesses as the dominant ownership criterion (full or majority ownership within the family), and management criterion (full or majority control over strategic business decisions) are combined in the single person of the entrepreneur (Mandl 2008). For example in Kosovo 81% sole proprietors and 16% partnerships (Sonfield, Lussier, Barbato 2011), in Poland sole proprietors 70% and partnerships 19% (Surdej, Wach 2012). Agriculture is dominated by family business (Borec et al. 2013; Žutinic, Gregic 2010; Kirsipuu 2011, Kirsipuu 2012).

Business reputation

Business reputation is important to members of a family business, but only the least regulated. Family and community resources are involved only if it is guided by primarily family interests. The family needs to have a harmonious relationship with employees. The difference also serves successor relationships among family members involved in the business. Więcek-Janka (2014) found out at the beginning it is very hard, then the children grow up and begin to help their parents, family members as opposed to non-family employees, to be creative. Specification of family business comes from common interaction of three elements: the family, the business and the ownership; ownership is key to the business life of the firm (Smardova, Elexa 2013). Family members advance to the leadership position based on their competence and experience of “culture shock” (Vucinic-Neškovic 2003). The first generation family owner’s leadership position is different than the subsequent generation family firm’s owners (Sonfield, Lussier, Barbato 2011; Guldenkoh 2014). Family members were often willing to work long hours to support the business (Dyer, Mortensen 2005, Kirsipuu 2013).

Bridging relationships

Bridging relationships are hardly moderated, and in the traditional agricultural sectors are moderately important. The relationship between family business status include learning orientation and growth strategies, and the owner wants to break out to access resources outside the family and home community (Yordanova 2011; Kirsipuu, Teder, Venesaar 2013). The relationships between women and men stimulate the start-up of a business (On 2011). Family agriculture business farming to be a continuation of the family tradition requires to take the farm over from their parents and by marrying into a farm family (Žutinic, Gregic 2010). Family owners do not believe in hiring family members since working with family would bring additional problems into the family relationship; family members “need a rest from each other” and should not work together (Dyer, Mortensen 2005). Family businesses are mostly local and regional and are family businesses inside the family (Wach 2013; Kirsipuu 2010; Kirsipuu 2013).

Organizational professionalism

Professionalism is moderate where managers and employees who do strategic planning, systems, and procedures are hardly moderated. The management leadership of the family business (Surdej, Wach 2012). Where the owner is the manager working with some employees, they do strategic planning, but only in their minds. Dynamic development of family enterprises and continuous valuation of the organizational culture are secured in the first generation regardless of the employees. Family enterprises’ stability depends rather on whether the family enterprise has formulated strategic plans and value organizational culture. (Güldenkoh 2014). Strategic planning is not necessary (Rebernik et al. 2007; Stoica 2004; Dyer, Mortensen 2005; Kirsipuu, Teder, Venesaar 2013). When family business entrepreneurs are aware of the need for strategic management, they are more competitive (Huybrechts et al. 2011).

In those family enterprises which have a strong and stable organisational culture, family members are able to plan free time better and keep the family and work apart. They can also involve all of the family business team in the off-duty relations; all employees of the family enterprises feel as one family and enjoy the off-duty time spent together (Rautamäki 2007). For example, in Estonia, the manager’s role is most important in the development of the organisational culture in a family enterprise. The manager’s value judgements influence the organisational culture. Strategic management in a family business is focused on activity and attends to what needs to be done now, and in which way specific activities should be carried out; a family business strategy setup needs to be planned in detail; all stages have a specific content and have to be carried out consistently (Kirsipuu, Teder, Venesaar 2013).

Managers and employees who have professional skills to make operational decisions and participate actively in the strategic decisions are 51% members of the organization (Vecernik 2003). In multi-generation family businesses, the enterprise pursued a coherent development strategy for centuries. It currently offers recreational services, biological regeneration and therapeutic massages (Więcek-Janka 2014). Family enterprises have great independence in making decisions and can quickly be changed, there are motivation

managers who are not family members (Kostadinov 2013). The subsequent generation family firms to include non-family members within top management advisor and professional services more likely than first-generation family firms (Sonfield, Lussier, Barbato 2011).

Regulated family power

Ownership that is structured by family members from the family business is moderate. The owner took care of everyone and everything (Więcek-Janka 2014). Ownership is structured in strategic management and strategic decisions (Smardova, Elexa 2013). Family power is prevalent when owned and managed by husbands, children and sisters-brothers (Dyer, Mortensen 2005). Family entrepreneurs consider it important that family members (spouse, children, and kin) could be employed within the family business (Kirsipuu, Teder, Venesaar 2013). Power in family companies on ownership have a complex family council, family constitution, family assembly and family office (Koladkiewicz 2014).

Competitive succession

Inter-generational succession tends to be hardly moderated. In Poland are institutions, associations, and foundations that gather family business members constituting a platform to exchange experiences, and a base for scientific research. Usually, the new owner is the first son (Więcek-Janka 2014). Family owner-run businesses have more flexibility in their personal and family life (Kostadinov 2013). This family business that is more active to women, the new owner's focus are on daughters (Sonfield, Lussier, Barbato 2011). In rural areas the family business owners have a considerable influence on the succession plans, they end of education of a child which starts working in family agriculture business, but they often do not have potential successors, although this matter affects their future. Family owners want to gender the business first only to a son, if they don't have a son, then only to a daughter. The children typically don't want to be the head of agriculture family business (Žutinic, Gregic 2010). Important management decisions made by consultation with friends and family (Zapalska, Bugaj, Rudd 2005). Estonia has several companies that have made the transformation to the next generation but in some Eastern European countries where free market opened later the first intergenerational successions processes are just starting to occur, but the law of succession act should be consulted. Most of the family businesses in Estonia are sole proprietors or have registered their business as a private limited company; a few have chosen the legal form of a public limited company or general or limited partnership (Güldenkoh, 2014).

Gender-centered leadership

Gender-centered leadership is hardly moderated. The women's role in some countries is active, but they do not play an important role in the family business at this time, when countries do not have EU membership. The women's role is to grow, and women have a moderate role in family businesses. By Więcek-Janka (2014) women should watch out for fire and be responsible for it, and the men take care of the water, which expresses the

balance attributing women with higher emotions and men with reason. By Aidis et al. (2008) women entrepreneurs who have started their own businesses explain the reasons for starting their own businesses are complex and varied, affected by a combination of personal and environmental conditions.

Women in a certain field of activity, view their personal or family life as positive, there entrepreneurial motivations are layered in the same way by family (On 2011; Kirsipuu, Silberg 2013). The women who start operating in family agricultural businesses, where the husbands have died or work off the farm (Žutinic, Gregic 2010). Independent family woman who were only in charge of family budgets, household activities, raising children, and serving their husbands; then during the transition period, women's double burden was further aggravated when family support systems collapsed, after ten years freedom women formed self-help networking groups and worked with partners full-time with family businesses (Welter, Kolb 2006; Kirsipuu, Silberg 2013). Although family businesses have now been researched for decades, it is still one of the less studied areas in Estonia (Kirsipuu, Silberg 2013).

Operational resiliency

Operational resiliency is hardly regulated. By Kostadinov (2013) in a crisis, the family enterprises share of capital by non-family members changes. In rural areas, family members keep local traditions, and the rural way of life in general; farms have been "in the hand" of the same family (Borec et.al. 2013). Positive relationships between entrepreneurs and their conventional human capital help and develop the skills that could alleviate a crises situation (Aidis, Paag 2007). Family and friends are particular capital; social capital was the key to securing financial capital. Family and friends, along with personal savings, were the primary sources of funds (Dyer, Mortensen 2005). When a family firm has grown an access to external finances, the money comes from family members in order to accommodate outside investors (Surdej, Wach 2012). Social security should be guaranteed to all persons engaged in business, in business employees are hired and in this respect, they also have social guarantees. Family businesses, especially start-ups, do not have enough resources to hire workers, and to formalize an employment contract with family members. The family members, whose employment relationships have not been formalized in the family enterprise, lack social guarantees. Sole proprietors have even more difficulties (Kirsipuu, Silberg 2013).

Contextual embeddedness

Contextual embeddedness is moderate. By Wiecek-Janka (2014) the family business guarantee of high-quality offered services, contribute to building a network of loyal customers by reference to tradition, respect for others and the desire to develop the virtues understood as excellence in all areas of activity: spiritual, emotional and material in each area, that is in individual and family businesses. For example, in Lithuania family business sent out to addresses obtained from the membership lists of various entrepreneurship organizations (Aidis et al. 2008). For example in Estonia many in the private sector are operating in the capacity of family entrepreneurs, i.e. the majority of the share capital is held by the family, or the sole proprietor has involved family members

in his or her business activities. The growth of entrepreneurs including family entrepreneurs has increased year after year (Güldenkoh, Silberg 2016).

Family businesses largely shape the economic environment in rural areas (Kostadinov 2013). Family enterprises have the support of the family network, which represents a source of critical support services (Rebernik, Tomnic, Duh 2007). Family savings, contacts with customers, close friends, connection with suppliers success to the ability to export goods through connections to other countries (Dyer, Mortensen 2005).

The public sectors in east cluster countries have reduced administrative burdens on the private sector: it has made registration of a company easy, set up the electronic environment for submission of reports, and reduced the volume of the submitted annual report by the distribution of business operators into categories. On making appropriate choices, the state has taken into account the public interest as the main decision criterion and offered the private sector with the maximum range of options. For example, in order to facilitate cooperation with taxpayers, the public sector in Estonia has been working to reduce the tax burden on the private sector and to make the economic activity more transparent. A single tax environment and the possibility of submitting electronic declarations has been established (Güldenkoh, Silberg 2016).

The public sector can receive a quick and transparent overview of the tax behavior and performance of tax obligations of the taxpayers. The taxpayer must just declare the taxes in a timely manner and then meet the tax liability. Everything happens in a single electronic environment, and the taxpayer (a private sector representative) is not required to submit paper documents, everything can be done electronically, which speeds up the data submission, and through which fraud can be prevented. For the private sector, an opportunity has been created to use a variety of electronic interfaces to upload the data from the accounting programs to the electronic environment generated by the tax authorities. The operation of programs helps to avoid mistakes related to human activities and inaccuracies in reporting. This does not guarantee the 100% accuracy of submission of data since the data is entered into programs by the business operators. In the future, the state plans to introduce an electronic billing system in which the bills begin to move through the electronic billing interfaces, and no differences can emerge in the transmission of data and their presentation (Güldenkoh, Silberg 2016).

East European clusters are different than Anglo, Germanic and Nordic clusters. East European clusters are not similar; all dimensions almost are hardly moderate. East clusters are moderated only by the dimension of bridging relationships, contextual embeddedness, and regulated family power (Table 2). East European countries must have regulated family business laws, and the family businesses can grow.

Table 2. The Family business dimensions for Anglo, Germanic, Nordic and East Europe (Gupta et al. 2011, improved by the authors)

Dimension	Anglo cluster	Germanic cluster	Nordic cluster	East cluster
Regulated boundary	High	Moderately high	Moderate	Few moderate
Business reputation	High	Moderately high	Moderate	Few moderate
Bridging relationship	High	Moderately high	Moderate	Moderate
Organizational professionalism	High	High	Moderately high	Few moderate
Regulated family power	High	Moderately high	Moderately high	Moderate
Competitive succession	High	Moderately high	Moderate	Few moderate
Gender-centered leadership	Moderately high	Moderately high	Moderate	Few moderate
Operational resiliency	Moderately high	Moderately high	Moderately high	Few moderate
Contextual embeddedness	High	High	High	Moderate

The analyzed Eastern European countries are similar and therefore it can be argued that in all countries family organization and strategic management are best suited to combining theory (agency, RBV, stewardship, and stakeholder). Ownership of family businesses based relations agency theory, focusing on satisfaction. At the same time, the family business and family members may have a different understanding of the strategic development of the family business, so the stakeholder theory is applied at the company level, which influences the company's strategy to achieve the set goals. At the stakeholder theory, responsibility is assumed to ensure that all family goals are met at the same time. Applying all these theories together, the stewardship theory and RBV must be applied to provide valuable resources.

Analyzing the data collected in the analysis of strategic management and organizational behavior of Estonian family entrepreneurs (Kirsipuu, Teder, Venesaar 2013), it can be said that Estonian family entrepreneurs have been placed in the three circle model differently depending on the duration of the country's independence.

The same basic data and the same analysis program were used in the analysis as in the Kirsipuu, Teder, Venesaar study in 2013. Parameters were the start-up of the family business and the relationship between family ownership and business. As a result, the

initial five clusters of the study were divided into two: the first fifteen years after the country regained its independence, and from the 16th anniversary of the restoration of independence, i.e. the years of stability. Their position in the three circle model differed radically.

The three-circle model is good that it is very useful tool for understanding the source of interpersonal conflicts, role dilemmas, priorities and boundaries in a family firm (figure p 66). After the restoration of independence and family businesses created in the first fifteen years of the country, there are no persons in sector 2, those who are not family members and do not work in family businesses, and those who are owners but are not members of the family but work in family businesses (sector 5). Also, there are no persons in sector 1 who are only family members and do not participate in business activities and there are no persons in sector 3, those who work and do not belong to family members and owners, and there are no persons in sector 4 (family members who do not work in family business).

Family members who do not belong to the owners but work in the family business (sector 6) are in the majority. In the circle of owners (sector 4 and 7), only one to two of the family members depend on the chosen legal form. Those who started their business since 2004 consider values shared by family businesses important, have roles-based management, and are oriented towards an open system. The family business designed the family business as an organization at traceability level, personalized management and a human organizational culture.

The relationships in the three circle model were distributed to the family business that started fifteen years after independence, as follows:

- Family – involving spouses, relatives and children.
- Owners – the sole proprietorship and private company are equally preferred.
- Entrepreneurial Entrepreneurship, at company level it is preferable to be monitoring, the type of leadership is preferred to power and personal culture, while the company is an open system and results oriented.

Relationships in the three circle model were broken down in the restored independence state as follows:

- Family – involved, husband, children, relatives.
- Owners – they prefer to be single entrepreneurs who involve the family.
- Business – free will to start a business, shared values and understanding are preferred at company level, personal culture is preferred to management, and the company is geared towards humanity.

The authors are convinced that similar distributions in the three circle model are also found in other independent states. The authors cannot add a time scale, but based on the revised literature used in comparative analysis, it can be argued that the pattern in the three re-independence countries is the same for the three-way model.

The business activity of the private sector ensures the sustainability of the country, whereas the cooperation between the public and the private sector ensures the stability of the country.

Discussion

East European clusters are different than Anglo, Germanic and Nordic clusters. East European clusters are not similar; all dimensions are hardly moderate. The East clusters are moderate only in dimension by bridging relationships, contextual embeddedness and regulated family power. East European countries must have regulated family business laws, and then family businesses can grow.

The analyzed Eastern European countries are similar and therefore it can be argued that in all countries family organization and strategic management are best suited to combine theory (agency, RBV, stewardship, and stakeholder). On the example of Estonia, it can be said that the relationships of family businesses in the three circle model depend on how long the state has been independent. Fifteen years after independence have been similar, and since 16 years of independence, other links. Based on the theoretical sources used in the benchmarking exercise, it can be argued that the same distributions have been in other re-independence countries, but no temporal dimension can be added.

Family entrepreneurship has a substantial role in the east cluster economy. Public-private partnerships ensure the functioning of the state and contribute to the rise of the economic activity in the country, the partnership must be efficient, and the administrative burden of the private sector must not increase as a result of the partnership. The public sector must in every way encourage business activity in the country, and the availability of the information displayed to the public. Tax revenues account for a large proportion of the income of the public sector, i.e., of the state revenues. The private sector is the major taxpayer in the country. In order that the receipt of tax revenues would be timely and the planned receipt and increase of the revenues would be executed, the administrative burden of the private sector should be reduced in this area.

References

1. **Aidis, R., Paag, M.** 2006, Illegal entrepreneurship experience: Does it make a difference for business performance and motivation? *Journal of Business Venturing*, 22, pp 283-310.
2. **Aidis, R., Welter, F., Smallbone, D., Isakova, N.** 2008, Female Entrepreneurship in Transition Economies: the Case of Lithuania and Ukraine. Available online. <https://numerons.files.wordpress.com/2012/04/9female-entrepreneurship-in-transition-economies.pdf> (14.08.2012)
3. **Aronof, C.** 2004, Self-perpetuation family organization built on values: Necessary condition for long term family business survival. *Family Business Review*, 17(1), pp 55-59.
4. **Borec, A., Bohak, Z., Turk, J., Prišek, J.** 2013, the Succession Status of Family Firms in the Mediterranean Region of Slovenia. *Sociologia*, 45, No 3, pp 316-337.
5. **Calabro, A., Torchia, M., Pukall, T., Mussolino, D.** 2012, The influence of ownership structure and board strategic involvement on international sales:

- The moderating effect of family involvement. *International Business Review*, available online. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ibusrev.2012.07.002> (01.03.2015)
6. **Casillas, J., Acedo, F.** 2007, Evolution of the Intellectual Structure of Family Business Literature: A Bibliometric Study of FBR. *Family Business Review*. 20 -141.
 7. **Cho, N. M., Okuboyejo, S., Dickson, N.** 2017, Factors Affecting the Sustainability of Family Businesses in Cameroon: An Empirical Study in Northwest and Southwest Regions of Cameroon. *Journal of Entrepreneurship Research & Practice*. Vol. 2017.
 8. **Chrisman, J. J., Chua, J. H., Sharma, P.** 2005, Trends and Directions in the Development of a Strategic Management Theory of the Family Firm. *Entrepreneurship Theory and Practice*. Sept, 555-572.
 9. **Chrisman, J. J., Chua, J. H., Sharma, P.** 2003, Current trends and future directions in family business management studies: Toward a Theory of the Family Firm, available online. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.134.43> (01.07.2015)
 10. **Daily, C. M, Dollinger, M. J.** 1992, An empirical examination of ownership structure in family and professionally managed firms. *Family Business Review*, 5(2), 117-136.
 11. **Davis, J. A., Schoorman, F., Donaldson, L.** 1997, Toward a stewardship theory of management. *Academy Management Review*, 22, 20-47.
 12. **Dyer, W. G., Mortensen, S. P.** 2005, Entrepreneurship and Family Business in a Hostile Environment: The Case of Lithuania. *Family Business Review*, vol XVIII, No 3, pp 247-258.
 13. **Einola, K., Turgeon, N.** 2000, Scandinavian Television Markets: A Regional Perspective. Working Paper, 2000-05. Montreal: CETAI-HEC.
 14. **Ferrari, F.** 2013, The employees are all equal... but some are more equals than others. Altruism, opportunism and discrimination in family SMEs. MPRA Paper No 52391. Online at <http://mprapub.uni-muenchen.de/52391/>. (01.01.2015)
 15. **Garcia, P. O., Capitan, A. O., Martinez, J. M.** 2014, Family and Cultural Capital. The perspective of familiness. *Revista de Empresa Familiar*, 4(2), pp 47-59.
 16. **Gersick, K. E., Davis, J. A., McCollom Hampton, M., Lansberg, I.** 1997, Generation to generation: Life cycles of the family business. Boston, MA: Harvard Business School Press.
 17. **Granata, D. Chirico, F.** 2010, Measures of Value in Acquisitions: Family Versus Nonfamily Firms. *Family Business Review*. 23 (4), pp 341-354.
 18. **Gupta, V., Levenburg, N. M., Moore, L., Motwani, J., Schwarz, T.** 2011, The spirit of family business: A comparative analysis of Anglo, Germanic and Nordic nations. *International Journal of Cross Cultural Management* 11 (2) pp 133-151.
 19. **Güldenkoh, M.** 2014, Improving conditions for transferring family enterprises in Estonia. *Discussions on Estonian economic policy: Theory and practice of economic policy*, 62–79.

20. **Güldenkoh, M., Silberg, U.** 2016, Public-private partnerships in Estonia. Proceedings of the 9th International Conference European Entrepreneurship Forum 2015 (43–56). Praha
21. **Hoffman, J., Hoelscher, M., Sorenson, R.** 2006, Achieving sustained competitive advantage: a family capital theory. *Family Business Review*, 19(2), pp 135-145.
22. **House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., Gupta, V.** 2004, *Culture, Leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Cultures*. Thousand Oaks. CA: Sage Publications.
23. **Huybrechts, J., Voordeckers, W., Lybaert, N., Vandemaële, S.** 2011, The distinctiveness of family firm intangibles: a review and suggestions for future research. *Journal of Management & Organization*, Vol. 17, No. 2, pp. 268-287.
24. **Jensen, M. C., Meckling, W. H.** 1976, Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, Vol 3, No 4. pp 305-360.
25. **Kirsipuu, M.** 2010, Strategies for Estonian Rural Family Enterprises. In: Discussions on Estonian economic policy (96–120). Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar.
26. **Kirsipuu, M.** 2011, Role of Family Business in Estonian Economy. Kirjastajad: BMW * Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar OÜ, 2011, lk 50-68
27. **Kirsipuu, M.** 2012, Sustainability of Rural Family Enterprises. Kirjastajad: BMW * Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar OÜ, 2012, 83-104
28. **Kirsipuu, M.** 2013, Family and Non-Family Business Differences in Estonia. In: Sulev Mäeltsemees; Matti Raudjärvi; Janno Reiljan (Ed.). ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK Wirtschaftspolitische Theorie und Praxis in der Europäischen Union (58–73). Berlin * Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar
29. **Kirsipuu, M., Silberg, U.** 2013, Women in Family Enterprises in Estonia. ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK Wirtschaftspolitische Theorie und Praxis in der Europäischen Union 2/2013, 74 - 92
30. **Kirsipuu, M., Teder, J., Venesaar, U.** 2013, Strategic Management and Organisational Culture of Family Businesses in Estonia. In: G. Prause, U. Venesaar and W. Kersten (Ed.). *Baltic Business Development* (177–210). Berlin: Peter Lang Verlag.
31. **Koladkiewicz, I.** 2014, The Family Meeting as a Mechanism of Family Governance: Review of the Experiences of Polish Family Companies. *Management and Business Administration*. Central Europe, 3(126), pp 37-55.
32. **Kostadinov, T.** 2013, Family enterprises in rural areas of the republic of Macedonia. *Macedonian Journal of Animal Science*, Vol 3, No 2, pp 235-239.
33. **Kuhn, T.** 1970, *The structure of scientific revolutions*. Cambridge: M.I.T. Press.
34. **Le Breton-Miller, I., Miller, D.** 2009, Agency Stewardship in public family firms. A social embeddedness reconciliation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(6), pp 1.169-1.191.

35. **Litz, R. A.** 1995, The family business: Toward definitional clarity. Academy of Management Conference, Best Papers Proceeding, 100-104.
36. **Mandl, I.** 2008, Overview of Family Business Relevant Issues. Austrian Institute for SME Research. Contract No. 30-CE 0164021/00-51. Final Report. Vienna 2008, [WWW] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/craft/family_business/doc/familybusiness_study_en.pdf (30.11.2012)
37. **Miller, D., Le Breton-Miller, I., Scholnick, B.** 2008, Stewardship vs. stagnation: An empirical comparison of small family and non-family businesses. *Journal of Management Studies*, 45(1), pp 51-78.
38. **On, A.** 2011, Women entrepreneurship in Romania. *Romanian Journal of Economics*, vol. 33, issue 2(42), pages 138-145.
39. **Rautamäki, H.** 2007, Psykologinen omistajuus ja työn ilo perheyrittäjyydessä. Jyväskylän yliopisto. Yrittäjyyden tutkimus XXIII taloustutkijoiden kesäseminaarissa, 160, 37-47.
40. **Rebernik, M., Tomnic, P., Duh, M.** 2007, Succession issues within Family Enterprises in Transition Economies. *Social Research- Journal for General Social Issues*, 4-5, pp 751-779.
41. **Rothausen, T. J.** 2009, Management work-family research and work-family fit: Implications for building family capital in family business. *Family Business Review*, 22, 220-234.
42. **Shanker, M. C., Astrachan, J. H.** 1996, Myths and realities: Family business contribution to the U.S. economy. *Family Business Review*, 9 (2), 107-119.
43. **Simon, D. G., Hitt, M. A.** 2003, Managing resources: Linking unique resources, management and wealth creation in family firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(4), pp 339-358.
44. **Smardova, L., Elexa, L.** 2013, The Main Burders of Doing Business Perceived by Family-Owned Hospitality Enterprises in Slovakia. *Journal of Entrepreneurship Management and Innovation*, 1, pp 97-118.
45. **Sonfield, M. C., Lussier, R. N., Barbato, R. J.** 2011, Generational stages in family firms: Expanding the database-Kosovo. *Southern Academy of Entrepreneurship*, vol. 4, pp 1-13.
46. **Stafford, K., Tews M. J.** 2009, Enhancing Work-Family Balance Research in Family Businesses. *Family Business Review*, Vol. 22, No 3, pp 235-238.
47. **Stoika, C. A.** 2004, From Good Communists to Even Better Capitalists? Entrepreneurial Pathways in Post-Socialist Romania. *East European Politics and Societies*, Vol. 18, No 2, pp 236-277.
48. **Surdej, A., Wach, K.** 2012, The dynamics of succession in family businesses in Poland – Empirical results. *ECONOMIA MARCHE Journal of Applied Economics*, Vol XXXI, No 2, pp109-128.
49. **Zapalska, A. M., Bugaj, M. N., Rudd, D.** 2005, Female Entrepreneurship in Transition Polish Economy. *Problems and Perspectives in Management*, 2, pp 32-39.
50. **Žutinic, D., Gregic, I.** 2010, Family farm inheritance in Slavonia region, Croatia. *Agricultural Economics* 01, 56(11), pp 522-531.
51. **Vecernik, J.** 2003, Communist and Transitory Income Distribution and Social Structure in the Czech Republic Republic WIDER Research for

- Action Working Paper No. 5, available online.
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=323201 (14.02.2012).
52. **Vucinic-Neškovic, V.** 2003, East-West business encounter in Serbia and Montenegro: How Serbian repatriates from the west experience their present business environment – A case study. *Sociology*, Vol, 45/3, pp 263-288.
 53. **Wach, K.** 2013, An Empirical Investigation into the EU Policy in Favour of Business Succession among Polish Family Firms. *Horizons of Politics*, Vol. 4, No 9, pp 107-133.
 54. **Welter, F., Kolb, S.** 2006, Women and Entrepreneurship in Latvia. Available online.
https://www.researchgate.net/publication/235966795_Women_and_entrepreneurship_in_Latvia (20.05.2009)
 55. **Więcek-Janka, E.** 2014, The key to the longevity of a family business – Hōshi Ryokan case. *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*. Wydawnictwo SAN – ISSN 1733-2486. Tom XV, Zeszyt 7, Część III, ss. 11–25, available online.
<http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171352211> (08.05.2015)
 56. **Yordanova, D. I.** 2011, Entrepreneurial orientation in family and non-family firms: evidence from Bulgaria. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*. 1, pp 185-203.

IN WHAT WAY SHOULD THE PREPARATION FOR THE 2016 ADMINISTRATIVE REFORM HAVE BEEN DIFFERENT AND WHY?

Sulev Mäeltseems¹
Tallinn University of Technology

Abstract

The administrative-territorial organisation of Estonia needed changes. The average population of Estonian rural municipalities was in 2016 less than 2,500 people and, in spite of mergers, there are still inexpedient units where the centrally located settlement is separated from its hinterland in administrative terms. However, one should be objective when preparing and implementing the administrative-territorial reform. The often expressed opinion that decreasing the number of rural municipalities would result in retrenchment of resources in terms of the number of local officials and administrative costs is misleading. In 2016 was adopted the Administrative Reform Act. Its implementation began in 2017.

The purpose of this paper is to analyze in what way should the preparation for the 2017 administrative reform in Estonia have been different and why.

Keywords: Administrative reform, local self-government, border reform, voluntary merger, the decentralisation of public authority.

JEL Classification codes: R10, H70, K16, I38.

The administrative Reform or Border Reform?

Since the restoration of independence, the issue of administrative reform has been brought onto the agenda in waves, just to ebb away again. Some described the reform of 2017 as the seventh wave and, considering that it rose higher than any before it, the description seems doubly appropriate. This is also supported by the fact that for the first time in 2016 an Administrative Reform Act was adopted.

Undoubtedly, our assessment of the reform depends largely on what we qualify as an administrative reform. In education and research, it goes without saying that concepts must be defined clearly and unambiguously. This principle takes on an even wider practical meaning when a concept affects the daily life of a large proportion of the general public. The concept of administrative reform does just that. And at the same time, there are very few areas (if any) where a key term is used in such a variety of ways.

In order to illustrate this, I will provide a brief overview of how the concept of administrative reform has evolved over the last quarter of a century. In addition to the linguistic aspect, understanding this evolution is also essential in order to understand

¹ Sulev Mäeltseems. Professor emeritus, Tallinn University of Technology, sulev.maeltsseems@taltech.ee

what should have (or at least could have) been different in the Administrative Reform Act adopted in 2016 and its implementation.

I believe that the process of preparing for an administrative reform should be as consistent as possible. There should be no campaign-style ad hoc activities that may well serve certain political objectives, but not the overall development of society.

True, since the beginning of this century the process of preparing for the reform was indeed consistent, but regrettably the focus was solely on an administrative-territorial reform (a border reform). Important substantive matters, such as the distribution of responsibilities and funding between the different levels of public administration (which was even required by the Supreme Court in its judgment of 16 March 2010 (Riigikohtu), and the organisation of regional administration (in particular, county governments, and county-level associations of local governments), among other issues were merely widely discussed.

The administrative Reform in 1990–2000

The phrase “administrative reform” (*haldusreform*) was first used by the Supreme Council of the Republic of Estonia in its Resolution of 8 August 1989 on the implementation of an administrative reform in the Estonian SSR (ÜN ja VT).

The Resolution established two objectives: the decentralisation of public authority; that is, the development of the local government level of administration, and the reorganisation of the territorial administrative structure. Therefore, the Resolution also covered a border reform, but this objective was (deliberately) abandoned (Mäeltsemees, 2012).

That particular administrative reform has been criticised for not changing the internal borders, which would have been easier to do at the time. Those who have expressed such an opinion are perhaps unaware that there were indeed ambitions for border change then too, but these were very disparate.

Mostly, the idea was to restore the borders established by the 1939 rural municipal reform, some wished to re-establish the rural municipal borders of the 1920s, and in some areas people even preferred the borders of the successful agricultural holdings (collective farms or state farms) of the 1970s and 1980s. Moreover, it is safe to say that, had the matter of the relocation of the border markers been addressed then, the legal and economic aspects of local government would have suffered.

An Administrative Reform Expert Committee set up by the Presidium of the Supreme Council (of which I was a chairman) sought the substantive restoration of local government. I dare say that this resulted in a significant success. Local government – dismantled half a century earlier – was restored in just a few years, and this also played an invaluable role in the re-establishment of statehood (Mäeltsemees, 2017).

Seeming to be regrettably overlooked in the evolution of the concept of administrative reform is a document dated just a couple of years later – the coalition agreement of

Estonia's first government after regaining independence, which held office from 1992 to 1995. Strikingly, the term "administrative reform" was used in a broad sense in that document.

Because it is not widely known, I hereby present a longer excerpt from it:

"Swift administrative reform is inescapable in order to consolidate Estonia's statehood and implement economic innovations. The administrative reform will specify the responsibilities, rights, and obligations of the state and local governments. The basis of the government's policy is the decentralisation of power and bringing the decision-making process as close to the people as possible. It is necessary to pass legislation needed to implement the administrative reform (a local government act, an administrative border amendment act, a local government budget act etc.), to specify in more detail the rights and obligations of local governments.

Particular attention should be paid to establishing local government institutions in the major cities. Concurrently with the administrative reform and emergence of new administrative divisions, it is necessary to organise local government elections as soon as possible. Before that (Not after the elections as happened in 2017! – S. M.) local governments have to be ensured a fixed revenue base, which might consist of individual income tax, a part of the corporate income tax (in 1990–93 local governments received 35% of the corporate income tax – S. M.), value added tax, and resource taxes. The role of local governments in imposing taxes and granting benefits should be increased." (Eesti).

The next significant step in the administrative reform process was the development in 1996–98 of a concept document "Principles for the Development of Public Administration" (Avaliku halduse arendamise alused). Thus far, this has been the only comprehensive document addressing all levels of public administration and its key issues, in which the administrative-territorial reform was also widely covered.

With respect to the concept of administrative reform, a fact that is worth remembering about this document is that the first step was to set up an Expert Committee of the Government of the Republic (by Order No 452-k of 11 June 1997), which was assigned the task of developing the concept of administrative reform. But as early as the first discussions, this committee, consisting of twenty-five members, including Members of the *Riigikogu*, government ministers, county governors, representatives of local governments and local government associations, as well as researchers, concluded that the key phrase "administrative reform" was already (NB! 20 years ago!) overused, and that it was also uncertain how reform-minded the proposed concept would in fact turn out to be, which is why the Committee set out to draft a document entitled "Principles for the Development of Public Administration" (Avaliku halduse arendamise aluste Seletuskiri).

The organisation of regional administration became an important aspect of the concept. It is not without significance that at that very time, i.e. in the second half of the 1990s, the Council of Europe was discussing the European Charter of Regional Self-Government. Now, in early 2018, a radical change was made at the regional level, with the abolition of county governments.

An important legal effect, including the amendment of Article 156 of the Constitution, was achieved with the merger of the city of Abja-Paluoja and the Abja rural municipality in 1998, which was carried out between regular elections of municipal councils.

At the turn of the century, the Government of the Republic assigned the development of the administrative reform concept to researchers from the University of Tartu. Around that time, the phrase “administrative reform” took on a rather different meaning, compared with earlier as well as later practices, the keyword being a “creeping administrative reform”. This mainly meant centralising the responsibilities of county governments by the ministries, in particular by various boards and inspectorates. This “creeping administrative reform” involved no changes whatsoever in the borders of municipalities.

The administrative Reform since 2000

In the years to follow, the proposal, made in 2000 by the Minister of Regional Affairs Toivo Asmer (Asmer), to reorganise counties into rural municipalities remained almost unnoticed. According to this proposal, Estonia would have 15+5 municipalities (15 rural municipalities and 5 major cities). The Minister maintained that the coercive merging of rural municipalities and cities by the government would cause a lot of disagreement between municipal leaders and would not produce the desired result. In his opinion, the existing rural municipalities could be preserved as rural municipal districts.

Indeed, the administrative reform of 2017 did produce rural municipalities (Hiiumaa and Saaremaa) that are (almost) the size of a county, and critics have said that such municipalities should have been formed in more counties. Indeed, the administrative reform of 2017 did produce rural municipalities (Hiiumaa and Saaremaa) that are (almost) the size of a county, and critics have said that such municipalities should have been formed in more counties.

By the start of the century, the preparations for the administrative-territorial reform had progressed quite a bit under the leadership of the Minister of the Interior Tarmo Loodus, but the process was interrupted by the presidential election campaigning and the formation of a new government. The next period yielded proposals by the Ministers of Regional Affairs Jaan Õunapuu and Vallo Reimaa about reforming specific areas of public administration. The administrative-territorial reform models developed by the Minister of Regional Affairs Siim Kiisler (including the model of local commuting centres) survived the longest.

Substantial work on proposals for a administrative reform was carried out by the Estonian Cooperation Assembly headed by Külli Taro (Riigipidamise).

In 2016, under the leadership of the Minister of Public Administration, Arto Aas, the Administrative Reform Act was finally adopted (RT I, 21.06.2016, 1).

Regrettably, only one related piece of legislation was passed with the Administrative Reform Act in June 2016 (on 7 June), being the Act Amending the Status of Members of

the *Riigikogu* Act and Local Government Organisation Act (also known as the “two seats act”), which entered into force on 16 October 2017 (RT I, 21.06.2016, 16). Leaving aside the problematic nature of the right to simultaneously hold a seat in the *Riigikogu* and on a municipal council (Mäeltsemees 2017). I think that, in order to launch the administrative-territorial reform successfully, many more matters of legal, economic and administrative nature among others should have been regulated as well. These and other issues were raised by local governments and local government associations at the General Assembly of Estonian Cities and Rural Municipalities on 31 March 2012 (Eestimaa).

For years it was said and written that one of the reasons a radical administrative-territorial reform is needed is to save administrative costs. In 2009, I wrote:

„In regard to possible savings in administrative costs, the possibility of and the need for recruiting better qualified public officials [following the reform] should disprove this illusion. The smaller rural municipalities and cities that could merge employ only about one thousand public servants. Moreover, even with the extreme version (15+5) of the proposed administrative-territorial reform, the best of them would anyway find employment with the new rural municipal governments that will be located in the county capitals. There will certainly be reductions in the numbers of municipal council members, which is also identified as a potential benefit in the explanatory memorandum to the draft Administrative-Territorial Organisation Reform Act submitted by the Minister of Regional Affairs in March 2009.

However, reducing the number of municipal council members does not result in any noteworthy economy of administrative costs. One of the objectives of our young political culture should also be raising a political progeny. In Sweden, there are nearly 46,000 politicians in the municipalities, with another 3,500 serving on county councils. Around 1% of the adult population of active age (18 to 80-year-olds) are involved in local politics. In Estonia, this figure is about three times lower (approximately 0.3 %).” (Mäeltsemees 2009).

The media² has already pointed out the fact that “although one of the objectives set for the administrative reform was sustainable governance, the example of Saaremaa shows that creating a single large merged municipality does not provide savings in terms of the number of public servants, at least not in the short term.” (**Haldusreform**). In a short period of time a large number of articles have been published that address the sometimes manifold increase of the remuneration paid to the leaders of newly formed large municipalities.

In fact, given the novelty of the activities taking place under the 2016 Administrative Reform Act, no such analyses can be available yet. (e.g. E. Arula)

I have never objected to the merging of our undersized municipalities where it is practical. In interviews given as far back as 20 years, I have maintained that the number of rural municipalities should be halved (U. Paet, A. Ammas), but I also share the opinion

² Unfortunately, one must mostly rely on references to newspaper articles here, as there are almost no academic publications analysing the current situation.

of Professor Arto Haveri of the University of Tampere (Haveri), that a discussion about the number of municipalities is merely wordplay. Municipalities should be furnished with substance appropriate for a modern democratic civil society.

I have taken a pessimistic view towards the claim that large municipalities help to reduce geographic marginalisation. This is not only because of the experience with the merging of agricultural holdings in the 1970s (known as the campaign of large agricultural holdings), which resulted in the decline of a large number of villages.

For years it was discouraging to read opinions in our media about the radical border reform implemented in Latvia in 2009, in the process of which the number of municipalities was reduced by 4.5 times (from 525 to 119). After this, many here asked why we were not doing what the Latvians did. Only in 2016 was it admitted (in the editorial of *Eesti Päevaleht* of 10 March 2016) that:

„In addition to voluntary and coercive mergers of municipalities, we must start thinking seriously about a more important issue: how to avoid the Latvian scenario – that instead of the expected improvement of the situation, the administrative reform is followed by a new round of the depopulation of remote regions.”

A month later (on 6 April 2016), at the first reading of the draft Administrative Reform Act in the *Riigikogu*, the Minister of Public Administration Arto Aas said that:

“The objective of the administrative reform is to support the capacity building of local governments, regional competitiveness, and thereby also more balanced development of Estonia as a whole. The objective is to raise local government to a qualitatively new level in order to be prepared for future challenges.” Undoubtedly this is true, but how could this be achieved in real life?

The general public is misled by the statements made after the municipal council elections in 2017, that the long-discussed administrative reform has finally been realised. The media has repeatedly made such statements, claiming, for example, that “the administrative reform has been completed” (Värk), or less resolutely, but saying the same thing, that “the administrative reform in Estonia has been formally carried out” (Koemets).

Fortunately, one can also hear and read different opinions, one of the most succinct of which is an article by prof Igor Gräzin (Member of the European Parliament). In it, Gräzin points out that “the problems with the administrative reform are only just starting to manifest themselves and that the gravest of these problems for the existence of the Estonian state is the nearly complete inability to be present throughout the entire territory of the country.” (Gräzin).

On the positive side, it should be admitted that lately the government has paid a great deal of attention in particular to the development of the state outside its capital city. The Minister of Public Administration, Jaak Aab (Aab), has also reaffirmed that the administrative reform does not amount merely to the redrawing of municipal borders and

instead creates a framework for assigning more decision-making powers and responsibilities.

Conclusions

What should have been done differently in the administrative reform initiated in 2016?

- An administrative reform is more effective when it is prepared consistently.
- The outcome of the administrative reform should have been planned more objectively.
- The general public should not be fed misleading illusions, for example, about saving the taxpayers' money
- The border reform should not have been an end in itself.
- A number of earlier administrative reform plans, starting with the coalition agreement of the Government of the Republic of 1992 could have served as an example.
- One of the issues that was completely neglected, but should be addressed, is the role of the capital city and the surrounding region in our local government system and public administration as a whole, along with the question of how to encourage local governments to engage in regional business development.
- We must stop regarding administrative reform as a synonym for administrative-territorial reform (border reform).

References

1. **Aab, J.** (2017). Omavalitsuste ajaloost ja tulevikust. Kogumikus „Eesti kohalik omavalitsus ja liidud – taastamine ning areng 1989–2017. Tallinn, lk. 16.
2. **Ammas, A.** Kümne aasta pärast peaks Eestis olema alla saja valla. Intervjuu Sulev Mäeltsemehega. Eesti Päevaleht, 16.1.1998.
3. **Arula, E.** Vallad kaovad, vallajuhtide palgad kerkivad, Postimees 17.11.2017.
4. **Asmeri** haldusreformi idee välistab vallajuhtide tülid. <http://epl.delfi.ee/news/eesti/asmeri-haldusreformi-idee-valistab-vallajuhtide-tulid?id=50842443>
5. **Avaliku halduse arendamise alused.** https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2012/09/1999_avaliku-halduse-arendamise-alused.pdf
6. **Avaliku halduse arendamise aluste Seletuskiri.** https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2012/09/1999_avaliku-halduse-arendamise-aluste-seletuskiri.pdf
7. **Eestimaa linnade ja valdade Üldkogu Deklaratsioon.** http://f.ell.ee/failid/ELL_volikogu/2012/2012-03-31_Eestimaa_Linnad_ja_Vallad/DEKLARATSIOON_kinnitatud.pdf
8. **Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei, Isamaa ja Mõõdukate 1992.–1995. aasta koalitsioonilepe.** Coalition agreement of 1992–1995 of the Estonian National Independence Party, the Pro Patria Union, and the Social Democrats.
9. **Gräzin, I.** Haldusreformi probleemid alles algavad. Õhtuleht, 30.11.2017.

10. **Haldusreform ametnike arvu Saaremaal ei vähendanud.**
<http://www.err.ee/641420/haldusreform-ametnike-arvu-saaremaal-ei-vahendanud>
11. **Haveri, A.; Laamanen, E.** (2006). Boundaries, Size and Performance: A Delphi Study on the Development of Local Government Structure in Finland. *Finnish Local Government Studies* 4, 2006, p. 324.
12. **Koemets, M.** Suure Elva valla algus kujunes tormiliseks. *Tartu Postimees* 7.2.018.
13. **Mäeltsemees, S.** (2012). Haldusterritoriaalne poliitika. – Eesti poliitika ja valisemine 1991–2011. Toim. Raivo Vetik. Tallinna Ülikooli Kirjastus (Tallinn University Press), lk 325–355.
14. **Mäeltsemees, S.** (2009). Rechts- und Wirtschaftsprobleme der Gebietsreform in Estland Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik XVII. Lehrstuhl für Wirtschaftspolitik der Universität Tartu, Lehrstuhl für Regionalpolitik der Tallinner Technologischen Universität, Institut für Volkswirtschaftslehre und Wirtschaftspolitik der Fachhochschule Kiel. Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar OÜ, S. 56–63.
15. **Mäeltsemees, S.** (2017). Tallinna Linnavolikogu 140. Tallinna Raamatutrükikoda.
16. **Paet, U.** Valdu võiks vähendada kuni poole võrra. Intervjuu Sulev Mäeltsemehega. *Postimees* 14.2.1997.
17. **Riigikohtu** üldkogu 16. märtsi 2010. a otsus 3-4-1-8-09 (Judgment of the Supreme Court en banc of 16 March 2010 No 3-4-1-8-09).
18. **Riigipidamise kava.** <https://www.kogu.ee/riigipidamise-kava/>
https://www.kogu.ee/wp-content/uploads/2014/11/Omavalitsuskorraldus-ja-regionaalhal-duse-anal%c3%bc%c3%bc_loplik_27.11.14.pdf
19. **Värk, J.** Skandaalide pitser valitsuse esimesel aastal. *Postimees* 23.11.2017.
20. **ÜN ja VT**, 1989, 26, 348 (ESSR Supreme Council and Government Gazette, 1989, 26, 348).

EINIGE ASPEKTE DER ESTNISCHEN GEHALTSPOLITIK ¹ CERTAIN ASPECTS OF THE ESTONIAN WAGES POLICY

Matti Raudjärv²

Universität Tartu

[*Technische Universität von Georgien und Staatliche Universität Tiflis*]

Abstract

The *objective* of the paper is to bring up again the important issue – the fact that the academic staff, researchers and support staff of universities have low salaries in Estonia and their work is not highly valued or appreciated in the society, and to assess the situation. Unless changes are made soon in this area, qualified persons will gradually move from universities and establishments of higher education to other areas/sectors of national economy (some of them probably also to other countries) and the quality, competitiveness and standards of teaching and research activities will decline. Development of the whole Estonian national economy would suffer. This is the opinion of both the heads of the universities and many practical experts of the economy who are familiar with the situation.

The *research tasks* of the paper are: to identify and highlight positions on the problem of salaries in Estonian higher education; to present, study and assess salary levels in Estonia; to examine the positions of Estonian politicians in the issue of salaries; to draw conclusions.

Instead of theoretical thoughts/positions and comparisons between them and their synthesis, the author of the paper above all relies on practical opinions and the required trends/changes arising from them.

¹ Untertitel des Artikels könnte sein: *Von Lehrkräften fordert man viel, die Vergütung für die Arbeit ist jedoch im Allgemeinen lächerlich klein!?*

² Associate Professor Dr. (PhD, Philosophiedoktor und Wirtschaftskandidat) Matti Raudjärv, Dissertation und Spezialisierung: volkswirtschaftliche Ökonomie und Regionalpolitik; nach dem ersten langfristigen, dreimonatigen Forschungsaufenthalt in den Jahren 1989–1990 an den Universitäten der Bundesrepublik Deutschland (Kiel, Frankfurt /Main/), fand eine weiterführende Spezialisierung statt: im Speziellen in Wirtschaftspolitik neben der früheren Spezialisierung; die letzte aktive Periode der Lehrkrafttätigkeit auf der Basis des Arbeitsvertrages war in Estland, dauerte am Pärnuer College der Universität Tartu (2002–2017) entsprechend dem Vertrag bis zum 31. August 2017; danach und bis heute ist der Unterschreibende ein Gastprofessor an mehreren Universitäten (periodisch): in Estland (Pärnuer College der Universität Tartu; Arbeiten auf Basis eines Beauftragungsvertrages /Qualifikation: PhD, Associate Professor/) und in Georgien (Gastprofessor an der Technischen Universität von Georgien /gewählt im Frühjahr 2018/, Gastprofessor an der Staatlichen Universität Tiflis /ernannt im Frühjahr 2018/); Firmenbesitzer und Geschäftsführer-Manager seit dem Jahr 1993 (Mattimar OÜ / Mattimar GmbH / Mattimar Ltd). Kontakt (Villa und Büro): Kose tee 79, 12013 Tallinn, Stadtteil Pirita-Kose, Eesti – Estland – Estonia; mattir@hotmail.ee; www.mattimar.ee; an der Universität: matti.raudjarv@ut.ee. Entsprechend dem Bedarf gibt es für die Firma und den Autor des Artikels folgende Bleibe-, Arbeits- und Wohnstätten (zeitweise, periodisch): im Dorf Karkuse (im Speziellen vom Frühling bis Herbst), Gemeinde Tapa, Landkreis Lääne-Virumaa und im Zentrum der Stadt Pärnu (ganzjährig).

Keywords: salaries, salary policy, universities / establishments of higher education, financing, salaries and wages in the Estonian national economy, qualification, quality of teaching and research activities, competitiveness, economic development, economic practice

JEL Classification codes: A0; G28; G32; G38; H61; H83; I2; I23; I38; R23

Einleitung

In Estland gibt es das sog. „Sprichwort“ – wie die Arbeit, so das Gehalt! Das könnte manches Mal auch umformuliert werden: wie das Gehalt, so die Arbeit!? Verständlich und klar sollte hierbei auch sein, dass je komplizierter und verantwortungsvoller die Arbeit und je höher die Qualifikation des Ausführenden ist, desto höher sollte es vergütet werden. Wenn dieser Grundsatz eingeschränkt wird, leidet darunter sowohl die Qualität der Arbeit wie die Motivation, zur höheren Qualifikation zu streben. Innerhalb des estnischen Bildungs- und Hochschulbildungssystems ist diese Linie jedoch fast ein paar Jahrzehnte für normal gehalten worden. Wenn schon eine Lehrkraft und zugleich Wissenschaftler mit einem Doktorgrad an der Universität bzw. Hochschule im Allgemeinen weniger Gehalt bekommt als ein Lehrer einer allgemeinbildenden Schule oder eines Gymnasiums, oder gar ein patrouillierender Polizist, dann ist etwas sehr schief gelaufen, die Wirtschaftspolitik des Staates ist vollkommen unverständlich und steht sozusagen auf „weichen Füßen“. Ausgearbeitet haben dies Menschen, die anscheinend selber von einer ausgesprochen niedriger Qualifikation und eigenartigen Ansichten sind (NB! Der Unterschreibende will mit dieser Behauptung keineswegs die Wichtigkeit der Arbeit weder der Lehrer, Polizisten noch anderen Beschäftigten, ebenso wie ihre anzuhebende Bezahlung unterschätzen! Auch ihre Arbeit muss gebührend vergütet werden!). Das muss man aber leider im Zusammenhang mit der estnischen Wirtschaftspolitik offensichtlich sagen! Das Niveau des Großteils der Politiker ist niedrig, teilweise überhaupt nicht vorhanden, manches Mal kann es gar als analphabetisch beschrieben werden!? Die in Estland hin und wieder so gelobte Bauernweisheit hat damit häufig gar nichts zu tun! Irgendwann war das sog. „Russische Wunder“ – auf Russisch: „Русское чудо“ (ein Kinofilm und Realität, wer erinnert sich noch?), jetzt kann man wahrscheinlich vom sog. „Estnischen Wunder“ sprechen und überhaupt könnte man sich nunmehr bloß wundern, dass sich heute noch derart viele Menschen in Estland bei den Parlamentswahlen oder Wahlen der beigeordneten Mitglieder von lokalen Selbstverwaltungen beteiligen und damit ihre „Stiefeln und Schuhe“ abnutzen und ihre Zeit verschwenden?

Das *Ziel* des vorliegenden Artikels ist es, noch einmal das Thema hervorzubringen, dass die Gehälter der Lehrkräfte, Wissenschaftler und des Helpersonals in Estland niedrig sind, dass ihre Arbeit nicht anerkannt, sowie in der Gesellschaft auch nicht geschätzt wird, ebenfalls dieser Situation eine Bewertung zu geben und Vorschläge für die Anhebung der Gehälter der Mitarbeiter der Universitäten und Hochschulen zu machen. Wenn hierbei in Bälde keine Veränderungen geschehen, dann werden qualifizierte Menschen an den Universitäten und Hochschulen sich nach und nach in andere volkswirtschaftliche Bereiche (ein Teil wahrscheinlich auch in andere Staaten) absetzen und die Qualität und Wettbewerbsfähigkeit des Lektorates und der Forschung sowie auch

das Niveau sinken. Bereits beim Abschluss des Gymnasiums werden die Möglichkeiten und die Höhe des erhofften Gehaltes in Betracht gezogen. Als Ergebnis dessen sinkt auch die Fähigkeit und das Prestige des gesamten estnischen Staates.

Untersuchungsaufgaben des Artikels sind:

- Standpunkte der Problematik der Gehälter in der estnischen Hochschulbildung herauszufinden und hervorzubringen;
- Gehaltsniveaus in Estland zu untersuchen und analysieren;
- Standpunkte der estnischen Politiker in Gehaltsfragen zu untersuchen;
- Schlussfolgerungen aus der Untersuchung aufzuzeigen.

Der Autor des vorliegenden Artikels lässt alle theoretischen Gedankengänge und Standpunkte, d. h. die theoretische Literatur und deren Vergleiche sowie Synthese beiseite, und stützt sich vor allem auf praktische Meinungen und sich daraus ergebende notwendige Trends und Änderungen. Der Unterschreibende vertritt bei diesem Thema den Standpunkt, dass das Gehalt für die Arbeit, die eine höhere Qualifikation und auch eine größere Verantwortung erfordert, in einer würdigen Korrelation sein muss. Das hat die Wirtschaftspraxis gezeigt und dies ist bereits seit Jahrhunderten befolgt und in Rechnung gezogen worden, daher sind die unterschiedlichen theoretischen Standpunkte hierbei im vorliegenden Falle nicht von Nöten.

1. Einige themenbezogene Meinungen zu der Situation an den estnischen Universitäten

Ja, von den Lehrkräften und Wissenschaftlern der Universitäten und Hochschulen (später überwiegend kürzer: Universitäten) wird sowohl in Estland wie auch anderenorts auf der Welt viel abverlangt – sicherlich berechtigt! Wie sollte es sonst möglich sein, qualitätsvolle Hochschulbildung anzubieten und Forschungsarbeit durchzuführen, gute Fachleute für alle Bereiche und Unterbereiche der Volkswirtschaft vorzubereiten sowie Unternehmertum zu fördern, wenn die an den Universitäten arbeitenden Menschen keine möglichst hohe Qualifikation hätten und sich nicht als Professionelle auf ihrem Fachgebiet erweisen würden. Wenn die Gehälter, Löhne und Vergütungen niedrig sind, dann garantiert diese Situation in Estland in der Folgezeit keine qualitätsvolle und nachhaltige Hochschulbildung, die eine genügende und ausgeglichene Entwicklung der estnischen Volkswirtschaft, sowie den notwendigen Wohlstand der Bevölkerung unterstützen würde, dann ist die Entwicklung des Staates eingeschränkt und die Stagnation unausweichlich. Selbstverständlich sind die niedrigen Einkünfte der Lehrkräfte, Wissenschaftler, Lehrer und anderer Spezialisten nicht die einzigen Bremsen bei der Gewährleistung der Wirtschaftsentwicklung. Ebenso wichtig ist der Anstieg des Niveaus der gesellschaftlichen Produktivität, der im Allgemeinen einer Erhöhung des mittleren Gehaltes vorausgehen sollte. Der Autor dieses Artikels ist an dieser Stelle nicht originell, das hier Aufgeführte wird von vielen Menschen in Estland wie anderenorts behauptet und diese Art von Gedanken wird geteilt, zum Beispiel:

„Estland hat bis heute in der Entwicklung eine Grenze erreicht, und bräuchte, um diese zu durchbrechen, eine sich von der bisherigen unterscheidende Herangehensweise an die Wissenschaft,“ schrieb Ruth Oltjer, die Ratsvorsitzende der Universität Tartu und

Gründerin der AS Chemi-Pharm (Oltjer, 2018), und setzte weiters fort: „*einer der am meisten anerkannten Leiter in Amerika, der Coach Marshall Goldsmith veröffentlichte vor genau zehn Jahren ein Buch, dem er den Titel gab: „What Got You Here Won't Get You There.“ Der Präsident Toomas Hendrik Ilves übersetzte diese Überschrift 2014 ins Estnische wie folgt: „Mis toonud on meid süia, see enam edasi ei vii“ („Was uns hierhergebracht hat, bringt uns nicht mehr weiter“).*

Während dieser Jahre, in denen wir wieder als freier Staat unseren Beschäftigungen nachgehen konnten, haben die Unternehmer etwas Unglaubliches erreicht: die Wirtschaft ist um das Fünffache gewachsen, die Anzahl der in Armut lebenden Leute hat um das Neunfache abgenommen. Wir erreichten einen Platz unter den 60 reichsten Staaten der Welt, wenn man das BIP per capita als Grundlage nimmt. Wir gehen bereits an solchen Staaten vorbei wie Polen, Portugal und Ungarn. Wir müssen zugeben – dank dem Export und den Steuereinnahmen der Unternehmer haben wir lediglich im Verlauf einer Generation die Schwelle der reichsten Staaten erreicht.

Aber auf diesem Niveau sind wir leider steckengeblieben. Und werden noch für lange Zeit bleiben, wenn sich nichts ändert. Ob wir gerade den Status der fünf reichsten Staaten erreichen sollten, aber wenn wir allein das Gehalt der Lehrer und jungen Wissenschaftler erwähnen – das sind nicht die einzigen Bereiche, die schnellstens eine größere Finanzierung bräuchten.“

Hier muss das vorher Geschriebene ein bisschen verdeutlicht werden – die Rede kann nicht alleine von Lehrkräften und Jungwissenschaftlern sein, – sondern von estnischen Lehranstalten und deren Mitarbeitern im Allgemeinen, d. h. von Vorschulen, Kindergärten, Grundschulen, Sekundarschulen, Gymnasien, Berufsbildungszentren, Universitäten, Hochschulen und anderen Organisationen und Einrichtungen, die zu den unterschiedlichen Schulen, Lehranstalten und in deren Bestand gehören.³ Zusätzlich treten bei der hochgeschätzten Vorsitzenden im Text einige unklare Gedanken auf (zum Beispiel, Wirtschaftswachstum und Anstieg der Preise auf dessen Hintergrund; die Anzahl der in Armut lebenden Menschen usw.; aber wie dem auch sei – das sind Themen für sich!). Ansonsten ist die Hervorhebung des Themas aber angebracht, richtig und durchgehend aktuell!

Die Fragen über Gehälter der Lehrkräfte sind auch in den Aussagen der Rektoren sowie im Rektorenrat aktuell.⁴ Zum Beispiel hat Toomas Asser, der Rektor der Universität Tartu, in seinem Interview (Merisalu, 2018: 20) behauptet: „*Die Gehälter der Lehrkräfte hängen vom Umfang unserer Tätigkeitssubventionen oder davon ab, inwiefern der Staat die Lehrtätigkeit unterstützt. In den letzten Jahren sind die Tätigkeitssubventionen ziemlich unverändert geblieben, wobei gleichzeitig die Preise und Gehälter woanders gestiegen sind. Momentan ist ein Gehalt eines Lehrers an der allgemeinbildenden Schule gleich hoch oder sogar höher als an der Universität.“*

³ Der Autor nimmt im vorliegenden Artikel keine privaten Hochschulen oder sonstigen privaten Lehranstalten unter Betracht, behandelt werden jedoch Gehaltsprobleme in den vom Staat und von lokalen Selbstverwaltungen finanzierten Lehranstalten. Gleichzeitig erhebt der Autor auch keinen Anspruch darauf, dass die Übersicht, Untersuchung und Bewertung alles umfasst und in allen Aspekten ausreichend ist.

⁴ Die Standpunkte des Rektorenrates sind kurz im folgenden Punkt 2 vorgestellt.

Diese vorgebrachten Standpunkte (und ebenso viele andere) bestätigen lediglich, dass in Estland eine gänzlich absurde Situation entstanden ist, die die Tätigkeit und Entwicklung der Hochschulen sowie Ausbildung von Fachleuten mit hoher Qualifikation behindert. Zugleich fährt Professor Toomas Asser fort: *„Alle öffentlich-rechtlichen Universitäten sind heute in Verhandlungen mit dem Bildungs- und Forschungsministerium, um die Unterstützungen anzuheben, im gegenteiligen Fall beginnt die Situation, die Qualität der Lehrtätigkeit zu beeinflussen. Niemand bezweifelt es, dass die Gehälter des akademischen Personals angehoben werden sollten. Gleichzeitig muss die Universität als Ganzes betrachtet werden: wenn wir in der allgemeinen Finanzierung den Anteil der Gehälter der Lehrkräfte anheben, dann nehmen wir woanders Geld weg.“*

Die Forderung der Universität Tartu, dass der Lektor einen Doktorgrad haben sollte, beeinflusste beträchtlich zum Beispiel das Pärnuer College, wo aus diesem Grunde beinahe alle Lehrkräfte und Lektoren ihren bisherigen Status verloren. Die Universität Tartu gab bereits im Jahre 2012 bekannt (M. R. – NB! Fast sechs Jahre vor der Anwendung der Forderung; einige hätten in dieser Zeit schon zwei Doktorarbeiten zusammengestellt!), dass sie bis zum Jahre 2018 von den Lektoren einen Doktorgrad verlangen wird (mit dem Ziel, die Lehrkräfte zu motivieren, ihre Doktorarbeiten zum Abschluss zu bringen und die Qualität der Bildung zu verbessern). Am Pärnuer College besaßen von den 17 Lektoren lediglich zwei den entsprechenden Grad. Lehrkräfte, denen das verlangte Bildungsniveau fehlte, konnten ihre Karriere als Assistenten, Wissenschaftler oder Lehrer fortsetzen, d. h. sie wurden auf ein niedrigeres Lehrkraftniveau eingestuft, was im Allgemeinen mehr Arbeit und weniger Gehalt bedeutete. Der damalige Direktor des College, Philosophiedoktor (Pädagogikkandidat) Henn Vallimäe musste eingestehen, dass es mehrere Varianten gab: sich mit dem Status des niedrigeren Niveaus einverstanden zu erklären (M. R. – d. h. mit einer größeren Lehrbelastung /Zahl der Stunden/ und einer niedrigeren Gehalt), den Doktorgrad zu machen (M. R. – woran viele nicht interessiert und zu faul waren!?) oder im Extremfall den Posten zu verlassen (M. R. – was viele auch gemacht haben). (Laine 2017: 2; Raudjärv 2018: 146–147)

Auch der Unterschreibende (bis heute schon beinahe ein halbes Jahrhundert mit der Hochschulbildung in Estland verbunden, bekleidete dabei viele sehr unterschiedliche Ämter) erklärt sich mit den vorhin vorgeführten Standpunkten einverstanden. Als der Autor des Artikels die Hochschule abschloss, hat er bewusst den Weg an die Universität gewählt (es bestand das Interesse gegenüber Forschungs- und Unterrichtstätigkeit, sicherlich gehörte das höhere Gehalt der Hochschulen auch zu der Motivation), dann heute würde er das nicht mehr machen, denn woanders sind die Motivation wie auch das Gehalt erheblich höher. Obwohl sich die Republik Estland im Allgemeinen sehr gut entwickelt hat, aber wenn man die Sachlage aus der vorangegangenen Perspektive betrachtet – einen solchen estnischen Staat haben wir wohl nicht erwartet!

2. Standpunkte des Rektorenrates und der Assoziation der Europäischen Universitäten

Der Rektorenrat, der die estnischen Universitäten vereint, stellte sich am 7. September 2017 auf ziemlich kritische Standpunkte (Rektorite ..., 2017; seitens M. R. wurde der

Schreibstil und Satzbau teilweise korrigiert): „Die bisherige Entwicklung übt Druck auf die Möglichkeiten der Hochschulen aus, eine international wettbewerbsfähige Bildung anzubieten, d. h. gute Lehrkräfte und Wissenschaftler zu behalten. Mit der Bestätigung des Staatshaushaltes für das Jahr 2018 wurde die Finanzierung der Hochschulbildung schon zum dritten Jahr in der Folge eingefroren. Diese Wahl wurde am Hintergrund des jährlichen Anwachsens des Staatshaushalts wie auch des BIP getroffen.⁵ Der reale Wert der in die Hochschulbildung investierten Mittel wird durch die Inflation gemindert, das sich Ende des Jahres 2017 auf dem Rekordniveau der letzten fünf Jahre befand – der Konsumentenpreisindex stieg im November 2017 im Vergleich zum vorangegangenen Jahr um 4,4%.

Mehrjähriger Stillstand und das Fehlen der Finanzperspektive stellt die Wettbewerbsfähigkeit der Hochschulen unter Druck. Die letzten Entscheidungen zur Vergrößerung der Finanzierung stammten aus dem Jahre 2012 zusammen mit der Schaffung von kostenlosen Studienmöglichkeiten für alle in estnischsprachigen Curricula lernenden Studierenden. Als Ergebnis dieser Entscheidung wurde im Laufe von folgenden drei Jahren die Verminderung der Einnahmen aus dem kostenpflichtigen Unterricht kompensiert. Von den Hochschulen wird berechtigt eine ständige Entwicklungsarbeit erwartet, wie auch Vergrößerung der Wahlmöglichkeiten, Flexibilität und Eingehen auf den Lernenden. In der realen Wertung schränken die sinkenden Ressourcen und das langfristige Fehlen einer Finanzperspektive die Möglichkeiten ein, diese Erwartungen zu erfüllen sowie den estnischen Studierenden eine international wettbewerbsfähige Bildung anzubieten. (*Ibid.*)

Die Gehälter der Lehrer der allgemeinbildenden Schulen haben bereits die Gehälter der Unterrichtsassistenten und Hochschullehrer mit vergleichbarer Qualifikation überholt, für die Lektoren, meistens mit einem Doktorgrad, schaffen es die Universitäten, noch ein vergleichbares Gehalt anzubieten. Die Gehälter der Lehrer der allgemeinbildenden Schulen sollten im Jahre 2018 in einer Weise angehoben werden, dass die Untergrenze des Gehaltes bis 1150 Euro wachsen sollte und das durchschnittliche Gehalt mindestens bis 1380 Euro. Die durchschnittlichen Gehälter der an den Universitäten arbeitenden Unterrichtsassistenten und Hochschullehrer betragen mit dem Stand von Ende 2016 entsprechend 1185 und 1078 Euro. Das durchschnittliche Gehalt der Lektoren war inhaltlich auf dem gleichen Niveau mit den Lehrern der allgemeinbildenden Schulen, die Lektoren besitzen größtenteils allerdings einen Doktorgrad oder eine diesem entsprechende Qualifikation (M. R. – d. h. eine höhere Qualifikation als die Lehrer der allgemeinbildenden Schulen). (*Ibid.*)

In den letzten Jahren ist der Anstieg des Gehaltes der akademischen Mitarbeiter möglich geworden vorwiegend durch die Verminderung der Anzahl der Mitarbeiter und Vergrößerung des Umfanges der Forschungstätigkeit. Die Universitäten haben im Laufe von zwei Jahren (M. R.: 2016–2017) die Anzahl der akademischen Mitarbeiter um 339 gemindert. Gleichzeitig ist die Anzahl der mit der Verwaltung der Bildung und

⁵ Der erwartete Zuwachs der Einnahmen des Staatshaushaltes in der Periode 2016–2018 betrug 23%.

Forschung beschäftigten Mitarbeiter der Einrichtungen entsprechend den Angaben des staatlichen Finanzwebs im Bereich der Bildung um 138 angestiegen. (*Ibid.*)

Die Assoziation der Europäischen Universitäten (EUA) sammelt und teilt Informationen über die Finanzierung der Hochschulbildung in den europäischen Staaten. In der auf dieser Grundlage veröffentlichten Übersicht, die Finanztrends behandelt, wird behauptet, dass **die estnische Hochschulbildung aufgrund der Finanzierung im internationalen Vergleich als unter Druck stehendes, schrumpfendes Hochschulbildungssystem eingegliedert wurde** (*Declining system under pressure*), **bei Hinzufügung der Angaben der letzten Jahre wird die Situation sich weiterhin verschlechtern**. Der Grund dessen ist sowohl die nominale wie reale, d. h. durch die Inflation korrigierte Finanzierungskürzung im Vergleich zu der Zeit vor der Wirtschaftskrise. Die Angaben über Estland stützen sich auf die Bildungskosten des Regierungssektors im Datenportal über Bildung. (*Ibid.*)

Als Ergebnis des Vorgegangenen wandte sich der Rektorenrat an das Bildungs- und Forschungsministerium mit dem Vorschlag, Verhandlungen über die Finanzierung der Hochschulbildung zu beginnen. Und das mit dem Ziel – eine Lösung zur Finanzierung der Hochschulbildung zu finden, unter Berücksichtigung der schrumpfenden Eurosubventionen der nächsten Finanzperiode, die gerade die Hochschulbildung und Wissenschaft wesentlich beeinflussen.“ (*Ibid.*)

Die im Vorgegangenen aufgeführte Sorge ist durchgehend begründet und von deren Lösung oder Nicht-Lösung hängt sicherlich die Entwicklung der Universitäten, Hochschulen und Forschungseinrichtungen und sogar von ganz Estland ab. Daraus ergeben sich auch der Wohlstand und die Lebensqualität der Menschen.

3. Die Löhne und Gehälter der Beschäftigten in Estland ⁶ – einige Beispiele und Bewertungen

Untersuchungen haben gezeigt, dass die meisten Absolventen der Hochschulen nach dem

⁶ Bemerkung: Während des Schreibens des Artikels (März-April 2019) wurde veröffentlicht, dass estnische Universitäten, Hochschulen und Gewerkschaften damit begonnen haben, Informationen über die Arbeitsbedingungen und Gehaltsangaben der Beschäftigten in ihrem Bereich zu sammeln, damit gemeinsame Standpunkte über das Niveau der Gehälter sowohl im Vergleich der Hochschulen wie auch innerhalb jeder einzelnen Hochschule ausgearbeitet werden können. Es dient dazu, um den Beschäftigten und Lehrkräften der Universitäten in der Folgezeit wettbewerbsfähige Gehälter zu zahlen, und auch dafür, damit in den Anwendungen des im September 2019 in Kraft tretenden „Hochschulgesetzes“ die bereits vereinbarten Standpunkte berücksichtigt werden können. Diese Fragen und Vereinbarungen sollten auch bei der Beratung des Entwurfes zum „Staatshaushaltsgesetz des Jahres 2020“ berücksichtigt werden. Daher ist es im vorliegenden Artikel nicht möglich, die Gehaltsangaben im Durchschnitt von allen Berufen und Branchen zu finden, zu bewerten oder vorzulegen. Das ist auch kein Ziel.

Ebenso war es nicht möglich, während des Schreibens des Artikels Angaben der letzten Jahre über die estnische Volkswirtschaft vom Estnischen Statistikamt zu erhalten. Auffindbar waren lediglich Angaben zu Berufen aus den Jahren 2010 und 2014; für das Jahr 2018 wurden die Angaben erst gesammelt. (Vimberg ... 2019)

Abschluss auf dem ersten Arbeitsplatz bei einer Vollbeschäftigung als Bruttogehalt ca. 2000 Euro monatlich zu bekommen wünschen. (ERR uudised ..., 25.03.2019). Vergleiche diese Wünsche auch mit den in der Tabelle 1 dargestellten Angaben, wo die Empfänger des Mediangehaltes in den höher qualifizierten Berufen im Regelfall auch recht große Arbeitserfahrungen haben (die frischen Absolventen haben häufig gar keine oder sehr spärliche Erfahrungen!).

Gleichzeitig haben sich auch Arbeitgeber einige Standpunkte über die Absolventen der Hochschulen gebildet:

- Arbeitgeber sind nicht immer an jungen Absolventen mit Diplom interessiert, denn es wird behauptet, dass ein Teil der Jugendlichen zu bequem sind (M. R. – um nicht zu sagen, faul), und entsprechen mit ihrer spärlichen Einstellung zur Arbeit keineswegs dem geforderten hohen Gehaltsniveau;
- Auch diese Fälle sind keine Seltenheit, dass Arbeitgeber an Jugendlichen mit einem Hochschuldiplom nicht interessiert sind, denn diese sind des Öfteren relativ eigensinnig und von sich eingenommen und wollen sich nicht immer der Disziplin des Unternehmens oder den gestellten Forderungen unterstellen (sie versuchen es, auf die Arbeitgeber sozusagen von oben herabzuschauen).

Ja, die Situation ist sicherlich kompliziert und einfache Lösungen gibt es hierbei keine. Wir müssen jedoch zurechtkommen.

Tabelle 1. Median des Bruttogehalts ⁷ an populären Arbeitsstellen in Estland in den Jahren 2017–2018 (Frühjahr)

Lfd. Nr	Stelle	2017, in Euros	2018, in Euros	Änderung, in %
1.	Verkaufspersonal in Läden	625	729	+ 15
2.	Klassenlehrer	1124	1242	+ 10
3.	Koch	726	800	+ 10
4.	Verkaufsvertreter	1133	1394	+ 23
5.	Verkaufsleiter	1574	1750	+ 11
6.	Buchhalter (Spitzenfachkraft)	1498	1500	+ 0
7.	Sekretär / Vorstandsassistent	989	1000	+ 1
8.	Taxi- oder Zustelldienstfahrer	869	800	- 8
9.	Softwareentwickler	2158	2317	+ 7
10.	Facharbeiter in Industrie und Produktion	900	1000	+ 11

Quelle: Brutotötäsu ... 2019.

⁷ Der Median ist eine Kennzahl der Zahlenreihe. Das bedeutet, dass die Hälfte der Beschäftigten ein größeres Gehalt davon und die andere Hälfte ein kleineres Gehalt davon verdienen. Die Gehälter beinhalten das Grundgehalt und reguläre Zuschläge.

Im IV. Quartal des Jahres 2018 betrug das durchschnittliche Bruttogehalt in Estland 1354 Euro. (Keskmine ... 2019). Obwohl hier die Angaben mit den in der Tabelle 1 aufgeführten nicht gänzlich korrekt vergleichbar sind, können wir dennoch feststellen, dass bei den sogenannten populären estnischen Arbeitsstellen das Gehalt lediglich beim Verkaufsvertreter etwas höher ist als das estnische durchschnittliche Monatsgehalt, entscheidend höher aber bei Verkaufsleitern, Buchhaltern und Softwareentwicklern. Die Lehrkräfte der Universitäten gehören offensichtlich nicht zu den sogenannten Empfängern des Durchschnittsgehaltes (sollten nicht dazu gehören)!

Hierzu kann man auch ein folgendes Beispiel bringen: der mehr als 70 Jahre in Estland tätig gewesene Hemdenhersteller Sangar, der im Juli 2019 die Kleidungsproduktion schließt (es werden 60 Menschen ihre Arbeit verlieren). Raul Saks, der Leiter von Sangar, sagte, dass der Grund dafür der Anstieg der Arbeitskosten ist, sowie der 800 Euro betragende Monatslohn an die Schneider, der sich als zu hoch für das Unternehmen erwies. (Saks ..., 2019.) Hinter der Entscheidung ist ein schneller Zuwachs an Arbeitskosten, der die Wettbewerbsfähigkeit der arbeitsintensiven Produktionsunternehmen drastisch beeinträchtigt hat – heute ist das Nähen in Estland 2–3 Mal teurer als tausend Kilometer südlich von uns. (*Ibid.*)

Da im Punkt 1 des vorliegenden Artikels Probleme und Beispiele mit Lektoren, Assistenten, Lehrern und Wissenschaftlern der Universitäten beschrieben wurden, sind in der Tabelle 2 die Gehälter gerade von diesen Berufen in sechs estnischen öffentlich-rechtlichen Universitäten als Vergleich angeführt. Es ist daraus ersichtlich, dass es sich hierbei nicht um hohe Gehälter handelt. Wenn wir auch die Besetzung dieser Stellen bewerten, stellt sich heraus, dass an allen Universitäten relativ viele Stellen nicht besetzt sind. Sicherlich sind hierbei als Grund die niedrigen Gehälter zu erwähnen, sowie hohe Anforderungen und Verantwortung an diesen Arbeitsplätzen.

Tabelle 2. Anzahl einiger akademischer Mitarbeiter (Personen), Alter (in Jahren) und Durchschnittsgehalt der Stellen im Jahre 2017 an estnischen öffentlich-rechtlichen Universitäten

	Universität	Anzahl der Beschäftigten	Besetzte Stellen	Durchschnittsalter	Durchschnittliches Grundgehalt bei Vollbeschäftigung, €
1.	Universität Tartu:				
	Lektor	306	217	47	1409
	Assistent	219	130	44	1307
	Lehrer	52	45	47	1102
	Wissenschaftler	434	343	41	1550
2.	Technische Universität Tallinn:				
	Lektor	243	197	50	1775
	Assistent	36	28	47	1717

	Lehrer	6	4	51	1353
	Wissenschaftler	118	100	39	1807
3.	Universität Tallinn:*				
	Lektor	184	148	47	1302
	Lehrer	22	15	43	1174
	Wissenschaftler	45	33	43	1404
4.	Estnische Universität der Umweltwissenschaften:**				
	Lektor	165	130	47	1215
	Assistent	20	17	39	936
	Wissenschaftler	61	52	43	1357
5.	Estnische Kunstakademie:**				
	Lektor	13	6	40	1273
	Assistent	10	7	40	1110
	Wissenschaftler	5	3	42	1463
6.	Estnische Musik- und Theaterakademie:**				
	Lektor	62	38	44	1207
	Assistent	16	12	51	1132
	Wissenschaftler	5	4	35	1179

* Angaben zur Assistentenstelle fehlten

** Angaben zu Lehrerstellen fehlten

Quelle: Töötasude ... 2019

Neben den größeren öffentlich-rechtlichen Universitäten (Universität Tartu und Technische Universität Tallinn) ist auch die Situation und sind Entwicklungsmöglichkeiten von deren regionalen Colleges von Bedeutung. In der Folge werden wir kurz einige Aspekte der genannten Colleges betrachten: hervorgehoben werden in erster Linie allgemeine Finanzierung und die Anzahl der Studenten, diese sind aber sehr eng mit den Gehältern der Lehrkräfte und Wissenschaftler verbunden, mit deren Belastungen, Fähigkeiten und Potentialen.

Die Situation der Colleges der Universität Tartu wurde von estnischen Medien am 7. Januar 2019 bewertet (Mihelson, 2019: 5; ERR uudised, 2018). Die nachfolgenden Fakten (darunter die Tabelle 3), Gedanken und Standpunkte über die Universität Tartu und Technische Universität Tallinn stammen aus diesen Quellen:

Die Leiter der Universität Tartu haben zugegeben, dass sie ihre drei Colleges ohne zusätzliche Finanzierung nicht mehr erhalten können. Studenten gibt es sowohl an den Colleges der Universität Tartu wie auch der Technischen Universität Tallinn (TalTech) immer weniger, und das sowohl aus demographischen Gründen wie wegen der im Jahre 2013 verabschiedeten Hochschulreform,

Tabelle 3. Anzahl der Studenten (Personen) in den Colleges der Universität Tartu in den Jahren 2012–2018 ⁸ sowie in den Colleges der Technischen Universität Tallinn (TTÜ – TalTech) im Jahre 2018

College – Hochschule	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Narvaer College der TÜ	724	690	666	659	618	569	530
Pärnuer College der TÜ	937	841	732	654	573	581	596
Viljandi-Kulturakademie der TÜ	1047	718	703	669	684	683	703
Virumaa-College der TTÜ							542
Tartuer College der TTÜ							395
Studienstandort der Estnischen Marineakademie der TTÜ in Kuressaare							191

Quelle: (Mihelson ... 2019: 5)

wodurch die kostenlose Bildung eingeführt wurde. ⁹ Nach der Reform hat sich die Anzahl der Studenten am Narvaer College um ein Paar Hunderte abgenommen, in Pärnu und Viljandi noch mehr (in Pärnu schrumpfte die Anzahl der Studenten um ca. die Hälfte, finanzieller Verlust betrug ca. 700 000 Euro ¹⁰). „Die Universität Tartu gibt zu, dass sie

⁸ Gleiche Quelle (Mihelson): die Universität Tartu hat ausgerechnet, dass die kritische Grenze bei 500 Collegestudenten liegt. Laut Behauptung von Raul Eamets, des Dekans des Sozialwissenschaftlichen Bereiches, ist dies sogar eine sehr milde Grenze, denn die Universität wird bereits von Sorgen eingeholt, wenn die Anzahl der Studenten unter 700 sinkt, und er setzt fort: „In Wirklichkeit ist die Krise schon da und die Universität muss ernsthaft entscheiden, ob und wie es weiter geht. So wie bisher kann es nicht fortgesetzt werden...“ Ebenso vertritt man an der Universität Tartu den Standpunkt, dass wenn die Anzahl der Studierenden unter 500 sinkt, ist es rein finanziell nicht mehr möglich, das College aufrecht zu erhalten. Ein College entfernt von der Universitätsstadt ist auch aus diesen Gründen insofern kostspieliger, da die Lehrkräfte des Öfteren zu den Vorlesungen aus Tallinn und Tartu anfahren müssen. (*M. R.: ob sich die Colleges selber genügend um ihren Nachwuchs vor Ort gekümmert haben, damit jüngere Lehrkräfte ihre Forschungsarbeiten durchführen, Dissertationen schreiben und Doktorgrad verteidigen würden: anscheinend nicht in genügendem Masse!/?* /siehe: Raudjärv, 2018:147/). An der Universität Tartu wurde auch errechnet, dass um die Colleges am Leben zu halten, bräuchte Narva 500 000, Pärnu 200 000 und Viljandi 100 000 Euro zusätzliches Geld.

(*M. R.: zugleich ist die Technische Universität Tallinn nicht so pessimistisch wie die Universität Tartu, obwohl im Anbetracht der Anzahl der Studenten die Situation an der Technischen Universität Tallinn offensichtlich erheblich schlechter ist /siehe Tabelle 1!/ Oder sind an der Spitze der Colleges der Technischen Universität Tallinn einflussreichere, potentiellere, sich in Wirtschaftsfragen besser orientierende sowie qualitätsvollere und gründlicher gewählte Leiter? Diese im letzten Satz vorgebrachten Zweifel wurden auch von einigen Experten von außerhalb der Universitäten geäußert!*).

⁹ *M. R.: sind diese Probleme bereits damals entstanden, als in Estland eine kostenpflichtige Bildung eingeführt wurde? Ist das schon ein Fehler gewesen? Jetzt, wo man nach der kostenpflichtigen Bildung wieder auf die kostenlose Bildung übergegangen ist, konnten viele Probleme an Kraft gewinnen, denn die Aufmerksamkeit und der Fokus waren schon anderswohin gerichtet!*

¹⁰ Garri Raagma, der Direktor des Pärnuer College: ERR uudised Vikerraadios, 7.01.2019, kell 18.07

nicht imstande ist, das Narvaer College alleine aufrecht zu halten,“ schrieb Professor Toomas Asser, der Rektor der Universität Tartu, an die Bildungsministerin Mailis Reps. Die Colleges leiden. Die Tätigkeitssubventionen, die den Universitäten zukommen, reichen alleine nicht mehr aus, denn das Narvaer College erfüllt auf gewisse Weise auch eine Botschaftsrolle. Auch nach dem Verständnis des Ministeriums nimmt das Narvaer College neben der Bildungsaufgabe noch eine wichtige regionale Rolle wahr. Die Wahrnehmung dieser Rolle kostet aber Geld.

An der Technischen Universität Tallinn ist die Situation im gewissen Sinne gänzlich gegenteilig. Laut Einschätzung des Prof. Dr. Jaak Aaviksoo, des Rektors der Technischen Universität Tallinn, funktioniert das Finanzierungsschema der Universitäten gut, er fügt hinzu, dass „Das als Tätigkeitssubventionen erhaltene Geld haben die Universitäten auch an ihre Colleges verteilt und TalTech hat es durch eine effizientere Bewirtschaftung geschafft, auch ihre Colleges in Kohtla-Järve und Tartu zu entwickeln.“ Nach seiner Einschätzung sollten die Tätigkeitssubventionen für die Universitäten **in erster Linie mindestens um den Betrag der Inflation und des Gehaltsanstiegs** vergrößert werden (hervorgehoben von M. R.). „Wenn der Staat von den Colleges mehr erwartet als eine übliche akademische Tätigkeit, dann braucht man selbstverständlich zusätzliches Geld,“ sagte Aaviksoo. (*Ibid.*: 5). (M. R. – dann gäbe es ein realistischeres und größeres Interesse gegenüber aktiverer Forschungsarbeit auch unter den jüngeren Leuten sowie eine bessere Motivation zur Fertigstellung der Dissertationen, zumindest im Bereich der Sozialwissenschaften).

Daher ist es auch für die Leiter der Universitäten klar, dass die Universitäten unterfinanziert sind, dabei die Gehälter der Lehrkräfte, Wissenschaftler und des Stützpersonals niedrig (daher ist auch die Motivation zur Erlangung vom Doktorgrad u. Ä. nicht ausreichend), und es kann im Interesse der Entwicklung von Estland nicht mehr auf diese Weise weitergehen. Was denken darüber aber Politiker – Riigikogu (das Parlament) und die Regierung?

4. Ob und wie unterstützt Riigikogu (das Parlament) die Entwicklung der Universitäten sowie den Gehaltsanstieg der Lehrkräfte und Wissenschaftler?

Die Wahlen des Jahres 2019 waren reguläre Wahlen des XIV. Riigikogu, die am 3. März 2019 stattfanden. Die Wahlen gewann die Estnische Reformpartei, die 28,8% der Stimmen und 34 Plätze im Riigikogu erhielt. Ins Riigikogu schafften es auch Estnische Zentrumspartei, Estnische Konservative Volkspartei (EKRE), Partei Vaterland und Sozialdemokratische Partei (Riigikogu valimised 2019: 2019). An den Wahlen für Riigikogu beteiligten sich 10 Parteien und 15 Einzelkandidaten. Zusätzlich zu den fünf Parteien, die ins Riigikogu hineingekommen waren, beteiligten sich noch folgende Parteien: Estnische Freie Partei, Partei der Grünen Estlands, Partei der Lebensvielfalt, Partei Estland 200, Estländische Vereinigte Linkspartei – welche die Wahlschwelle (5%) nicht überschritten und damit nicht ins Riigikogu gelangten.

Wahlversprechungen (2019. aasta Riigikogu valimised: 2019):

Das Finanzministerium bewertete den anzunehmenden finanziellen Einfluss der Wahlplattformen der Parteien auf den Staatshaushalt und deren Plausibilität, darunter

auch deren Entsprechung zum Estnischen Grundgesetz und Recht der Europäischen Union. Die Relation der Einnahmen und Ausgaben in den finanziell bewertbaren Versprechungen im Vergleich mit der momentan gültigen Staatshaushaltsstrategie war anhand der Analyse des Ministeriums im größten Minusbereich bei der EKRE und der Sozialdemokratischen Partei, die Erfüllung von deren Versprechungen würde Zusatzkosten entsprechend von 2,8 und 2,5 Milliarden Euro mit sich bringen. Die kleinsten Zusatzkosten – entsprechend 0,7 und 0,02 Milliarden – würden die Versprechungen der Partei Vaterland und der Partei der Lebensvielfalt mit sich bringen. Die teuersten Einzelversprechungen waren die Versprechungen der EKRE, die Renten zu verdoppeln (Zusatzkosten von 594 Millionen) und die Mehrwertsteuer zu senken (fehlende Einnahmen von 570 Millionen). Zugleich erklärte das Ministerium, dass die Addition der Kosten der Versprechungen bedingt und nicht korrekt ist, denn die Parteien gaben zusätzlich zu den finanziell messbaren Versprechungen noch viele weitere Versprechungen, die finanziell sehr kompliziert einschätzbar sind. Im Widerspruch zum Estnischen Grundgesetz oder zum Recht der Europäischen Union stehende Versprechungen gab es anhand der Bewertung des Finanzministeriums wie folgt:

- bei der Partei Estland 200 – 7 Versprechungen (erhielt kein Mandat),
- bei der EKRE – 6 Versprechungen (erhielten Mandat),
- bei der Estnischen Freien Partei – 5 Versprechungen (kein Mandat) und
- bei der Sozialdemokratischen Partei – 2 Versprechungen (erhielten Mandat).

Alle Versprechungen der Estnischen Zentrumspartei, der Estnischen Reformpartei und der Partei Vaterland waren im Einklang mit dem Recht, und sie alle erhielten auch Mandate.

Die Kammer der Estnischen Umweltverbände veröffentlichte eine Gesamtbewertung über die umweltbezogenen Wahlversprechungen der Wahlprogramme, und stellte fest, dass Umweltthemen in denen im Vergleich zu vorangegangenen Jahren stärker vertreten waren, an der Spitze waren Fragen der Entwicklung der Forstwirtschaft und das Klima. Die Umweltverbände haben den Parteien auch ihrerseits in fünf größeren Umweltbereichen Fragen gestellt (Planung von großen Investitionen, Klimaveränderung und Energiefragen, Forstwirtschaft, Einbeziehen der Grundbesitzer zum Erhalt der Natur und Umweltsteuern). Nach einer Bewertung der Antworten hielten die Experten die umweltbezogenen Standpunkte der Partei der Grünen Estlands, der Partei der Lebensvielfalt und der Sozialdemokratischen Partei für verantwortungsbewusstesten, am wenigsten verantwortungsbewusst waren aber die Antworten von EKRE. (Ibid.)

Der Unterschreibende hat im Zusammenhang mit dem Thema des vorliegenden Artikels eine interessante persönliche Feststellung:

Im häuslichen Briefkasten des Unterschreibenden ließen sich lediglich sog. Werbungen von drei Parteien finden¹¹ – nämlich (in der Reihenfolge der Werbestücke und Anzahl der Personen):

¹¹ Die auf Papier verteilten Werbungen der Estnischen Reformpartei, der Estnischen Zentrumspartei und der Partei Estland 200 aus dem häuslichen Briefkasten des Unterschreibenden werden jetzt im häuslichen Archiv aufbewahrt. Die Werbung anderer Parteien hat den Briefkasten des Unterschreibenden nicht erreicht!?

- Die Estnische Reformpartei: vier Werbestücke von drei Personen, davon wurden bei einer Person noch 15 weitere Menschen vorgestellt; Slogans: *Bessere Zukunft vs. keine mittelmäßige, sondern bessere Zukunft. Wähle die Reformpartei!*
- Die Estnische Zentrumspariei: vier Werbestücke von zwei Personen, davon wurde bei einer Person noch eine zweite vorgestellt; Slogan: *Gerechter Staat für alle!*
- Partei Estland 200: ein Werbestück von einer Person, damit wurden noch weitere 14 Menschen vorgestellt; Slogan: *Wähle diesmal anders!* und *Langfristiger Plan für Estland.*

Hinter den Slogans **der Estnischen Reformpartei** enthielten sich folgende allgemeine untergeordnete Wünsche:

- Bessere Wirtschaft
- Bessere Rente
- Bessere Bildung und Familienpolitik
- Bessere ärztliche Versorgung

Diese allgemeinen Wünsche wurden detailliert (insgesamt 17 detaillierte Ziele), dabei wurden aus der Sicht des vorliegenden Artikels lediglich zwei detaillierte Ziele sehr beiläufig berührt:

wir heben das Durchschnittsgehalt der Lehrer über 2000 € und

wir investieren in Forschungs- und Entwicklungstätigkeit mindestens 1% vom BIP.

Hinter den Slogans **der Estnischen Zentrumspariei** waren zwei untergeordnete Wünsche:

- Qualitätsvolle medizinische Hilfe und sorgenfreies Altern!
- Gerechte Steuern und einbeziehende Wirtschaft!

Auch hier waren die Wünsche detailliert (in beiden Fällen vier detaillierte Ziele), jedoch im Zusammenhang mit dem vorliegenden Artikel fand sich kein einziges Ziel!

Die Slogans der **Partei Estland 200** waren im Vergleich zu den vorhin angeführten Parteien mit erheblich größerer Anzahl von detaillierten und erklärten Wünschen – nämlich waren 35 detaillierte Ziele für den Zeitraum 2019–2035 eingeplant! Auch hier war im Zusammenhang mit dem Thema des vorliegenden Artikels ein detailliertes Ziel sehr beiläufig berührt – bis zum Jahr 2024 soll das Gehalt der Lehrer mindestens eineinhalb des Durchschnittsgehaltes sein.

Was kann daraus gefolgert werden? Von allen drei Parteien hat sich keine bewusst gemacht, dass die Gehälter der Lehrkräfte, Wissenschaftler und des Stützpersonals an den estnischen Universitäten, Hochschulen und anderen Forschungseinrichtungen extrem niedrig sind (insbesondere im Vergleich mit den Gehältern und dem Einkommen der meisten Kollegen in der Europäischen Union). Dass zwei Parteien die Problematik der Anhebung der Gehälter der Lehrer hervorgehoben haben und eine Partei den größeren Finanzierungsbedarf der Forschungstätigkeit, ist womöglich zufällig geschehen. Diese Ziele berühren ja nicht direkt Gehälter oder Einnahmen der Lehrer, Wissenschaftler und des Stützpersonals. Dass der Lehrer an der allgemeinbildenden Schule, der die Kinder

der Professoren und Dozenten, Wissenschaftler und Lektoren, Sekretären und Fachleute sowie anderer Beschäftigten unterrichtet, ein höheres Gehalt erhalten wird, wäre doch wunderbar, aber davon steigt nicht der Wohlstand ihrer Familien (der Lehrkräfte, Wissenschaftler u. a.). Auch die Tatsache, dass man in besseren Gebäuden aus Beton, Glas und Metall arbeitet sowie qualitätsvollere und zeitgenössischere Forschungstechnik und Apparatur zur Verfügung hat, vergrößert weder das Einkommen der Beschäftigten an den Universitäten und anderen Institutionen noch den Wohlstand ihrer Familien.

Es gibt gewissermaßen Grund zum Verwundern, dass die Leiterin der Partei Estland 200, die selber Direktorin einer Filiale der Universität Tartu (Narvaer College der Universität Tartu) gewesen ist und vermutlich auch als Lehrkraft und als sog. staatliche Wissenschaftlerin tätig gewesen ist, nicht auf den Gedanken gekommen ist, dass die Universitäten nicht ausreichend finanziert und deren Beschäftigte unterbezahlt sind! Oder versteht sie die schlechte Situation aus diesem Grunde nicht, da sie sich bislang in die Universitätsämter nicht tief genug eingearbeitet hat und sich nicht ernsthaft genug damit beschäftigt.¹²

Es könnte auch so gedacht werden – viele Unternehmer und Beschäftigte der Universitäten sorgen sich mehr um das niedrige Einkommen der Lehrkräfte und Wissenschaftler als unsere Politiker und jene, die in die Politik streben. Liegt nicht hier auch der sog. Haken, dass man in der Politik im Allgemeinen nicht persönlich haften muss, sondern die Verantwortung bleibt kollektiv. Ähnlich, wie es in der Zeit des vergangenen Sozialismus in der Sowjetunion gewesen ist? Wenn man seine fachliche Arbeit aber außerhalb der Politik macht, ist die Verantwortung häufig sehr konkret und man kommt damit entweder nicht immer zurecht oder ist der Wille zur Verantwortung nicht da (dann ist es gut zu versuchen, in die Politik zu flüchten!?).

Folgerungen zur Zusammenfassung

Als Folgerungen und Zusammenfassung kann behauptet werden – viele in der estnischen Gesellschaft lebende Menschen, die die Situation in unserer Wirtschaft und im Bildungswesen kennen, stehen auf dem sicheren Standpunkt, dass ohne eine zusätzliche Finanzierung der Hochschulbildung und ohne Anhebung der Gehälter der Beschäftigten es für uns nicht möglich ist, gleichwertige Partner für Hochschulen anderer Staaten zu

¹² Es ist interessant, dass sowohl die Politiker als auch jene, die dorthin streben, sich sowohl vor den Wahlen wie auch nach den Wahlen mit gegenseitigen Beschuldigungen beschäftigen. Zum Beispiel, nach Ansicht von Kristina Kallas, der Vorsitzenden der ins Riigikogu nicht eingezogenen Partei Estland 200, kann man nicht nur den Vorsitzenden der Zentrumspartei beschuldigen, sondern auch die Vorsitzende der Reformpartei Kaja Kallas und alle anderen Parteileiter (M. R. – daher, womöglich auch sie selber, Kristina Kallas). Nach ihrer Einschätzung geht kein einziger Vorsitzender der Parteien von estnischen Interessen aus, sondern konzentriert sich alleine auf Interessen der eigenen Partei und mögliche Positionen in der Regierung (M. R. – damit sind offensichtlich auch Interessen der Partei Estland 200 im Spiel bzw. deren Negieren durch die anderen?). „Alle kamen zu Verhandlungen (M. R. – Gespräche zur Gründung der Koalitionsregierung) mit Forderungen der eigenen Parteien, aber nicht damit, was für Estland von Nutzen wäre,“ sagte Kristina Kallas an den Estnischen Nationalen Rundfunk (Öhtuleht, 14.03.2019).

sein. Dieser Standpunkt wird geteilt von Leitern der estnischen Hochschulen und natürlich auch von akademischen Beschäftigten und Stützpersonal.

Politiker, so scheint es, verstehen die Sachlage nicht und haben kein ernsthaftes Interesse gegenüber diesen Problemen (ihre Gehälter und sonstige Vorteile sind ja genügend hoch!). Darüber hinaus, die meisten von denen, die gewählt wurden, können jetzt fast vier Jahre lang ein relativ ruhiges Leben führen. Leider richtet man den Blick nicht weitsichtig und strategisch in die Ferne, sondern lediglich bis zu den nächsten Wahlen – vielleicht gelingt es ja wieder!?! Das hat uns die bisherige Praxis in Estland gezeigt, und dies hat sich immer weiter vertieft. Auch der Unterschreibende, der ein Wähler ist, kann eine solche Meinung nur bestätigen.

Es sollten womöglich auch die Gewerkschaften des Bildungsbereiches erheblich kraftvoller in der Gesellschaft auftreten, um ihren Platz zu rechtfertigen.

Diese Untersuchung sollte unbedingt weiterentwickelt werden (bis dahin sollte aber in Bezug auf Gehälter alles Mögliche unternommen werden!), denn Vorhandensein und Erreichbarkeit vergleichbarer statistischer Angaben ließ im Laufe der Untersuchung viel zu wünschen übrig.

Benutzte Quellen:

1. **Brutotöötasu** mediaan populaarsetel ametikohtadel Eestis. [<https://www.cvkeskus.ee/campaign/view/Mediaanpalk>] 23.03.2019
2. **ERR uudised Vikerraadios**, 7.01.2019, kell 18.00
3. **ERR uudised Vikerraadios**, 25.03.2019, kell 10.00
4. **2019. aasta Riigikogu valimised**. [https://et.wikipedia.org/wiki/2019._aasta_Riigikogu_valimised] 13.03.2019
5. **Keskmine brutokuupalk**. Statistikaamet. [<https://www.stat.ee/>] 17.04.2019
6. **Laine, Martin**. Pärnu kolledžist kaob lõviosa lektoreid. Pärnu Postimees, nr 158, 16. august 2017
7. **Merisalu, Merilyn**. Palju häid mõtteid. Universitas Tartuensis. Tartu Ülikooli ajakiri. Detsember 2018, nr. 11 (2477), lk. 18-21
8. **Mihelson, Helen**. Tartu Ülikooli Narva kolledžil vaevu hing sees. TalTechi kolledžitel läheb hästi. Postimees, nr 4 (8511), 7. jaanuar 2019, lk 5
9. **Oltjer, Ruth**. Viie rikkaima riigi sekka? Muidugi! Aga teeme alustuseks teadlased rikkaks. Äripäev, 12. oktoober 2018
[<https://www.aripaev.ee/arvamused/2018/10/11/ruth-oltjer-viie-rikkaima-riigi-sekka-muidugi-aga-teeme-alustuseks-teadlased-rikkaks>] 16.10.2018
10. **Raagmaa, Garri**. ERR uudised Vikerraadios, 7. 01.2019, kell 18.07
11. **Raudjärv, Matti**. Välisstažeerimised kui kogemus, mis soodustavad teadus- ja õppetööd/ Auslandsaufenthalte als Erfahrung zur Förderung von Wissenschaft und Unterricht/ Fellowships abroad as an experience enhancing research and academic activities. Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. No 1-2 / 2018. Berlin, Tallinn: BWV * Mattimar OÜ, 2018, lk. 134-161
12. **Rektorite Nõukogu** pressiteade kõrghariduse arengust.
[<http://www.ern.ee/et/uudis/rektorite-noukogu-pressiteade-korghariduse-arengust>] 21.03.2019

13. **Riigikogu valimised 2019.**
[<https://www.google.ee/search?q=Riigikogu%20valimised&ie=UTF-8&hl=et>]
13.03.2019
14. **Saks, Raul.** Intervjuu Tartu Postimehele. Äripäev, 25. märts 2019.
[https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/25/sangar-lopetaab-eestis-tootmise?kmi=mattir@hot.ee&kme=Clicked+E-mail+Link&utm_campaign=25032019&utm_medium=email&utm_source=smaily] 25.03.2019
15. **Töötasude struktuur avalik-õiguslikes ülikoolides.** Ülikoolide personaliandmed. Rektorite Nõukogu. [<http://www.ern.ee/et/leht/uelikoolide-personaliandmed>]
16.04.2019
16. **Vimberg, Egle.** Statistikaamet. Spetsialisti e-maili vastus vastavalt allakirjutanu päringule 27.03.2019
17. **Õhtuleht.** Kristina Kallas: Eestile ei mõtle kahjuks ükski erakonnajuht. 14. 03.2019, lk 2

ALCOHOLIC BEVERAGE CHOICE – WHAT MATTERS?

Viktor Trasberg¹
University of Tartu, Estonia

Abstract

The focus of this paper is to identify certain socio-economic factors, which have an impact on alcohol preferences in Estonia. This is important in designing effective alcohol and fiscal policies.

The analyses are based on a questionnaire (IARD, Washington DC) administered in the Baltic countries in 2016. The paper brings out relationship between preferences of alcoholic beverages (e.g. beer, wine and strong alcohol) and socio-economic characteristic of those consumers groups.

A multinomial logistic regression model allows us to predict the likelihood of a person being allocated to a certain group of consumers of alcoholic beverages.

Keywords: alcoholic beverages, alcohol consumption and policy, consumer choice, excise duties, disposable income

JEL Classification Codes: D12 – Consumer Economics: Empirical Analysis; H2 – Taxation; H3 – Fiscal Policies and the Behaviour of Economic Agents; H310 – Fiscal Policies and the Behaviour of Economic Agents: Household

Introduction

Alcohol consumption as a phenomenon always exhibits many layers. Those layers are related to the choices and health of individuals, social behaviour issues, economic activities and the public budget.

This paper focuses on the factors, which form choice of alcoholic beverage among consumers in Estonia. Certainly, there are many different aspects, which define consumer preferences. Those are based on individual's characteristics, but also cultural and economic circumstances the consumer lives. Our purpose is to bring out relationship between certain social-economic factors and alcohol beverage preferences in Estonia. Understanding such a relationship is important both for private and public sector.

An individual's choice of beverage defines how often they drink, the amount of alcohol consumed during a drinking event and other factors (e.g. food) related to the process of drinking alcohol.

Those beverage preferences also are often related with profile and scale of the alcohol industry in the country. In turn, these are related to other economic activities (e.g. export-

¹ Viktor Trasberg, PhD, Associate Professor at University of Tartu, faculty of Economics and Business Administration, viktor.trasberg@ut.ee

activities, tourism related industries, and others). Therefore, it is important to understand the socio-economic factors which lead Estonian individuals to prefer one or another type of alcoholic drink.

Individual structure of alcohol consumption on the basis of alcoholic beverage has been studied previously in EU countries (Alcohol in the European Union, 2012). However, the general characteristics of particular alcoholic beverage consumers as distinct groups has not yet been studied. Therefore, the current paper explores, whether any specific features characterize beer, wine or strong alcohol consumers. Such a study is important to understand consumer behavior, which in turn provides important input for alcohol policy design and tax policy actions. For example, one of alcohol policy goals might be channeling persons to consume lower alcohol content drinks – e.g. beer instead of strong liquors. Often tax incentives are used on that purpose. Such a goal cannot be efficiently achieved, if we don't know, how various consumer groups with different social-economic backgrounds react on relative price changes on alcohol products. Even more, imposing excise duties on alcohol products usually serves also on fiscal, social and healthcare purposes. None of those objectives cannot be accomplished without analysis of factors, which are forming consumers' preferences over range of alcohol products. Therefore, understanding foundations of consumer preferences has a rather practical component for successful economic and social policies. For example, set of such public policies may include regulation of alcohol marketing, shops opening hours, consumption age limits and pricing policies.

Definitely, there is a wide range of individual characteristics, which forms alcohol preferences. In this paper are analyzed certain socio-economic characteristics, which have impact on alcohol consumer. Those are usual features, which are used in such kind of studies. Uniqueness of study is related with specific data, collected purposely from Estonian consumers to assess their alcohol consumption habits.

The paper uses data from the study of Estonian (Baltic) alcohol consumers, conducted by the International Association of Responsible Drinking (IARD, USA) in 2016 (*IARD Homepage*). The study was carried out as a cross-sectional questionnaire study. The respondents to the questionnaire were selected randomly to represent society's demographic structure. Altogether 1,250 respondents were included into the survey sample. The respondents were asked to complete a questionnaire during face-to-face interviews.

Methodological frames

The decision to consume a specific type of alcoholic beverage depends on many factors, including individual and social considerations. There are numerous studies about alcohol consumption, related with various specific individual characteristics or social conditions surrounding a consumer. However, there are no available empirical or theoretical studies, which relate consumer's individual characteristics with their specific alcoholic drink preferences. Therefore, we cannot rely on earlier theoretical foundations on studying individual alcoholic choice preferences.

Nevertheless, we emphasize three aspects, which have impact on person's choice among alcoholic beverages and serve here as a theoretical ground for our study. All those aspects are widely studied empirically and explained theoretically in many countries.

First, an individual choice of alcoholic beverage has been seen to follow a traditional region-based consumption pattern. Those patterns emerge on the basis of the main alcoholic beverage consumed, intensity of drinking, tolerance of public drunkenness and other factors. In other words, individuals drink in a certain way because it is a common social norm and earlier generations have also behaved rather similarly. There have been numerous studies that have conceptualized regional drinking patterns, which are considered below.

Second, public policies and regulations have an impact on which alcoholic beverage individuals choose to drink, and this is related to the context of drinking. This context is made up of a wide range of factors, which all have an impact on a country's particular drinking structure. For instance, consuming alcohol is usually limited to consumers above a certain age, alcohol retailing and marketing is also often constrained and alcohol products are burdened with excise duties. Those duties modify the structure of consumption and channel consumer preferences towards certain types of beverages. For example, wine production (and therefore also consumption) is not burdened with excise duties in many EU countries. Similarly, many countries keep excise duties on beer relatively low compared to other types of alcohol.

Third, alcohol consumption issues are often analyzed over various specific consumer groups. Same methodology used also in the current study. Alcohol beverage choice is analyzed in relationship with particular socio-economic features of consumer groups (Ahlström, 2001, Helasoja, 2007, Klumbiene, 2012, Murphy, 2012). Certainly, there are many ways of constructing consumer groups by alcohol preferences. However, the current study structures the consumer groups on the basis of data, available on the above mentioned IARD study. The socio-economic characteristics of the consumer groups are given below.

What is a regional pattern of alcohol consumption? The most common patterns of alcohol consumption have been grouped under the headings Mediterranean, Central European and Nordic. The Mediterranean pattern of alcohol consumption is one where the main alcoholic beverage is wine, drinking is an everyday habit and public drunkenness is not tolerated. By contrast, the Central European pattern of alcohol consumption is based on a beer culture. The Nordic pattern of alcohol consumption is characterized by drinking strong alcohol, irregular drinking occasions and often excessive or binge drinking. In the same sense, there also exist "wet" and "dry" cultures, separated by the pattern of alcohol consumption (Blomfield, 2003, Ionchev, 1998, Mäkela, 2006 Popova, 2007, Room, 2010, WHO, 2012). In the rapidly globalizing world (particularly in the European context), the drinking habits across regions are undergoing a certain amount of harmonization and unification (Leifman, 2001). Therefore, traditional drinking patterns are starting to lose their distinctiveness. Therefore, researchers are focusing more on specific consumer groups (e.g. based on age or gender) instead of general alcohol consumption patterns.

The Estonian pattern of alcohol consumption has perhaps obtained certain features from neighboring Nordic countries (strong alcohol consumption) and from Central Europe (beer drinking cultures) (Helasoja, 2007, McKee, 2000, Zaborskis, 2006). Therefore, a combination of various consumption patterns exists in Estonia. As one can see below, Estonian alcohol consumption mode a combination of Nordic strong alcohol and Central European beer drinking cultures.

Socio-economic characteristics and beverage choice

To understand the preferences of Estonian consumers in terms of type of alcohol, it is important to recognize their socio-economic characteristics. In the following, I will generalize the characteristics of Estonian consumers' groups. The groups are constructed on the basis of the most consumed beverage, which is measured by pure alcohol (ABV equivalent) on a usual drinking occasion. A selection of the main socio-economic characteristics of consumers commonly used in such studies will be applied here (Ahlström, 2001, Helasoja, 2007, Klumbiene, 2012, Murphy, 2012).

A descriptive overview of the variables is given in tables 1 and 2. The sample in this study includes a total of 1,250 respondents, who are grouped separately by gender. All respondents are divided into groups by their first preferred alcoholic drink. There are three main types of alcohol: beer, wine and strong alcohol or spirits (e.g. vodka and cognac). All other types of alcohol (e.g. alcopops or liqueurs) are transferred to the closest group by alcohol strength (ABV). There are also 235 non-drinkers in the sample, which is 18.8% of the total population.

Table 1 shows drinker's groups characteristics by respondents' location (urban or rural); their monthly disposable income and average alcohol excise duty burden over groups.

As the table indicates, the largest group of respondents in our sample is the group of wine drinking women who live in urban locations. There are much more wine drinkers among women compared to men. Such an outcome is in line with earlier studies (Holmila, 2005; WHO, 2014). The second largest group in the survey is the group of beer drinking men who live in rural locations. At the other end, the smallest groups among alcohol consumers are wine drinking men across the country.

The table presents that strong alcohol consumers have the lowest disposable income compared with wine and beer drinkers. The highest average disposable income is among wine drinking urban men; the lowest income is in the group of strong ethyl alcohol drinking rural women. Such a result correlates intuitively with common understanding, how income and alcohol consumption are related in Estonia. However, there is no earlier studies to compare with.

Excise duties are usually applied to various types of alcohol products. An alcohol excise duty is a unit-based tax and depends on the volume of the particular type of alcohol consumed. Those excise duties define the relative price of the consumed unit of alcohol, which eventually may channel the consumer's choice of beverage. Usually, alcohol excise duties are regressive when compared with incomes (Cnossen, 2011, Crawford,

2010, Lowry, 2014; WHO 2014). That means that low-income individuals tend to spend relatively more on alcohol compared with higher income individuals. In turn, the relative price of an alcoholic beverage may also have an impact on beverage choice.

Table 1. Consumer characteristics according to the preferred alcohol type

	Gender	Location, (brackets - number of respondents)	Monthly disposable income, EUR	Total excise in annual disposable income, %
Non-drinker	W ¹	R ³ (67)	706.5	
		C ⁴ (68)	808.9	
	M ²	R (58)	763.4	
		C (42)	873.5	
Beer	W	R (63)	727.1	0.3
		C (49)	1040.0	0.2
	M	R (141)	879.8	1.3
		C (98)	1045.3	0.4
Wine	W	R (123)	792.9	0.1
		C (187)	947.3	0.1
	M	R (34)	980.6	0.8
		C (39)	1053.1	0.2
Strong alcohol	W	R (43)	641.4	0.8
		C (46)	642.8	0.9
	M	R (93)	864.37	2.9
		C (99)	979.55	2.5

Source: author's calculations

Notes: 1. W – women; 2. M – men; 3. R – rural location; 4. C – urban (city) location

As Table 1 demonstrates, an imputed excise duty is a relatively small fraction compared with person's disposable income. The group that pays the smallest share of their disposable income as excise duties is wine drinking women; those that pay the greatest share are rural men drinking strong alcohol.

Table 2 continues by describing different groups on the basis of the amount of alcohol they consume annually. The table shows consumption levels in a pure alcohol equivalent (alcohol by volume or ABV) for different types of alcoholic beverages. This is a standardized measure to estimate alcohol consumption over various types of alcoholic beverages.

Table 2. Consumer characteristics by preferred alcohol type

	Gender	Location (number of respondents)	Total pure alcohol, ABV, litres	Beer, ABV annually, litres	Wine, ABV annually, litres	Strong alcohol, ABV annually, litres
Beer	W ¹	R ³ (63)	2.77	2.55	1.04	
		C ⁴ (49)	1.93	1.62	0.77	1.12
	M ²	R (141)	9.46	8.96	3.09	2.40
		C (98)	4.69	4.30	1.52	2.90
Wine	W	R (123)	1.06	0.06	0.97	0.52
		C (187)	1.52	0.09	1.32	1.32
	M	R (34)	5.50	1.07	4.25	3.04
		C (39)	2.78	0.54	2.16	1.32
Strong alcohol	W	R (43)	3.15	0.21	1.80	2.41
		C (46)	3.91	0.10	2.05	3.27
	M	R (93)	12.74	2.36	2.70	10.39
		C (99)	11.63	1.44	5.12	9.71

Source: author's calculations

Notes: 1. W – women; 2. M- men; 3. R- rural location; 4. C – urban (city) location

The table presents various characteristics of alcohol consumer groups. First, across all categories of alcoholic beverages, women drink considerably less than men on the scale of pure alcohol. Such a result correlates with numerous earlier studies. (Chaiasong, 2018; Holmila, 2005; WHO 2014; Wilsnack, 2000).

Second, highest amount of pure alcohol is consumed as strong distilled alcohol – both by men and women groups. That demonstrates closeness of Estonian alcohol consumption pattern to the Nordic one, which was explained above. The lightest total alcohol consumers are female wine drinkers, who living in the countryside. The pure alcohol amounts differ more than 10 times between these consumer groups. Men drink considerably more beer than women, particularly in rural locations.

Third, despite the fact that most of the women in the sample belong to the group of wine drinkers, female beer and strong alcohol users consume much higher volumes of pure alcohol (ABV) than female wine consumers.

Fourth, Estonian male rural population tend to consume more alcohol, compared with their urban counterparts (ABV basis).

Usually, individuals do not drink only one single type of alcoholic beverage, but different ones. Structured on the basis of the most consumed type of alcohol, Table 2 presents the average amounts of alcoholic beverage consumed by the different groups. For example, beer drinking rural men also consume on average 3 litres of wine and 2.4 litres of strong alcohol annually (as ABV equivalent). Despite female wine drinkers being the largest group of respondents, their annual alcohol consumption is rather minor – only about 1–1.5 litres of pure alcohol. They do not drink beer in addition, but female wine drinkers located in urban areas also consume strong alcohol alongside their consumption of wine. If we consider typical preferences among Estonian women, this suggests that the strong alcoholic is probably liqueur or cognac instead of vodka or whiskey.

In the next section will be studied quantitative relationship between types of consumed alcohol and individual's socio-economics characteristics.

Model, outcomes and interpretation

In following is developed a model to predict consumer preferences in regard to different types of alcoholic beverages. A standardized multinomial logistic regression model is used to predict (more specifically, to measure the likelihood of the occurrence of) factors significant in choosing one or another alcoholic beverage. In addition, the combined effect of several variables in interaction is calculated. Our focus is to measure various predictors in interaction with consumer gender. In other words, does it make any difference if a consumer belongs to one or another gender when choosing a certain alcoholic beverage?

Those are categorical variables, such as the gender or location (urban or rural) of the respondent. Other variables include age in years, education in years, monthly disposable income in euros, total annual alcohol consumption in litres (calculated on the basis of pure alcohol) and the share of alcohol excise duties compared with income.

Such a model is used when the dependent variable is categorical and there are more than two categories. Furthermore, each independent variable has a single value for each case. In our model, the dependent variable is the type of alcohol – beer, wine or strong alcohol. Although consumers may drink several types of alcohol, the first preference is defined on the basis of the most consumed beverage in terms of ABV equivalent. Independent variables in a multinomial logistic regression may be categorical or continuous. The variables used in our model were statistically described above.

Multinomial logistic models also assume that the dependent variable cannot be perfectly predicted from the independent variables for any case. As with other types of regression, there is no need for the independent variables to be statistically independent from each other; however, collinearity is assumed to be relatively low, otherwise it is difficult to separate the impact of different predictors.

Table 3 presents the parameter estimates of the regression model. The model is statistically significant and goodness-of-fit satisfies the criteria of a good fit for the model

(see model fitness parameters in the table notes). The predictors included here explain 38.8% (pseudo R^2 , Nagelkerke) of dependent variable fluctuations.

How should we interpret the outcomes of the model? Table 3 presents the model outcomes according to the principle that one type of alcohol is taken as a reference category (in our case beer). Therefore, wine (I) and strong alcohol drinkers (II) are compared with the consumer group that prefers beer.

The term *significance* is interpreted as usual when using regression models ($p < 0.05$). The interpretation of parameters B and $Exp(B)$ are explained below following a case-by-case principle.

Table 3. Model parameters

		B	SE	Sig.	Exp(B)
I Wine vs beer group					
	Intercept	-3.51	0.72	0.000	
1	Gender, (women=0; reference group male=1)	2.43	0.45	0.000	11.44
2	Location (rural =0, reference group urban =1)	-0.46	0.18	0.012	0.62
3	Monthly income, EUR	0.00	0.00	0.142	1.00
4	Education (years)	0.07	0.03	0.055	1.07
5	Age (years)	0.02	0.00	0.000	1.02
6	Total pure alcohol, ABV litres	-0.05	0.03	0.081	0.94
7	Total excise in total income, %	4.91	20.55	0.811	135.58
8	Interaction (gender*monthly disposable income)	0.00	0.00	0.288	1.00
II Strong alcohol vs beer group					
	Intercept	-3.47	0.69	0.000	
9	Gender (women=0; reference group male=1)	1.51	0.42	0.000	4.55
10	Location (rural population=0; reference group urban population=1)	-0.48	0.18	0.010	0.61
11	Monthly disposable income, EUR	0.00	0.00	0.000	1.00
12	Education, years	0.01	0.04	0.657	1.01
13	Age, years	0.04	0.00	0.000	1.04
14	Total pure alcohol (ABV)	-0.075	0.01	0.000	0.92
15	Total excise in annual income, %	65.71	11.87	0.000	3.47+28
16	Interaction (gender*monthly disposable income)	-0.002	0.00	0.000	0.99

Source: authors calculations

Note: $R^2=0.388$ (Nagelkerke), Chi-Square (df 16) = 387.19; $p < 0.01$

Starting the analyses of the characteristics of wine drinkers (block I) in comparison with the group that prefer beer, the first variable is gender. The likelihood that women (row 1) prefer wine over beer (in the case of this categorical variable, it is also compared with men) is rather clear. Coefficient B is positive and statistically significant. The parameter $\text{Exp}(B)$, the odds ratio, tells us that if the respondent is a man instead of woman, the likelihood that the person prefers wine over beer is only 9% ($1/11.44=0.087$).

The next variable compares preferences based on the regional location of the population (urban vs. rural) (2). Coefficient B is negative and the odds ratio coefficient demonstrates that in the case of changing from a rural to an urban person, the likelihood that the person prefers wine over beer increases.

Monthly disposable income (3) is not a significant predictor explaining a person belonging to the group of wine drinkers instead of beer drinkers. Education level is slightly *off the limit* required for statistical significance (4); however, the coefficient shows that longer educational processes increases the likelihood of preferring wine over beer. Age in years is a statistically significant predictor, with the likelihood of preferring wine over beer increasing as age increases in years (5).

Total volume drunk (in ABV) is not a statistically significant predictor (6); and neither is excise duty in total revenues (7). A person's income and the burden of excise duties does not explain why he or she prefers wine over beer.

The model also measures the combined effect of different variables. How gender interacts with all other variables has been considered. The model output only provides data for those combinations that increase the predictability of the model. Despite the gender variable, taken separately, being a very strong predictor separating drinkers into groups, in interaction with other variables its significance is almost missing. The only combination that produces better model fit is gender in interaction with monthly disposable income (8). However, even in that case as a separate variable in the model, it is not statistically significant. Income does not explain why women prefer wine over beer.

In the following, we consider the group of consumers that prefer strong alcohol (vodka, gin, cognac, other) over beer (section II). When compared with beer, women that belong to the group of strong alcohol consumers are more likely to prefer that option over beer than men (9). Therefore, whatever the first preference among women – wine or strong alcohol – they still favour beer less than men.

Furthermore, among alcohol consumers who prefer strong alcohol, the rural population in comparison with the urban population likely prefer strong alcohol less than beer (10). Therefore, changing from rural person to urban person within the sample, the latter likely prefers strong alcohol 1.6 times more than the former.

In the case of strong alcohol drinkers, monthly income does matter (albeit not statistically significant), when estimating the factors and defining the membership of the consumption groups (11). This means that an increase in income will likely increase the

preference for strong alcohol instead of beer. However, the likelihood is weak as the B coefficient is close to zero.

Education level is not a statistically significant predictor defining membership of the strong alcohol consumption group (12). By contrast, a drinker's age (13) is a significant predictor – if age increases, the consumer is more likely to prefer strong alcohol over beer.

The relationship between alcohol preferences and income is an interesting one. Membership of the group that prefers wine does not depend on income. By contrast, membership of the strong alcohol group shows a statistically significant relationship with income. An increase in income likely causes a person to choose strong alcohol over beer (14).

If you belong to the group consuming strong alcohol, you likely drink less alcohol during a year than those in the group of beer drinkers (as ABV equivalent). Which is a somewhat controversial outcome because strong alcohol consumers drink the highest amount of alcohol in ABV equivalent. One explanation could be that the group of strong alcohol consumers includes those that drink an extremely high volume, and that increases their average consumption disproportionately higher.

If a person is a relatively low-income individual in the group of strong alcohol consumers, he or she likely prefers strong alcohol over beer (15). This conclusion is based on the understanding that alcohol taxes are regressive by nature. There is an extensive list of studies to support that assumption.

However, such a combined effect is statistically significant (16). Our interpretation is as follows: If a person's income increases then it is likely that women prefer strong alcohol over beer less than men. In other words, in line with increasing income, women turn from consuming strong alcoholic beverages to beer.

Summary

The paper brings out relationship between alcohol beverage choice and consumer's socio-economic characteristics in Estonia. That is a practical issue for private sector as well rather instrumental for designing public alcohol and tax policies. Such a relationship has not been analyzed in earlier studies on alcohol consumption. Without clear understanding, what forms consumer preferences over alcohol choice, undoubtedly efficient design and implementation of policies related to alcohol consumption are inefficient.

The study is based on data, collected by IARD in early 2016 (see details above). The dataset allows relate consumers' socio-economic characteristics with their preferences across different types of alcoholic beverage. There is available data about consumer gender, their living area (urban or rural), income, education, age and other socio-economic factors. Other side, there was included into survey questions, characterizing drinking habits – alcoholic beverage type, usual drinking amount per day and frequency

of alcohol consumption. In course of the analyses was constructed multinomial logistic regression model to predict socio-economic factors, which determine preference of alcoholic drinks. As a reference drink was chosen beer; wine and strong alcohol drinkers are compared with beer drinkers.

What are main results of the statistical and econometric analyses?

On the basis on model outcome, the choice of wine over beer depends on consumer's gender (women prefer more wine than beer to compare with men), location (urban population prefer less wine than rural population), education and age. Such predictors as monthly income, total pure alcohol consumption and excise tax burden are not statistically significant factors, which define wine consumption.

What makes those who strong alcohol different from those, who prefer beer? There is a higher probability, what female consumers prefer strong alcohol over beer; they reside in urban locations and earning slightly higher monthly income than beer drinkers. They are also relatively older age than beer drinkers. In absolute terms, they drink less pure alcohol, but probably spent more on alcohol than those, who prefer beer. Educational level in this case is not statistically significant predictor for alcoholic drink choice. In this case is statistically significant also gender combination with disposable income. Women with higher income tend to drink less strong alcohol than beer.

To conclude, the model allows better to understand and predict alcohol preferences, depending socio-economic differences among consumers' groups. Understanding those differences provides an important input for effective design of alcohol and fiscal policies in Estonia.

References

1. **Ahlström S., Bloomfield K., & Knibbe R.** (2001). Gender differences in drinking patterns in nine European countries: Descriptive findings, *Substance, Abuse*, 22:1, pp.69–85
2. ***Alcohol in the European Union: Consumption, harm and policy approaches***, WHO Regional Office for Europe (2012). <http://www.euro.who.int/pubrequest> Last access 7.04.2019
3. **Bloomfield K., Stockwell T., Gmel G., and Rehn, N.** (2003). International Comparisons of Alcohol Consumption Alcohol Research and Health. *The Journal of the National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism*, 27(1)
4. **Chaiasong S., Huckle T., Mackintosh A., Meiers P., Parry C., Callinan S., Pham C., Kazantseva E., Phillip G., Parker K., Casswell S.** (2018). Drinking patterns vary by gender, age and country-level income: Cross-country analysis of the International Alcohol Control Study Drug and Alcohol Review, DOI: 10.1111/dar.12820
5. **Cnossen S. (2011)**. the Economics of Excise taxation in *The Elgar Guide to Tax Systems*, Albi e., and Martinez-Vazquez (eds), Edward Elgar, USA

6. **Crawford I., Keen M., and Smith S.** (2010). Value Added Tax and Excises, in *The Mirrlees Review*, vol I, Institute of Fiscal Studies, Oxford University Press, pp. 272–422
7. **Helasoja V., Lahelma E., Prättälä R., Petkeviciene J., Pudule I., & Tekkel M.** (2007). The sociodemographic patterning of drinking and binge drinking in Estonia, Latvia, Lithuania and Finland, 1994–2002. *BMC Public Health*, 7, p. 241.
8. **Holmila M, Raitasalo K.** (2005). Gender differences in drinking: why do they still exist? *Addiction*, Vol.100 (12), pp.1763–9.
9. **International Alliance for Responsible Drinking (IARD)**, Washington, D.C. <http://www.iard.org>
Last access 7.04.2019
10. **Ionchev A.** (1998). Central and Eastern Europe, in *Europe in Alcohol and Emerging Markets: Patterns, problems and Responses*, ed. Grant M., International Centre for Alcohol Policy
11. **Klumbiene J., Kalasauskas D., Petkeviciene A., Veryga A., and Sakyte E.** (2012). Trends and Social Differences in Alcohol Consumption during the Post-communist Transition in Lithuania. *The Scientific World Journal*.
12. **Leifman, H.** (2001). Homogenisation in alcohol consumption in the European Union. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 18, pp.15–30.
13. **Lowry, S.** (2014) *Alcohol Excise Taxes: Current Law and Economic Analysis* Congressional Research Service January 2, 7–570
14. **Mäkela P., Gmel G., Grittner U., Kuendig H., Kuntsche S., Bloomfield K., and Room R.** (2006). Drinking patterns and their gender differences in Europe, *Alcohol & Alcoholism* Vol. 41, Supplement 1, pp.i8–i18
15. **McKee, M., Pomerleau, J., Robertson, A., Pudule, I., Grinberga, D., Kadziauskiene, K., and Vaask, S.** (2000). Alcohol consumption in the Baltic Republics. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 54(5), pp.361–366.
16. **Murphy, A., Roberts, B., Stickley, A., & McKee, M.** (2012). Social factors associated with alcohol consumption in the former Soviet Union: A systematic review. *Alcohol and Alcoholism*, 47(6), pp.711–718
17. **Popova, S., Rehm, J., Patra, J., & Zatonski, W.** (2007, September). Comparing alcohol consumption in central and Eastern Europe to other European countries. *Alcohol and Alcoholism*.
18. **Room, R.** (2010). Dry and wet cultures in the age of globalization. *Salute e Società* 10(3, Suppl.), pp. 229–237
19. **Zaborskis, A., Sumskas, L., Maser, M., & Pudule, I.** (2006). Trends in drinking habits among adolescents in the Baltic countries over the period of transition: HBSC survey results, 1993–2002. *BMC Public Health*
20. **Wilsnack, R. W., Vogeltanz, N. D., Wilsnack, S. C. & Harris, R. T.** (2000) Gender differences in alcohol consumption and adverse drinking consequences: cross-cultural patterns. *Addiction*, 95, 251–265.
21. **World Health Organization.** *Global status report on alcohol and health.* World Health Organization: Geneva, 2014.

KOKKUVÕTTED

ZUSAMMENFASSUNGEN

SUMMARIES

PERETTEVÕTLUS IDA-EUROOPA RIIKIDES

Maret Güldenkoh¹
Tallinna Tehnikaülikool

Uno Silberg²
Eesti Maaülikool

Enamus pereettevõtlusalaseid uurimistöid on läbi viidud traditsioonilistes riikides. Nendes riikides, kus iseseisvus on vahepeal katkenud, on katkenud ka traditsiooniline pereettevõtlustegevus. Taasiseseisvunud riigid on üles ehitanud uue riigi ja loonud traditsioonid, sh pereettevõtlustraditsioonid. Ettevõtlustegevus on hoogustunud sh paljud on alustanud pereettevõtlusega.

Uurimistöö keskses kohas oli analüüsida Ida-Euroopa riikide pereettevõtlusalaseid teoreetilisi allikaid ning võrrelda tulemusi riikidega, kus on pikaajalised pereettevõtluse traditsioonid. Selgitada välja pereettevõtluse reguleeritus Ida-Euroopa riikides ning võrrelda seda Gupta et al. (2011) läbiviidud uuringuga, kus võrreldi kolme regiooni (anglo, germaani ja põhjamaad) pereettevõtluse reguleeritust. Uurimistöö ei ole vaid selleks, et eristada pereettevõtlust muust ettevõtlusest, vaid selleks, et leida sarnaseid ja erinevaid tunnuseid ning selgitada välja millise regiooniga ning mis osas Ida-Euroopa riikides on mustrid samad ja kus mitte.

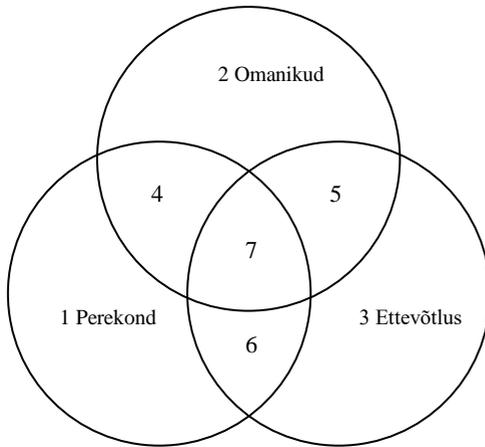
Pereettevõtlus on ettevõtlustegevuse protsess, mis on suunatud ettevõtluse juhtimisele, omanikele, suhetele jne (Casillas, Acedo 2007). Pereettevõtteid ja mitte pereettevõtteid on võrreldud mitmetest erinevatest teooriatest tulenevalt. Agenditeooriast lähtudes kaasneb pereettevõtte omanike ja kontrollringi ühtivusega enam ettevõtluse suutlikkus kui mitte pereettevõtetes (Daily, Dollinger 1992). Samas pereettevõtete omanike ja mitteliikmetest juhtide vaheliste suhete seoseid saab analüüsida lähtuvalt agenditeooriast (Chrisman et al. 2005).

Pereettevõtlustegevuses osalemine ähmastab piire töö ja pere vahel. Liikmed saavad ühildada tegevuse, eriti naissoost pereliikmed (Stafford, Tews 2009). Pereettevõtlustegevuse oluliseks omaduseks on see, et juhtimine on pereliikmete käes, juhatuse valitakse pereliikmed, kes lisaks juhatuse liikme rollile on ka nõustajad, mentorid (Calabro et al. 2012). Pereettevõtete arengut mõjutab asukoha riigi kultuuriline taust sh usk (Gupta et al. 2011). Näiteks põhjamaades on ühine kultuuriline, usu- ja keelekeskkond, mis omakorda aitab kaasa pereettevõtlustegevuse arengule. (Einola, Turgeon 2000) Seetõttu nende arengu uurimisel ei tohi unustada kultuurist tulenevaid iseärasusi (Gupta et al. 2011).

Pereettevõtlust iseloomustab paremini kolmemõõtmeline mudel (vt joonis), millest nähtub, et tuleb olla kolmes rollis (pereliige, omanik ja juht).

¹ Maret Güldenkoh MBA, lektor, Sisekaitseakadeemia, Tallinna Tehnikaülikool, maretgylidenkoh@gmail.com

² Uno Silberg, Phd, dotsent, Eesti Maaülikool, Uno.silberg@gmail.com

Joonis. Kolmeringiline perettevõtluse mudel (Gersick et al. 1997)

Näiteks ringide kattuvusel saab mõni isik samaaegselt täita mitu rolli perettevõttes. Iga isik perettevõttes võib paikneda ühes seitsmest sektorist, mis tekkisid ringide omavahelise kattumisele. Selle mudeli järgi võib perettevõtte süsteemi liige asuda ainult ühes sektoris. Isikud, kellel on ainult üks seos perettevõttega asuvad sektoris 1, 2 või 3. Näiteks omanik, kes ei ole pereliige ja ei tööta firmas asub sektoris 2 või pereliige, kes ei tööta ettevõttes ja ei ole omanik asub sektoris 1. Isikud, kellel on rohkem kui üks seos ettevõttega võivad asuda sektoris 4, 5, 6 või 7. Näiteks omanik, kes on pereliige ja töötab ettevõttes, asub sektoris 7, mis on kolme ringi kattumise sektor. (vt joonis) Konfliktide ennetamiseks tuleb perettevõtte juhil enne otsuste vastuvõtmist analüüsida olemasoleva mudeli alusel, keda tema otsus enam võib mõjutada ja kuidas see isik võib tema otsusele reageerida.

Perettevõtte strateegilise juhtimise ülesehitamisel, arusaamisel ja analüüsimisel soovitatakse arvestada kombineeritult erinevate juhtimisteooriatega. Lisaks peaks huvigruppide ja agenditeooriale jälgima korraldajate teooriat (*stewardship theory*) ja ressursipõhise vaate teooriast (RBV), mis sisuliselt seisneb eelkõige kohaldamises ja väärtuslike ressursside tagamises, mis ei ole täiesti jäljendatavad ega asendatavad ilma suurte pingutusteta (Chrisman et al. 2005). Perettevõtetetele agenditeooria rakendatavust on lisaks Chrisman et al. (2005) uurinud ka (Ferrari 2013), kes on jõudnud samale järeldusele, et kergesti võivad tekkida konfliktid perettevõtte liikmete ja juhtide vahel. Huvigruppide ja korraldajate teooriast tulenevalt saab väita, et perekond on konkurentsieelise allikaks (Granata, Chirico 2010). Ressursipõhise vaate teooriast tulenevalt saab väita, et perettevõtetete ressursside jaotus erineb mitte-perettevõtetete omast, perettevõttejad peavad ressursse väärtuslikumaks, millega omakorda tagatakse konkurentsieelised (Simon, Hitt 2003).

Uurimistöös klassifitseeriti Ida-Euroopa riikideks 13 riiki: Eesti, Läti, Leedu, Bulgaaria, Poola, Rumeenia, Tšehhi, Sloveenia, Slovakkia, Horvaatia, Serbia, Makedoonia ja Kosovo. Riikide valiku tingi see, et kõikides nendes riikides on ühiseid jooni, näiteks elatustase, sotsiaalne hoolivus, ettevõtlusaktiivsuse (sh pereettevõtlus) kasv jms. Neid riike saab pidada taasiseseisvunud riikideks.

Aluseks võeti Gupta et al. (2011) läbiviidud võrdluslülüs, mis koosnes kolme regiooni (anglo, germaani ja põhjamaade) pereettevõtjate võrdlusanalüüsist, kus võrreldi sarnasusi (sh õiguslikult reguleeritust) ja erisusi üheksa erineva mõõdiku alusel. Anglo regiooni kuulusid Austraalia, Uus-Meremaa, Kanada, USA ja Ühendkuningriik; germaani regiooni Saksamaa, Madalmaad, Austria ja Šveits ning põhjamaade regiooni Soome, Rootsi, Taani, Island ja Norra. Gupta et al. (2011) võrdlusanalüüsis kasutati GLOBE meetodit, tuvastati ühised ja erinevad kultuurilised mõõtmed, mis võimaldavad pereettevõtluse regulatsioone jälgida. GLOBE mõõdikute abil saab pereettevõtete sarnasusi ja erisusi arvestada erinevates regioonides (House et.al. 2004).

Teostati Ida-Euroopa riikide kohta avaldatud pereettevõtlusalaste teadusartiklite analüüs, selgitati välja Ida-Euroopa riikides mõõdikute regulatsiooni tase. Ning võrreldi Ida-Euroopa riikide taset Gupta et al. (2011) uuringust tulenevate regioonide tasemetega. Analüüsi eesmärgiks oli võrrelda erinevaid regioone, et arendada regiooni tugevust ja sisemist teistesse regioonidesse.

Anglo klastrisse kuuluvates riikides on perekonna ja ettevõtte vahelised seosed õiguslikult reguleeritud, pereettevõtlust tähtsustatakse ning pereettevõtted on konkurentsivõimelised, samas pärimisprotsessis ei ole eelistatud sooline võrdõiguslikkus. Seevastu Põhjamaades on õigusaktides vähesel määral reguleeritust, kuid samas peetakse oluliseks pereettevõtlust, nende ettevõtlustegevust, pärimisprotsessis on olulisem pärja soov jätkata, mitte tema sugu. Germaani klaster jääb mõõdikute osas teiste klastrite keskmesse. Kõikide klastrite pereettevõtjate ühisjooneks on see, et pereettevõtted on vastupidavad ja peegeldavad nende kohaliku olukorra iseloomulikke omadusi. Ida-Euroopa klasteri riigid erinevad olulisel määral võrreldatavatest riikidest, nendest ollakse teadlikud pereettevõtjatest ja pereettevõtetest, nendest räägitakse ja kirjutatakse, kuid õigusaktidega pereettevõtlustegevust ei ole reguleeritud.

Analüüsist tuleneb, et analüüsitud Ida-Euroopa riigid on sarnased ja seetõttu saab väita, et kõikides riikides on pereettevõtete organisatsioonikultuuris ja strateegilises juhtimises parimal moel kombineeritud erinevaid teooriaid (agendi teooria, huvigruppide teooria, korraldajate ja ressursipõhise vaate teooria). Omanike ringis lähtuvad pereettevõtjate suhted agenditeooriast keskendudes rahulolu saavutamisele. Pereettevõtjal ja pere-liikmetel võib olla erinev arusaam pereettevõtte strateegilisest arengust. Samas pereettevõtte püstitatud eesmärkide täitmiseks lähtutakse huvigruppide teooriast, vastutatakse selle eest, et kõikide huvigruppide eesmärgid pereettevõttes oleksid samaaegselt täidetud. Agenditeooria ja huvigruppide teooria kasutamine eeldab korraldajate teooria kohaldumises ning väärtuslike ressursside tagamises ehk siis ressursipõhise vaate teooriast.

Eesti pereettevõtjate strateegilise juhtimise ja organisatsioonikäitumise analüüsis kogutud andmeid (Kirsipuu et al. 2013) täiendavalt analüüsides saab väita, et Eesti pereettevõtjad on asetanud kolmringilises pereettevõtluse mudelis erinevalt olenevalt pereettevõtlusega alustamise algusajast. Analüüsis kasutati samu algandmeid ja sama analüüsiprogrammi, kui aastal 2013 Kirsipuu et al. uuringus. Parameetriteks valiti pereettevõtlustegevuse algusaasta ja pere-omandi-ettevõtluse seos. Mistõttu jaotusid esialgsed viis klastrit kaheks, esimesed viisteist aastat (iseseisvuse saavutamisele järgnevad viisteist aastat) ja edasi (stabiilsus, alates 16. aastast). Nende asetus kolmringilises pereettevõtluse mudelis erines kardinaalselt.

Kolmeringiline pereettevõtluse mudel aitab parimal moel aru saada pere, omandi ja ettevõtluse rollist (joonis). Taasiseseisvumise järgselt ja riigi esimese viieteistkümneme aasta jooksul loodud pereettevõtetes puuduvad isikud sektoris 2, need kes ei ole pereliikmed ja ei tööta pereettevõttes ning need, kes on omanikud, kuid ei kuulu perekonda, kuid töötavad pereettevõttes (sektor 5). Samuti puuduvad isikud sektoris 1, kes on vaid pereliikmed ja ei osale ettevõtlustegevuses ning puuduvad isikud sektoris 3, need, kes töötavad ja ei kuulu pereliikmete ja omanike hulka ning puuduvad isikud sektoris 4 (pereliikmest omanikud, kes ei tööta pereettevõttes). Pereliikmed, kes ei kuulu omanike ringi, kuid töötavad pereettevõttes (sektor 6) on enamuses. Omanike ringis (sektor 4 ja 7) on pereliikmetest vaid üks kuni kaks, oleneb valitud juriidilisest vormist. Need ettevõtjad, kes alustasid ettevõtlustegevusega alates 2004. aastast peavad oluliseks pereettevõttes jagatud väärtusi, neil on rollipõhine juhtimine ning nad on orienteeritud avatud süsteemile. Pereettevõtja kujundas pereettevõtte kui organisatsiooni jälgitavuse tasandil, isikustatud juhtimise ja inimlikku organisatsioonikultuuri.

Kolmeringilises mudelis seosed jaotusid iseseisvuse saavutamisele järgnenud viieteistkümnel aastal alustanud pereettevõtjatel järgmiselt:

- Perekond – osalevad abikaasa, hõimlased ja lapsed.
- Omanikud – eelistavad võrdselt üksikettevõtjat ja osahingut.
- Äri – sunnitud ettevõtlus, ettevõtte tasandil eelistatakse olla jälgiv, juhtimistüübilt eelistatakse võimu- ja isikukultuuri, samas ettevõtte on avatud süsteem ja tulemustele orienteeritud.

Kolmeringilises mudelis seosed jaotusid stabiilsuse saavutamisel järgmiselt:

- Perekond – osalevad, abikaasa, lapsed, hõimlased.
- Omanikud – eelistavad enam olla üksikettevõtjad, kes kaasavad perekonna.
- Äri – vaba tahe ettevõtluse alustamiseks, ettevõtte tasandil eelistatakse jagatud väärtuseid ja arusaama, juhtimistüübilt eelistatakse isikukultuuri ning ettevõtte on inimlikkusele suunatud.

Selleks, et Ida-Euroopa riikide ettevõtlusaktiivsus suureneks tuleb nendes riikides tähtsustada pereettevõtlustegevust. Ettevõtlustegevus tagab riigi toimimise ning majandusnäitajate tõusu. Erasektor, sh pereettevõtjad, on riigi suurimad maksumaksjad. Maksutulud moodustavad suure osa avaliku sektori tuludest. Ida-Euroopa riikides on ettevõtjate halduskoormust vähendatud, tehtud ettevõtjatele teatud soodustusi, kuid eraldi pereettevõtjatele soodustused puuduvad.

MIS JA MIKS VÕINUKS OLLA TEISTMOODI 2016. AASTAL KÄIVITATUD HALDUSREFORMI ETTEVALMISTUSES?

Sulev Mäeltseems¹
Tallinna Tehnikaülikool

Haldusreformiga seonduvatest terminitest

Õppe- ja uurimistöös peab kasutatavate terminite üheselt mõistetavus ja selgus olema endastmõistetav. Veelgi olulisema tähenduse omandab see põhimõtte aga siis, kui termin puudutab ka väga paljusid tavakodanikke nende igapäevaelus. Aga just nii on haldusreformi mõistega. Samas on vähe valdkondi (kui neid üldse veel on?), kus ühte pöhitermiinit kasutatakse nii erinevalt.

Mõned aastad tagasi võis kuulda ettepanekut viia haldusreformi osas läbi referendum (rahvahääletus), mis erinevalt rahvahääletusest on siduv. Aga siinkirjutaja ei suutnud kuidagi mõista, mis küsimus võidakse esitada taolisel referendumul? 100-protsendiline toetus oleks muidugi olnud küsimusel „kas te soovite Eestis läbi viia haldusreformi niisugusel kujul nagu teie seda soovite (mõtlete)?“. Aga arusaadavalt see oluks nonsenss.

Haldusreform on iseseisvuse taastamise järgse veerand sajandi jooksul aeg-ajalt ikka lainena päevakorral olnud, et siis jälle vaibuda. 2016. aastal alanud reformi puhul on räägitud seitsmendast lainest, kuigi teatud tunnuste alusel oleks see nagu „üheksas laine“, mis on käinud kõrgemalt kui varem, mida kinnitab ka esmakordselt vastava nime all seaduse vastu võtmine. Kahtlemata sõltub palju aga sellest, millist tegevust me haldusreformiks nimetame. Peame vajalikuks siinkohal anda sellest arengust kontsepteeritud ülevaate, et paremini mõista, miks autor ei saa nõustuda haldusreformi sisustamisena pelgalt piirireformiga.

Inimesi on võimalik eksitada, tekitades illusiooni, et just haldusreformi läbiviimine toob „õnne meie õuele“. Siin on kaks olulist momenti.

Ühest küljest võib haldusreformiga inimestele tekitada suured lootused avaliku halduse (meie käsitletava teema puhul – kohaliku omavalitsuse) kvaliteetsemaks toimimiseks. Lootused lisaks paremale teenuste tagamisele ka demokraatia arendamisele ning kontrolli ja järelevalve tugevdamisele. Seda ei saavutata, kui tegelikkuses tähendab haldusreform üksnes (vähemalt peaaegjalikult) vallapiiride muutmist.

Aga teine ja mitte väiksem probleem on see, kui elanikke kas teadlikult või ka asjatundmatusest desinformeeritakse. Nagu meie käsitletava probleemi puhul on sageli kõlanud väited – viime läbi haldusreformi ja sellega saavutame suure halduskulude kokkuhoiu ning valgekraede armee vähenemise ja töökäte vabanemise keevitus-, ehitus- vms tööde tarbeks.

¹ Sulev Mäeltseems. Professor emeritus, Tallinn University of Technology, sulev.maeltsseems@taltech.ee

On veel kolmas, mainituist õigupoolest väiksem probleem, aga siiski ka tavainimesi eksitav. See puudutab 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste järgset arengut. Kas siis läbi viidud piirireformiga on tõepoolest haldusreform viidud lõpuni nagu on paljud kirjutanud-rääkinud? Riigihalduse minister J. Aab on kinnitanud, et haldusreform pole pelgalt omavalitsuste piiride ümber joonistamine, vaid see loob raami suurema otsustusõiguse ning seejuures ka rohkemate ülesannete täitmiseks.

Haldusreform Eesti Vabariigi taastamise aastail

Haldusreformiga seonduva varasema arengu teadmine on vajalik mõistmaks, mis oleks pidanud olema (vähemalt võinuks olla) 2016. aastal vastu võetud haldusreformi seaduses ja selle rakendamisel teistmoodi. Autori arvates peaks haldusreformi ettevalmistus olema võimalikult järjepidev protsess. Ei tohiks olla ühekordseid kampaaniataolisi tegevusi, mis võivad teenida küll poliitilisi eesmärke, kuid mitte ühiskonna tervikarengut. Tõsi küll, autori arvates toimuski sajandi algusest see ettevalmistus küll järjepidevalt, kuid kahjuks üksnes haldusterritoriaalsele reformile keskendudes. Palju üksnes räägiti olulistest sisulistest probleemidest nagu ülesannete ja rahastamise jaotus avaliku halduse eri tasandite vahel (isegi Riigikohtu asjakohane 16. märtsi 2010. aasta otsus nõudis seda), regionaalhalduse (eelkõige maavalitsuste ja maakondlike kohaliku omavalitsuse üksuste liitude) korraldus jne.

Sel perioodil kasutati haldusreformi mõistet esimesena Ülemnõukogu 8. augusti 1989. aasta otsuses „Haldusreformi läbiviimisest Eesti NSV-s“. Otsuses seati kaks eesmärki – avaliku võimu detsentraliseerimine, sh omavalitsusliku juhtimistasandi väljaarendamine ning teisenä territoriaalse haldusstruktuuri reorganiseerimine. Seega sisaldus selles otsuses ka nõ piirireform, aga see eesmärk jäi (teadlikult) täitmata. Haldusreformi sisuks sai siis kohaliku omavalitsemise taastamine ja sellega saavutati silmapaistvat edu. Mõne aastaga taastati meil pool sajandit unustuses olnud kohalik omavalitsus.

Tolleaegsele haldusreformile on ette heidetud, et samal ajal oleks tulnud ka piire muuta. Seda olnuks siis lihtsam teha vms. Nende seisukohtade väljendajad ei tea (?), et omajagu oli ka siis piiride muutmise soove, kuid need olid väga erilaadsed. Enamasti taheti küll taastada 1939. aasta vallareformi järgseid piire, aga kohati taheti taastada 1920. aastate vallapiire ning üksikutes paikkondades meeldisid inimestele koguni 1970.-80. aastatel edukalt tegutsenud majandite (kolhooside, sovhooside) piirid. Lisaks võib veendunult väita, kui siis oleks piiritulpade ümberpaigutamisega tegeldud, oleks kohaliku omavalitsuse õiguslik ja majanduslik sisustamine kannatanud.

Kahjuks unustatud näib olevat kõigest paar aastat hiljem heaks kiidetud iseseisvuse taastanud Eesti Vabariigi esimese valitsuse Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei, „Isamaa“ ja „Mõõdukate“ 1992.-1995. aasta Koalitsioonilepe, kus on märgitud (väheses tuntuuse tõttu toome siinkohal sellest dokumendist pikema väljavõtte):

„Kiire haldusreform on Eesti riikluse tugevdamiseks ning majandusuuenduste teostamiseks mõõdapääsmatu. Haldusreformi käigus määratletakse riigi ning omavalitsuse ülesanded, õigused ja kohustused. Valitsuse poliitika aluseks on võimu detsentraliseerimine, otsuste langetamise viimine võimalikult lähedale rahvale. Vajalik on võtta vastu haldusreformi teostamiseks tarvilikud seadused (kohaliku omavalitsuse

seadus, halduspiiride muutmise seadus, omavalitsuse eelarve seadus, ...) määratleda täpsemalt omavalitsuste õigused ja kohustused. Eri tähelepanu tuleb pöörata omavalitsuslike institutsioonide tekkele suurlinnades. Haldusreformi teostamisel üldistatakse eri piirkondade kogemused omavalitsusstruktuuride uuendamisel ning kindlustatakse haldusreformi seaduste ja põhimõtete ellurakendamine ja selgitamine. Paralleelselt haldusreformiga ja uute haldusüksuste tekkega tuleb võimalikult kiiresti korraldada uued valimised vallavolikogudesse. Enne seda (mitte pärast seda! – S.M.) tuleb omavalitsustele tagada kindel tulude baas, mille võiks moodustada üksikisiku tulumaks, osa ettevõtte tulumaksust (1990–93 laekus kohalikesse eelarvetesse 35% ettevõtte tulumaksust – S.M.), käibemaksust ning nn ressursimaksudest. Suurendada tuleb kohalike omavalitsuste osa maksude määramisel ja soodustuste tegemisel.“

Haldusreform 1990. aastate teisel poolel ja 2000. aastate algul

Järgmine oluline tegevus haldusreformi valdkonnas oli aastatel 1996–98 Avaliku halduse aluste kontseptsiooni väljatöötamine. See on siiani olnud ainus terviklik, kõiki avaliku halduse tasandeid ja peamisi võtmeprobleeme käsitlenud dokument, kus oluline osa oli ka haldusterritoriaalsel reformil.

Selle, 20 aasta taguse dokumendi koostamisest on oluline meenutada, et algselt moodustati Vabariigi Valitsuse asjatundjate komisjon (11. juuni 1997 korraldusega nr 452-k), kelle ülesandeks seati haldusreformi kontseptsiooni väljatöötamine. Aga juba esimestel aruteludel jõudis see veerandsaja liikmega (sh Riigikogu liikmeid, ministreid, maavanemaid, kohaliku omavalitsuse ja nende liitude esindajaid, teadlasi) komisjon seisukohale, et haldusreformi märksõna on juba (NB! 20 tagasi!) piisavalt leierdatud ja ei ole ka kindel, kui nõ reformimeelseks kavandatav kontseptsioon kujuneb, mistõttu asutigi välja töötama dokumenti pealkirjaga Avaliku halduse arendamise alused. Kontseptsioonis kujunes oluline koht regionaalhalduse korraldusel. Pole tähtsusetu, et just samal ajal, st 1990. aastate teisel poolele oli Euroopa Nõukogus aktuaalne Euroopa regionaalse omavalitsuse harta. Nüüd teatavasti 2018. aasta algusest toimus regionaaltasandil radikaalne muudatus ja maavalitsused likvideeriti.

Sajandivahetusel tellis Vabariigi Valitsus haldusreformi kontseptsiooni Tartu Ülikooli teadlastelt. Umbes sajandivahetusest hakati praktikas haldusreformi võrreldes varasema ja ka hilisema arenguga kasutama hoopis teises tähenduses märksõnana „hiiliv haldusreform“. Peaasjalikult tähistas see maavalitsustest ülesannete tsentraliseerimist ministeeriumide, eelkõige ametite või inspeksioonide poolt. Kohaliku omavalitsuse üksuste piiride muutmisega „hiiliv haldusreform“ ei olnud seotud.

Peaaegu märkamatuks on jäänud 2000. aastal regionaalminister Toivo Asmeri pakutud ettepanek muuta maakonnad valdadeks, mille kohaselt pidanuks Eestisse jääma 15+ 5 omavalitsust (15 valda ja 5 suuremat linna). Teame, et 2017. aasta haldusreformi (loe: piirireformi) tulemusel ongi nüüd moodustatud (peaaegu) maakonnasuuruseid valdu (Hiiumaa, Saaremaa) ning kostub kriitikat, et taolisi üksusi pidanuks oluliselt rohkem moodustatama.

Sajandi algul jõuti siseminister Tarmo Looduse juhtimisel haldusterritoriaalse reformi ettevalmistustega üsna kaugele, aga protsessi katkestas Vabariigi Presidendi valimisvõitlus ja uue Vabariigi Valitsuse moodustamine. Järgnevasse perioodi mahuvad regionaalministrite Jaan Õunapuu ja Vallo Reimaa avaliku halduse üksikute valdkondade reformimise ettepanekud. Kõige pikema perioodi hõlmab regionaalminister Siim-Valmar Kiisleri erinevad haldusterritoriaalse reformi mudelid (sh tõmbekeskuste mudel jne). Mahuka töö riigireformi ettepanekute osas tegi Eesti Koostöökogu Külli Taro juhtimisel. 2016. aastal jõuti riigihalduse ministri Arto Aasa juhtimisel haldusreformi seaduse vastuvõtmiseni.

2016. aastal käivitatud haldusreform

Kahetsusväärsest ainus seadus, mis haldusreformi seaduse kõrval 2016. aasta juunis (7. juunil) vastu võeti oli Riigikogu liikme staatuse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse (nn kahe tooli seaduse), mis jõustus 16. oktoobril 2017. Riigikohtu Põhiseaduslikkuse Järelevalve Kolleegium leidis nelja valla taotlust arutades, et omavalitsuse autonoomia põhimõte ei nõua, et kohaliku elu küsimusi otsustavatel inimestel ei oleks vähimatki puutumust riigielu küsimuste otsustamisega. Olukord, kus Riigikogu liikmed mõistavad paremini kohaliku elu probleeme, tagavat ka kohaliku omavalitsuse üksuste õiguste ja huvide laiemat arvestamist seadusandja tegevuses. Kõigest viis aastat varem vabariigi tippjuristide koostatud Põhiseaduse kommenteeritud väljaandes märgiti aga risti vastupidiselt, et Riigikogu ja kohaliku omavalitsuse volikogu liikme mandaadi ühitamine on vastuolus PS §-st 4 ja § 154 lg-st 1 tulenevate huvide konflikti vältimise ning vertikaalse ja personaalse võimude lahuse põhimõttega. Riigikogu liikmena peab isik seisma riigi huvide, volikogu liikmena aga kohalike huvide eest ning need huvid võivad teatud juhtudel teineteisele vastanduda. Samuti tuleks suhtuda ka muu kohaliku omavalitsuse ametikoha ühitamise Riigikogu liikme mandaadiga.

Artikli autor on arvamusel, et meie halduskultuur ei ole veel kahjuks selline nagu nt Soomes ja paljudes teistes pikaajalise demokraatiaga riikides, kus „kahe tooli“ probleemi ei ole. Kinnitust selleks leiame meie kohaliku omavalitsuse praktikast. Nt Tallinna Linnavolikogus oli 2004. aasta oktoobris (siis oli lubatud Riigikogu liikmele olla kohaliku omavalitsuse volikogus) päevakorras umbusalduse avaldamine tollaegsele linnapeale ja toimusid mõningad kiired muudatused volikogu liikmete osas. Asendusliikmete asemel taastati Riigikogu liikmetest põhiliikmete volitused. Paari istungi pärast aga toimus nõ tagasivangendus. Kas see oli parlamendi tarkuse toomine kohalikku volikokku või võeti viimasest kaasa kohalike probleemide tundmist? Aga just neist aspektidest kahel toolil istumise vajadust põhjendatakse.

Artikli autor kirjutas 2009. aastal: Mis puudutab halduskulude võimalikku kokkuhoidu, siis tekkiv võimalus ja vajadus palgata kvalifitseeritumaid ametnikke peaks selle illusiooni kummutama. Kõigest tuhatkond ametnikku töötab neis väiksemates valdades ja linnades, mis võiksid ühineda. Seejuures tublimad neist leiaksid töökoha ka kavandatava haldusterritoriaalse reformi maksimaalses variandis, maakonna keskuses paiknevas uues vallamajas. Kindlasti saavutatakse kokkuhoidu volikogu liikmete arvus, mida märgitakse eeldatava saavutusena ka 2009. aasta märtsis regionaalministri esitatud

haldusterritoriaalse korralduse reformi seaduse eelnõu seletuskirjas. Volikogu liikmete arvu vähendamine ei anna nimetamisväärselt halduskulude kokkuhoidu. Meie noore poliitilise kultuuri juures võiks üks eesmärke olla ka poliitilise järelkasvu kasvatamine. Rootsis on kommuunides ligi 46 000 poliitikut ja maakondade volikogudes veel 3 500 poliitikut. *Ca* 1% aktiivses eas täiskasvanud elanikest (18-80 aastased) osaleb seal kohalikus poliitikas. Meil on see suhtarv juba niigi kolm korda väiksem (*ca* 0,3%).

Käesoleva artikli autor ei ole olnud vastu meie liiga väikeste kohaliku omavalitsuse üksuste otstarbekale ühendamisele. Juba 20 aastat tagasi antud intervjuudes on autor avaldanud arvamust, et valdade arvu võiks poole võrra vähendada, kuid autor jagab ka Tampere Ülikooli professori Arto Haveri seisukohta, et diskussioon valdade arvu üle on pelgalt sõnade mäng. Sisu on kohalikule omavalitsusele vaja.

Terminil „kohalik omavalitsus“ on sageli kahetsusväärselt rõhuasetus sõnal „valitsus“. Sellest vabanemiseks võiks rohkem kasutada terminit „kohalik omavalitsemine“. Nagu inglise keeles kasutatakse „*local government*“ asemel sageli „*local governance*“. Haldusreformi sisuliseks eesmärgiks peakski saama just kohaliku omavalitsemise igakülgne arendamine. See on demokraatlikus ühiskonnas kogukonna võõrandamatu õigus kõiki kohaliku elu küsimusi iseseisvalt otsustada ja korraldada nagu see ka meie Põhiseaduse §st 154 tuleneb.

Järeldusi

Mõned üldised järeldused küsimusele – mis pidanuks olema 2016. aastal käivitatud haldusreformi puhul teistmoodi?

Haldusreform on tulemuslikum siis, kui ettevalmistuses kasutatakse järjepidevust.

Haldusreformi tulemusi kavandades peab olema objektiivne. Illusioonidega avalikkust eksitada ei tohi.

Piirireform ei tohtinuks olla eesmärk omaette.

EESTI PALGAPOLIITIKA MÕNED ASPEKTID

Matti Raudjärv¹

Tartu Ülikool

[Georgia Tehnikaülikool ja Tbilisi Riiklik Ülikool]

Sissejuhatus

Eestis on olemas nn „vanasõna“ – kuidas töö, nõnda palk! Selle võib mõnikord ka ümber sõnastada: kuidas palk, nõnda töö!? Ilmselt peaks arusaadav ja selge ka see olema, et mida keerukam ja vastutusrikkam on töö ning kõrgem kvalifikatsioon töötegijal, seda kõrgemalt tuleb seda tasustada. Seda põhimõtet pärssides kannatab nii töö kvaliteet kui motivatsioon kõrgemat kvalifikatsiooni püüelda. Eesti haridus- ja kõrgharidussüsteemis on seda joont aga pea paarkümmend viimast aastat normaalseks peetud. Kui ikka doktorikraadiga õppejõud-teadlane saab ülikoolis-kõrgkoolis üldjuhul vähem palka kui üldhariduskooli-gümnaasiumi õpetaja või patrullpolitseinik, siis on ikka midagi väga valesti, riigi majanduspoliitika on täiesti arusaamatu ja nn „savijalgadel“ ning seda väljatöötanud inimesed – ise ilmselt äärmiselt madala kvalifikatsiooni ning kummaliste arusaamadega (NB! allkirjutanu ei taha selle väitega mitte alahinnata ei õpetajate, politseinike ega teiste töötajate töö tähtsust, ega nende senisest kõrgemat tasustamist! Ka nendele tuleb väärilist palka maksta!). Aga seda tuleb ilmselt Eesti majanduspoliitika kohta kahjuks ütelda!

Käesoleva artikli *eesmärgiks* on veelkord tõstatada teema, et õppejõududel, teadlastel ja taustpersonalil on Eestis madalad palgad, nende töö pole väärtustaud ega ühiskonnas hinnatud, anda olukorrale hinnang ning teha ettepanekud ülikoolide-kõrgkoolide töötajate palkade tõstmiseks. Kui siin peatselt muutusi ei tule, siis ülikoolide-kõrgkoolide kvalifitseeritud inimesed liiguvad vähehaaval teistesse rahvamajanduse valdkondadesse (osa ilmselt ka teistesse riikidesse) ning õpetamise ja teadustöö kvaliteet, konkurentsivõime ning tase langeb. Juba gümnaasiumi lõpetamisel võetakse oma

¹*Associate Professor* dr (PhD, filosoofiadoktor-majanduskandidaat) Matti Raudjärv, väitekirja ja spetsialiseerumine: rahvamajanduse ökonomika ja regionaalpoliitika; pärast esimest pikaajalist, kolmekuulist stažeerimist aastatel 1989–1990 Saksamaa LV ülikoolides (Kiel, Frankfurt /Main/), toimus täiendav spetsialiseerumine: eriti majanduspoliitika, varasema spetsialiseerumise kõrval; töölepingu alusel toimunud viimane aktiivne õppejõutegevuse periood Eestis, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis (2002–2017) kestis vastavalt lepingule 31. augustini 2017; seejärel ja tänaseks, on allkirjutanu mitme ülikooli külalisõppejõud (periooditi): Eestis (TÜ Pärnu Kolledž; töötamine käsunduslepingu alusel /kvalifikatsioon: Associate Professor/) ja Georgias (Georgia Tehnikaülikooli külalisprofessor /valitud kevadel 2018/, Tbilisi Riiklik Ülikooli külalisprofessor /määratud kevadel 2018/); firmaomanik ja juhataja-tegevdirektor aastast 1993 (Mattimar OÜ / Mattimar GmbH / Mattimar Ltd).

Kontakt (villa-büroo): Kose tee 79, 12013 Tallinn, Piritä-Kose, Eesti-Estland-Estonia; mattir@hot.ee ; www.mattimar.ee ; ülikoolis: matti.raudjarv@ut.ee.

Firma ja artikli autori täiendavad asu-, töö- ja elukohad vastavalt vajadusele (aeg-ajalt, periooditi) on: Karkuse külas (eriti kevadest sügiseni), Tapa vald, Lääne-Virumaa ja Pärnu kesklinnas (aasta läbi).

võimalusi ja loodetavat sissetulekute taset arvesse. Kõige selle tagajärjel langeb ka kogu Eesti riigi võimekus ja prestiiž.

Artikli uurimisülesanneteks on:

- selgitada välja ja tuua esile seisukohti palkade problemaatikast Eesti kõrghariduses;
- uurida ja hinnata palkade tasemeid Eestis;
- uurida Eesti poliitikute seisukohti palgaküsimustes;
- teha uuringust järeldused.

Käesoleva artikli autor jätab kõrvale teoreetilised mõttekäigud-seisukohad, st teoreetilise kirjanduse ja nende võrdlused ning sünteesi ja tugineb eeskätt praktilistele arvamustele ja nendest tulenevatele vajalikele suundumustele-muutustele. Allkirjutanu on selle teema puhul seisukohal, et palk tööde eest, mis nõuavad kõrgemat kvalifikatsiooni ja ka suuremat vastutust, peab väärilises vastavuses olema. Seda on näidanud majanduspraktika ning seda on järgitud-arvestatud juba sajandeid ning erinevad teoreetilised seisukohad pole siinjuures antud juhul vajalikud.

1. Mõned teemakohased arvamused olukorrast Eesti ülikoolides

Kui töötasud-palgad-hüvitised on madalad, siis selline olukord ei taga Eestis edaspidi kvaliteetset ja jätkusuutlikku kõrgharidust, mis toetaks Eesti rahvamajanduse piisavat ja tasakaalustatud arengut ning elanike vajalikku heaolu, siis riigi areng on pärsitud ning stagnatsioon vältimatu. Loomulikult pole õppejõudude-teadurite-õpetajate ja teiste spetsialistide madalad sissetulekud ainsad pidurid majandusarengu tagamisel. Ka ühiskondliku tööviljakuse taseme kasv on oluline, mis peaks üldiselt ennetama keskmise palga kasvu. Käesoleva artikli autor pole siin originaalne, eeltoodud väidavad ja samu mõtteid jagavad ka paljud inimesed Eestis² ning mujal, näiteks:

„Eesti on tänaseks saavutanud oma arengus lae, millest läbi murdmiseks vajame me senisest erinevat lähenemist teadusele“, kirjutas Tartu Ülikooli nõukogu esinaine Ruth Oltjer, „... Nende aastate jooksul, mil oleme saanud taas vaba riigina toimetada, on ettevõtjad saavutanud midagi uskumatut: ... oleme jõudnud vaid ühe inimpõlvga jõukate riikide lävepakule.

Aga sellele tasemele oleme me kahjuks kinni jäänud. Ja jääme veel pikaks ajaks, kui midagi ei muutu. Kas just viie rikkama riigi hulka peame jõudma, aga mainides vaid õpetajate ja noorte teadlaste palka – need pole ainsad valdkonnad, mis vajavad kiiret suuremat rahastust.“

Õppejõudude palgaküsimused on aktuaalsed ka rektorite väljaütlemistes ja Rektorite Nõukogus.³ Näiteks on Tartu Ülikooli rektor Toomas Asser väitnud: „*Õppejõudude palgad sõltuvad meie tegevustoetuse mahust ehk sellest, mil määral riik õppetegevust*

² Artikli täisartiklis on toodud Eesti Ülikoolide Rektorite Nõukogu, Tartu Ülikooli nõukogu esinaine ja rektori, Tallinna Tehnikaülikooli rektori, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži eelmise ja praeguse direktori ning Euroopa Ülikoolide Assotsiatsiooni mitmed arvamused meie kõrgkoolide olukorrast ja rahastamisest.

³ Rektorite Nõukogu seisukohad on lühidalt järgmises punktis 2 esitatud.

toetab. Viimastel aastatel on tegevustoetus püsinud üsna muutumatuna, samal ajal kui hinnad ja palgad on mujal tõusnud. Praegu on õpetajate palk üldhariduskoolis sama suur või isegi suurem kui ülikoolis.“

Need eeltoodud seisukohad (ja ka paljud teised) vaid kinnitavad, et Eestis on tekkinud täiesti absurdne olukord mis pärsib kõrgkoolide tegevust ja arengut ning kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide koolitamist. Samas professor Toomas Asser jätkab: „*Kõik avalik-õiguslikud ülikoolid peavad praegu Haridus- ja Teadusministeeriumiga läbirääkimisi, et toetust suurendada, vastasel korral hakkab olukord mõjutama õppekvaliteeti. Keegi ei kahtle selles, et akadeemilise personali palka on vaja tõsta. Samal ajal tuleb vaadata ülikooli tervikuna: kui suurendame kogurahastuses õppejõudude palga osakaalu, võtame mujalt raha ära.“*

Tartu Ülikooli nõue, et lektoril peab olema doktorikraad, mõjutas tuntuvalt näiteks, Pärnu kolledžit, kus seetõttu pea kõik õppejõud-lektorid oma senise staatuse kaotasid. TÜ kuulutas juba 2012. aastal (M.R. – NB! ligi kuus aastat varem enne nõude rakendamist; mõned oleks selle ajaga pea kaks doktoritööd koostanud!), et nõuab aastaks 2018 lektoritelt doktorikraadi (selleks, et motiveerida õppejõude doktoritööd lõpetama ja hariduse kvaliteeti parandada). Pärnu kolledžis oli 17 lektorist vastav kraad vaid kahel. Õppejõud, kellel nõutav haridustase puudus, said oma karjääri jätkata kas assistendi, teaduri või õpetajana, st nad viidi madalama taseme õppejõuks, mis üldjuhul tähendas rohkem tööd ja vähem palka.

Ka allakirjutanu (olnud käesolevaks ajaks juba pea ca pool sajandit Eesti kõrgharidusega seotud, olles väga erinevates ametites) on eelkirjutanutega sama meelt. Kui artikli autor lõpetas kõrgkooli, siirdus ta teadlikult tööle ülikooli (oli huvi teadus- ja õppetöö vastu, kindlasti oli motivatsiooniks ka kõrgkoolides kõrgem palk), siis täna ta seda enam ei teeks, sest mujal on motivatsioon, ka palk, oluliselt kõrgem. Kuigi üldkokkuvõttes on Eesti Vabariik väga hästi arenenud, siis eelnevast aspektist asju vaadates – sellist Eesti riiki ilmselt küll ei oodanud!

2. Rektorite Nõukogu ja Euroopa Ülikoolide Assotsiatsiooni seisukohad

Mitmeaastane seisak ja rahastamisperspektiivi puudumine survestab kõrgkoolide konkurentsivõimet. Viimased otsused rahastamise suurendamiseks pärinesid aastast 2012 koos kõigile eestikeelsetes programmides õppivatele üliõpilastele tasuta õppimisvõimaluse loomisega. Selle otsuse tulemusena kompenseeriti kolme järgneva aasta jooksul tasulise õppe vähendamisest tulenev tulude langus. Kõrgkoolidelt oodatakse õigustatult pidevat arendustööd, valikute, paindlikkuse ja õppijakesksuse suurendamist. Reaalses vääringus ahendavad kahanevad ressursid ning pikaajalise rahastamisperspektiivi puudumise võimalusi neid ootuseid täita ja Eesti üliõpilastele rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist haridust pakkuda.

Üldhariduskoolide õpetajate palgad on möödunud sarnase kvalifikatsiooniga õppeassistendide ja kõrgkooliõpetajate palkadest, valdavalt doktorikraadiga lektoritele suudavad ülikoolid veel võrreldavat palka pakkuda. Üldhariduskoolide õpetajate palkasid kavatseti 2018. aastal tõsta selliselt, et õpetajate töötasu alammäär

kasvaks 1150 euronit ja keskmine palk vähemalt 1380 euronit. Ülikoolides töötavate õppeassistentide ja kõrgkooliõpetajate keskmised töötasud olid 2016. aasta lõpu seisuga vastavalt 1185 ja 1078 eurot. Lektorite keskmine töötasu oli üldhariduskoolide õpetajatega sisuliselt samal tasemel, kuid lektorid on suures osas doktorikraadi või sellele vastava kvalifikatsiooniga.

Euroopa Ülikoolide Assotsiatsioon (EUA) kogub ja jagab infot kõrghariduse rahastamisest Euroopa riikides. Selle alusel avalikustatud rahastamistrende käsitlevas ülevaates väidetakse, et **Eesti kõrgharidus on rahastamise põhjal liigitatud rahvusvahelises võrdluses surve all olevaks kahanevaks kõrgharidussüsteemiks (*Declining system under pressure*), viimaste aastate andmete lisandudes halveneb olukord aga veelgi.** Selle põhjuseks on nii nominaalse kui reaalse, st inflatsiooniga korrigeeritud rahastamise langus võrreldes majanduskriisieelse ajaga.

Eeltoodud mure on igati põhjendatud ning selle lahendamiseks või mitte lahendamiseks sõltub kindlasti Eesti ülikoolide-kõrgkoolide ja teadusasutuste ning isegi kogu Eesti areng. Sellest tulenevalt ka inimeste heaolu ja elu kvaliteet.

3. Töötajate palgad Eestis⁴ – mõned näited ja hinnangud

Uuringud on näidanud, et enamik kõrgkoolide lõpetajaid soovivad pärast lõpetamist esimesel täiskohaga töökohal saada brutopalgaks ca 2000 eurot kuus. Samas on ka tööandjatel kujunenud mõned seisukohad kõrgkoolide lõpetajatesse:

- alati pole tööandjad huvitatud noortest diplomiga lõpetajatest, sest väidetavalt on osa noori liiga mugavad (M.R. – kui mitte ütelda, laisad), ega vasta oma kesise töösse suhtumisega nõutud kõrgele palgatasemele;
- pole harvad ka need juhtumid, kus tööandjad pole kõrgkooli diplomiga noortest huvitatud, kuna need on sageli suhteliselt iseteadvad ja endast väga heal arvamusel ning ei allu alati ettevõtete distsipliinile ega esitatud nõuetele (üritavad tööandjatele n-õ ülalt alla vaadata).

Jah, olukord on kindlasti keeruline ning lihtsaid lahendusi ei ole. Hakkama aga peame saama. Eesti keskmine brutokuupalk oli IV kvartalis 2018. aastal 1354 eurot. Võime siiski täheldada, et nn populaarsetel Eesti ametikohtadel on tasu vaid müügiesindajal veidi kõrgem Eesti keskmisest kuupalgast, oluliselt kõrgemad aga müügijuhitudel,

⁴ Märkus: artikli kirjutamise ajal (märts-aprill 2019) avalikustati, et Eesti ülikoolid-kõrgkoolid ja ametiühingud on alustanud oma valdkonna töötajate töötingimuste ja palgaandmete kohta informatsiooni kogumist, et töötada välja ühtsed seisukohad palkade tasemete osas nii kõrgkoolide vahelises kui iga kõrgkooli sisemises võrdluses. Seda selleks, et edaspidi kõrgkoolide töötajatele-õppejõududele konkurentsivõimelist palka maksta ning ka selleks, et 2019. aasta septembris jõustuma hakkava „Kõrgkooliseaduse“ rakendustes juba kokkulepitud seisukohti saaks arvestada. Ka „2020. aasta riigieelarve seaduse“ eelnõu arutamisel tuleks neid küsimusi-kokkuleppeid arvestada. Seega pole käesolevas artiklis võimalik palgaandmeid kõikide ametialade ja harude lõikes leida, hinnata ega esitada. See pole ka eesmärk. Ka Eesti Statistikaametis ei olud artikli kirjutamise ajal viimaste aastate andmeid Eesti rahvamajanduse kohta saada. Leitavad olid ametialade andmed vaid aastate 2010 ja 2014 kohta; 2018 kohta alles toimus andmete kogumine.

raamatupidajatel ja tarkvaraarendajatel (vt täisartiklit). Ülikoolide õppejõud ilmselt ei kuulu (ei peaks kuuluma) nn keskmise palga saajate hulka!

Kuna käesoleva artikli kokkuvõtte punktis 1 ja 2 oli kirjeldatud probleeme ning näited ülikoolide lektorite, assistentide, õpetajate ja teaduritega, siis on just nende ametikohtade palgad Eesti kuues avalik-õiguslikus ülikoolis võrdluseks esitatud. (vt täisartiklit) Selgub, et kõrgete palkadega siin tegemist ei ole. Kui hinnata ka nende ametikohtade hõivatust, võime ütelda, et kõigis ülikoolides on suhteliselt paljud ametikohad täitmata. Kindlasti on siis üheks põhjuseks madalad palgad ning kõrged nõudmised ja vastutus nendel töökohtadel.

Eesti suurimate avalik-õiguslike ülikoolide (Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool) kõrval on olulised ka nende regionaalsete kolledžite olukord ja arenguvõimalused. Andmed ja hinnang näitab, et olukord on aga tihedalt seotud ka õppejõudude ja teadlaste palkadega, koormustega ning võimekusega-suutlikkusega. (vt täisartiklit)

Kuna ka kõrgkoolide juhtide jaoks selge, et ülikoolid on alarahastatud, sh õppejõudude, teadlaste ja tugipersonali palgad on madalad (seega ka motivatsioon doktorikraadi omandamiseks pole piisav), siis Eesti arengu huvides nii edasi minna ei saa. Mida arvavad sellest aga poliitikud – Riigikogu ja Valitsus?

4. Kas ja kuidas toetab Riigikogu ülikoolide arengut ning õppejõudude ja teadlaste palgakasvu?

2019. aasta Riigikogu valimised olid XIV Riigikogu korralised valimised, mis toimusid 3. märtsil 2019. Valimised võitis Eesti Reformierakond, kes sai 28,8% häältest ja 34 kohta Riigikogus. Riigikokku pääsesid ka Eesti Keskerakond, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE), Isamaa Erakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond (Riigikogu valimised 2019: 2019). Riigikogu valimistel osales 10 erakonda ja 15 üksikkandidaati. Lisaks Riigikokku pääsenud viiele erakonnale osalesid veel järgmised erakonnad: Eesti Vabaerakond, Erakond Eestimaa Rohelised, Elurikkuse Erakond, Erakond Eesti 200, Eestimaa Ühendatud Vasakpartei – kes ei ületanud valimiskünnist (5%), ega pääsenud Riigikokku.

Allakirjutanal on seoses käesoleva artikli teemaga üks huvitav isiklik tähelepanek:

Allakirjutanu kodusse postkasti laekus vaid kolme erakonna⁵ nn reklaam:

Reformierakonna hüüdlause teema olid järgmised üldised all-soovid:

- Parem majandus
- Parem pension
- Parem haridus ja perepoliitika
- Parem arstiabi

⁵ Reformierakonna, Keskerakonna ja Erakond Eesti 200 poolt jaotatud paberreklaam allakirjutanu kodu postkastist saaduna ja nüüd kodus arhiivis talletatud. Teiste erakondade reklaam allakirjutanu postkasti ei jõudnud!?

Neid üldiseid soove detailiseeriti (kokku 17 detailset eesmärki), kusjuures käesoleva artikli seisukohast oli siin väga riivamisi kaks detailsemat eemärki:

tõstame õpetajate keskmise palga üle 2000 € ning

investeerime teadus- ja arendustegevusele vähemalt 1% SKT-st.

Keskerakonna hüüdlause taga oli kaks all-soovi:

- Tasemel arstiabi ja muretu vanaduspõlv!
- Õiglased maksud ja kaasav majandus!

Ka siin olid soovid detailiseeritud (kummagi puhul neli detailset eesmärki), kuid käesoleva artikliga seonduvalt mitte ühtegi eesmärki!

Erakond Eesti 200 hüüdlused olid, võrreldes eeltoodud erakondadega, oluliselt suurema hulga all-soovidega lahti mõtestatud – nimelt, ajavahemikule 2019–2035 oli kavandatud 39 detailset eesmärki! Ka siin oli üks käesoleva artikli teemaga väga riivamisi seostatav detailsem eesmärk – aastaks 2024 on õpetajate palk vähemalt poolteist keskmist palka.

Mida siit järeldada? Äärmiselt üldised püüdlused. Kolmest erakonnast pole keegi teadvustanud, et Eesti ülikoolide-kõrgkoolide ja teiste teadusasutuste õppejõudude, teadlaste ja tugipersonali palgad on äärmiselt madalad (eriti võrreldes enamuse Euroopa Liidu kolleegide palkade ja sissetulekute). See, et kaks erakonda on tõstatanud õpetajate palkade tõstmise ja üks erakond teadustegevuse suurema rahastamise probleematika, on vist pea kogemata juhtunud!? Need eesmärgid ei puuduta ju otseselt õppejõudude, teadlaste ja tugipersonali palkasid-sissetulekuid. See, et professori-dotsendi, teaduri-lektori, sekretäri-spetsialisti ja teiste töötajate laste õpetaja üldhariduskoolis hakkab suuremat palka saama, oleks ju suurepärane, aga sellest ei tõuse nende (õppejõudude, teadlaste jt) perekonna heaolu. Ka see, et töötatakse paremas betoonis-klaasis-metallis kvaliteetsemate ja kaasaegsema uurimustehnika ning aparaatidega, ei suurenda ülikoolide jt institutsioonide töötajate perede sissetulekuid ega heaolu.

Võiks ka nii arvata – paljud ettevõtjad ja ülikoolide töötajad muretsuvad õppejõudude ja teadlaste madalate sissetulekute pärast rohkem kui meie poliitikud ja poliitikasse pürgijad. Kas siin pole ka see nn konks, et poliitikas pole vaja üldiselt isiklikult vastutada, vaid vastutus on kollektiivne. Nii, nagu möödunud sotsialismi ajal Nõukogude Liidus? Tehes aga oma erialast tööd väljapool poliitikat, on vastutus sageli väga konkreetne ja kas sellega ei saada alati hakkama või ei taheta vastutada (siis on hea proovida poliitikasse põgeneda!?).

Järeldused kokkuvõtteks

Järeldusteks ja kokkuvõtteks saab väita – paljud Eesti ühiskonnas elavad inimesed, kes on kursis olukorraga meie majanduses ja hariduselusel, on kindlalt seisukohal, et ilma kõrghariduse senisest täiendava rahastamise ja töötajate palkade tõstmiseta ei ole meil võimalik olla võrdväärsed partnerid teiste riikide kõrgkoolidele. Seda seisukohta jagavad Eesti kõrgkoolide juhid ning loomulikult ka akadeemilised ja tugitöötajad.

Poliitikud, tundub, ei jaga eriti asja ega tunne probleemide vastu tõsist huvi (nende palgad ja muud hüved on ju piisavalt kõrged!). Pealegi, enamus kes valituks osutusid saavad nüüd vist pea neli aastat suhteliselt rahulikult elada. Paraku ei vaadata pikalt ja strateegiliselt ette, vaid ikka kuni järgmiste valimisteni – ehk õnnestub jälle!? Seda on näidanud senine Eesti praktika ning see on järjest süvenenud. Ka allakirjutanu, kes on valija, võib sellist arvamust vaid kinnitada.

Ilmselt peaks ka hariduse valdkonna ametiühingud oluliselt jõulisemalt ühiskonnas esinema, et oma kohta õigustada.

Uuringut tuleb kindlasti edasi arendada (seni ei pea aga palkade osas midagi ette võtmata jätta!), sest võrreldavate statistiliste andmete olemasolu-kättesaadavus jättis uuringu käigus palju soovida.

MIS MÕJUTAB ALKOHOLSE JOOGI VALIKUT EESTIS?

Viktor Trasberg¹
Tartu Ülikool

Artikli eesmärgiks on selgitada alkoholi tarbimist mõjutavaid aspekte Eestis. Täpsemalt, püütakse määratleda, millised sotsiaalmajanduslikud tegurid iseloomustavad mingit konkreetset alkoholiliiki eelistavaid tarbijaid. Alkoholiliikide all peetakse silmas kolme peamist, mis on eristatavad nende kanguse järgi – õlu, vein ja kange alkohol. Alkoholi tarbimise eelistuste uurimine võimaldab paremini mõista tarbijate käitumist, mis on alkoholi- ja maksupoliitika kujundamisel väga oluline.

Üksikisiku joogivalik määrab tihti joomise sageduse, samuti alkoholi tarbimise tingimused (nt toit), mis on seotud tarbimisprotsessiga. Joogieelistused määravad ka peamiselt riigi alkoholitööstuse fookuse ja mahu ning mõjutavad ka muid majandusharusid. Seetõttu on oluline arvestada sotsiaalmajanduslike tegureid, mis suunavad Eesti inimesi eelistama ühte või teist liiki alkoholset jooki.

Eestis on eelnevalt uuritud alkoholsete alkoholitarbimise struktuuri. Puuduvad aga uuringud erinevat liiki alkoholsete jookide tarbijate kui rühma grupi üldisi tunnuste lõikes. Seega on käesolev uuring oluline tarbijate käitumise mõistmiseks, mis omakorda annab olulise panuse alkoholipoliitika kujundamisse.

Artiklis kasutatakse andmeid Eesti (Balti) alkoholitarbijate uuringut, mis viidi läbi IARD (USA) poolt 2016. aastal (vt. koduleht www.iard.org). Eesti valimisse kaasati kokku 1250 inimest.

Alkoholi valik jookide liikide kaupa sõltub paljudest aspektidest, sealhulgas indiviidi eelistustest ja sotsiaalsetest raamidest. Rõhutame siin kahte olulist aspekti. Esimene neist on alkoholi traditsiooniline piirkonnapõhine tarbimismuster. Neid mustreid iseloomustavad peamine tarbitav alkoholse joogi liik, joomise intensiivsus, avalik purjusoleku tolereerimine ja muud aspektid.

Teine aspekt, mis mõjutab üksikisiku alkoholse joogi valikut, on seotud regulatsioonidega. Sellised regulatsioonid mõjutavad kokkuvõttes ka riigi konkreetset alkoholitarbimise struktuuri. Näiteks on kehtestatud tavaliselt alkoholitarbimise vanusepiirangud, alkoholi jaemüügi ja turustamise piirangud, samuti on alkoholitooted koormatud alkoholiaktsiisiga. Sellised raamid suunavad tarbijate eelistusi teatud liiki alkoholsete jookide suhtes. Näiteks ei ole paljudes ELi riikides veinitootmine (ja seega ka tarbimine) alkoholiaktsiisiga koormatud. Samamoodi maksustavad paljud riigid õlut suhteliselt madalamalt kui muid alkoholitooteid.

Millised on alkoholitarbimise piirkondlikud mustrid? Tavaliselt liigitatakse neid kui Lõuna-Euroopa (ka Vahemerelest), Kesk-Euroopa ja Põhjamaadele iseloomulikke

¹ Viktor Trasberg, *Ph.D.*, Tartu Ülikooli majandusteooria dotsent, J.Liivi 4, Tartu, viktor.trasberg@ut.ee

tarbimismustrit. Vahemere alkoholitarbimise mudelit iseloomustab spetsiifiline tarbimisviis – peamine alkoholne jook on vein, tavapärase on igapäevane tarbimine ja avalik purjusolek ei ole sallitav. Sellest erinev on õllejoomisel põhinev Kesk-Euroopa tarbimiskultuur. Põhjamaade alkoholitarbimise mudelit iseloomustab tugev alkoholi-
tarbimine, ebakorrapärased joomisharjumused ning sagedane liigtarbimine. Ilmselgelt on Eesti alkoholi tarbimisharjumused mõjutatud lähedalasuvatest Põhjamaadest (tugeva alkoholi tarbimise piirkonnast) ja Kesk-Euroopa õllekultuurist. Kiiresti globaliseeruvast maailmas (eriti Euroopa kontekstis) toimub piirkondade joomisharjumuste ühtlustamine. Seetõttu kaotavad traditsioonilised joomisharjumused mingil moel oma eristusvõime ning pigem keskendutakse konkreetsete tarbijarühmade spetsiifilisele käitumisele.

Sotsiaalmajanduslikud omadused ja joogivalik

Eesti tarbijate alkoholi eelistuste mõistmiseks on oluline üldistada tarbijate rühmade sotsiaalmajanduslikke tunnuseid. Selleks on kategoriaalsed tunnused nagu vastaja sugu ja asukoht (linna- või maapiirkond). Muud muutujad on vastaja vanus, haridus (aastates), igakuine kasutatav tulu eurodes, alkoholi kogutarbimine liitrites (arvutatud puhta alkoholi baasil) ja alkoholi aktsiisimaksude osakaal sissetulekutega võrreldes. Tavaliselt koormatakse aktsiisiga eri liiki alkoholi tooteid. Need aktsiisimaksud määravad tarbitava alkoholiühiku suhtelise hinna, mis võib lõppkokkuvõttes tarbija joogivalikut suunata. Tavaliselt on alkoholiaktsiisid sissetulekutega võrreldes regressiivsed. See tähendab – madalama sissetulekuga inimesed kulutavad suhteliselt rohkem alkoholi võrreldes kõrgema sissetulekuga inimestega.

Kokku sisaldas vastajate valim 1250 inimest. Valimi suurim vastajate rühm on linnades elavad veini tarbivad naised; teine suurim grupp uuringus on õlletarbijatest mehed, kes elavad maapiirkondades. Alkoholi tarbijatest kõige väiksem rühm on veini eelistavad mehed. Valimis on ka 235 alkoholi mitte-tarbijat, mis moodustab 18,8% kogu elanikkonnast.

Nagu statistilised tulemused näitavad, siis on kange alkoholi tarbijatel madalaim kasutatav sissetulek kui veini ja õlletarbijatel. Kõrgeim keskmine kasutatav tulu on linnades elavatel inimestel; madalaim sissetulek on maapiirkondades kanget alkoholi tarbivate naiste rühmal. Selline tulemus on üldiselt kooskõlas tavaarusaamaga alkoholitarbijate sissetulekute tasemest.

Arvestuslik aktsiisikoormus tuludega võrreldes on suhteliselt väike osa kasutatavast tulust. Madalamalt on koormatud aktsiisimaksudega naissoost tarbijad; suurim osakaal sissetulekutele on aktsiisikoormusel maapiirkondades elavatel kanget alkoholi tarbijatel meestel.

Kõikide alkoholiliikide lõikes tarbivad naised alkoholi tunduvalt vähem kui mehed. Samuti, mehed eelistavad märgatavalt rohkem kanget alkoholi kui naised. Kõrgeim alkoholitarbimine (ABV ekvivalendis) ongi selle rühma meeste hulgas. Kõige vähem alkoholi tarbiv rühm on naissoost veinijoojad, kes elavad ka maapiirkondades. Kuigi enamik naisi kuulub veinitarbijate rühma, tarbivad naissoost õlle ja kange alkoholi joojad absoluutses ekvivalendis rohkem kui naissoost veinitarbijaid.

Tavaliselt ei joo üksikisikud ainult ühte tüüpi alkohoolset jooki, vaid erinevaid jooke. Näiteks tarbivad maapiirkondade mehed, kes kuuluvad õlut eelistavate tarbijate rühma, lisaks keskmiselt ka 3 liitrit veini ja 2,4 liitrit kanget alkoholi (absoluutse alkoholi ekvivalendis). Vaatamata sellele, et veini eelistavad naised on suurim tarbimisrühm, siis nende alkoholitarbimine on üsna väike – ainult umbes 1-1,5 liitrit puhast alkoholi aastas. Nad ei joo veinile lisaks õlut, pigem mõnevõrra kanget alkoholi.

Mudel ja tulemused

Artiklis on näitajatevaheliste seoste hindamiseks kasutatud ökonomeetrilist mudelit, mille abil püütakse määratleda tarbijate eelistusi nende spetsiifilistest sotsiaal-majanduslikest tunnustest lähtudes. Siinkohal kasutatakse multinoomse logistilise regressiooni mudelit, et hinnata tõenäosust, kuidas erinevad tegurid mõjutavad ühe või teise alkohoolse joogi valikut. Lisaks hinnatakse mitme muutuja kombineeritud mõju (seosed erinevate tegurite ja tarbija kuuluvusega nais- või meessoos hulka).

Meie mudelis on sõltuvaks muutujaks alkoholi tüüp – õlu, vein või kange alkohol. Vaatamata sellele, et tarbijad võivad juua mitut liiki alkoholi, siis on esimene eelistus määratletud kõige rohkem tarbitud joogiga, mis vastab puhta alkoholi ekvivalendile.

Mudel on statistiliselt oluline ja vastab hea mudeli kriteeriumidele. Kaasatud tunnused selgitavad 38,8% (pseudo R^2 , Nagelkerke) sõltuva muutuja varieeruvusest. Vastavalt kasutatava mudeli omapärale võrreldakse erinevaid tarbijate rühmi ühe baasrühmaga, milleks on valitud õlle-eelistajad.

Analüüsi tulemused näitavad, et suurema tõenäosusega eelistavad naised meestest rohkem veini kui õlut. Kui vastaja on naise asemel mees, siis on tõenäosus, et inimene eelistab veini õllele vaid 9%. Erinevate Eesti piirkondade võrdlus (maa vs linn) näitab, et tõenäosus on suurem, et maapiirkondade elanikud eelistavad võrreldes linnainimestega rohkem õlut.

Kasutatava tulu suurus ei ole statistiliselt oluline näitaja alkoholi liigi valikul (võrdleme siinkohal õlle- ja veinitarbijaid). Haridustaseme muutuja on nõrgalt seotud alkoholiliigi eelistustega, siiski on tõenäolisem, et pikemalt haridust omandanud inimesed eelistavad veini õllele. Samamoodi suureneb tõenäosus eelistada veini õllele inimeste eluaastate lisandumisel.

Alkoholitarbimise kogumaht aastas ei määratle seda kas inimene eelistab õlut või veini. Samamoodi sissetulek ei ole statistiliselt oluline näitaja alkoholiliigi valimisel.

Mudel mõõdab ka erinevate kaasatud muutujate kombineeritud mõju. Ainus kombinatsioon, mis osutus mudelis statistiliselt oluliseks, oli tarbijate sooline kuuluvus koostoimes igakuiste kasutatavate tuludega. Kuid ka sellisel juhul eraldi mudeli muutujana ei ole see statistiliselt oluline.

Järgnevalt käsitletakse sellist tarbijate rühma, kes eelistab kanget alkoholi (viin, viski, konjak) õllele. Samalaadselt veinitarbimisega, eelistavad naised võrreldes meestega tõenäoliselt rohkem kanget alkoholi kui mehed. Seega, olenemata sellest, kas naised

eelistavad veini või kanget alkoholi, eelistavad nad õlut teiste alkoholiliikidega võrreldes vähem kui mehed.

Samuti eelistavad selle alkoholiliigi tarbijad maapiirkondades võrreldes linnaelanikega tõenäoliselt rohkem õlut kui kanget alkoholi. Tõenäosus on 1.6 korda suurem, et linnaelanik eelistab rohkem kanget alkoholi kui maainimene.

Kange alkohoolsete jookide puhul on igakuine kasutatav tulu oluline näitaja. See tähendab, et sissetulekute kasv suurendab tõenäoliselt õlle asemel kange alkoholi eelistamist. Siiski on seos nõrk, kuna parameeter B on nullilähedane. Sissetulekute tase Eestis seega ei määra alkoholitarbimise eelistusi.

Haridustase ei ole statistiliselt oluline näitaja, mis määratleks kange alkoholi eelistuse; küll on aga seda tarbija vanus. Kui vanus suureneb, eelistab tarbija tõenäoliselt kanget alkoholi rohkem kui õlut.

Huvitav on seos alkoholi kogutarbimise ja konkreetse alkoholieelistuse vahel.

Kui kuulute kange alkoholi kasutajate rühma, siis tõenäoliselt tarbitakse aasta jooksul vähem puhast alkoholi kui õllejoojate rühm. Mis on mõnevõrra vastuoluline tulemus, sest kange alkoholi tarbivad joovad kõige rohkem ekvivalendis kõige rohkem puhast alkoholi. Seda seletaks asjaolu, et kange alkoholi tarbijate hulgas on persoone, kelle tarbimistase on ekstreemselt kõrgel tasemel. See suurendab rühma keskmise tarbimistaseme ebaproportsionaalselt kõrgeks.

Kui inimene on kange alkoholitarbijate rühmas suhteliselt väikese sissetulekuga isik, siis eelistab ta tõenäoliselt kanget alkoholi palju enam kui suurema sissetulekuga inimene. Seda järeldame alkoholimaksude suhtelise koormuse jaotuse alusel, eeldades, et alkoholimaksud on oma olemuselt regressiivsed.

Samuti, kui inimeste sissetulek suureneb, siis suureneb tõenäosus, et naised muudavad oma eelistusi kange alkoholi asemel suurema õlle tarbimise suunas.

Kokkuvõttes, lähtudes läbiviidud analüüsi tulemustest saab tuua välja sotsiaal-majanduslikud erinevused, mis iseloomustavad erinevat liiki alkoholi tarbijaid. Artiklis toodud süsteemne alalüüs ja üldistused tarbijate karakteristikute kohta võimaldavad kujundada efektiivsemaid alkoholi ja maksupoliitikaid ning mõista tarbijate eelistusi mõjutavad tegureid.

KROONIKA

CHRONIK

CHRONICLE

Prof dr Matti Raudjärv – 70

(sündinud 5. augustil 1949 Rakveres, Eesti); senine nn elu tööpõld on lühidalt olnud järgmine:

51 aastat õpinguid ja koostööd Eesti ning paljude välisriikide (vt järgmine lõik) **üliskoolides ja teadusorganisatsioonides**, sealhulgas:

üliõpilasaastad ja aspirantuur Tallinna Tehnikaülikoolis /TTÜ-TalTech/ (endine Tallinna Polütehniline Instituut /TPI/):

- 1968–1969 üliõpilane automaatika ja telemehaanika erialal, elektrotehnika teaduskond (ettevõtte stipendiaat)
- 1969–1974 üliõpilane teeninduse ökonomika ja organiseerimise erialal, majandusteaduskond (ettevõtte stipendiaat)
- 1978–1981 aspirant rahvamajanduse ökonomika, plaanimise ja juhtimise erialal, majandusteaduskond

sealhulgas:

50 aastat tegevust majandusõppe ja -teaduse erinevates valdkondades (alates septembrist 1969).

45 aastat teadus- ja õppetööd, stažeerimisi ning kaas- ja koostööd pärast ülikooli lõpetamist (alates aastatest 1974/1975) ***Eesti ja teiste riikide*** (Austria, Belgia /EL/, Bulgaaria, Georgia, Itaalia, Leedu, Prantsusmaa /EL/, Rootsi, Saksa DV, Saksamaa LV, Soome, Taani, Ukraina, Ungari, Venemaa /ka endine NSV Liit/ jmt) **üliskoolides, teadusasutustes ning rahvusvahelistes institutsioonides** (sh EL – Euroopa Liidu organisatsioonid).

Käesoleval, 2019. aastal, möödub **45 aastat** ka ülikooli (tänapäevase Tallinna Tehnikaülikooli) lõpetamisest majandusinseneri (insener-ökonoomi) diplomiga.

53 aastat üldist pidevat tööstaaži (alates märtsist 1966), ***sh nii majanduspraktikas (primaar-, sekundaar- ja tertsiaarsektori ettevõtluses; sekundaar- ja tertsiaarsektori uurimisorganisatsioonides ning taasiseseisvumise eel ja järel ka avalikus sektoris) kui majandusteaduses – ülikoolides, st pidevalt ülikoolides õppe- ja teadustööl ning sageli samaaegselt ka majanduspraktikas***]

* * *

Prof. Dr. Matti Raudjärv – 70

(geboren am 5. August 1949 in Rakvere); in Kurzversion hat die Laufbahn meines Lebens wie folgt ausgesehen:

51 Jahre Studien und Zusammenarbeit an vielen Universitäten und wissenschaftlichen Organisationen in Estland sowie in verschiedenen Ländern im Ausland (siehe folgender Abschnitt), darunter Studienjahre (1968–1969; 1969–1974) und wissenschaftliche Aspirantur (1978–1981) an der Technischen Universität Tallinn /TTÜ-TUT – TalTech/ (ehemals Polytechnisches Institut Tallinn /TPI/), darunter

50 Jahre in verschiedenen Bereichen von Wirtschaftsunterricht und -forschung (seit September 1969).

45 Jahre Forschungs- und Unterrichtsarbeit, Forschungsaufenthalte sowie Mit- und Zusammenarbeit nach der Absolvierung der Universität (seit den Jahren 1974/1975) **an den Universitäten, wissenschaftlichen Einrichtungen von Estland und anderen Ländern sowie an internationalen Institutionen.**

Im laufenden Jahr, 2019, vergehen auch **45 Jahre** seit der Absolvierung der Universität (der heutigen Technischen Universität Tallinn) als diplomierter Wirtschaftsingenieur (Ingenieurökonom).

53 Jahre allgemeines Dienstalter (seit März 1966), **darunter sowohl praktische Erfahrungen in der Wirtschaft wie auch Wirtschaftswissenschaft – an den Universitäten, d. h. ständige Tätigkeit bei Unterrichts- und Forschungsarbeit der Universitäten sowie häufig gleichzeitig auch in praktischer Wirtschaft]**

* * *

Prof. Dr. Matti Raudjärv – 70

(born in Rakvere on 5 August 1949, Estonia); brief overview of professional activities until now:

51 years of studies and cooperation at universities and research organisations of Estonia and many foreign countries (see the following section), incl. student years (1968–1969; 1969–1974) and post-graduate studies (1978–1981) in the Tallinn University of Technology (TalTech, former name: Tallinn Technical University, former Tallinn Polytechnical Institute), including

50 years in different areas of studies and research into economics (since September 1969).

45 years of research and academic work, fellowships and contributions and cooperation after graduation from the university (since 1974/1975) **at universities, research institutions and international institutions of Estonia and other countries.**

This year also 45 years have passed from graduation from the university (the current Tallinn University of Technology) with the diploma of an economic engineer.

53 years of total employment history (since March 1966), **incl. both practical experience in enterprises and economics – in universities, i.e. continuous research and academic work and often simultaneously also practical work]**

PROF DR MATTI RAUDJÄRVE AKADEEMILINE CV

Üldandmed

Ees- ja perenimi Matti Raudjärv
Sünniaeg ja koht 5. august 1949, Rakvere (Lääne-Virumaa, Eesti Vabariik – sellel ajal Nõukogude Liidu koosseisus)
Kodakondsus Eesti
E-post mattir@hotmail.ee

Teenistuskäik

2018/2019 õppeaastast– Georgia Tehnikaülikool, külalisprofessor; doktoriõppe programmi välismaine juht
2018/2019 õppeaastast– Tbilisi Riiklik Ülikool, külalisprofessor, doktorantide kaasjuhendaja
01.09.2018–30.06.2019 Tartu Ülikool, Pärnu kolledž, külalisõppejõud käsunduslepingu alusel (kvalifikatsioon: *Associate Professor*)
30.09.2017–31.01.2018 Tartu Ülikool, Narva kolledž, külalisõppejõud käsunduslepingu alusel (kvalifikatsioon: *Associate Professor*)
4.09.2017–30.06.2018 Tartu Ülikool, Pärnu kolledž, külalisõppejõud käsunduslepingu alusel (kvalifikatsioon: *Associate Professor*)
okt 2015–aug 2018 Tbilisi Riiklik Ülikool, külalisõppejõud, professor-konsultant (periooditi)
märts 2014–okt 2017 Georgia Tehnikaülikool, külalisõppejõud, professor-konsultant (periooditi)
1.09.2009–31.08.2017 Tartu Ülikool (TÜ), Pärnu kolledž, ettevõtlusosakonna korraline (töölepingu alusel) rahvamajanduse (sh eriti majanduspoliitika) dotsent (*Associate Professor*); alates õppeaastast 2012 / 2013 ka TÜ Narva kolledžis
1.09.2004–31.08.2009 Tartu Ülikool, Pärnu kolledž, ettevõtlusosakonna korraline majanduspoliitika dotsent (*Associate Professor*)
1.02.2002–31.08.2005 Tartu Ülikool, majandusteaduskond, rahvamajanduse instituudi külalislektor (TÜ rektori korraldus 25.01.2002 nr 44 PR)
1.01.2002–31.08.2004 Tartu Ülikool, Pärnu kolledž, ärijuhtimise lektoraadi erakorraline dotsent (*Associate Professor*); (kutsuti, et olemasolevat õppejõudude koosseisu tugevdada ning rahvamajanduse ja majanduspoliitikaga seonduvaid aineid õpetada)
juuni 1999–31.12.2001 Tartu Ülikool, Pärnu kolledž, ärijuhtimise lektoraadi külalisõppejõud (kutsuti algul lõputööde kaitsmiskomisjonide esimeheks, kuna lektoraadis ei olnud sel ajal doktorikraadiga õppejõude; lisaks pikaajalised kogemused /alates aastast 1975/ mitme ülikooli õppejõuna)
2000 Erakõrgkool Majandusõiguse ja Poliitika Instituut, külalisõppejõud (periooditi)

- 1999–2000 Sotsiaalteaduste Erakõrgkool „Veritas“, külalisõppejõud (TTÜ eriloaga), (periooditi)
- 1.05.1999–31.12.2001 Tartu Ülikool, majandusteaduskond, majanduspoliitika õppetooli erakorraline vanemteadur
- 1.09.1997–31.08.1998 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, majanduspoliitika õppetooli dotsent (*Associate Professor*)
- 1996–1999 Tartu Ülikool, majandusteaduskond, majanduspoliitika õppetooli külalislektor (kutsuti TÜ majandusteaduskonna dekaani poolt täiendavaks koostööks TÜ ja TTÜ vahel)
- 1993–1997 Eesti Haldusjuhtimise Instituudi külalisõppejõud (periooditi)
- 12.10.1993– konsultatsiooni- ja kirjastusfirma Mattimar OÜ, juhatuse esimees-tegevdirektor
- 31.08.1992–1.08.1997 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, **esimese majanduspoliitika õppetooli asutaja, juhataja ja professor taasiseseisvunud Eestis**
- 1990–1994 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, arendusprodekaan
- 1.11.1990–31.08.1992 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, teenindusökonoomika kateedri dotsent (*Associate Professor*)
- 1989–1991 Eesti Majandusjuhtide Instituut (EMI), majanduse kateedri dotsent (*Associate Professor*), (kutsuti täiendavale koostööle TTÜ ja EMI vahel)
- 13.11.1987–01.11.1990 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteadusosakond, teenindusökonoomika kateedri juhtivateadur
- 6.01.–13.11.1987 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteadusosakond, teenindusökonoomika kateedri vanemteadur
- 6.01.1987–1992 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, teenindusökonoomika kateeder, teadussuuna BO-09 „Planeerimise täiustamine teeninduses ja tööstuses“, teaduslik juhendaja ja lepinguliste uurimustööde vastutav täitja
- 18.06.1984–5.01.1987 Eesti NSV Kergetööstusministeri Kõrvaltoimibüroo „Mainor“, majanduseksperimenti osakond, osakonnajuhataja-projekti peainsener
- 1982–1989 Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituut, (hilisem Eesti majandusjuhtide Instituut /EMI/) majanduse kateeder, tunnitasuiline õppejõud (õppeülesannete täitja), (kutsuti täiendavale /lisaks TPI-le/ õppetööle majandusjuhtide koolitamiseks)
- 1982–1984 Eesti Plaaninstituut, majandamismehhanismi täiustamise labor, laborijuhataja
- 1978–1982 Eesti Informatsiooni Instituut, isemajandamise osakond, osakonnajuhataja
- 1975–1990 Tallinna Polütehniline Instituut (tänapäev Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/, alates 21.07.1989), majandusteaduskond, teenindusökonoomika kateeder, tunnitasuiline õppejõud (õppeülesannete täitja), (kõigile järgnevatele töökohtadele siirdumisel-üleliikumisel oli tingimuseks õppetöö jätkumine kõrgkoolis)

- aug 1975–1978 Tallinna Polütehniline Instituut, Teadusliku Uurimise Sektor (TUS), majandusteaduskond, teenindusökonoomika kateeder, vaneminsener
- okt 1973–aug 1975 Eesti NSV Teenindusministeeriumi Projekteerimise ja Tehnoloogia Büroo (PTB), vaneminsener-grupijuh (teadustöö)
- jaan 1972–okt 1973 Teeninduskombinaat „Ühendus“, töö teadusliku organiseerimise (TTO) vaneminsener (koormus 0,75 – vabakuulamisõigusega TPIs, õppetöö kõrvalt)
- mai 1970–dets 1971 Tallinna Tänavavalgustuse Elektrivõrgud, elektrik (vahetustega töö õhtuti, pärast õppetööd TPIs)
- sept 1969–aug 1974 Tallinna Polütehniline Instituut, statsionaarne üliõpilane
- jaan 1969–aug 1969 Teeninduskombinaat „Ühendus“, tsehchemeister
- sept 1968–jaan 1969 Tallinna Polütehniline Instituut, statsionaarne üliõpilane

Töötamine enne kõrgkoolis õppimist:

- aug 1966–aug 1968 Teeninduskombinaat „Ühendus“, Tallinn, elektrik
- märts 1966–aug 1966 ETKVLi Aianduskombinaat, Tallinn, Pirita-Kose aiand, aiandustööline-motorist

Haridustee

a) põhiharidus:

- 1978–1981 Tallinna Polütehniline Instituut, (tänap Tallinna Tehnika ülikool /TTÜ/), majandusteaduskond, mittestatsionaarne aspirantuur „Rahvamajanduse ökonoomika, plaanamise ja juhtimise“ erialal; väitekirj teemal „Normatiivse puhastoodangu näitaja kasutamise täiustamine tööstuses“ (regionaalne aspekt). Väitekirja kaitsmine – Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituut (30.06.1982)
- 1969–1974 Tallinna Polütehniline Instituut, (tänap Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/), majandusteaduskond, päevane üliõpilane, insener-ökonomisti diplom (nr. 271643) „Teeninduse ökonoomika ja organiseerimise“ erialal
- 1968–1969 Tallinna Polütehniline Instituut, (tänap Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/), elektrotehnika teaduskond, päevane üliõpilane erialal „Automaatika ja telemehaanika“ (eksmatrikuleeritud omal soovil, kuna sai selgeks, et valitud eriala ei sobi)
- 1956–1968 Rakvere 1. KK (1956 – 1965); Tallinna 2. KK; Tallinna Kaugõppekeskkool

b) täiendav haridus ja põhihariduse täiendamine:

- 2001–2003 Kesk-Eesti Arenduskeskus (Paide), täiendkoolituskursused „Maaelu Arengu Kava tutvustamine ja SAPARD äriprojektide koostamine“ (tunnistus nr. 239); „SAPARD äriprojektide jätkukoolitus“ (tunnistused nr. 67 ja 110)
- 1997–1999 Riigimetsa Majandamise Keskus, Sagadi Koolituskeskus, „Erametsa metsaomanike metsanduskursused“ (tunnistused nr. 9706; 9810; 9913)

- 1998 Project Institute Finland Ltd (PIF – Soome), kursused „Projekti juhtimise ja arengu koolitus“ (sertifikaat)
- 1993 Alfred-Nau-Akadeemia (Bergneustadt, Saksamaa LV), avaliku halduse ja majanduspoliitika erialal, koolitustsükkel „Kohaliku omavalitsuse poliitika“ (tunnistus)
- 1992 Viini Majandusülikool (Austria), ärijuhtimise erialal koolitustsükkel „Väike- ja keskmiste ettevõtete ökonoomika“ (sertifikaat)
- 1991 Eesti Majandusjuhtide Instituut, majanduse kateedri Associate Professori (dotsent) kutse
- 1990 Schleswig-Holsteini Majandusakadeemia (Kiel, Saksamaa LV), turunduse erialal, koolitustsükkel „Ekspordile orienteeritud turundus“ (sertifikaat)
- 1989 Tallinna Tehnikaülikool, vanemteaduri teaduslik kutse erialal: „Tööstuse ning tema harude juhtimise ökonoomika, planeerimine ja organiseerimine“
- 1987–1992 Tartu KKKK (Tartu Kujutava Kunsti Kaugõppe Kursused – Tartu Kunsti muuseumi juures), juhendajad-eesi kunstnikud: Silvia Jõgever, Heiki ja Kiira Kahro, Toivo Toomemets (suvine praktika) jt; lisaks: Lembit Saarts, Märt Bormeister, Valdur Ohakas, Johannes Uiga jt.

c) enesetäiendus

Eestis

- 1998 Euroopa Liidu „Leonardo da Vinci“ koostööprogrammi ekspertide koolitus (koolitajad Soomest) teemal „Projekti juhtimine“ (tunnistus)
- 1991 Eesti Majandusjuhtide Instituut, täiendõppekursused „Töö personaalarvutil“ (40 tundi, tõend nr. 13)
- 1978 Tallinna Polütehniline Instituut, informaatika ja arvutustehnika kursused (60 tundi, tunnistus nr. 773)
- 1978–1980 Tallinna Polütehniline Instituut, kõrgkoolipedagoogika kursused (tunnistus nr. 72)

Välisriikides

- okt 2017 **Georgia:** Georgia Tehnikaülikool, Kutaisi Riiklik Ülikool, Tbilisi Riiklik Ülikool; uurimistöö ja loengud-konsultatsioonid (oma- ja organisatsioonide finantseering, kolm nädalat)
- okt–nov 2016 **Georgia:** Georgia Tehnikaülikool, Kutaisi Riiklik Ülikool, Tbilisi Riiklik Ülikool, Telavi Riiklik Ülikool; uurimistöö ja loengud-konsultatsioonid (Euroopa Liidu 7, raamprogramm: Marie Curie Actions: People, International Research Staff Exchange Scheme – viis nädalat)
- nov 2015–jaan 2016 **Saksamaa LV:** Kieli Maailmamajanduse Instituut (Kieli Ülikooli juures), Kieli Rakendusülikool; teaduslik uurimistöö (DAADi stipendium – kolm kuud);
- jaan–veebr 2015 **Venemaa:** Kubani Riiklik Ülikool (Sotši); uurimistöö ja loengud-konsultatsioonid (Tartu Ülikool ja omafinantseering – üks nädal)

- okt 2015 **Georgia:** Georgia Riiklik Ülikool, Kutaisi Riiklik Ülikool; uurimistöö ja loengud-konsultatsioonid (Euroopa Liidu 7, raamprogramm: Marie Curie Actions: People, International Research Staff Exchange Scheme – kaks nädalat)
- märts–aprill 2014 **Georgia:** Georgia Tehnikaülikool, Kutaisi Riiklik Ülikool, Zugdidi Riiklik Ülikool; uurimistöö ja loengud-konsultatsioonid (Euroopa Liidu 7, raamprogramm: Marie Curie Actions: People, International Research Staff Exchange Scheme – viis nädalat)
- okt–dets 2010 **Saksamaa LV:** Kieli Maailmamajanduse Instituut (Kieli Ülikooli juures), Kieli Rakendusülikool; teaduslik uurimistöö (DAADi stipendium – kaks kuud):
- okt–dets 2006 **Saksamaa LV:** Greifswaldi Ülikool, Kieli Maailmamajanduse Instituut (Kieli Ülikooli juures), Kieli Rakendusülikool; teaduslik uurimistöö (2 kuud, oktoober-detsember) (DAADi stipendium – kaks kuud)
- mai 2006 **Saksamaa LV:** Kieli Ülikool, Kieli Rakendusülikool; teaduslik uurimistöö (Sokratase finantseering – üks nädal)
- mai 2005 **Saksamaa LV:** Greifswaldi Ülikool; teaduslik uurimistöö (Sokratase finantseering – kaks nädalat)
- mai 2004 **Saksamaa LV:** Kieli Ülikool, Kieli Kieli Maailmamajanduse Instituudi raamatukogu; teaduslik uurimistöö (DAADi osaline finantseering – üks nädal)
- okt–dets 2001 **Saksamaa LV:** Greifswaldi Ülikool, Kieli Maailmamajanduse Instituut (Kieli Ülikooli juures), Kieli Rakendusülikool; teaduslik uurimistöö (DAADi stipendium – kaks kuud):
- juuli–aug 1998 **Saksamaa LV:** Kieli Maailmamajanduse Instituut (Kieli Ülikooli juures), Kieli Rakendusülikool, Paderborni Ülikool; teaduslik uurimistöö (TEMPUS-e stipendium – üks kuu):
- sept–okt 1995 **Saksamaa LV:** Kieli Maailmamajanduse Instituut (eriprogramm majanduspoliitikast); teaduslik uurimistöö (DAADi stipendium – 1,5 kuud)
- aprill–juuli 1995 **Saksamaa LV:** Kieli Rakenduskõrgkool ja Kieli Maailmamajanduse Instituut, Osnabrücki Rakendusülikool, Paderborni Ülikool (s.h. tegevus külalisprofessorina); teaduslik stažeerimine (TEMPUSe stipendium – kolm kuud):
- august 1993 **Saksamaa LV:** Alfred-Nau-Akadeemia (Bergneustadt); täiendõppe-seminar „Kohaliku omavalitsuse poliitika“, (Friedrich Eberti Fondi finantseering – kaks nädalat):
- juuli–august 1992 **Austria:** Viini Majandusülikool; täiendõppe-seminar „Väike- ja keskmiste ettevõtete ökonomika“ (sertifikaat), (Austria Kaubandus-Tööstuskoja finantseering – neli nädalat); lisaks: Innsbrucki Ülikool (üks nädal, oma-finantseering)
- nov–dets 1990 **Saksamaa LV:** Schleswig-Holsteini Majandusakadeemia (Kiel); täiendõppe-seminar „Ekspordile orienteeritud turundus“ (sertifikaat), (Schleswig-Holsteini Liidumaa Majandus- ja Transpordiministeeriumi finantseering – viis nädalat, sh 4 nädalat majanduspraktikat Schleswig-Holsteini Majandus- ja Transpordiministeeriumis ning Schleswig-Holsteini Rahan-dusministeeriumis)

- okt 1989– jaan 1990 **Saksamaa LV:** Kieli Ülikooli majandusteaduskonna majanduspoliitika instituut, Frankfurdi (Main) Ülikooli majandusteaduskonna ettevõtetmajanduse seminar; teaduslik stažeerimine (DAADi stipendium – kolm kuud)
- jaan–veebr 1979 kuni jaan–veebr 1989 **Venemaa (NSV Liit):** Kubani Riiklik Ülikool, igal aastal Sočsis toimunud 7-10 päeva kestnud nn üleliidulised noorte majandusteadlaste teadusseminarid koos ettekannete, diskussioonide ja artiklite-teeside avaldamisega teaduskogumikes (vene keeles), lisaks kogemuste vahetused paljude kolleegidega (lähetused töökohtadest ja omafinantseering)

Organisatsiooniline ja administratiivne tegevus

- 1999–2010 Tartu Ülikool, Pärnu Kolledž, üliõpilaste diplomi- ja bakalaureusetööde kaitsmise komisjoni esimees; uurimistööde kaitsmise komisjoni esimees
- 2002–2010 Tartu Ülikool, Pärnu Kolledž, üliõpilastööde konkursside teaduslik üldkoordinaator ja -juhendaja
- 2002 Tartu Ülikool, Pärnu Kolledž, Üliõpilaste Teadusliku Ühingu (ÜTÜ) asutamine ja üldjuhendamine
- 2001 Tartu Ülikool, majandusteaduskond, üliõpilaste lõpuksami ja bakalaureusetööde kaitsmise komisjonide liige
- 1997 ECSB (European Council for Small Business and Entrepreneurship), asepresident Nõukogu tippfoorumil-konverentsil Strasbourg'is, Prantsusmaal
- 1995 ECSB (European Council for Small Business and Entrepreneurship), asepresident Nõukogu aastakonverentsil Tampere, Soomes
- 1992–2003 AS Galvi-Linda, nõukogu liige ja arenduskonsultant
- 1992–1999 Tallinna Piritä linnaosa, halduskogu liige (järjest kolmes koosseisus) ning mitmete komisjonide esimees ja liige
- 1997 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, nõukogu liige
- 1992–1997 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, majanduspoliitika õppetooli asutaja /1992/, juhataja ja professor (esimene majanduspoliitika õppetool taasiseseisvunud Eestis)
- 1990–1994 Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond, arendusprodekaan ja nõukogu liige
- 1985–1989 Teadus-Tootmiskoondise „Mistra“ Viljandi vabrik, arenduskonsultant
- 1985–1989 Viljandi Piimatoodete Kombinaat, arenduskonsultant
- 1985–1987 Viljandi Teede Remondi- ja Ehitusvalitsus (TREV), majanduskonsultant
- 1984–1989 Õmblustootmiskoondis (ÕTK) Baltika, arenduskonsultant (sh töö filiaalides: Valga Õmblusvabrikus ja Rakvere õmblusvabrikus „Virulane“)
- 1984– jaan 1987 Konsultatsioonibüroo „Mainor“, majanduseksperimendi osakonna juhataja-projekti peainsener
- 1984, 1994– Eestis toimuva majanduspoliitika-alase teaduskonverentsi (alates 1996 rahvusvaheline) peakorraldaja (1984, 1994–2012 Värskas ja alates 2013 – Jänedal)

- 1984, 1994– rahvusvahelise kolmekeelse teadusajakirja „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused“ asutaja, koordinaator ja peatoimetaja
- 1982–1984 Eesti Plaaninstituut, majandamismehhanismi täiustamise labori juhataja
- 1980–1991 Pärnu Piimatoodete Kombinaat, majandus- ja arenduskonsultant
- 1980–1982 Rakvere Lihakombinaat, majanduskonsultant
- 1978–1982 Eesti Informatsiooni Instituut, isemajandamise osakonna juhataja
- 1975–1982 Eesti NSV Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium, Eesti NSV Kergetööstuse Ministeerium, Eesti NSV Kohaliku Tööstuse Ministeerium, Eesti NSV Liha- ja Piimatööstuse Ministeerium, Eesti NSV Metsa- ja Puidutööstuse Ministeerium, Eesti NSV Teenindusministeerium, Eesti NSV Toiduainetööstuse Ministeerium – majanduskonsultant (dotsent, majanduskandidaat Juhani Väljataga assistendina)
- aug 1975–1978 Tallinna Polütehniline Instituut, (TUS), majandusteaduskond, teenindusökonoomika kateeder, vaneminsener-grupijuht
- 1973–1975 Eesti NSV Teenindusministeerium, PTB vaneminsener (teadustöö grupijuht 1974-1975)

Tunnustused

- 2018 Tartu Ülikooli pensioneerunud kaastöötajate tunnustamine TÜ Ajaloomuuseumi Valges saalis Toomel (rektori kohusetäitja professor Tõnu Lehtsaare pidulik vastuvõtt, 22.05.2018)
- 2017 Tartu Ülikooli aumärk, Eesti Vabariigi 99. aastapäeva puhul (annetatud rektor professor Volli Kalmu poolt pidulikult kontsert-aktusel TÜ peahoone aulas 23.02.2017)
- 2015/2016 Georgia Tehnikaülikooli audoktori nominent (kandidaat), rektor akadeemik Archil Prangishvili ettepanekul
- 2002; 2005 Lääne-Virumaa Keskkonnateenistuse tunnustus (antud kahel korral), aunimetus – „Tunnustatud erametsaomanik“ (kingituseks kased, mis nüüdseks kasvavad jõudsalt Kaasiku metsatalu-maakodu eluhoone kõrval, rohumaal – augustis 1999 alustatud-rajatud perekonna kodupargis, millele panid aluse Matti Raudjärve sõbrad-külalised tema 50. sünnipäeva tähistades)
- 1980 NSV Liidu Rahvamajanduse Saavutuste Näituste Peakomitee pronksmedal (tunnistus nr 63912)
- 1970–1974 kolmekordne Tallinna Polütehnilise Instituudi (TPI, tänane Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/) Üliõpilaste Teadusliku Ühingu (ÜTÜ), kahekordne Eesti NSV ÜTÜ ja ühekordne Nõukogude Liidu ÜTÜ teadustööde konkursside laureaat (iga kord diplom ja rahaline preemia)

Teaduskraadid ja -kutsed

- 1991 Associate Professor (dotsent); (NSVL Riiklik Rahvahariduskomitee, kutsetunnistus ДИ nr. 038159)

- 1989 vanemteadur; (NSVL Ministrite Nõukogu Kõrgem Atestatsioonikomisjon, vanemteaduri teadusliku kutse tunnistus CH nr. 057499)
- 1982 doktorikraad (majandusteaduste kandidaat /Ph D/, diplom nr. 014023); Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi Nõukogu otsus 30. juunil 1982 (protokoll nr. 6)

Märkus: Eesti Vabariigi Valitsus võttis 6. juunil 2005 vastu määruse nr 120 „Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991.a. antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus“ (Riigi Teataja I 2005, 32, 241; §6). Selle alusel vastavad endised NSV Liidu „kandidaadikraad“ ja „doktorikraad“ Eesti Vabariigi „doktorikraadile“ (M.R. – rahvusvaheliselt tuntud PhD).

Teadustöö põhisuunad

A. Majandusnäitajate süsteem, selle kasutamine ja täiustamise võimalused majandustegevuse hindamisel rahvamajanduses ja regioonides (suure käsumajandusliku süsteemi regionaalpoliitilised aspektid).

Nimetatud uurimisvaldkonna puhul seati hüpotees, et majandustegevuse objektiivsel hindamisel on vajalik arvestada regionaalseid tingimusi ja iseärasusi. Hüpotees leidis tõestust. Sama kehtib ka majanduspoliitika kavandamisel ja elluviimisel kui seame eesmärgiks jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise arengu, seda näiteks ka Eesti regionaalse haldusreformi läbiviimisel. Neid aspekte on ka autori järgnevate uurimisvaldkondade ja suundade juures arvestatud.

Selles uurimisvaldkonnas valmis väitekirja teemal „Normatiivse puhastoodangu näitaja kasutamise täiustamine tööstuses (Eesti liha- ja piimatööstuse näite alusel)“ /väitekirja vene keeles/ ja seda kaitsti Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi spetsialiseeritud nõukogus juunis 1982.

Enne väitekirja kaitsmist ilmus autoril ühes tolle aja prestiižikamas Nõukogude Liidu majandusajakirjas ka mahukas vene keelne artikkel:
Raudjärv, Matti. Puhastoodangu normatiivide kasutamise iseärasused vabariigis. Ajakiri „Voprosõ ekonomiki“. Moskva, nr. 1, 1982 (vene keeles)

Nimetatud uurimistöö alusel anti NSV Liidu Plaanikomitee ja NSV Liidu Liha- ja Piimatööstuse Ministeriumi poolt Eesti NSV Liha- ja Piimatööstuse Ministeriumi ettevõtetele NSV Liidus ainuõigus oma majandustegevuse korraldamisel regionaalsetest tingimustest tulenevaid Eesti majanduslikke normatiive ja majandusnäitajaid kasutada. See võimaldas Eesti ettevõtetele oma majandustegevust vastavalt tegelikele tingimustele ja võimalustele korraldada. Kõigis teistes NSV Liidu liiduvabariikides kasutati nn keskmisi üleliidulisi normatiive ja majandusnäitajaid, mis ei peegeldanud ettevõtete töö tegelikkust ega võimaldanud ettevõtete majandustegevust õiglaselt-objektiivselt analüüsida. Seetõttu oli ettevõtete tegelike võimaluste, pingutuste ja vajaduste hindamine mujal raskendatud, st majandusnäitajad peegeldasid ettevõtete tegevust ebatäpselt (st valesti).

Väitekirja põhjal ilmus ka venekeelne monograafia:

Raudjärv, Matti. Puhastoodangu näitajate kasutamisest regioonis. Tallinn: Valgus 1984, ning seda levitati-müüdi ka väljaspool Eestit (Moskva, Leningradi jmt Nõukogude Liidu suuremate linnade raamatukauplustes ning keskraamatukogudes).

B. Majanduspoliitika teooria ja praktika ning selle turumajanduslikud rakendused Eestis: rahvamajandusharude (s.h. nende ettevõtete ja organisatsioonide) areng ja efektiivsus sektoraalpoliitika kavandamisel ning rakendamisel (uurimissuund arenes seoses eduka stažeerimisega Saksamaa LV ülikoolides 1989–1990).

C. Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika kui struktuuripoliitika osa Eestis ja Euroopa Liidus, samuti teistes riikides (näiteks, Georgias, Ukrainas, Venemaal). Uurimissuund kujunes seoses edukate stažeerimistega 1989–1990 ja järgnevatel aastatel Saksamaa LV ja Austria ülikoolides.

Teaduspublikatsioonide üldarv

Seisuga 1.06.2019 oli autoril avaldatud 262 teadustööd, nendest:

I. Monograafiad – 21

II. Teaduslikud artiklid rahvusvahelise levikuga väljaannetes – 86

110 tööd on avaldatud väljaspool Eestit inglise keeles (39 tööd), saksa keeles (33 tööd) ja vene keeles (38 tööd, eeskätt endises Nõukogude Liidus).

Osalemine nõukogudes, erialaseltsides jm

2016–	ESI (European Scientific Institute, asukoht Roomas) ajakirja „European Scientific Journal“ (ESJ), International Editorial Team, Editorial Board: ESJ – Editorial Committee (liige alates 26.03.2016)
2016–	Georgia Tehnikaülikooli ja Georgia Inseneride Akadeemia teadus-ajakirja „Business-Engineering“ toimetuskolleegiumi liige-toimetaja
2002–	Eesti Majandusteaduse Seltsi nõukogu liige
2001–	Saksa DAAD-Alumni (Deutscher Akademischer Austauschdienst), Eesti Stipendiaatide Seltsi asutajaliige ja liige
1998–2006	Euroopa Liidu koostööprogrammi „Leonardo da Vinci“ ekspert
1997	TTÜ majandusteaduskonna nõukogu liige
1994–1999	ECSB (European Council for Small Business and Entrepreneurship), asepresident (esimene asepresident Eestist; rotatsioonikorras)
1990–1994	TTÜ majandusteaduskonna nõukogu liige
1988–1990	Eesti Majandusteadlaste Seltsi TTÜ organisatsiooni teadussekretär
1987–	Eesti Majandusteaduse Seltsi liige
1980–1990	Eesti TTÜN Ökonoomikakomitee liige
1980–1985	Eesti Noorte Teadlaste Nõukogu (NTN) liige
1979–1987	Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubi (NMK) nõukogu liige
1982–1984	Eesti Plaaniinstituudi NTN-i esimees
1979–1982	Eesti Informatsiooni Instituudi NTN-i esimees
1978–	TPI (TTÜ) TL-eriala vilistlasnõukogu esimees

1978–1990 Eesti Ühingu „Teadus“ majandussektsooni büroo aseesimees
1975–1990 Eesti Ühingu „Teadus“ lektor

Juhendatud lõputööd ja väitekirjad

1. Lõputööde juhendamine

Juhendamised (kaitstud tööd, juhendaja Matti Raudjärv) sealhulgas:

2018–2019 juhendatud kaks diplomitööd TÜ Pärnu kolledžis
2016–2017 juhendatud kaks diplomitööd ja kaks bakalaureusetööd TÜ Pärnu kolledžis
2003–2013 juhendatud 36 diplomitööd ja 16 bakalaureuse tööd TÜ Pärnu kolledžis
1999–2002 juhendatud üheksa bakalaureuse tööd TÜ majandusteaduskonnas
1999–2000 juhendatud üks bakalaureuse töö Sotsiaalteaduste Erakõrgkoolis „Veritas“
1975–1998 juhendatud 61 diplomitööd TTÜ majandusteaduskonnas

Kokkuvõtlikult on aastatel 1975 – 2019 juhendatud töid järgmiselt:

- Diplomitööd – 101, neist *aastatel 1975–1995 on TTÜs juhendatud 57 diplomitööd, mis on võrdsustatud magistritööga*
- Bakalaureusetööd – 28
- Magistritööd (magistri teaduskraad) – 5

Kokku: 134 üliõpilase tööd (lisaks hulk üliõpilasi, kes erinevatel põhjustel töö kaitsmiseni ei jõudnud; vt järgnev märkus)

Märkus: siinkohal on esitatud juhendatavate arv, kes on oma töö edukalt kaitsnud. Lisaks on ka neid üliõpilasi olnud, kes on väga erinevatel põhjustel (töökoha vahetus, lapsepuhkus, välismaale tööle minek, abiellumine, huvi vähenemine, ka vähene võimekus jms) töö koostamise mõnel etapil töö lõpuleviimisest loobunud (sh ka TÜ Narva kolledžis).

2. Juhendamisel väitekirjad

Erekle Zarandia, doktorant, (juh-d) Matti Raudjärv (Eesti); Irina Gogorishvili (Georgia), *Economic Policy of Local Self-government Development in Samegrelo and upper Svaneti Region* (Kohaliku omavalitsuse majanduspoliitika Samegrelo ja Ülem-Svaneti regiooni arendamisel), Tbilisi Riiklik Ülikool (Georgia)

NB! viimases töölepinguga töökohas (TÜ Pärnu kolledž) puudus doktorantuur ning seetõttu ei olnud seal võimalik doktorante juhendada. Ka külalisjuhendajana teistes Eesti ülikoolides-kõrgkoolides tegutsemine polnud reeglina võimalik, sest doktorante on alati kõikjal ebapiisavalt olnud ning juhendajate eesõigus oli eeskätt samast kõrgkoolist-teaduskonnast. Magistritõppe üliõpilaste juhendamised said TÜ Pärnu kolledžis

võimalikuks vaid mõned aastad tagasi, sest magistriõpe on kolledžis hiljutine ettevõtmine olnud.

3. Juhendatud väitekirjad

1992–1999 juhendatud Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majandusteaduskonnas viie majandusmagistrandi magistritööd avaliku halduse ja majanduspoliitika valdkonnas:

- Mari Kooskora, magistrikraad (teaduskraad), 1993, (juh) Matti Raudjärv, *Pirita linnaosa minevik ja tuleviku perspektiivid*, TTÜ, majandusteaduskond
- Rünno Lumiste, magistrikraad (teaduskraad), 1997, (juh) Matti Raudjärv, *Eesti tööstuse innovatsioonisüsteemi väljaarendamine*, TTÜ, majandusteaduskond
- Sven Heil, magistrikraad (teaduskraad), 1997, (juh) Matti Raudjärv, *Kohaliku omavalitsuse laenupoliitika Eestis*, TTÜ, majandusteaduskond
- Dmitri Antonov, magistrikraad (teaduskraad), 1998, (juh) Matti Raudjärv, *Transiit läbi Eesti, Läti ja Leedu peamiste merevärvate*, TTÜ, majandusteaduskond
- Ahto Eesmäe, magistrikraad (teaduskraad), 1999, (juh) Matti Raudjärv, *Kinnisvaramaksu kehtestamise teoreetilised ja praktilised põhimõtted Eesti Vabariigis*, TTÜ, majandusteaduskond

Matti Raudjärv on olnud oponendiks ja retsensendiks mitmete väitekirjade (majanduskandidaat, PhD) kaitsmistel Eestis, Venemaal ja Ukrainas.

ACADEMIC CV OF PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV

General information

Name Matti Raudjärv
Date of birth 5 August 1949
Citizenship Estonia
E-mail address mattir@hot.ee

Career

Institution and position

Academic year 2018/2019 – to date

Georgian Technical University, Visiting Professor; External Head of the
Doctoral Studies Programme

Academic year 2018/2019 – to date

Tbilisi State University, Visiting Professor

1.09.2018–30.06.2019

University of Tartu, Pärnu College, Visiting Lecturer on the basis of an authorisation agreement (Associate Professor)

30.09.2017–31.01.2018

University of Tartu, Narva College, Visiting Lecturer on the basis of an authorisation agreement (Associate Professor)

4.09.2017–30.06.2018

University of Tartu, Pärnu College, Visiting Lecturer on the basis of an authorisation agreement (Associate Professor)

Oct 2015 – Aug 2018

Tbilisi State University, Visiting lecturer, Professor-Consultant (periodically)

March 2014 – Oct 2017

Georgian Technical University, Visiting Lecturer, Professor-Consultant (periodically)

1.09.2009–31.08.2017

University of Tartu, Pärnu College, Docent of National Economy (incl. particularly Economic Policy) (under contract of employment) of the Entrepreneurship Department (Associate Professor *ordinarius*); since the academic year 2012/2013 also at the Narva College of the University of Tartu

1.09.2004–31.08.2009

University of Tartu, Pärnu College, Docent of Economic Policy of the Entrepreneurship Department (Associate Professor *ordinarius*);

1.02.2002–31.08.2005

University of Tartu, Faculty of Economics, Visiting Lecturer of the Institute of National Economy (Order No. 44 PR of 25.01.2002 of the Rector of the University of Tartu)

1.01.2002–31.08.2004

University of Tartu, Pärnu College, Docent *extraordinarius* of the Department of Business Administration (Associate Professor); (invited to strengthen the

- existing academic staff and teach subjects related to national economy and economic policy)
- June 1999 – 31.12.2001
University of Tartu, Pärnu College, Visiting Lecturer of the Department of Business Administration (invited at first to chair the Committee for the Defence of Graduation Papers as the department did not have staff with doctoral degrees at that time; besides, for long-term experience (since 1975) from the academic staff of several universities)
- 2000
Institute of Economic Law and Politics (private educational institution), Visiting Lecturer (periodically)
- 1999–2000
Private School of Social Sciences Veritas, Visiting Lecturer (with special permission from the Tallinn University of Technology), (periodically)
- 1.05.1999–31.12.2001
University of Tartu, Faculty of Economics, Senior Researcher *extraordinarius* of the Chair of Economic Policy
- 1.09.1997–31.08.1998
Tallinn University of Technology, Faculty of Economics, Docent of the Chair of Economic Policy (Associate Professor);
- 1996–1999
University of Tartu, Faculty of Economics, Visiting Lecturer of the Chair of Economic Policy (invited by the Dean of the Faculty of Economics of the University of Tartu for additional cooperation between the University of Tartu and Tallinn University of Technology)
- 1993–1997
Estonian Institute of Public Administration, Visiting Lecturer (periodically)
- 12.10.1993 – to date
Consultation and publishing company Mattimar OÜ, Chairman of the Board – Managing Director
- 31.08.1992–31.08.1997
Tallinn University of Technology, Faculty of Economics, **founder, Head and Professor of the first Chair of Economic Policy after regaining of independence of Estonia**
- 1990–1994
Tallinn University of Technology, Faculty of Economics, Vice-Dean of Development
- 1.11.1990–31.08.1992
Tallinn University of Technology, Docent of the Chair of Service Economics (Associate Professor);
- 1989–1991
Estonian Management Institute (EMI), Docent of the Chair of Economics (Associate Professor); (invited for additional cooperation between Tallinn University of Technology and EMI)
- 13.11.1987–1.11.1990
Tallinn University of Technology, Research Department, Leading Researcher of the Chair of Service Economics

- 6.01.–13.11.1987
Tallinn University of Technology, Research Department, Senior Researcher of the Chair of Service Economics
- 6.01.1987–1992
Tallinn University of Technology, Chair of Service Economics, scientific supervisor and responsible implementer of contractual research projects of the research orientation BO-09 “Enhancement of Planning in Services and Industry”
- 18.06.1984–5.01.1987
Ministry of Light Industry of the Estonian S.S.R., Mainor Consultation Office, Department of Economic Experiments, Head of Department, Chief Engineer of the Project
- 1982–1989
Qualification Improvement Institute, (later: Estonian Management Institute (EMI)), Chair of Economics, adjunct lecturer (invited for additional instruction (in addition to the Tallinn University of Technology) to teach managers)
- 1982–1984
Estonian Planning Institute, Laboratory of Enhancement of the Economic Mechanism, Head of Laboratory
- 1978–1982
Estonian Information Institute, Department of Self-Management, Head of Department
- 1975–1990
Tallinn Polytechnical Institute (currently Tallinn University of Technology, since 21.07.1987), Faculty of Economics, Chair of Service Economics, adjunct lecturer), (continuation of teaching at an institution of higher education was the precondition for transfers to all subsequent positions)
- Aug 1975–1978
Tallinn Polytechnical Institute, Sector for Scientific Research, Department of Economics, Chair of Service Economics, Senior Engineer
- Oct 1973 – Aug 1975
Ministry of Services of the Estonian S.S.R., Office of Design and Technology, Senior Engineer – Head of Group (research activities)
- Sept 1969 – Aug 1974
Tallinn Polytechnical Institute, full-time student
- Jan 1969 – Aug 1969
Ühendus Service Plant, workshop foreman
- Sept 1968 – Jan 1969
Tallinn Polytechnical Institute, full-time student

Education

a) main formal education

- 1978–1981
Tallinn Polytechnical Institute (currently Tallinn University of Technology), Faculty of Economics, post-graduate studies (distance learning) in the

- speciality Economics, Planning and Administration of National Economy; thesis on the subject “Improvement of the Application of the Normative Net Output Indicator in Industry” (regional aspect). Defending of the thesis – Estonian Academy of Sciences, Institute of Economics (30.06.1982)
- 1969–1974
Tallinn Polytechnical Institute (currently Tallinn University of Technology), Faculty of Economics, full-time student, diploma (No. 271643) of Engineer-Economist in the speciality “Economics and Organisation of Services”
- 1968–1969
Tallinn Polytechnical Institute (currently Tallinn University of Technology), Faculty of Electrotechnics, full-time student in the speciality “Automation and Telemechanics”
- 1956–1968
Rakvere Secondary School No. 1 (1956–1965); Tallinn Secondary School No. 2; Tallinn Distance Learning Secondary School

b) continuing education and further training after formal education

- 1998 Project Institute Finland Ltd (PIF – Finland), courses “Project Management and Development Training” (certificate)
- 1993 Alfred-Nau-Academy (Bergneustadt, Federal Republic of Germany), in the field of Public Administration and Economic Policy, training cycle “Local Government Policy” (certificate);
- 1992 Vienna University of Economics and Business (Austria), speciality of Business Management, training cycle “Economics of SMEs” (certificate)
- 1990 Academy of Economics Schleswig-Holstein (Kiel, Federal Republic of Germany), speciality of Marketing, training cycle “Export-oriented marketing” (certificate)

c) continuing professional development in Estonia

- 1998 EU Leonardo da Vinci cooperation programme, training of experts (with trainers from Finland) on the subject “Project Management” (certificate)

d) continuing professional development in foreign countries

- 2014–2017
Georgia: Georgian Technical University, Kutaisi State University, Tbilisi State University; research and lectures-consultations
- 1989–2016
Federal Republic of Germany: Kiel University, Frankfurt (Main) University, Kiel University of Applied Sciences, Academy of Economics Schleswig-Holstein, Alfred-Nau-Academy, Kiel Institute for the World Economy, Osnabrück University of Applied Sciences, Paderborn University, Greifswald University; scientific research
- 2012; 2015; 2017
Russia: Kuban State University (Sochi); research and lectures-consultations

- 1992 **Austria:** Vienna University of Economics and Business; further training workshop “Economics of SMEs“ (certificate)
- 1979–1989
Russia (U.S.S.R.): Kuban State University, research workshops of young economists from all over the Soviet Union annually in Sochi for 7–10 days

Managerial and administrative work

- 1999–2010
University of Tartu, Pärnu College, Chairman of the Committee for the Defence of Diploma Papers and Bachelor Theses of Students; Chairman of the Committee for the Defence of Research Papers
- 2002–2010
University of Tartu, Pärnu College, foundation and general supervision of the Students’ Research Society
- 1992–2003
AS Galvi-Linda, member of the Supervisory Board and Development Consultant
- 1992–1999
Pirita District of Tallinn City, member of the Administrative Council (in three successive compositions of the Council and chairman and member of several committees)
- 1997
Tallinn University of Technology, Faculty of Economics, member of the Council
- 1992–1997
Tallinn University of Technology, Faculty of Economics, founder of the first Chair of Economic Policy (1992) after regaining of independence of Estonia
- 1990–1994
Tallinn University of Technology, Faculty of Economics, Vice-Dean of Development and member of the Council
- 1985–1989
Viljandi Factory of the Mistra Research and Production Agglomeration, Development Consultant
- 1985–1989
Viljandi Dairy Plant, Development Consultant
- 1985–1987
Viljandi Road Repair and Construction Administration (TREV), Economic Consultant
- 1984–1989
Baltika Sewing Production Plant, Development Consultant (incl. work in branch offices: Valga Sewing Factory and Rakvere Virulane Sewing Factory)
- 1984–1987
Mainor Consultation Office, Head of the Department of Economic Experiments, Project Chief Engineer
- 1984; 1994 – to date
Main organiser of the scientific conferences on economic policy held in Estonia

- (international since 1996) (1984, 1994–2012 in Värskä and since 2013 in Jänedä)
- 1984, 1994 – to date
 Founder, coordinator and chief editor of the international scientific journal *Estonian Discussions on Economic Policy/ Eestnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused* in three languages
- 1982–1984
 Estonian Planning Institute, Laboratory of Enhancement of the Economic Mechanism, Head of the Laboratory
- 1980–1991
 Viljandi Dairy Plant, Development Consultant
- 1980–1982
 Rakvere Meat Processing Plant, Economic Consultant
- 1978–1982
 Estonian Information Institute, Head of the Department of Self-Management
- 1975–1982
 Ministry of Construction Materials Industry of the Estonian S.S.R., Ministry of Light Industry of the Estonian S.S.R., Ministry of Local Industry of the Estonian S.S.R., Ministry of Meat Processing and Dairy Industry of the Estonian S.S.R., Ministry of Forest and Timber Processing of the Estonian S.S.R., Ministry of Services of the Estonian S.S.R., Ministry of the Food Processing Industry of the Estonian S.S.R. – Economic Consultant (as assistant to Docent, Candidate of Economics Juhani Väljataga)
- 1973–1975
 Ministry of Services of the Estonian S.S.R., Office of Design and Technology, Senior Engineer – Head of a Group

Recognitions

- 2017 Badge of Distinction of the University of Tartu, on the 99th anniversary of the Republic of Estonia
- 2015/2016
 Honorary Doctorate nomination by the Georgian Technical University
- 2002; 2005
 Recognition by the Lääne-Virumaa Environmental Board (awarded twice), title of honour – “Recognised Forest Owner” (a birch was given as a gift which is now thriving next to the Kaasiku forest farm, country home building, in the yard – in the home park started in 1999)
- 1980 Bronze Medal of the Main Committee of the Exhibitions of Achievements of National Economy of the U.S.S.R. (Certificate No. 63912)
- 1970–1974
 Laureate of competitions of research papers of the the Students Scientific Society of the Tallinn Polytechnical Institute (the current Tallinn University of Technology) for three times, of the Students Scientific Society of the Estonian S.S.R. twice and of the Students Scientific Society of the Soviet Union once (each time a diploma and a monetary reward)

Scientific degrees and academic qualifications

- 1991 Associate Professor (Docent); (State Committee of Public Education of the U.S.S.R., Professional Certificate ДЦ No. 038159)
- 1989 Senior Researcher; (Higher Attestation Commission of the Council of Ministers of the U.S.S.R., Academic Qualification Certificate CH No. 057499 of senior researcher)
- 1982 Doctoral degree (Candidate of Economics (Ph.D.), Diploma No. 014023); Decision of the Institute of Economics of the Academy of Sciences of the Estonian S.S.R. of 30 June 1982 (Minutes No. 6)

Main research orientations

A. System of economic indicators, its application and opportunities for its improvement in the assessment of economic activities in national and regional economy (aspects of regional policy of the large system of command economy).

The hypothesis set for this research area was that it is necessary to take into account regional conditions and peculiarities in an objective assessment of economic activities. This hypothesis was supported. The same applies to the planning and implementation of economic policy if we aim for sustainable and competitive development, also, for instance, in the implementation of the Estonian regional administrative reform. These aspects have been taken into account also in the subsequent research areas and orientations of the author.

The thesis on the subject “Improvement of the Application of the Normative Net Output Indicator in Industry (Based on the Case of the Estonian Meat Processing and Dairy Industry)” was prepared in this research area (in Russian language) and defended before the Specialised Council of the Institute of Economics of the Academy of Sciences of the Estonian S.S.R. in June 1982.

Before defending the thesis, a long article in Russian was published by the author in one of the most prestigious journals of economics of the Soviet Union at that time: Raudjärv, Matti. “Peculiarities of Application of Net Output Norms in a Republic”. Journal *Voprosõ Ekonomiki*. Moscow, No. 1, 1982 (in Russian)

On the basis of this study, the Planning Committee of the U.S.S.R. and the Ministry of Meat Processing and Dairy Industry of the U.S.S.R. **afforded to the enterprises of the Ministry of Meat Processing and Dairy Industry of the Estonian S.S.R. the exclusive right to apply Estonian economic norms and economic indicators arising from regional conditions in the organisation of its economic activities.** This allowed Estonian enterprises to organise their economic activities according to actual conditions and possibilities. All other union republics of the Soviet Union applied the so-today average all-union norms and economic indicators which did not reflect the actual operating conditions of enterprises and did not allow fair analysis of the economic activities of the enterprises. Therefore it was difficult to assess the actual possibilities, efforts and needs of enterprises at other places.

Also a monograph was published on the basis of the thesis, in Russian:

Raudjärv, Matti. *On the Application of Net Output Indicators in a Region*. Tallinn: Valgus 1984, and it was distributed and sold also outside Estonia (in bookshops and central libraries of Moscow, Leningrad and several other major cities of the Soviet Union).

B. Theory and practice of economic policy and its application in market economy in Estonia: development and efficiency of sectors of national economy (incl. their enterprises and organisations) in the planning and implementation of sectoral policy.

C. Regional and local government policy as a part of structural policy in Estonia and in the European Union

Total No. of research publications

As of 1.06.2019 the author had 262 publications, including:

I. Monographs – 21

II. Research papers in publications of international circulation – 86

110 papers have been published outside Estonia in English (39 papers), German (33 papers) and Russian (38 papers).

Participation in boards and councils, professional associations, etc.

2016 – to date

European Scientific Journal (ESJ) of ESI (European Scientific Institute, based in Rome), International Editorial Team, Editorial Board: ESJ Editorial Committee (member since 26.03.2016)

2016 – to date

Scientific journal *Business-Engineering* of the Georgian Technical University and Georgian Academy of Engineering, member of the Editorial Board, editor

2002 – to date

Estonian Economic Association, member of the council

2001 – to date

Estonian Society of German DAAD-Alumni (Deutscher Akademischer Austauschdienst), founder member and member

1998 EU Leonardo da Vinci cooperation programme, expert

1997 Faculty of Economics of the Tallinn University of Technology, Council member

1994–1999

ECSB (European Council for Small Business and Entrepreneurship), Vice-President (the first vice-president from Estonia; rotating position)

1990–1994

Faculty of Economics of the Tallinn University of Technology, Council member

- 1988–1990
 Research Secretary of the Tallinn University of Technology organisation of the Estonian Economic Association
- 1987 – to date
 Estonian Economic Association, member
- 1980–1990
 Economics Committee of the Council of Estonian Research and Technology Associations, member
- 1980–1985
 Estonian Council of Young Scientists, member
- 1979–1987
 Estonian Club of Young Economists, member of the council
- 1982–1984
 Estonian Planning Institute, Chairman of the Council of Young Scientists
- 1979–1982
 Estonian Information Institute, Chairman of the Council of Young Scientists
- 1978 – to date
 Tallinn Polytechnical Institute (currently Tallinn University of Technology), Chairman of the Alumni Council of the Service Economics speciality
- 1978–1990
 Estonian Science Society, Vice-Chairman of the Office of the Economics Section
- 1975–1990
 Estonian Science Society, lecturer

Graduation papers and theses supervised

1. Supervision of graduation papers

Supervisions (papers and theses defended, supervised by Matti Raudjärv) including:

- 2018–2019 two diploma papers supervised at the Pärnu College of the University of Tartu
- 2016–2017 two diploma papers and two Bachelor's theses supervised at the Pärnu College of the University of Tartu
- 2003–2013 36 diploma papers and 16 Bachelor's theses supervised at the Pärnu College of the University of Tartu
- 1999–2002 9 Bachelor's theses supervised at the Faculty of Economics of the University of Tartu
- 1999–2000 1 Bachelor's thesis supervised at the Private School of Social Sciences Veritas
- 1975–1998 61 diploma papers supervised at the Faculty of Economics of the Tallinn Technical University (currently Tallinn University of Technology)

In total, papers and theses supervised in 1975–2019:

- Diploma papers – 101, including 57 diploma papers supervised in 1975–1995 in *Tallinn Technical University which are equivalent to Master's theses*

- Bachelor's theses – 28
- Master's theses (scientific Master's degree) – 5

Total: papers and theses of 134 students

Note: This number includes students supervised who successfully defended their paper or thesis. In addition, some students have failed to complete their paper or thesis for very different reasons (change of job, maternal leave, leaving to work in a foreign country, marriage, loss of interest, also low capability, etc.) at some stage of the preparation of the paper or thesis (incl. also at the Narva College of the University of Tartu).

2. Theses currently supervised

Erekle Zarandia, doctoral student, (supervisors) Matti Raudjärv (Estonia); Irina Gogorishvili (Georgia), *Economic Policy of Local Self-government Development in Samegrelo and Upper Svaneti Region*, Tbilisi State University (Georgia)

NB! There have been no doctoral studies at the last job with a contract of employment (Pärnu College of the University of Tartu), therefore Doctoral students could not be supervised there. It was also not possible to act as a visiting supervisor in other Estonian universities and institutions of higher education, as a rule, as the number of doctoral students has always been insufficient and supervisors from their own institution of higher education or faculty had always the priority. Supervision of Master's students became possible at the Pärnu College only a few years ago as Master's studies have only recently started at the college.

3. Theses supervised

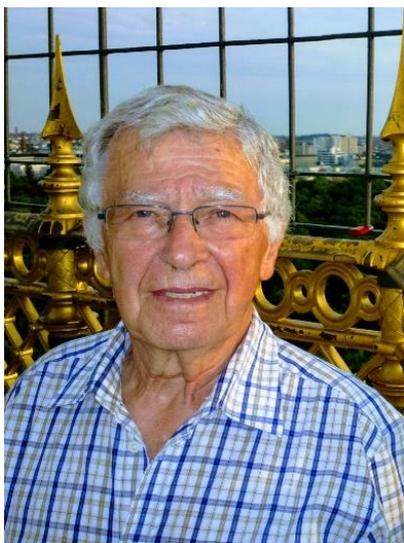
In 1992–1999, Master's theses of five Master students of Economics were supervised at the Faculty of Economics of the Tallinn University of Technology in the field of Public Administration and Economic Policy:

- Mari Kooskora, Master's degree (scientific degree), 1993, (supervised by) Matti Raudjärv, *The Past and Future Perspectives of the Pirita District of the City*, Tallinn University of Technology, Faculty of Economics
- Rünno Lumiste, Master's degree (scientific degree), 1997, (supervised by) Matti Raudjärv, *Development of the Innovation System of Estonian Industry*, Tallinn University of Technology, Faculty of Economics
- Sven Heil, Master's degree (scientific degree), 1997, (supervised by) Matti Raudjärv, *Credit Policy of Local Governments in Estonia*, Tallinn University of Technology, Faculty of Economics
- Dmitri Antonov, Master's degree (scientific degree), 1998, (supervised by) Matti Raudjärv, *Transit Through the Main Sea Gates of Estonia, Latvia and Lithuania*, Tallinn University of Technology, Faculty of Economics
- Ahto Eesmäe, Master's degree (scientific degree), 1999, (supervised by) Matti Raudjärv, *Theoretical and Practical Principles for the Establishment of the Real*

Estate Tax in the Republic of Estonia, Tallinn University of Technology, Faculty of Economics

Matti Raudjärvi has been an opponent and reviewer at the defence of several theses (Candidate of Economics, PhD) in Estonia, Russia and Ukraine.

PROF. DR. PETER KARL-FRIEDRICH HOß
(25.04.1937 – 21.12.2018)
IN MEMORIAM

Professor Dr. Peter Karl-Friedrich Hoß wurde am 25.04.1937 in Deutschland in Berlin-Wilmersdorf geboren. Im Juli 1955 absolvierte er das Gymnasium. Von August 1955 bis April 1957 war Peter Hoß im Wehrdienst. Von Mai 1957 bis August 1958 war er in der Deutschen Bauernbank (Filiale Gadebusch) als Kreditbearbeiter tätig.

Von September 1958 bis Dezember 1962 studierte Peter Hoß an der Hochschule für Ökonomie in Berlin Finanzwesen und schloss als Diplom-Finanzwirtschaftler ab. Danach, von Januar 1963 bis August 1985 war Peter Hoß am Ökonomischen Forschungsinstitut in Berlin als wissenschaftlicher Mitarbeiter und Abteilungsleiter tätig. Seine Forschungsarbeiten hatten zum Schwerpunkt Analyse und Entwick-

lung von Buchführung, Controlling und Unternehmensbewertung.

Von Mai 1965 bis Juni 1967 war er in der Aspirantur an der Hochschule für Ökonomie in Berlin und hatte die Dissertationsschrift zum Thema „Technisch-ökonomische Verfahren der Messung und Bewertung der Erzeugnisqualität“ erfolgreich verteidigt. Seine Doktorarbeit schrieb Peter Hoß während der Doktorantur an der Humboldt Universität zu Berlin (Juli 1979 – Juli 1981). Die Doktorarbeit (Habilitationsschrift) verteidigte er erfolgreich zum Thema „Unternehmensbewertung“.

Im Zeitraum von September 1985 bis Mai 1987 war er Professor an der Hochschule für Ökonomie in Berlin und Leiter des Lehrstuhls Unternehmensfinanzierung. Danach, von Juni 1987 bis Mai 1990, war er Professor an der Hochschule für Recht und Verwaltung in Potsdam sowie Leiter des Lehrstuhls Finanzwirtschaft. Von Mai 1990 bis Oktober 1990 war er im Ministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit tätig, er war Leiter der Abteilung Sektorale Entwicklungspolitik und multilaterale Zusammenarbeit.

Von Oktober 1990 bis April 1991 war Professor Dr. Peter Hoß in Berlin Geschäftsführer der Deutschen Agentur für Entwicklungszusammenarbeit. Danach (im April 1991) ist er nach Frankfurt (Main) gezogen, wo er als Gruppenleiter am Centrum für internationale

Migration und Entwicklung (CIM) tätig war (bis September 2001). Seine Tätigkeit war ausgerichtet auf die Entwicklung und Durchführung des Programms Integrierte Fachkräfte in Mittel- und Osteuropa. Seit Oktober 2001 wurde Professor Dr. Peter Hoß ein verdienter Altersrentner.

Für den Unterzeichnenden, der damals am Estnischen Planungsinstitut als Leiter des Laboratoriums für Vervollkommnung des Wirtschaftsmechanismus gearbeitet hat, war es eine große Ehre und Freude, Professor Dr. Hoß kennenzulernen und mit ihm in den Jahren 1982–1984 aktive Arbeitskontakte zu pflegen, sowohl in Tallinn (Peter war wiederholt auf Dienstreisen als Mitglied der deutschen Delegationen in Estland) wie auch im damaligen Ost-Berlin (als wir damals mit unserer Delegation in der ehemaligen DDR wirtschaftliche und sonstige Fragen mit Deutschen besprachen). In dieser Periode wohnte Peter zusammen mit der Gattin Renate in einer Berliner Wohnung. Obwohl auch Peter und seine Kollegen in Ost-Berlin gewissermaßen sozusagen „hinter dem Eisernen Vorhang“ gewohnt hatten, war die Kommunikation mit ihnen und die Information für uns wie das Einatmen von frischer Luft. Immerhin hatte der Unterzeichnende eine großartige Möglichkeit zum Üben der deutschen Sprache durch Kommunikation (Deutsche hatten zwar immer auch einen Dolmetscher für Russisch dabei, denn bei uns waren Leute, die auf Deutsch sprechen konnten, knapp), denn wir hatten wohl damals nicht viele Möglichkeiten dafür.

Professor Dr. Peter Hoß hielt auch hervorragende und sachliche Arbeitsverhältnisse mit dem ehemaligen Leiter des Estnischen Planungsinstituts, Dozenten, Kandidaten der Wirtschaftswissenschaften, Johannes Küttis, sowie mit dem späteren Direktor und Professor an der Wirtschaftsfakultät der Universität Tartu, Dr. Heiki Müür, ebenfalls mit dem stellvertretenden Direktor, Kandidaten der Wirtschaftswissenschaften, Raimond Kala, sowie früher auch mit dem Direktor des Estnischen Informationsinstituts und Dozenten der Wirtschaftsfakultät an der Polytechnischen Hochschule Tallinn, Kandidaten der Wirtschaftswissenschaften, Juhani Väljataga. Sie alle hatten sich nach diesen Treffen mit guten Worten und positiv an Peter erinnert. Bedauerlicherweise sind alle diesen tüchtigen Kollegen schon vor mehreren Jahren von uns gegangen.

Zusätzlich zu den vorhin erwähnten bilateralen (deutsch-estnischen) Beziehungen fand im Frühsommer des Jahres 1983 in Alma-Ata, der damaligen Hauptstadt von Kasachstan, eine etwa einwöchige hervorragende und in jeder Hinsicht auf gutem Niveau veranstaltete wissenschaftlich-praktische Konferenz der Planungsinstitute von den sog. sozialistischen Ländern statt, wobei dies wiederum eine angenehme Gelegenheit war, sich wieder mit den Mitgliedern sowohl der deutschen wie der Delegationen aus anderen Ländern zu treffen. Eine analoge Konferenz (obwohl mit einigermaßen geringerer Teilnehmerzahl) fand später auch in Tallinn statt (es war wohl im Jahre 1985). Eine feste Stelle auf diesen Konferenzen hatte unter den Deutschen immer Professor Dr. Peter Hoß.

Herzliche Beziehungen und Treffen setzten sich auch im Weiteren fort: in Deutschland in Berlin, Frankfurt (Main), im Taunus und in der Kleinstadt Prieros in der Nähe von

Berlin mitten zwischen der schönen Natur und den Seen, wo eine Villa das Zuhause von Peter und Renate Hoß nach der Pensionierung von Peter wurde (zum Beispiel, ein Treffen am Ende Oktober 2010, während einiger Tage Aufenthalt des Unterzeichnenden bei einer Durchreise durch Berlin, vor dem Forschungsaufenthalt an der Universität Greifswald). So war das ebenfalls in Estland, in Tallinn. Das letzte unmittelbare Treffen hatten wir, als Peter während einer Kreuzfahrt auf der Ostsee (mit dem Kreuzfahrtschiff AIDAblu) zusammen mit seiner Gattin Renate und Schwester Susanne sich für einen Tag zum Ansehen von Tallinn aufhielten und auch das Haus des Unterzeichnenden in Pirita-Kose besucht haben (am 22. Juli 2012). Das Treffen fand in einer gemütlich häuslichen Atmosphäre statt, dabei waren auch Mutter und Vater des Unterzeichnenden anwesend.

Der Unterzeichnende ist dankbar für diese Zusammenarbeit und die Treffen, die wir mit Peter beinahe 40 Jahre lang gehabt haben. Peter hat uns auch beim Rezensieren von wissenschaftlichen Beiträgen und Artikeln viel geholfen. Das bedeutet, dass Peter Hoß Wirtschaftsdoktor und Professor von hoher Qualifikation und mit großen praktischen Erfahrungen gewesen ist! Professor Dr. Peter Hoß war mehrfach ein qualifizierter Vorrezensent für die Artikel, die in unserer Zeitschrift veröffentlicht worden sind, besonders bei den Themen der lokalen Selbstverwaltungen. Das Rezensieren hatte er sehr sachkundig, verantwortungsvoll und gründlich wahrgenommen. Ihm gilt unser aufrichtiger Dank dafür, auch im Namen der Autoren von Artikeln!

Der Unterzeichnende hat Peter Hoß als einen äußerst freundlichen, gewissenhaften und hilfsbereiten Menschen kennengelernt. Mit ihm zu kommunizieren, Geschäfte zu führen und zu diskutieren war eine pure Freude. Wir hatten bei unseren Treffen sehr interessante Gespräche, Ausflüge und Spaziergänge (zum Beispiel in Frankfurt am Main und im nahegelegenen Taunus, in der Villa von ihm und Renate in Prieros und auch anderswo, auch in Estland)! Leider sind viele interessante Diskussionen mit Peter unvollendet geblieben (zum Beispiel über Nord Stream u. Ä. ...!?). Wir haben auch Grüße zu Weihnachten und zum Neuen Jahr ausgetauscht!

Als sie älter geworden waren, wurde beschlossen, das Zuhause von Prieros zu verkaufen (da gab es im Kellergeschoss eine hervorragende und mit vielen guten Werkzeugen ausgestattete Werkstube von Peter, um viele in der Hauswirtschaft erforderliche Arbeiten zu machen, und hinter dem Haus am Kanal stand ein Motorboot, um in der Freizeit im lokalen Seegebiet, auf den Flüssen und Kanälen herumzufahren – zum Fischfang und zum Naturgenuss). Ab September 2018 wohnten Peter und Renate Hoß wieder in Berlin, diesmal im östlichen Teil von Berlin, in Biesdorf (Stadtbezirk Marzahn-Hellersdorf), nicht weit vom Tierpark Berlin (nicht zu verwechseln mit dem Zoologischen Garten von Berlin) und vom Baggersee.

Professor Dr. Peter Karl-Friedrich Hoß war nach einer kurzen schweren Krankheit am 21.12.2018 in Berlin gestorben und es fand am 5.02.2019 ein Urnenbegräbnis auf dem

städtischen Friedhof Biesdorf in Berlin statt. Von den allernächsten Angehörigen trauern um ihn Gattin Renate, Schwester Susanne, Sohn Alexander und Tochter Gerlinde.

Ruhe in Frieden, Freund Peter!

Im Januar – Februar 2019
In Tallinn, Pirita-Kose

Mit den besten Erinnerungen
langjähriger Kollege und Freund von Peter Hoß
Matti Raudjärv¹

¹ Dem Unterzeichnenden war es leider nicht gelungen, zur Beerdigung von Professor Dr. Peter Hoß zu fahren, denn während des Erhalts von dieser traurigen Nachricht lag sein Vater Arved im schweren Zustand in einem Krankenhaus in Tallinn, wo er am 26.01.2019 gestorben war. Die Trauerfeier von Arved Raudjärv fand am 02.02.2019 in der Kirche von Ambla statt und er wurde auf dem Friedhof von Ambla beerdigt. Hinterblieben waren die 92-jährige Gattin Salme, der Sohn Matti und die Tochter Maarika, die Tochter des Sohnes Mari-Liis mit ihrem Sohn sowie der Sohn der Tochter Jarno und die Tochter der Tochter Girli mit ihren Kindern.

PROF DR PETER KARL-FRIEDRICH HOSS
(25.04.1937 – 21.12.2018)
IN MEMORIAM

Professor dr Peter Karl-Friedrich Hoss sündis 25.04.1937 Saksamaal Berlin-Wilmersdorfs. Juulis 1955 lõpetas ta gümnaasiumi. Augustist 1955 kuni aprillini 1957 oli Peter Hoss sõjaväeteenistuses. Maist 1957 kuni augustini 1958 töötas ta Saksa Talunike Pangas (Gadebuschi filiaalis) krediidispetsialistina.

Septembrist 1958 kuni detsember 1962 õppis Peter Hoss Berliini Majanduse Kõrgkoolis rahandust, lõpetades diplomeeritud rahandusteadlasena. Seejärel, jaanuarist 1963 kuni augustini 1985 töötas Peter Hoss Berliini Majanduse Instituudis teaduri ja osakonnajuhatajana. Tema uurimistööd olid suunatud raamatupidamise analüüsile ja arendamisele ning kontrollile ja ettevõtete hindamisele.

Maist 1965 kuni juuni 1967 oli ta Berliini Majanduse Kõrgkooli aspirantuuris ning kaitses edukalt väitekirja teemal „Tehnilis-majanduslikud kogemused toodete kvaliteedi mõõtmisel ja hindamisel“. Oma doktoritööd tegi Peter Hoss Berliini Humboldti Ülikooli doktorantuuris olles (juuli 1979 – juuli 1981). Doktoritöö (habilitatsiooni) kaitses ta edukalt teemal „Ettevõtete hindamine“.

Ajavahemikul september 1985 kuni mai 1987 oli ta Berliini Majanduse Kõrgkooli professor ja ettevõtete finantseerimise õppetooli juhataja. Seejärel, juunist 1987 kuni mai 1990 oli ta Potsdami Õiguse ja Valitsemise Kõrgkooli professor ning rahanduse õppetooli juhataja. Maist 1990 kuni oktoober 1990 töötas ta Majandusliku Koostöö Ministeeriumis Berlinis, olles sektoraalse arengupoliitika ja multilateraalse koostöö osakonna juhataja.

Oktoobrist 1990 kuni aprill 1991 oli professor dr Peter Hoss Berlinis Saksa Arengu-koostöö Agentuuri juhataja. Seejärel (aprill 1991) siirdus ta Frankfurti (Main), kus töötas Rahvusvahelise Migratsiooni ja Arengu Keskuses (CIM) grupijuhina (kuni september 2001). Tema tegevus oli suunatud Kesk- ja Ida-Euroopa spetsialistide integreerumise programmide arendamisele ja elluviimisele. Oktoobrist 2001 jäi professor dr Peter Hoss teenitud vanaduspensionile.

Allakirjutanut, töötades Eesti Plaaninstituudis majandusmehhanismi täiustamise laboratooriumi juhatajana, oli au ja rõõm professor Hoss'iga tutvuda ning aktiivselt tööalaselts lävida aastatel 1982–1984 Tallinnas (Peter oli korduvalt töölähetustel Saksa delegatsioonide koosseisus Eestis) ja tolleaegses Ida-Berlinis (siis kui meie olime oma delegatsiooniga endises Saksa DVs sakslastega majandus- ja muid küsimusi arutamas). Sel perioodil elas Peter koos abikaasa Renatega Berliini korteris. Kuigi ka Peter ja tema kolleegid elasid Ida-Berlinis mõneti nn „raudse eesriide taga“, oli meie jaoks nendega suhtlemine ja informatsioon siiski kui hea kogus värsket õhku. Pealegi oli allakirjutanut suurepärase võimalus saksa keeles suhtlemist harjutada (sakslastel oli alati küll ka vene keele tõlk kaasas, sest meil saksa keeles rääkijaid nappis), sest ega meil neid võimalusi sel ajal palju ei olnud.

Professor Peter Hossil oli suurepärane ja asjalik tõine läbisaamine ka endise Eesti Plaaninstituudi juhataja dotsent, majanduskandidaat Johannes Küttisega ning hilisema direktori ja Tartu Ülikooli majandusteaduskonna professori dr Heiki Müüriga, samuti asedirektori dotsent, majanduskandidaat Raimond Kalaga ning varasemalt ka Eesti Infoinstituudi direktori ja Tallinna Polütehnilise Instituudi majandusteaduskonna dotsendi, majanduskandidaat Juhani Väljatagaga. Kõik nad meenutasid pärast kohtumisi Peterit hea sõnaga ja positiivselt. Paraku on kõik need tublid kolleegid juba hulk aastaid manalas.

Lisaks eelnimetatud kahepoolsele (saksa-eesti) suhtlemisele toimus 1983. aasta kevad-suvel Kasahstani tolleaesges pealinnas Alma-Atas suurepärane ja igas mõttes heal tasemel ca nädalane nn sotsialismimaade Plaaninstituutide teaduslik-praktiline konverents, kus oli meeldiv jälle nii saksa kui teiste riikide delegatsioonide liikmetega kohtuda. Analoozne konverents (kuigi mõnevõrra väiksema osalejate hulga) toimus hiljem (vist oli aasta 1985) ka Tallinnas. Kindel koht nendel konverentsidel oli sakslaste hulgas alati professor Peter Hossil.

Südamlikud suhted ja kohtumised jätkusid ka edaspidi: Saksamaal Berlinis, Frankfurtis (Main), Taunusel ja Berliini läheduses asuvas väikelinnas Prieros'is kauni looduse ja järvede keskel, kus oli Peter ja Renate Hossi kodu-villa pärast Peteri pensioneerumist (näiteks, kohtumine oktoobri lõpul 2010, allakirjutanu mõnepäevasel peatusel Berlinist läbisõidul, enne stažeerimist Greifswaldi Ülikoolis). Aga samuti Eestis, Tallinnas. Viimane vahetu kohtumine oli meil siis, kui Peter oli kruiisi-reisil Läänemerele (ristluslaevaga AIDAblu) koos oma abikaasa Renate ja õe Susanega ning nad peatusid üheks päevaks Tallinna uudistama ja viibisid põgusalt ka allakirjutanu kodus Pirita-Kosel (22. juulil 2012). Kohtumine oli mõnusalt kodune, mille juures olid ka allakirjutanu ema ja isa.

Allakirjutanu on tänulik selle koostöö ja kohtumiste eest, mis meil Peteriga olid ligi 40 aasta vältel. Peter aitas meid palju ka teadustööde ja artiklite retsenseerimisel. See tähendas, et Peter Hoss oli kõrge kvalifikatsiooni ja suurte praktiliste kogemustega majandusdoktor-professor! Professor Peter Hoss oli kvalifitseeritud paljukordne eelretsensent meie ajakirjas avaldatud artiklitele, seda eriti kohaliku omavalitsuse teemadel. Retsenseerimist tegi ta väga asjatundlikult ning võttis seda suure vastutustunde ja põhjalikkusega. Selle eest talle palju tänu, ka artiklite autorite poolt!

Allakirjutanu tundis Peter Hossi kui äärmiselt sõbralikku, kohusetundlikku ja abivalmis inimest. Temaga suhelda, asju ajada ja diskuteerida oli puhas rõõm. Meil olid kohtudes väga huvitavad vestlused, väljasõidud ja jalutuskäigud (näiteks Maini äärses Frankfurtis ja lähedal asuval Taunusel, tema ja Renate villas Prieros'is ning mujal, ka Eestis)! Paraku jäid meil paljud huvitavad diskussioonid Peteriga lõpetamata (näiteks Nord Stream jms ...!?). Vahetasime ka Jõulu- ja Uue Aasta tervitusi!

Vanemaks saades, otsustati Prierosi kodumaja (kus keldrikorrusel asus suurepärane ja paljude heade tööriistadega sisustatud Peteri töötuba kodumajapidamise vajalike tööde tegemiseks ning maja taga kanali ääres seisis mootorpaat vabal ajal kohalikus järvis, jõgedel ja kanalitel ringisõitmiseks – kalapüügiks ning looduse nautimiseks) ära müüa

ning septembrist 2018 elasid Peter ja Renate Hoss jälle Berlinis, seekord Berliini idaosas Biesdorfis (Marzahn-Hellersdorfi linnarajoon), mitte kaugel Berliini Loomapargist (mitte segi ajada Berliini Loomaaiaga) ja Baggerjävrest.

Professor dr Peter Karl-Friedrich Hoss suri pärast lühikest rasket haigust 21.12.2018 Berlinis ning maeti 5.02.2019 urnimatusel Berlinis Biesdorfi linnakalmistule¹. Kõige lähedasematest inimestest jäid teda leinama abikaasa Renate, õde Susanne, poeg Alexander ja tütar Gerlinde.

Puhka rahu, sõber Peter!

Jaanuaris-veebruaris 2019
Tallinnas, Pirita-Kosel

Parimate mälestustega,
Peter Hossi kauaaegne kolleeg ja sõber
Matti Raudjärv

¹ Allakirjutanul ei õnnestunud kahjuks professor dr Peter Hossi matusele sõita, kuna selle kurva teate saamise ajal oli isa Arved raskes seisus Tallinnas haiglas, kus suri 26.01.2019. Arved Raudjärve ärasaatmine toimus 02.02.2019 Ambla kirikus ning ta sängitati Ambla rahula mulda. Maha jäid 92-aastane abikaasa Salme, poeg Matti ja tütar Maarika, pojatütar Mari-Liis pojaga ning tütrepoeg Jarno ja türetütar Girli oma lastega.

PROF. DR PETER KARL-FRIEDRICH HOSS
(25.04.1937 – 21.12.2018)
IN MEMORIAM

Professor Dr Peter Karl-Friedrich Hoss was born in Berlin-Wilmersdorf in Germany on 25.04.1937. He graduated from high school in 1955. Peter Hoss served in the army from 1955 to April 1957. From May 1957 until August 1958 he worked as a credit specialist in the German Farmer's Bank (Gadebusch branch office).

From September 1958 until December 1962, Peter Hoss studied finance in the Berlin School of Economics and graduated with the diploma of a financier. Then, from January 1963 until August 1985, Peter Hoss worked at the Berlin Institute of Economics as a researcher and head of a department. His research work was directed to accounting analysis and development and auditing and valuation of enterprises.

From May 1965 until June 1967 he was a post-graduate student of the Berlin School of Economics and defended his thesis successfully on the subject "Technical and Economic Experience in the Measurement of Quality and Valuation of Products". Peter Hoss worked on his Doctoral thesis during his post-graduate studies at the Berlin Humboldt University (July 1979 – July 1981). He defended his Doctoral thesis (habilitation) successfully on the subject "Valuation of Enterprises".

From September 1985 until May 1987 he was a professor of the Berlin School of Economics and Head of the Chair of Corporate Financing. Then, from June 1987 to May 1990, he was a professor and Head of the Chair of Finance of the Potsdam School of Law and Administration. From May 1990 until October 1990 he was employed by the Ministry of Economic Cooperation in Berlin, being the Head of the Department of Sectoral Development Policy and Multilateral Cooperation.

From October 1990 until April 1991, Professor Dr Peter Hoss was the Head of the German Development Cooperation Agency in Berlin. After that (in April 1991) he went to Frankfurt (Main) where he was employed as a Head of the Group of the International Migration and Development Centre (CIM) (until September 2001). His activities were directed to the development and implementation of programmes intended for the integration of specialists from Central and Eastern Europe. In October 2001, Professor Dr Peter Hoss retired due to his age.

The undersigned, working at the Estonian Planning Institute as the Head of the Laboratory of Enhancement of the Economic Mechanism, had the honour and pleasure to meet Professor Hoss and have job-related communication with him in Tallinn in 1982–1984 (Peter was repeatedly a member of official German delegations visiting Estonia) and in East Berlin at that time (when our delegation visited the former German Democratic Republic, discussing economic and other issues with Germans). During that period, Peter lived in his apartment in Berlin with his wife Renate. Although also Peter and his colleagues lived in East Berlin to some extent "behind the iron curtain", relations with them and the information received were still as a good breath of fresh air for us. The undersigned had also an excellent opportunity to practice speaking German (although

Germans had always a Russian interpreter with them as we did not have enough German speakers) as we did not have many such opportunities at that time.

Professor Peter Hoss had excellent and efficient job-related contacts also with the former Director of the Estonian Planning Institute, Docent, Candidate of Economics Johannes Küttis and the later Director and Professor of the Faculty of Economics of the University of Tartu, Dr. Heiki Müür, also the Deputy Director, Docent, Candidate of Economics Raimond Kala and earlier also with the Director of the Estonian Information Institute and Docent of the Faculty of Economics of the Tallinn Polytechnical Institute, Candidate of Economics Juhani Väljataga. They all remembered meeting Peter afterwards with good words and positively. Unfortunately, all these good colleagues have left this world many years ago.

In addition to the above-mentioned mutual relations (German-Estonian), a scientific and practical conference of planning institutes of Socialist countries was held in Alma-Ata, the capital of Kazakhstan in spring-summer 1983, it lasted about one week and was organised according to good standards, and it was pleasant to meet members of the delegations of Germany and other countries again there. An analogous conference (although with a somewhat lower number of participants) was organised later (probably in 1985) also in Tallinn. Professor Peter Hoss was always definitely present among Germans at these conferences.

Cordial relations and meetings continued also later: in Germany, in Berlin, in Frankfurt (Main), on Taunus, and in Prieros, a small town near Berlin among beautiful nature and lakes where Peter and Renate Hoss had their home, a villa after Peter's retirement (for instance, a meeting at the end of October 2010, during the few days that the undersigned stayed when travelling through Berlin, before the fellowship period at the Greifswald University). But also in Tallinn, Estonia. Our last direct contact was during Peter's cruise on the Baltic Sea (with the cruise ship AIDAblu) with his wife Renate and sister Susanne and they visited Tallinn for one day for a tour and briefly also the home of the undersigned at Piritä-Kose (on 22 July 2012). It was a cosy meeting at home with also the mother and father of the undersigned present.

The undersigned is grateful for the cooperation and meetings we had with Peter in the course of about 40 years. Peter also helped us a lot with the peer review of theses and research papers. This meant that Peter Hoss was a professor, doctor of Economics with a high qualification and great practical experience! Professor Peter Hoss was a qualified peer reviewer for many times for the papers published in our journal, particularly on the subject of local government. He was a very competent peer reviewer and did the reviewing with great responsibility and very thoroughly. Many thanks to him for that, also from the authors of the papers!

The undersigned knew Peter Hoss as an extremely friendly, responsible and helpful person. It was pure pleasure to communicate, arrange matters and have discussions with him. We had very interesting conversations, trips and walks with him when we met (for instance, in Frankfurt am Main and the Taunus nearby, in the villa where he lived with Renate in Prieros and at other places, also in Estonia)! Unfortunately, we could not finish

many interesting discussions we had with Peter (for instance, about Nord Stream, etc. ...!?). We exchanged also greetings on Christmas and the New Year!

When Peter and Renate Hoss became older, they decided to sell their home in Prieros (where Peter had an excellent workroom in the cellar, supplied with many good tools, for the necessary works for the household, and he had a motorboat in the canal behind the building to take trips to local lakes, rivers and canals in the spare time – to fish and to enjoy nature) and lived again in Berlin from September 2018, this time in Biesdorf in the Eastern part of Berlin (Marzahn-Hellersdorf District of the city), not far from the Berlin Tierpark (not to be confused with the Berlin Zoo) and Baggersee Lake.

Professor Dr Peter Karl-Friedrich Hoss died after a brief severe illness in Berlin on 21.12.2018 and his funeral service for urn burial took place on 05.02.2019 in Berlin at the Biesdorf Cemetery of the city¹. His closest people who remained to mourn him were his wife Renate, sister Susanne, son Alexander and daughter Gerlinde.

Rest in peace, dear friend Peter!

In January–February, 2019
At Pirita-Kose in Tallinn, Estonia

With the best memories,
Long-term colleague and friend of Peter Hoss
Matti Raudjärv

¹ The undersigned unfortunately could not go to the funeral of Professor Dr. Peter Hoss as when the sad message was received, father Arved was in hospital in Tallinn in a severe condition where he died on 26.01.2019. The funeral of Arved Raudjärv took place in Ambla Church on 02.02.2019 and he was buried in the Ambla Cemetery. His 92-year-old wife Salme, son Matti and daughter Maarika, granddaughter Mari-Liis with her son and grandson Jarno and granddaughter Girli with their children remained to mourn him.

**KOLMKÜMMEND VIIS AASTAT
ESIMESEST, nn LAEVAKONVERENTSIST JA
AJAKIRJAST „EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED“**

Aastal 2019 on Eestis võimalik paljusid sündmusi-tähtpäevi tähistada. Nimetagem siin näiteks mõned:

- **Eesti Vabariik – 15 aastat NATO liige (alates 29. märts 2004)**
- **Eesti Vabariik – 15 aastat Euroopa Liidu liige (alates 1. mai 2004)**
- **100 aastat Eesti võidust Võnnu lahingus Saksa Landeswehri üle 23. juunil 1919. 23. juuni on Võidupüha – Eesti riigipüha**
- **100 aastat eestikeelset Tartu Ülikooli kui rahvusülikooli Eestis (1. detsember 1919)**
- **320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710), 28. augustil 1699 avati Pärnus Academia Gustavo-Carolina**

Samuti on 2019. aastal ka meie majanduspoliitika konverentsiga seotud tähtpäevi, nimelt täitub **35 aastat esimesest** (24.-26. mai 1984) ja **25 aastat teisest** (27.-28. mai 1994) konverentsist. Teine konverents oli justkui tunnustus esimesele konverentsile, sest paljud varasemad osalejad lausa nõudsid allkirjutanult järgmise konverentsi korraldamist! Kahtlematult oli see meeldiv tunnustus ja loomulikult konverents toimus, toimub siiani igal aastal! Alates neljandast konverentsist (28.-29.06.1996) oli see paljude külaliste osalusel juba rahvusvaheline ja seda siiani!

Ka möödub aastal 2019 **35 aastat** meie ajakirja „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ asutamise, sest 1984. aastal toimunud esimese konverentsi ettekannete materjalid-teesid (sh ka mõned artiklid) trükiti publikatsioonina-kogumikuna (pealkirjaga „Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s“. Tallinn: 1984, 232 lk.). Väljaandjateks olid: Eesti NSV Plaaninstituut, Tartu Riiklik Ülikool, Eesti NSV Noorte Majandusteadlaste Klubi (NMK)¹ ja Eesti NSV Majandusteaduse Selts. Seda ja

¹ Eesti ajaloolises ja majanduspoliitilises arengus (tegelikult ilmselt veelgi laiemas ulatuses) oli igati tähendusrikas ja oluline 1987. aasta sügisel (26.09.1987 Tartu ajalehes „Edasi“) avaldatud nn nelja mehe (**Siim Kallas, Tiit Made, Edgar Savisaar ja Mikk Titma**) IME (Isemajandav Eesti) ettepanek.

Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubis arutati samu probleeme (ja rohkemgi, sh oma raha) tegelikult juba kaheksakümnendate esimestel aastatel (ehk paar-kolm aastat enne laevakonverentsi; st laevakonverentsiks oli juba paljude osalejate jaoks selge – pikalt ei saa vanaviisi ja mandunult edasi minna, midagi tuleb otsustavalt muuta. See mõte kõlas ka konverentsi ettekannetes-sõnavõttudes; seda toetas võimaluste piires ka meie nn laevakonverentsil (1984) osalenud Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi tollane direktor, majandusdoktor **Rein Otsason**). Seega üle viie aasta varem kui ilmus nn nelja mehe ettepanek (arvan siiralt: see pole mitte etteheide ega nende meeste alaväärtustamine /küll on siin võib-olla ka õigustatud eriarvamusi olnud; kuigi mitte kõigi nelja suhtes!/: aeg avalikustamiseks polnud siis meie, NMK tegevuse algusaastatel-esimesel poolel, veel küps!?).

Ei maksa unustada, et see oli NLKP KK peasekretäride Leonid Brežnevi (selles ametis: 1964–1982), Juri Andropovi (1982–1983), Konstantin Tšernenko (1984–1985) ning teiste selliste nn Moskva ja Kremli tegelaste aeg ning Nõukogude Liit oli siis veel suhteliselt tugev repressioonideks (kuigi Moskva ladvikus käis ka kõva võimuvõitlus).

ka järgnevaid publikatsioone-kogumikke võib pidada käesoleva ajakirja eelväljaan-
teks ning tänast ajakirja nende varasemate kogumike järglaseks.²

2019 – see on ka aeg, millal möödub **35 aastat** meie esimesest kolmepäevases³ nn **laevakonverentsist** mootorlaeval „Vanemuine“⁴, mis sõitis siis piki Emajõe, mööda Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve ning Värsklahte Värskasse. Teisel päeval sõideti teiselt mööda Värsklahte ja Pihkva järve ning piki Velikaja jõge Venemaale Pihkvasse (kus toimus huvitav linnaekskursioon kohaliku giidi eestvedamisel ja maitsvate vene toitudega lõuna) ning seejärel sõideti ettekandeid kuulates ja diskuteerides tagasi Värskasse.

Alustati plenaaristungiga Tartus Toomemäel ülikooli Ajaloomuuseumis, seejärel oli lõuna Emajõe vasakul kaldapealsel asunud toleaeagse restoranis „Kaunas“⁵ ning konverentsitööga jätkati laeval kolmes sektsioonis⁶ (põhiline konverentsitöö toimus siis kui laev sõitis: Tartu-Värsklaht; Värsklaht-Pihkva-Värsklaht; Värsklaht-Tartu).⁷ Mõlemad

Eestis tegutses sel ajal EKP Keskkomitee esimese sekretärina Karl Vaino (ametis 1978–1988), NLKP KK truu käsutäitja, kes suhtus üleolevalt eesti keelde ja kultuuri; EKP KK ideoloogiasekretär oli Rein Ristlaan (1980–1988), olles Karl Vaino käskude aktiivne elluviija.

Mihhail Gorbatšov ilmus NLKP KK peasekretärina välja alles 1985. aastal (seejärel algas nn mõningane sula ja suhtelise mõttevabaduse aeg) ning Boriss Jeltsin Vene Föderatsiooni esimese presidendina aastal 1991!

² Siinkohal on ilmselt kohane ka seda meenutada, et käsumajanduse tingimustes oli Nõukogude Liidus publitseerimine üldse keeruline ja hoolsa kontrolli all, et midagi nõukogude vastast ei avaldataks ning ajakirja väljaandmine oli ülimalt komplitseeritud. Nn kogumike väljaandmine oli oluliselt lihtsam. Aga enesekriitiliselt võib siiski ka seda tõdeda, et küllap ei olnud meie kirjutised algusaastatel ka piisavalt sisukad ja küpsed, et ajakirja väljaandmisele pretendeerida.

³ Teine konverents (27.-28.05.1994), kolmas (25.-26.08.1995) ja neljas (28.-29.06.1996, esimest korda rahvusvaheline) olid kahepäevased, edasi aastast 1997 kuni tänaseni aga juba kolmepäevased. Kolmandal päeval on tavaliselt toimunud ka nn loodusprogramm. Praktika näitas ka seda, et võrreldes mai lõpuga (kohe olid eksamid algamas) ja augusti lõpuga (puhkuserahad olid otsakorral) oli parimaks konverentsi toimumise ajaks juuni lõpp (puhkused algamas).

⁴ Tollase laevakonverentsi idee autor ja peakorraldaja M.R.– kui ei eksi, siis oli see vist üldse esimene (või üks esimesi ja vähesed haruldasi) laevakonverents Eestis sellel ajal! Täna on eeskätt merelaevadel korraldatavad konverentsid ja nõupidamised Eestis juba suhteliselt tavalised, kuid kulude katmised pole mitte alati kõigile, sh eriti kõrgkoolidele, nende akadeemilistele töötajatele, doktorantidele ja üliõpilastele, valdavalt taskukohased!

NB! Võrreldes maailmas toimuvate majanduskonverentsidega, on meie konverentsi osalustasud (sh publitseerimise kulud) alla keskmiste hindade (allakirjutajal on see võrdlus olemas, kuna talle tuleb pea igas kuus ca 2-3 konverentsikutset ja publitseerimise pakkumist ning valdavalt on nende kutsete-pakkumiste tasud hinnad meie omadest oluliselt kõrgemad!). Ka pole paljude soliidsete ajakirjade väljunditena mitmeid neid andmebaase, kus on meie ajakiri esindatud.

⁵ Nimi oli pandud Tartu Leedus oleva sõpruslinna Kaunas järgi. Pärast aastal 1999 toimunud ümberehitusi nimetati asutus klubiks Atlantis, mille peamiseks majandustegevuseks on nõupidamisruumide rentimine ja pidude korraldamine. Hoone vahetus läheduses asub skulptuurigrupp 100 000. tartlase sünni tähistamiseks.

⁶ Sektsioone juhatasid vanema põlve majandusteadlased **Valve Kirsipuu**, **Herbert Metsa**, **Rein Otsason** ja **Ilmar Pärtelpoeg**. Täna on nad kahjuks kõik juba meie hulgast lahkunud.

⁷ Mootorlaev „Vanemuine“ andis Tartus jõesadama kaitl otsad kell 13.15 ja randus Värskas, silla juures olevas väikesadamas kell 19.00. Samas asunud toitlustusettevõttes „Ämblik“ õhtustati ning

ööbimised olid Värskas suhteliselt spartalikes tingimustes. Aga kogu konverents Värskas oli siiski karastavalt tore ning me elasime-töötasime rõõmsalt ja edukalt (olime noored, meie käsutuses olid ju ka sportliku tegevuse võimalused ning köetud leilisaun koos järveveega! Lisaks suurepärased ja piisavad kogused Pihkva järve värsked ning äärmiselt maitsvaid suitsulatikaid; usun, et kõigi osalejate jaoks oli seda küllaga!).

Konverents lõpetati kokkuvõtliku plenaaristungiga kolmandal päeval Värskas varasema Eesti Vabariigi ohvitseride Põhjalaagri endises kasiinos⁸ (ka see hoone on veel tänaseni alles!) ning seejärel sõideti laevaga sooja ja päikesepaistelise ilma toetusel meeleolukalt diskuteerides tagasi Tartusse.⁹ Sisutihedat vestlust-diskussiooni, lahtede, järvede ja Emajõe ümbruse kauni looduse nautimist ning õlut ja suupisteid, meil jätkus!

Aastatel 1984 ja 1994–2006 toimus konverents algusega Tartus ja seejärel Värskas (seega 14 korda), aastatel 2007–2012 toimus konverents vaid Värskas ning alates aastast 2013 on konverents toimunud Jänedal (aastal 2019 juba seitsmendat korda Jänedal Mõisas).¹⁰ Kogumikud, ajakirja nn eelpublikatsioonid, ilmusid aastani 2006, seejärel on

siis liiguti jalgsi ca 1,5 km kaugusel asuvasse kunagisse Põhjalaagrisse, kus ööbiti ning veedeti ka vaba aega (sportlikult, lisaks männimetsas jalutades ja tervislikult samas, järvekaldal saunatades).

⁸ Täna arvatakse mõnel pool, et ka siis oli kasino nn mängupõrgu. Ei, siis oli see lihtsalt ohvitseride restoran ja suhtlemise-ajaviitmise koht. Võib-olla mängiti ka kaarte, piljardit jms, kuid see ei olnud kindlasti selliselt korraldatud, nagu enamikes tänastes kasiinodes.

⁹ Aastatel 1984, 1994–1995 toimus konverents (nii ettekanded, toitlustamine kui ööbimine) tolleaegses eesti õpetajate Värksa suvekoolituskeskuses, endises (enne Eesti okupeerimist ja Teist maailmasõda) Eesti Vabariigi ohvitseride Põhjalaagris. Edasi, alates 1996. aastast juba paremate tingimustega Värksa Sanatooriumi suurepärasest ruumides. Kohamuutuse üheks põhjuseks Värskas oli ka see, et aastast 1996 muutus konverents rahvusvaheliseks, kus esimesteks väliskülalisteks ja artiklite välisautoriteks olid kolleegid ja professorid **Saksamaa LV** (Peter Dobias, Manfred O. E. Hennies, Toni Schulz, Bernhard Seliger, Ralph M. Wrobel), **Leedu** (Bronislavas Čereška, Arvidas Pajuodis), **Poola** (Antoni Kozuch, Barbara Kozuch) ja **Soome** (Juoko Siremn) kõrgkoolidest-ülikoolidest, teadusasutustest ning pangandusest. Kohamuutus Värskas andis meile ka paremad töö- ja puhketingimused, rääkimata heast toitlustamisest, õhtustest kultuuri- ja muusikasünnimustest ning diskost, järve võimaluste kasutamisest (vabal ajal, peale ettekandeid ja diskussioone toimusid piknikud, suplused, paadisõidud, reisid väikelaevadel Värksa lähel, Pihkva ja Lämmijärvel /näiteks, ekskursioon Piirisaaresle jt/, jalutuskäigud männimetsas, jalgrataste laenutus, teenused mudaravilasa jms).

Kindlalt alles jäid aga kaunid loodusekursioonid, meeleolukad Seto laulikute esinemised ja suurepärase suitsusaun Seto Talumuuseumi territooriumil. Lisandusid õhtusöömaajad maitsvate ja huvitavate seto roogadega muuseumi Tšäimajas (eesti keeles – Teemajas), Talumuuseumi eksponaatidena vahva ja täisvarustuses sepikoda ning põnev savipottide töökoda.

¹⁰ Konverentsi toimumiskoha muutuse põhjuseks oli lihtsalt see, et mitmed konverentsil osalejad soovisid vahelduse mõttes teist kohta (samas on kummaline ja paradoksaalne, et nii mõnedki varem konverentsil osalenud, kes aktiivselt asukoha muutust soovisid, pole seni ise veel Jänedale konverentsile jõudnud!?). Pakkumised saadeti üle Eesti 13-le organisatsioonile-hotellikompleksile (arvestasime mitmeid tegureid, nii meile vajalikke ulatuslikke võimalusi, kohale sõitmise lihtsust-transporti, aga ka hindu jms). Neist üheksa-seitse firmat vastas (paar vastust olid mõneti arusaamatud ja kõhklevad) ning nende hulgas osutus meile parimaks Jänedal. Lisaks tegi meile omapoolse pakkumise hiljem ka Tallink (meie konverentsi ja muud tegevust hinnati suurepäraseks ning allakirjutanu kutsuti firma poolt ja kulul mõneks tunniks lausa laevale tingimustega tutvuma – oli tore, aga liisk oli paraku juba Jänedal kasuks langenud! Pole harjunud oma lubadusi ja

ilmunud ajakiri tänase nimetuse all (kolmes keeles).¹¹ Samal aastal toimus ka XV konverents.

Alates nn juubelikonverentsist (XXV konverents, aastal 2017) ja samuti ajakirja ilmumise olulisest aastakäigust (25. aastakäik, samuti aastal 2017), oleme nii konverentsi kui ajakirja alateemadeks-peakirjadeks sõnastanud ka mõned olulisemad Eesti Vabariigi ja tema organisatsioonide-instituutioonide tähtsündmused. Nendele sündmustele on ajakirjas pühendatud ka asjakohased lühiartiklid ning konverentsidel on alati neid tähtpäevi meenutatud ja nendel teemadel sõna võetud! Seda on tehtud mitte ainult seepärast, et me ise nendest tähtpäevadest lugu peame, vaid ka selleks, et samuti meie konverentsidel osalevatele välismaistele headele külalistele-kolleegidele ja lugupeetud ajakirja lugejatele olulistest Eesti ajaloolistest, haridus- ja teistest kultuurisündmustest teada annaksime! Kahtlematult on nii konverentsi kui ajakirja üks funktsioone – tutvustada eesti teadust, haridust ja kultuuri kõigile, ka meie headele sõpradele väljaspool Eestit! Samuti on kogu aeg meie oluline eesmärk olnud selles, et aidata kaasa õppetööle kõrgkoolides ja mujal, abistada üliõpilasi ja õppejõude, aga samuti teisi inimesi, meie ajakirja lugejaid, täiendava informatsiooni saamisel. Usume, et vähemalt osaliselt on see õnnestunud! Selle eest tänu ja lugupidamine nendele inimestele, kes on kirjutanud-osalenud ja kellele sellest midagi kogemuslikult positiivset ning kasulikku on olnud!

Nii konverentsil Värskas kui Jänedal on mitmel korral toimunud praktikute osalusel ka nn ümarlauad haldus- ja riigireformi ning kohalike omavalitsuste teemadel. Need on valdavalt üsna sisukad olnud. Kuna haldusreform viidi osaliselt läbi 2017. aastal, siis nüüd oleks peatselt otstarbekas ka ümarlaudadega jätkata, et arutada – millised on tulemused, mis läks hästi ja mis mitte eriti, kus võib-olla lausa nn „ämbrisse astuti“. Eesti meedias on nendel teemadel väga erinevaid ja huvitavaid arvamusi avaldatud!

Juubelikonverentsil (XXV, aastal 2017) alustasime konverentsitööst vabal ajal ka uue sündmusega – nimelt väikmalega (meenutasime seejuures ka Eesti suurmeest, malegeeniust ja malemaailma ajalukku läinud, nii Eestile kui maailmale palju andnud, „Igavesti Teist“ (seda viimast paraku, „tänu“ Nõukogude Liidu inimvaenulikule

kokkuleppeid ilma mõjuva põhjuse tagasi võtma!). Aga, aeg läheb edasi – vajadused, tingimused ja võimalused muutuvad ning palju teisi arenguid võib tulevikus ette tulla! Siiski – Jänedal on väärikas koht konverentside läbiviimiseks (samuti Värska jpt), st koha muutus peaks tingimuste osas väga atraktiivne olema!

¹¹ Siinjuures on meeldiv tõdeda, et allkirjutanu, olles alates 1975. aastast üle neljakümne aasta majandusõppejõud olnud (kas koosseisulisena ja täiskohaga või külalisena; 2019. aastal saab 44 aastat õppejõu ametis oldud; sellest majanduspoliitika õppejõud alates 1990. aastast, pärast Saksamaa LVs Kieli ja Frankfurti /Main/ Ülikoolis kolmekuulist stažeerimist aastatel 1989–1990; kõrgkoolidega on allkirjutanu seotud /sh ka tudengiaeg/, juba 51 aastat!); Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonnas, Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas, Pärnu kolledžis ja Narva kolledžis, varem ka mitmetes Eesti erakõrgkoolides (Veritas, Audentes, Poliitika ja Majanduse Kõrgkool jt) ning aastast 2014 ka eeskätt Georgia Tehnikaülikoolis (külalisõppejõuna) ja teistes Georgia ülikoolides majanduspoliitika loenguid pidades ning üliõpilasi ja kolleege konsulteerides (Kutaisi, Tbilisi, Telavi, Zugdidi), lisaks stažeerimised välisülikoolides olen märganud, et paljud üliõpilased on meie ajakirjas avaldatud töid ka oma kirjalike kursuse- ja lõputööde koostamisel sageli kasutanud. See on tore!

ideoloogiale-poliitikale ja KGBle) – rahvusvahelist suurmeistrit (1937) ja malekirjanikku Paul Keres't! Osalejaid jätkus, nii eestlaste kui sakslaste seas. Loodame, et sellest kujuneb edaspidi ehk tore traditsioon.

Tagantjärele saab ütelda, et **alates 2007. aastast** (siis toimus Võrkas XV konverents ja meie publikatsioon / ajakiri hakkas praeguse pealkirja-nimetuse all ilmuma), **sai nii konverents kui publikatsioon justkui uue hingamise**¹² (kuigi oli ka probleeme, mis oleks võinud takistuseks saada; aga tänu heale korraldustoimkonna tööle ja üksteise toetamisele, läksid asjad siiski kindlalt paremuse poole!).

Uue hingamise all tuleks mõista põhiliselt järgmist:

- suurendasime nõudeid artiklitele (nii sisult kui vormilt ja see kahandas paraku huvi osalemise vastu; samas paranes artiklite kvaliteet, mis oli lõpptulemusena hea);
- laekunud artikleid hakati laiemalt retsenseerima (st lisaks eesti retsensentidele kaasati rohkem retsensente ka välisülikoolidest, kokku ühele artiklile 3-5 retsensenti; viis retsensenti on küll harva, kuid siiski olnud);
- parema ja kontsentreerituma tegevuse huvides toimus konverents vaid ühes kohas – Võrkas, st plenaaristung Tartust viisime üle Võrkasse (kuigi nii kaotasime paraku osa kuulajaid; aga samas, alustades konverentsiga Tartus TÜ majandusteaduskonna hoones, oli plenaaristungil küll inimesi auditooriumis hulgaliselt, kuid mitte kõik kuulajad ei sõitnud pärast plenaaristungit edasi Võrkasse, kus oli siiski enamik ettekandeid ja sageli paralleelseksioonides);
- viisime mõnel aastal konverentsi programmi nn ümarlaua, kus osalesid sisukalt ka majanduspraktikud;
- ajakirja ja selles avaldatud artiklite paremaks levitamiseks pöördusime täiendavate rahvusvaheliste andmebaaside poole (seni olime vaid Saksamaa LVs Kielis asuvas andmebaasis ECONIS /seotud maailmas tuntud Kieli Maailmamajanduse Instituudiga/, kuid 2009 olime juba ka EBSCO andmebaasis; seejärel järgnesid mitmed teised andmebaasid; tänaseks oleme alustanud tegevust, et ühte prestiižikamasse andmebaasi jõuda, nimelt andmebaasi Scopus);

¹² Kahetsusega peab allakirjutanu nentima, et 2006. aasta konverentsi lõpetamisel Võrkas, esines lõppsõnavõttudel üks seni konverentsi aktiivseid toetajaid ja kaaskorraldajaid mõttega, et edaspidi peaks konverentsiga tegelema eeskätt TÜ majandusteaduskond (teistel pole justkui eriti asja sellega) ning üldse peaks konverentsi teistisi tegema ja igal aastal pole seda konverentsi vaja korraldada. Selle peale oli ka rida teisi arvamusi – kuna kõik on seni hästi toimunud, siis kõike võiks traditsiooniliselt edasi teha ja jätkata!

Nii saigi edaspidi, alates aastast 2007, juba uue hingamisega jätkatud! Teisti arvavad jäid meie tegevustest oma tahtel ja soovil kõrvale ning nüüd pole nad vist meie asjade positiivse käiguga rahul!? Jõudu neile! Ütleme nii – meie karavan läheb edasi! Allakirjutanu ei soovi siinkohal nende inimeste säästmise huvides nimesid nimetada! Kuigi nad on paljudele ju teada.

Ühel hetkel me aga siiski lõpetame, sest on juba aastakümneid korraldatud. Algatajana usun, et see aeg ei ole väga kaugel – on ka muid huvitavaid ettevõtmisi enne „päris puhkust“, sh hobidega tegelemine!

- kui Jänedale ümber asusime (2013) vähenes eeskätt osalejate hulk Tartust (üheks põhjuseks suurem kaugus ja mõningane ebamugavus võrreldes Tartuga); suurenes aga väliskülaliste osalus (nende jaoks oli Jäneda Tallinnale lähemal /vaid 67 km; Värskasse üle 300 km/, seda eeskätt tänu lennujaamale ja uuendatud trammiliiklusele; mitmed väliskolleegid on igal aastal lennujaamast auto rentinud, Jänedale sõitnud ning pärast konverentsi veel n-ö iseseisvalt Eestiga tutvunud; samuti toimib hea rongiliiklus Tallinnast /Balti jaam või Ülemiste peatus Lasnamäel/ Aegviitu);
- nii kultuuri- kui loodusprogramm muutus suurema valiku tõttu veelgi mitmekesisemaks (NB! allakirjutanu ei arva, et Värskas olid kesised programmid – ei, need olid isegi väga head; kui võimalus, tasub neid aastate möödudes korrata-kogeda!).

Aastatel 2018/2019 on siiski toimunud-toimumas väike muutus – pärast hea kolleegi ja sõbra Janno Reiljani lahkumist meie hulgast, pole Tartu Ülikooli majandusteaduskond vaatamata mitmete meie pöördumistele kahjuks leidnud talle asendajat, kes n-ö Tartu poolelt nii konverentsi ettevalmistuse-korraldamise-toimumise kui ajakirja ilmumise osas meie toimkonna liikmetega koostööd teeks. Siiski oleme TÜ majandusteaduskonnale, eriti professor Janno Reiljanile ja kõigile varasematele (aga ka edaspidistele) autoritele-osalejatele Tartust (loomulikult ka mujalt) tänulikud pikaajalise ning tulemusliku koostöö eest.¹³ Loodetavasti lähevad meie asjad ka praeguse toimkonnaga edaspidi edukalt! Toimkonnaga liituda soovijad on aga alati oodatud ja teretunud!

Konverentsil on möödunud aastate jooksul osalenud ja artikleid avaldanud inimesi paljudest riikidest (seni 18 riigi esindajad), nende riikide ülikoolidest ning teistest organisatsioonidest. Nendel aastatel kui konverents on Jänedal toimunud (alates 2013), on täiendavalt uued osalejad seni **Tšehhi Vabariigist** (2013), **Venemaalt** (2014), **Leedust** (2015) ja **Georgiast** (2016) lisandunud. 2019. aastal liituvad meiega loodetavasti veel ka **Ukraina** esindajad. See on igati rõõmustav ning korraldajad usuvad, et see nimekiri võib veelgi täieneda. Ette rutates – meie konverentsi ja ajakirja toimkonnad ning osalejad ütlevad kõigile huvilistele, kes meie konverentse ja ajakirja

¹³ Kahju, aga meie kiri kolleegidele oli lõpuks selline (meie vastuskiri 23. oktoobril 2018 nii vastajatele kui teistele). Alla kirjutasid: Matti Raudjärv (peatoimetaja), Sulev Mäeltsemees (toimetaja), Üllas Ehrlich (toimetaja) ja Manfred O. E. Hennies (saksa välistoimetaja):

„Täname vastuste ja varasema koostöö eest. Kahju, et pärast Jannot pole teaduskonnas enam inimesi (isegi mitte tema varasemate doktorantide seas), kes suudaks-sooviks meie senisel pikaajalisel koostööl toimunud konverentsi (toimunud juba 26 korda) ja ajakirja (järgmisel aastal 27. aastakäik) temaatikaga jätkusuutlikult edasi tegeleda ja koostööd teha. Hea on muidugi see, et ajakirja toimetuskolleegiumi liikmetena on teaduskond esindatud (emeritprofessorid Peter Friedrich ja Mart Sörg), kes on igati tublilt meie asjadele kaasa aidanud! Kui infokiri on valmis, siis saadaksime selle ka teaduskonda lootuses, et seda samuti teile levitatakse.“

Meie kirjad saadeti teaduskonda: 20. märtsil, 13. septembril ja 18. oktoobril 2018; vastuskirjad saadeti pärast meie kolmandat kirja-järelepärimist kahelt TÜ kolleegilt: 18. oktoobri lõuna paiku ühelt (jätkuvat koostööd tervitav ja toetav vastus) ning sama päeva hilisõhtul teiselt (paraku kindlalt eitav-äraütleval vastus) TÜ kolleegilt. Toimkonna reksioon – kahju, aga saame hakkama!

rikastavad ning huvitavamaks-paremaks teevad, sõbralikult – „Tere tulemast, olete oodatud – nii Eestist kui teistest riikidest!“.

Samuti on uuritud ja meie ajakirjas kirjutatud paljude riikide (seni 22 riigi) majanduspoliitilistest probleemidest.¹⁴ Eelmise, 2018. aasta ajakiri ilmus novembri algul ning kaks numbrit olid koos ühtede kaante vahel (kogumaht 182 lk, lisaks CD mahuga 313 lk) ja seda mitmel objektiivsel põhjusel. Tagasisidena oli paljude lugejate arvates seekord kvaliteet parem, seda eriti trükitehniliselt, sh fotod ja joonised olid värvilised jms (muide, meie pikaajaline koostööpartner Saksamaalt, Berliini Wissenschafts-Verlag /koostöö temaga on juba ligi 20 aastat kestnud/, muutis aastast 2018 oma logo kujundust!). Nimetatud positiivset tagasisidet oli kindlasti hea kuulda ning ilmselt tuleb ka edaspidi püüda värvifotosid jms kasutada! See tõstab mõnevõrra küll ajakirja väljaandmise kulusid, aga ka tehniline kvaliteet on siiski oluline!

Aeg läheb kiiresti ja ka korraldajad vananevad. 35 aasta vältel ja 27 korral oleme nüüdseks olnud konverentside korraldajad ja publikatsioonide väljaandjad – see on päris pikk aeg inimeste elus! Samas on see siiski äärmiselt huvitav, hariv, rikastav ja suurepärase väljakutse olnud! On kohtunud ja suheldud väga paljude huvitavate inimeste ja isiksustega nii Eestist kui teistes riikides. See on olnud aeg (kui tagasi mõelda), mille nimel on tasunud elada! See on olnud aeg, kus kõne all olev kõrvaltegevus on aidanud ka paremini oma põhitööd – õppejõu ja uurija tegevust korraldada! Allakirjutanu on selle üle tänulik ja õnnelik! Loodan, et sama meelt on ka sõbrad ja kolleegid!

Juba hulk aastaid on allakirjutanu mõtelnud ja toimkonna liikmetega ka arutanud, et lõpmatuseni pole praegusel toimkonnal võimalik konverentsi korraldada ja ajakirja välja anda. Seega on vaja ka nooremaid kaasata ja endi asemele kutsuda. Ilmselt muutub üha aktuaalsemaks nn järeלטulijate probleem. Allakirjutanu on mõlemat allpool järgnevat suhtumist kohanud:

- osa inimesi (eeskätt oluliselt nooremaid) see ei huvita, sest paljud neist peavad seda raskeks ja vähetasuvaks tegevuseks (osaliselt on neil õigus kui ei pühenduta!);
- teine osa on neid inimesi (ka nooremaid), kes loodavad siit kerge vaevaga suurt tulu teenida; nad eksivad – tegevus nõuab suurt pühendumist ja tööd, tasu tegelikult ei olegi (eeskätt on see moraalne, kuid ka see on tähtis), isegi siis kui kommertsalustele minna! Selle suhtumise esindajate hoole alla ei soovi allakirjutanu aga ei konverentsi ega ajakirja anda, kartes mõlema allakäiku. Võib-olla allakirjutanu eksib siin ja see arvamus pole päris õige arusaam?!

Siit siis allakirjutanu ja kogu toimkonna järgnev üleskutse:

Kas on huvilisi nii konverentsi kui ka ajakirjaga tegelemist üle võtma (esialgu lihtsalt toimkonda, vanemate kolleegide kõrvale kogemusi omandama), et sellega mitte üks kord,

¹⁴ Riikide loetelu on leitav käesoleva ajakirja lõpulehekülgedel rubriigis: Informatsioon ajakirja toimkonnalt / Information from the editorial team / Information des Redaktionsteams.

vaid pikemalt tegeleda? Kui on huvi, siis võtke palun ühendust ja arutame! Ette ei saa midagi lubada!

Lõpetuseks – kõige kõrval soovin nii konverentsile kui ajakirjale edu ning pikka iga! Seni tehtud töö on olnud sageli keeruline, kuid hea meeskonna olemasolu ning asjalik koostöö on aidanud kõigel igati positiivselt ja tulemuslikult pea kõik karid ületada ning edu saavutada. Vaatamata mõnede pahatahtlike kriitikute naeruväärsetele püüetele ja kiusujuttudele meie tegevust pidurdada või isegi lõpetada, on konverentsid tulemuslikult toimunud ja ajakiri edukalt ilmunud. Vaid need inimesed (sageli paraku Eesti doktorandid) on kaotanud, kes on end neist eksitavatest udujuttudest ja valearvamustest segada lasknud ning kahjuks kirjutamisest meie ajakirjale ning konverentsil osalemisest loobunud!

Samas, Austria, Georgia, Saksamaa LV, Venemaa, Ukraina jt riikide ülikoolide doktorandid ja nende tunnustatud juhendajad-professorid (mõned neist on isegi oma riigi Teaduste Akadeemia akadeemikud ning riigiasutuste ja pankade juhatuste liikmed!) on meie ajakirjas artiklite avaldamist ning konverentsil esinemist kõrgelt hinnanud ja sobilikuks pidanud. Paljud välisriikide doktorandid on meie ajakirjas artikleid (sageli koos juhendajaga) avaldanud ja nii Värskas kui Jänedal toimunud konverentsidel edukalt suurepärase ettekannetega esinenud ning diskussioonides osalenud.

Siirad tänud kõigile sõpradele Eestis ja mujal, kolleegidele, artiklite autoritele, retsensentidele, tõlkidele-tõlkijatele, konverentsil osalejatele ja ettekandjatele, kultuuri- ja loodusinimestele, kogu konverentsi ja ajakirja toimkonnale, sekretäridele, abistajatele, trükikodadele, Värska ja Jänedal inimestele-organisatsioonidele ning paljudele firmadele-organisatsioonidele nii Eestis kui väljaspool, kes on meid igakülgset toetanud!

Möödunud 35 aastat konverentside korraldamisel ja ajakirja (algselt kogumiku) väljaandmisel on kokkuvõttes igati arendavad, viljakad ja huvitavad olnud! Püüame kõigi, nii varasemate kui tulevaste osalejate kaasabil seda tegevust jätkata!

Eialgu oleme oma tegevusi aastani 2022 kavandanud – siis tähistatakse Eesti vanima ülikooli, Tartu Ülikooli asutamise 390. aastapäeva!¹⁵

Aga elu ja sündmused jätkuvad! Elame-näeme!

¹⁵ Tore oleks ka siis veel kui Tartu Ülikooli 400. aastapäeva tähistatakse (asutatud 1632), tegutseda. Aga ilmselt jäävad selle tähtpäevaga seotud konverents ja publikatsioon aastal 2032 juba nooremate kolleegide korraldada. Ja see oleks ka õiglane ning vahva kui leiduks nooremaid huvilisi-tegijaid!? Aga võib-olla lõpetame üldse!? Täna konverentsi peakorraldajana ja ajakirja peatoimetajana oleks allakirjutanu siis juba 83-aastane!

Aga olgem siiski realistid ... ! Kui on elu ja tervist, siis osalejana või vähemalt pealtvaatajana sooviks sellest eesti rahva, hariduse ka õiglase ning riigi olulisest sündmusest, Eesti inimeste ja riigi põhjendatud uhkusest – Tartu Ülikooli väärikast tähtsündmusest, kindlasti osa saada! Aasta 2032 on veel üks huvitav, nn „numbrilise kombinatsiooniga“ arv, tähtaasta – 333 aastat Tartu Ülikooli asumisest, sunnitud viimisest Pärnusse (1699)!

C'est la vie – see on elu! Elame veel!

**Aitäh kõigile, kellega oleme kokku puutunud, sealhulgas paljudele sponsoritele!
Usume, et see meeldiv koostöö jätkub!**

Südamest palju tänu toimkondade kõigile liikmetele, nii endistele kui tänastele!

Jaanuar 2017 – mai 2019

Tallinnas, Pirita-Kosel ja Lääne-Virumaal, Kaasiku talus ning
Pärnus ja Tartus

Lugupidamisega konverentsi korraldajate ja
ajakirja toimkonna nimel,

Matti Raudjärv
(konverentsiseeria algataja-peakorraldaja ning
ajakirja asutaja-peatoimetaja)

FÜNFUNDREISSIG JAHRE SEIT DER ERSTEN, sog. SCHIFFSKONFERENZ UND SEIT GRÜNDUNG DER ZEITSCHRIFT „ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK“

Im Jahre 2019 können wir in Estland viele Ereignisse und Jahrestage feiern. Wollen wir hier einige als Beispiel nennen:

- **Republik Estland – seit 15 Jahren Mitglied der NATO (ab 29. März 2004)**
- **Republik Estland – seit 15 Jahren Mitglied der Europäischen Union (ab 1. Mai 2004)**
- **100 Jahre seit dem estnischen Sieg in der Schlacht von Võnnu (Wenden) über die deutsche Landeswehr am 23. Juni 1919. Der 23. Juni ist der Siegestag – der estnische Nationalfeiertag.**
- **100 Jahre seit der Gründung der estnischsprachigen Universität Tartu als Nationaluniversität in Estland (1. Dezember 1919)**
- **320 Jahre seit der Verlegung der Universität Tartu nach Pärnu (1699–1710), am 28. August 1699 wurde in Pärnu die Academia Gustavo-Carolina eröffnet**

Ebenfalls gibt es im Jahre 2019 auch mit unserer Konferenz über Wirtschaftspolitik verbundene Jahrestage, es sind nämlich **35 Jahre seit der ersten** (24.-26. Mai 1984) und **25 Jahre seit der zweiten** (27.-28. Mai 1994) Konferenz vergangen. Die zweite Konferenz war quasi eine Anerkennung an die erste Konferenz, denn viele frühere Teilnehmer haben vom Unterzeichnenden die Veranstaltung der folgenden Konferenz geradezu verlangt! Ohne Zweifel war es eine angenehme Anerkennung und die Konferenz hat natürlich stattgefunden, bislang jedes Jahr! Seit der vierten Konferenz (28.-29.06.1996) war es unter Teilnahme von vielen Gästen bereits international und ist bislang so geblieben!

Im Jahre 2019 vergehen auch **35 Jahre** seit der Gründung unserer Zeitschrift „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ („Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“), denn Materialien und Thesen von Vorträgen (darunter auch einige Artikel) der im Jahre 1984 stattgefundenen ersten Konferenz wurden als Publikation im Sammelband gedruckt (mit dem Titel „Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s“ („Probleme bei der Intensivierung der gesellschaftlichen Produktion in der Estnischen SSR“). Tallinn: 1984, 232 S.). Dies wie auch folgende Publikationen und Sammelbände können als Vorgängerausgaben der vorliegenden Zeitschrift sowie die heutige Zeitschrift als Nachfolger der früheren Sammelbände angesehen werden.

2019 – das ist auch die Zeit, als **35 Jahre** von unserer ersten dreitägigen, der sog. **Schiffskonferenz** auf einem Motorschiff „Vanemuine“ vergehen werden, das damals den Fluss Emajõgi entlang, durch den Peipussee, Lämmijärv und Pskower See bis zur Bucht von Värskä, nach Värskä gefahren war. Am zweiten Tag fuhr man dann arbeitsam über die Bucht von Värskä und den Pskower See sowie den Fluss Welikaja entlang nach Russland, Pskow (dort fand eine interessante Stadtführung unter Anleitung des örtlichen Stadtführers statt und es gab ein Mittagessen mit köstlichen russischen Gerichten), und

danach fuhr man wieder nach Värška zurück, dabei wurden Vorträge angehört und Diskussionen abgehalten.

Die Veranstaltung begann mit einer Plenarsitzung auf dem Domberg (Toomemägi) von Tartu im historischen Museum der Universität, danach kam die Mittagspause, und die Konferenzarbeit wurde auf dem Schiff in drei Sektionen fortgesetzt (die hauptsächliche Konferenzarbeit fand während der Schifffahrt statt: Tartu – Värška; Värška – Pskow – Värška; Värška – Tartu).

Die Konferenz wurde mit einer zusammenfassenden Plenarsitzung am dritten Tag in Värška abgeschlossen, und danach fuhr man mit dem Schiff, unterstützt durch ein warmes und sonniges Wetter, mit einer unterhaltsamen Diskussion wieder nach Tartu zurück. Inhaltsreiche Gespräche und Diskussionen, die schöne Natur der Buchten, Seen und Umgebung des Flusses Emajõgi sowie reichlich Bier und Snacks machten den Genuss vollkommen!

In den Jahren 1984 und 1994–2006 begann die Konferenz in Tartu und wurde danach in Värška fortgesetzt (damit also 14 Mal), in den Jahren 2007–2012 nur in Värška, und ab 2013 hat die Konferenz in Jänedä stattgefunden (im Jahre 2019 bereits zum siebenten Mal beim Gutshof von Jänedä).

Die Sammelbände, die sog. Vorgängerpublikationen der Zeitschrift, sind bis 2006 erschienen, danach, ab 2007 ist die Zeitschrift unter der heutigen Bezeichnung erschienen (in drei Sprachen). Im gleichen Jahr fand auch die XV. Konferenz statt – eine Jubiläumskonferenz!

Sowohl auf der Konferenz in Värška wie auch in Jänedä haben unter Beteiligung von Praktikern mehrmals auch sog. Rundtischgespräche zu Themen der Verwaltungs- und Staatsreform wie auch der lokalen Selbstverwaltungen stattgefunden. Diese sind überwiegend recht inhaltsreich gewesen. Da die Verwaltungsreform zum Teil im Jahre 2017 durchgeführt wurde, wäre es bald zweckmäßig, auch mit den Rundtischgesprächen fortzufahren, um zu beraten – welche sind die Ergebnisse, was war gut zu bewerten und was nicht so gut!

Auf der Jubiläumskonferenz (XXV., im Jahre 2017) haben wir in der freien Zeit neben der Konferenzarbeit auch mit einem neuen Ereignis begonnen – nämlich mit dem Blitzschach (wir haben uns dabei auch an eine große estnische Persönlichkeit und Schachgenie erinnert, der in die Geschichte der Schachwelt eingegangen ist, sowohl für Estland wie auch für die Welt vieles gegeben hat, an den „ewig Zweiten“ – internationalen Schachmeister (1937) und Schachautor Paul Keres!). Es gab genügend Teilnehmer, sowohl unter den Esten wie auch unter den Deutschen. Wollen wir hoffen, dass sich daraus im Weiteren eine schöne Tradition entwickeln wird.

Im Nachhinein kann man sagen, dass **ab 2007** (damals fand in Värška die XV. Konferenz statt und unsere Publikation / Zeitschrift ist nachdem mit heutigem Titel / heutiger Bezeichnung erschienen), **begann sowohl für die Konferenz wie auch für die**

Publikation geradezu ein neuer Wind zu wehen, worunter man hauptsächlich Folgendes verstehen sollte:

- wir haben die Anforderungen an die Artikel angehoben (sowohl vom Inhalt wie auch von der Form her, die Qualität der Artikel hat sich verbessert);
- die erhaltenen Artikel wurden breiter rezensiert (d. h., zusätzlich zu estnischen Rezensenten hat man auch mehr Rezensenten aus den ausländischen Universitäten herangezogen);
- im Interesse einer besseren und konzentrierteren Tätigkeit fand die Konferenz nur noch an einem Ort statt – in Värška, d. h., wir haben die Plenarsitzung von Tartu nach Värška verlegt;
- wir haben an einigen Jahren ins Konferenzprogramm das sog. Rundtischgespräch eingeführt, woran auch Wirtschaftspraktiker inhaltsreich teilgenommen haben;
- für eine bessere Verbreitung der Zeitschrift und der darin veröffentlichten Artikel haben wir uns an zusätzliche internationale Datenbanken gewandt (bislang waren wir lediglich in der Datenbank ECONIS, die sich in der Bundesrepublik Deutschland, in Kiel befindet, aber 2009 waren wir auch in der Datenbank EBSCO; darauf folgten mehrere andere Datenbanken; mit dem heutigen Stand haben wir die Tätigkeit aufgenommen, damit wir bei der Datenbank Scopus ankommen);
- die Beteiligung der ausländischen Gäste hat zugenommen (für sie liegt Jäneda näher an Tallinn /lediglich 67 km; bis Värška sind es mehr als 300 km/, und zwar in erster Linie dank dem Flughafen und erneuerten Straßenbahnverkehr; mehrere ausländische Kollegen haben jedes Jahr am Flughafen ein Auto gemietet; ebenfalls gibt es einen guten Zugverkehr aus Tallinn);
- sowohl das Kultur- wie auch Naturprogramm sind dank einer größeren Auswahl noch vielseitiger geworden.

Im Laufe von vergangenen Jahren haben Leute aus vielen Ländern, aus Universitäten und sonstigen Organisationen dieser Länder an der Konferenz teilgenommen und Artikel veröffentlicht (bislang Vertreter aus 18 Ländern). In diesen Jahren, wenn die Konferenz in Jäneda stattgefunden hat (seit 2013), sind bislang zusätzliche neue Teilnehmer aus **Tschechien** (2013), **Russland** (2014), **Litauen** (2015) und **Georgien** (2016) hinzugekommen. Im Jahre 2019 werden sich an uns hoffentlich auch noch Vertreter aus der **Ukraine** anschließen. Das ist durchaus erfreulich und die Veranstalter glauben, dass diese Liste noch ergänzt werden kann.

Ebenfalls wurden wirtschaftspolitische Probleme von vielen Ländern (bisher 22 Länder) untersucht und darüber hat man in unserer Zeitschrift geschrieben.¹ Die Zeitschrift des vorigen Jahres, 2018, war Anfang November erschienen und zwei Ausgaben waren in einem Band zusammen (Gesamtumfang 182 Seiten, dazu eine CD mit Umfang von 313 Seiten; mit Farbfotos und -zeichnungen).

¹ Das Verzeichnis der Länder ist zu finden auf Schluss-Seiten der vorliegenden Zeitschrift unter der Rubrik: Information from the editorial team / Information des Redaktionsteams.

Die Doktoranden aus den Universitäten von Österreich, Georgien, der Bundesrepublik Deutschland, Russland, der Ukraine u. a. Ländern sowie ihre anerkannten Betreuer und Professoren (einige von ihnen sind sogar Mitglieder der Akademie der Wissenschaften des eigenen Landes bzw. Vorstandsmitglieder der staatlichen Einrichtungen und Banken!) haben die Veröffentlichung von Artikeln in unserer Zeitschrift sowie die Teilnahme an unserer Konferenz hoch geschätzt und für passend gehalten. Viele ausländische Doktoranden haben in unserer Zeitschrift Artikel veröffentlicht (häufig zusammen mit dem Betreuer) und sind auf den sowohl in Värskas wie auch in Jäneda stattgefundenen Konferenzen erfolgreich mit hervorragenden Vorträgen aufgetreten sowie haben an den Diskussionen teilgenommen.

Zum Abschluss – neben allem wünsche ich sowohl der Konferenz wie auch der Zeitschrift viel Erfolg und eine lange Lebensdauer! Die bisher geleistete Arbeit ist häufig kompliziert gewesen, aber das Vorhandensein eines guten Teams und eine sachliche Zusammenarbeit haben bei all dem durchaus positiv und ergebnisreich geholfen, fast alle Hürden zu überbrücken und mit Erfolg zu krönen.

Die vergangenen 35 Jahre sind bei der Veranstaltung der Konferenzen und bei der Herausgabe der Zeitschrift (ursprünglich des Sammelbandes) insgesamt durchaus fördernd, fruchtbar und interessant gewesen! Wir werden es versuchen, diese Tätigkeit unter Mitwirkung von allen früheren wie auch zukünftigen Teilnehmern fortzusetzen!

Vorläufig haben wir unsere Aktivitäten bis zum Jahre 2022 geplant – dann wird der 390. Jahrestag seit der Gründung der ältesten estnischen Universität, der Universität Tartu gefeiert!

Aber das Leben und die Ereignisse gehen weiter!

Vielen Dank an alle, mit denen wir in Berührung gekommen sind, darunter gebührt unser Dank den vielen Sponsoren! Wir glauben, dass sich diese angenehme Zusammenarbeit fortsetzen wird!

Oktober 2018 – Mai 2019, In Tallinn, Pirita-Kose

Mit Hochachtung im Namen der Konferenzveranstalter und des Arbeitsteams der Zeitschrift,

Matti Raudjärv
(Initiator und Hauptveranstalter der Konferenzserie sowie
Gründer und Chefredakteur der Zeitschrift)

THIRTY-FIVE YEARS FROM THE FIRST, SO-TO-SAY “SHIP CONFERENCE” AND THE FOUNDATION OF JOURNAL “ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY”

Many important events and dates can be celebrated in Estonia in 2019. We can mention a few of them here:

- **Republic of Estonia – 15 years as a NATO Member State (since 29 March 2004)**
- **Republic of Estonia – 15 years as an EU Member State (since 1 May 2004)**
- **100 years from the victory of Estonia over the German Landeswehr in the Battle of Võnnu on 23 June 1919. 23 June is the Victory Day – Estonian national holiday**
- **100 years of the Estonian-language University of Tartu as the Estonian national university (1 December 1919)**
- **320 years from the relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710), Academia Gustavo-Carolina was opened in Pärnu on 28 August 1699**

There will be also some important dates related to our conference on economic policy in 2019, namely it will be **35 years from the first** (24-26 May 1984) and **25 years from the second** (27-28 May 1994) conference. The second conference was like recognition of the first conference as many earlier participants had insisted that the undersigned should organise the next conference! It was no doubt pleasant recognition and the conference was certainly held and has been held annually by now! Starting from the fourth conference (28-29.06.1996) it was already an international conference with many participants and has remained an international conference!

2019 is also the **35th anniversary** of founding our journal *Estonian Discussions on Economic Policy* as the materials/theses of the first conference (including some papers) which was held in 1984 were printed as a publication/collection (with the title *Problems of Intensification of Public Production in the Estonian S.S.R.*, Tallinn: 1984, 232 pp.). That publication/collection and the subsequent ones can be regarded as preliminary publications for the current journal, and the current journal can be regarded as the successor of these earlier collections.

2019 – is also the **35th anniversary** of our first three-day “**ship conference**” on M/S Vanemuine which travelled then on the Emajõgi River to Lake Peipus, Lake Lämmijärv and Lake Pihkva and to Värskas on the coast of the Värskas Bay. On the second day of the conference work the ship travelled in the Värskas Bay and Lake Pihkva and to Pskov in Russia on the coasts of the Velikaja River (where a local tour guide gave us an interesting tour of the city and took us to lunch with delicious Russian dishes) and then travelled back to Värskas with participants listening to presentations and having discussions.

The initial plenary meeting was held in the History Museum of the University on Toome Hill in Tartu, and after lunch the conference work continued on the ship in three sections

(the main conference work took place during travelling on the ship on the routes: Tartu–Värskä; Värskä–Pskov–Värskä).

The conference work ended in a final plenary meeting in Värskä on the third day and the participants travelled back to Tartu on ship in warm and sunny weather, having pleasant discussions. We had certainly a lot of substantial conversations and discussions on important issues, enjoyed the beautiful nature of the coasts of the bays, lakes and the Emajõgi River, and tasted beer and snacks!

In 1984 and 1994–2006 the conference started in Tartu and then continued in Värskä (14 such conferences in total), in 2007–2012 the conference was held only in Värskä and since 2013 the conference has been held in Jäneda (in 2019 already the 7th conference in Jäneda Manor). The collections, which were preliminary publications for the current journal, were published until 2006 and then, since 2007, the journal has been published under the current name (in three languages). Also the XV conference – the jubilee conference – was held in that year!

At conferences both in Värskä and in Jäneda, “round tables” have been held with the participation of practical experts on the subjects of the administrative and state reform and local governments. These discussions have mostly been very informative. As the administrative reform was partly carried out in 2017, it would be a good idea to continue such round tables soon in order to discuss – the results, what activities were successful and what not particularly!

At the jubilee conference (XXV, in 2017) we started also a new event during the spare time after conference hours – namely blitz chess (remembering also the Estonian Grand Old Man, chess genius and – “always the second” international grandmaster (1937) in the world chess history who gave so much to the world and to Estonia, and author of chess books, Paul Keres!). There were enough participants among both Estonians and Germans. We hope it will become a fine tradition in the future.

Looking back at it now we can say that **since 2007** (when the XV conference was held in Värskä and when our publication/journal started to appear under the current title/name), **both the conference and the publication have as if found new strength which is mainly expressed in the following:**

- we increased requirements for papers (both in terms of the content and form, the quality of papers improved);
- the peer review of the papers received acquired a broader scale (i.e. more peer reviewers also from foreign universities were involved in addition to Estonian peer reviewers);
- in order to achieve improved and more focused activities, the conference was held at only one place – in Värskä, i.e. we transferred the plenary meeting from Tartu to Värskä;
- we included the “round table” in the conference programme in some years with important contributions also from the practical experts of economic activities;

- in order to promote the distribution of the journal and the papers published in the journal, we contacted additional international databases (until then we had only been in the ECONIS database in Kiel, Federal Republic of Germany, but in 2009 we were included also in the EBSCO database; then several other databases followed; by now we have started the process of getting included in the Scopus database);
- the proportion of international participants increased (Jäneda is closer to Tallinn for them, only 67 km; it is more than 300 km to Värška), mainly thanks to the airport and new tram lines; several colleagues from foreign countries have rented a car from the airport every year; they can also arrive by train from Tallinn);
- both the cultural and the nature programme have become more varied due to broader choices.

There have been participants and papers published from many countries (18 countries by now), from universities and other organisations of these countries at the conference during the past years. In the years when the conference has been held in Jäneda (since 2013), additional new participants have come from **Czechia** (2013), **Russia** (2014), **Lithuania** (2015) and **Georgia** (2016). In 2019 we will hopefully be joined also by participants from **Ukraine**. This is a great news and the organisers believe that this list may grow even more.

Also problems of economic policy of many (by now 22) countries have been studied and discussed in our journal.¹ The journal of last year, 2018, was published at the beginning of November and two issues were published together between the same covers (total volume 182 pp., in addition a CD with 313 pp.; with coloured photos and figures).

Doctoral students from universities of Austria, Georgia, Federal Republic of Germany, Russia, Ukraine and other countries and their recognised supervisors, professors (some of them even members of the Academy of Sciences of the country and government officials and bank board members!) have appreciated highly publishing papers in our journal and giving presentations at our conferences and regarded it appropriate. Many doctoral students from foreign countries have published papers in our journal (often together with their supervisor) and delivered excellent presentations and participated in discussions successfully at conferences both in Värška and in Jäneda.

And finally – besides everything else I wish success and a long life to both the conference and to the journal! The work done so far has often been complicated but the existence of the good team and efficient cooperation have helped us to overcome almost all obstacles in a quite positive and effective way and to achieve success.

The past 35 years of organising the conferences and publishing the journal (initially the collection) have offered a lot of opportunities for self-development and been

¹ The list of the countries is available on the last pages of this journal in the section: Information from the editorial team / Information des Redaktionsteams.

overall fruitful and interesting! We will strive to continue these activities with the contributions from all earlier and future participants!

For now, we have planned our activities until 2022 – when the 390th anniversary of foundation of the oldest Estonian university, the University of Tartu, will be celebrated!

But life and the events will go on!

Many thanks to everybody with whom we have had contacts, including the numerous sponsors! We believe that this pleasant cooperation will continue!

October 2018 – May 2019

At Pirita-Kose in Tallinn

Best regards on behalf of the organisers of the conference and the editorial team of the journal,

Matti Raudjärv

(initiator-main organiser of the series of conferences and the founder-chief editor of the journal)

**MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSID
EESTIS (1984–2019 ... 2020)**

**WISSENSCHAFTLICHE KONFERENZEN ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK IN ESTLAND (1984–2019 ... 2020)**

**SCIENTIFIC CONFERENCES ON ECONOMIC
POLICY IN ESTONIA (1984–2019 ... 2020)**

I	1984	Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s
II	1994	Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis
III	1995	Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis
IV	1996	Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis /I ja II/
Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland /I und II/
Topical Problems of the Economic Policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia /I and II/
V	1997	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga
Die Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Integration mit der Europäischen Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and Integration with the European Union
VI	1998	Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud
Die Integration der Republik Estland mit der Europäischen Union – Ziele und Mittel der Wirtschaftspolitik
Integration of the Republic of Estonia into the European Union – Goals and Instruments of Economic Policy
VII	1999	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit
Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
VIII	2000	Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit
Wirksamkeit der Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Effectiveness of the Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
IX	2001	Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga
Harmonisierung und Freiheit der Wirtschaftspolitik Estlands in EU-Integrationsprozess
Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of Estonia integrating with the European Union
X	2002	Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale
Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands
Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy

		of Estonia
XI	2003	Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu Die Wirtschaftspolitik Estlands auf dem Weg in die Europäische Union Estonian Economic Policy on the Way Towards the European Union
XII	2004	Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus Wirtschaftspolitische Perspektiven Estlands als Mitglied der Europäischen Union Economic Policy Perspectives of Estonia in the European Union
XIII	2005	XIII. majanduspoliitika teaduskonverents Die XIII wirtschaftspolitische Konferenz 13 th Scientific Conference on Economic Policy
XIV	2006	XIV majanduspoliitika teaduskonverents Die XIV. wirtschaftspolitische Konferenz 14 th Scientific Conference on Economic Policy
XV	2007	Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus Die Wirtschaftspolitik Estlands – drei Jahre in der Europäischen Union Economic Policy of Estonia – three Years in the European Union
XVI	2008	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2008 Economic Policy in the EU Member States – 2008
XVII	2009	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2009 Economic Policy in the EU Member States – 2009
XVIII	2010	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2010 Economic Policy in the EU Member States – 2010
XIX	2011	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2011 Economic Policy in the EU Member States – 2011
XX	2012	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2012 Economic Policy in the EU Member States – 2012
XXI	2013	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2013 Economic Policy in the EU Member States – 2013
XXII	2014	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2014 Economic Policy in the EU Member States – 2014
XXIII	2015	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2015 Economic Policy in the EU Member States – 2015
XXIV	2016	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2016 Economic Policy in the EU Member States – 2016

- XXV 2017 **Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017:**
Juubelikonverents – 25; (29.06-01.07.2017)
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2017:
Jubiläumskonferenz – 25; (29.06-01.07.2017)
Economic Policy in the EU Member States – 2017: Jubilee
conference – 25; (29.06-01.07.2017)
- XXVI 2018 **Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018:**
Eesti Vabariik – 100 / 100 aastat eestikeelset rahvuslikku
Tehnikaülikooli Eestis; (28.-30.06.2018)
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2018:
Republik Estland – 100 / 100 Jahre von der Gründung der
estnischsprachigen nationalen Technischen Universität;
(28.-30.06.2018)
Economic Policy in the EU Member States – 2018:
Republic of Estonia – 100 / 100 years of the Estonian
language national University of Technology in Estonia;
(28.-30.06.2018)
- XXVII 2019 **Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019:**
Eesti Vabariik– 15 aastat EL-s ja NATO-s / 100 aastat eesti-
keelset Tartu Ülikooli / 320 aastat Tartu Ülikooli asumisest
Pärnusse (1699-1710); (3.-5.07.2019)
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2019:
Republik Estland – 15 Jahre in EU und in NATO / 100 Jahre
estnischsprachige Universität Tartu / Vor 320 Jahren zog die
Universität Tartu nach Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019)
Economic Policy in the EU Member States – 2019:
Republic of Estonia – 15 years in EU and in NATO / 100
years of the Estonian-language University of Tartu / 320 years
from the temporary relocation of the University of Tartu to
Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019)

XXVII 2019

**Eesti Vabariik – 15 aastat Euroopa Liidu liige (alates 1. maist 2004) ja
NATO liige (alates 29. märtsist 2004)**
**Republik Estland – 15 Jahre als EU-Mitgliedstaat (ab 1. Mai 2004) und
NATO-Mitgliedstaat (ab 29. März 2004)**
**Republic of Estonia – 15 years of EU membership (since 1. May 2004) and
NATO membership (ab 29. March 2004)**

320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710)¹

¹ **15 aastat** tänase Tartu Ülikooli regionaalse Pärnu kolledži ees oleva **päikesekella** avamisest Pärnus, Ringi tänav 35 (9. september 2004), autoriks skulptor *Hannes Starkopf*.

Vor 320 Jahren zog die Universität Tartu nach Pärnu (1699–1710)²

320 years from the temporary relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710)³

Pärnusse ümberasustatud (1699) TÜ hoone ette päikesekella asetamise mõtte esiautor oli tollase ülikooli kantserler ja Liivimaa kindralkuberner *Erik Dahlbergh*.

Pelgalt mõtteks ja sooviks jäi päikesekella loomine paraku seekord just alanud Põhjasõja tõttu, mil kohalikul Pärnu linnavalitsusel polnud kella jaoks raha.

Idee taasalgatas Tartu Ülikooli majandusteaduskonna õppejõud ja teadur (1996–2005), töötades samaaegselt ka TÜ Pärnu kolledži õppejõuna (külalisenä 1999–2001; korralisena alates 1. jaanuar 2002 kuni 31. august 2017 ning alates 1. september 2017 külalisenä käsunduslepingu alusel), majanduskandidaat-filosoofiadoktor (PhD), Associate Professor *Matti Raudjärv*.

„Päikesekella“ loomiseks annetasid nüüd (aastal 2004) raha 23 eraisikut ja 13 firmat-organisatsiooni, seda nii Eestist kui välismaalt. Skulptuur, selle paigaldamine ja sündmuse avalik tähistamine maksid kokku 83 000 Eesti krooni (ca 5300 €). See kõik oli annetatud, mitte ülikooli eelarve raha. Annetajate nimed on talletatud skulptuuri kõrval olevale kivile kinnitatud metallplaadile.

Siinjuures veelkord kella idee taasalgatajalt siirad tänud skulptorile, kõigile toetajatele, abistajatele ja avamisel kohalolijatele-külalistele.

² **15 Jahre** seit Eröffnung der **Sonnenuhr** vor dem Pärnuer College der Universität Tartu, Standort: Ringi tänav 35, Pärnu (9. September 2004), Autor: Bildhauer *Hannes Starkopf*.

Als Urheber des Gedankens zur Aufstellung einer Sonnenuhr vor dem Gebäude der Universität Tartu, die nach Pärnu umgesiedelt war (1699), gilt *Erik Dahlbergh*, der Kanzler der damaligen Universität und Generalgouverneur von Livland.

Die Schaffung einer Sonnenuhr blieb damals bloß ein Gedanke und Wunsch wegen des gerade begonnenen Nordischen Krieges, da die lokale Stadtverwaltung von Pärnu kein Geld für die Uhr hatte.

Die Idee wurde wieder aufgegriffen von der Lehrkraft und Forscher der Wirtschaftsfakultät an der Universität Tartu (1996–2005), Kandidat der Wirtschaftswissenschaften (Philosophiedoktor, PhD), Associate Professor *Matti Raudjärv*.

Für die Schaffung der „Sonnenuhr“ haben nun (im Jahre 2004) 23 Privatpersonen sowie 13 Firmen und Organisationen Geld gestiftet, sowohl aus Estland wie aus dem Ausland. Die Skulptur, deren Anbringung und kleine Feier zu diesem Ereignis haben insgesamt 83 000 Estnische Kronen (ca. 5300 €) gekostet. Die Namen der Stifter sind auf einer Metallplatte verzeichnet, die auf dem Stein neben der Skulptur befestigt wurde.

An dieser Stelle möchten wir seitens derer, die die Uhrenidee wieder ins Leben riefen, einen aufrichtigen Dank an Bildhauer, an alle Unterstützer und Helfer aussprechen.

³ **15 years** from the opening of the **sundial** by Sculptor *Hannes Starkopf* in front of the Pärnu College of the University of Tartu at 35 Ringi Street (9 September 2004).

The original idea of installing a sundial in front of the building of the University of Tartu relocated to Pärnu (in 1699) came from *Erik Dahlbergh*, the then University Chancellor and Governor-General of Livonia.

Unfortunately, the creation of a sundial remained a mere idea and wish then because of the Great Northern War which had just started and left no funds for the local Pärnu City Government to install a sundial.

The idea was reinitiated by *Matti Raudjärv*, member of the academic staff and researcher of the Faculty of Economics of the University of Tartu (1996–2005), Candidate of Economics (PhD), Associate Professor.

- 100 aastat Eesti võidust Võnnu lahingus Saksa Landeswehri üle 23. juunil 1919. Võidupüha – Eesti riigipüha, mida peetakse 23. juunil alates aastast 1934. Eestis toimub Võidupüha paraad. Võidupüha tähistamine on tseremoniaalselt seotud eestlaste rahvuspüha Jaanipäeva tähistamisega 24. juunil**
- 100 Jahre vom estnischen Sieg über die deutschbaltische Landeswehr in der Schlacht von Cēsis / Wenden am 23. Juni 1919. Der Siegestag – der estnische Feiertag, der ab Jahr 1934 am 23. Juni abgehalten wird. In Estland findet zum Siegestag eine Parade statt. Die Feiern zum Siegestag sind zeremoniell verbunden mit den Feierlichkeiten des estnischen Nationalfeiertages – des Johannistages am 24. Juni.**
- 100 years from the victory of Estonia over the German Landeswehr in the Battle of Võnnu on 23 June 1919. Victory Day – Estonian national holiday celebrated on 23 June since 1934. The Victory Day parade takes place in Estonia. Celebration of the Victory Day is a ceremony related to the celebration of the Estonian national holiday Midsummer Day on 24 June**
- 100 aastat eestikeelset Tartu Ülikooli (avaaktus oli 1. detsembril 1919)**
- 100 Jahre estnischsprachige Universität Tartu (Eröffnungsaktus wurde begangen am 1. Dezember 1919)**
- 100 years of the Estonian-language University of Tartu (the opening – ceremony took place on 1 December 1919)**
- 35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist laeval „Vanemuine“ (1984: Tartu-Peipsi järv-Pihkva järv-Väraska-Pihkva-Väraska-Tartu)**
- Vor 35 Jahren fand die erste Konferenz statt, bekannt als „Schiffskonferenz“ (im Jahre 1984 auf der Route: Tartu – Peipussee – Pskower See – Väraska – Pskow – Väraska – Tartu) mit dem Schiff „Vanemuine“**
- 35 years from the first, so-to-say ship conference on M/S “Vanemuine” (1984: Tartu – Lake Peipus – Lake Pskov – Väraska – Pskov – Väraska – Tartu)**
- 35 aastat käesoleva ajakirja – „Eesti majanduspoliitilised väätlused“ – asutamisest (mai 1984)**
- 35 Jahre seit Gründung der vorliegenden Zeitschrift – „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“ (Mai 1984)**
- 35 years from the foundation of this journal – “Estonian Discussions on Economic Policy” (May 1984)**

Now (in 2004) 23 individuals and 13 companies/organisations both from Estonia and from abroad made donations for the creation of the sundial. The cost of the sculpture was 83,000 Estonian kroons (about € 5,300). Names of the donors are listed on the metal plate fixed on a stone next to the sculpture.

The reinitiator of the idea expresses here again his sincere thanks to the sculptor and everybody who provided support and assistance.

NB! NB! NB!

Järjekordne oluline kultuurisündmus Eestis ja üks ainulaadsemaid kogu maailmas: ajavahemikul 5.-7. juuli 2019 toimub Tallinnas XXVII laulupidu ja XX tantsupidu! Möödub 150 aastat Eesti esimesest laulupeost (18.-20. juunil 1869 Tartus) ja 85 aastat esimesest tantsupeost (15.-17. juulil 1934 Tallinnas Kadrioru staadionil).

NB! Vom 5. Juli bis zum 7. Juli 2019 werden in Tallinn das XXVII. Sängerfest und das XX. Tanzfest ausgetragen, bedeutende Ereignisse im estnischen Kulturleben und einzigartige in der ganzen Welt!

150 Jahre von dem ersten estnischen Sängerfest (18.-20. Juni 1869 in Tartu) und 85 Jahre von dem ersten Tanzfest (15.-17. Juli 1934 in Tallinn auf dem Kadriorg-Stadion).

NB! Another important cultural event in Estonia and one of the most unique cultural events in the world: XXVII Song Festival and XX Dance Festival will be held in Tallinn from 5 to 7 July 2019!

It will be the 150th anniversary of the first Estonian Song Festival (18 to 20 June 1869 in Tartu) and the 85th anniversary of the first Dance Festival (15 to 17 July 1934 at the Kadriorg Stadium in Tallinn).

NB! NB! NB!

Järgmine, **XXVIII** majanduspoliitika teaduskonverents toimub /

Die nächste, **XXVIII.** wirtschaftspolitische Konferenz findet statt /

The next, **XXVIII** scientific conference on economic policy will be held:

25.-27.06.2020 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020: Tartu rahuleping – 100 / 100 aastat Eesti Vabariigi esimesest põhiseadusest (kehtis aastatel 1920 – 1933)

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2020: Friedensvertrag von Tartu – 100 / Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland in Kraft (1920-1933)

Economic Policy in the EU Member States – 2020: Peace Treaty in Tartu – 100 / 100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2019 / Genauere Informationen ab Oktober-November 2019 / More detailed information from October-November 2019: www.mattimar.ee

LOODETAV TULEVIKUINFORMATSIOON (2020–2022)

järgmistel lehekülgedel:

EVENTUELLE PLANUNG FÜR ZUKÜNFTIGE KONFERENZEN

(2020–2022)

auf den nächsten Seiten:

EXPECTED FUTURE INFORMATION (2020–2022)

on the next pages:

Kui õnnestub organisatsiooniliselt ja finantsiliselt, siis edaspidi näeks tänane korraldustoimkond konverentse järgmiste pühendumustega/

Falls es organisatorisch und finanziell möglich sein wird, schlägt das heutige Organisationskomitee vor, dass kommende Konferenzen folgenden Jahrestagen oder kulturellen Ereignissen gewidmet sein werden:

If it works out in organisational and financial terms, the Organising Committee would like to dedicate the future conferences to the following anniversaries:

XXVIII 2020

100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus

(2.02.1920)

Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet

(2.02.1920)

100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of

Independence in Tartu (2.02.1920)

100 aastat Eesti Vabariigi esimesest põhiseadusest (kehtis aastatel 1920–1933)

Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland in Kraft

(1920–1933)

100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in

effect from 1920 to 1933)

25.-27.06.2020 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020: Tartu rahuleping – 100 /

100 aastat Eesti Vabariigi esimesest põhiseadusest (kehtis aastatel 1920 – 1933)

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2020: Friedensvertrag von Tartu

– 100 / Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland in Kraft

(1920–1933)

Economic Policy in the EU Member States – 2020: Peace Treaty in Tartu – 100 / 100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)

XXIX 2021

30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)

30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991)

30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991)

25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (1996)

Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt (1996)

25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värskas (1996)

25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisel Pärnus (17. mai 1996), (Pärnu Majanduskooli /asut. 1991/ baasil)

Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet (17. Mai 1996)

25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu (17. May 1996)

1.-3.07.2021 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021: 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991) / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (1996) / Tartu Ülikooli regionaalne Pärnu kolledž – 25 aastat

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2021: 30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt (1996) / College Pärnu (regional) der Universität Tartu – 25 Jahre

Economic Policy in the EU Member States – 2021: 30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värskas (1996) / Pärnu College (regional) of the University of Tartu – 25 years

390 aastat Tartu Ülikooli asutamisest (anno 1632)

30. juunil 1632. aastal kirjutas Rootsi kuningas Gustav II Adolf alla Tartu akadeemia asutamisürikule – sellega oli loodud alus Rootsi riigi teisele kõrgkoolile. Uus õppeasutus sai samad privileegid, mis kuus aastat varem olid antud Uppsala Ülikoolile. 15. (uue kalendri järgi 25.) oktoobril 1632. aastal toimus Academia Gustaviana avaaktus.

Vor 390 Jahren wurde die Universität Tartu gegründet (anno 1632)

Am 30. Juni 1632 unterzeichnete der schwedische König Gustav II. Adolf die Urkunde über die Gründungsurkunde der Tartuer Akademie. Damit wurde die Grundlage der zweiten schwedischen Hochschule geschaffen. Die neue Lehranstalt bekam dieselben Privilegien wie die Universität Uppsala, die ihr vor sechs Jahren zugesprochen wurden. Am 15. (nach dem neuen Kalender 25.) Oktober 1632 wurde Eröffungszeremonie der Academia Gustaviana abgehalten.

390 years from the establishment of the University of Tartu (anno 1632)

On 30 June 1632, Gustav II Adolf, the King of Sweden, signed the Foundation Decree of the Academy in Tartu – laying the basis for the second establishment of higher education in Sweden. The new educational institution was granted the same privileges as had been granted to the University of Uppsala six years earlier. The opening ceremony of Academia Gustaviana was held on the 15th (according to the new calendar on the 25th) of October 1632.

Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die zwanzig Konferenzen in Värska (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jänedal (ab 2013)

20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jänedal (since 2013)

30.06-02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2022: Tartu Ülikool – 390 aastat (anno 1632)

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022: Universität Tartu – 390 Jahre (anno 1632)

Economic Policy in the EU Member States – 2022: University of Tartu – 390 years (anno 1632)

INFORMATSIOON ajakirja toimkonnalt

Käesolev rahvusvaheline teadusajakiri-publikatsioon ilmub aastast 2007 (üks number aastas) ja aastast 2011 (kaks numbrit aastas).¹ Ajakiri arenes välja järjepidevuse alusel aastatel 1984–2006 ilmunud teadusartiklite kogumikest. Artiklite temaatika on seni hõlmanud paljude riikide majanduspoliitikat ning selle valdkondi nii ühe kui ka mitme riigi näitel ning nende omavahelistes suhetes ja võrdlustes. Lisaks Eestile on avaldatud artiklites uuritud paljude riikide majanduspoliitikat nagu **Georgia, Hiina, Iirimaa, Jaapan, Kanada, Kreeka, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA, Venemaa, Ühendkuningriik** (22 riiki). Vähemal määral on käsitletud ka mitmeid teisi riike. Kajastust on leidnud järgmiste piirkondade, ühenduste või valdkondade majanduspoliitika: Euroopa ja Euroopa Liit, Euroopa Liidu regioonid, Euroopa rohelised pealinnad, Balti riigid ja Skandinaavia regioon, Ida- ja Kesk-Euroopa, Põhja-Euroopa, OECD-riigid jmt.

Lisaks traditsioonilistele majanduspoliitika valdkondadele on artiklites kajastamist leidnud ka avaliku sektori rahandus; regionaalne areng ja kohalike omavalitsuste arenguprobleemid, eelkõige haldusreformi vajadused ja võimalikud suunad; Euroopa Liidu finantsüsteem; Euroopa Liidu toetusmehhanismid ja –mudelid; rahapoliitika ja valuutakursid; euroruumi probleemid; finants- ja majanduskriis; majanduse globaliseerumine; ettevõtluse arengut toetavad erinevad majanduspoliitikad; J.M. Keynesi seisukohad ja paljud teised kompleksvaldkonnad.

Seni on avaldatud artiklite autorid esindanud järgmisi riike: **Austria, Eesti, Georgia, Hiina, Läti, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi, Ukraina, Ungari ja Venemaa**. Lisaks nimetatud riikidele olid enne 2007. aastat avaldatud artiklite autorite kaudu esindatud ka **Belgia, Leedu, Poola, Prantsusmaa, Soome, USA ja Ühendkuningriik** (seega kokku 18 riigi esindajad).

Ajakirja toimkond soovib, et ajakirjas käsitletavate artiklite majanduspoliitiline geograafia laieneks tulevikus veelgi. Ajakirjas avaldatud artikleid kajastavad ja levitavad seni järgmised rahvusvahelised andmebaasid: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SSRN**. Juba aastaid on väljaande tellijaks olnud ka Washingtonis asuv 1800. aastal asutatud maailma suurim, **USA Kongressi raamatukogu**.

Lugupidamisega ning edukate koos- ja kaastöösoovidega
Teie ajakirja toimkond

¹ Aastatel 2007–2014 oli ajakirja inglise keelne nimetus „Discussions on Estonian Economic Policy“. Eeskätt täpsuse, sh artiklite senise kajastuse ja ka edaspidise laiema majanduspoliitilise geograafia huvides täpsustasime aastast 2015 ajakirja nime ning selleks on nüüd inglise keeles – „Estonian Discussions on Economic Policy“. Ajakirja eesti- ja saksakeelne nimi jäid endisteks, ühtlasi on säilinud publikatsiooni järjepidevus.

INFORMATION from the editorial team

This international research journal (publication) has been published since 2007 (once a year) and 2011 (twice a year).¹ The journal developed as a successor of collections of research papers published in 1984–2006. The subjects of the papers have covered economic policies and their subject areas of many countries on the basis of case studies from one or several countries and considering their mutual relations and comparisons. Besides Estonian economic policy, the papers have treated economic policies of many countries, such as **Canada, China, Czech Republic, Denmark, Finland, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Japan, Latvia, Lithuania, Norway, Russia, Slovakia, Sweden, Switzerland, Ukraine, United Kingdom, U.S.A.** Also other countries have been studied to a lesser extent. Economic policies of the following regions, associations or subject areas have been treated: Europe and the European Union, EU regions, European green capitals, the Baltic States and the Scandinavian region, Eastern and Central Europe, Northern Europe, OECD countries, etc.

In addition to traditional areas of economic policy the papers have treated also the issues of finances of the public sector; regional development and development problems of local municipalities, above all the need for and possible directions of the administrative reform; the financial system of the EU; the support structures and support models of the EU; monetary policy and currency exchange rates; eurozone problems; financial and economic crisis; globalisation of the economy; different economic policies to support business development; positions of J.M. Keynes, and many other complex areas.

Authors of papers published until now have represented the following countries: **Austria, China, Czech Republic, Estonia, Georgia, Germany, Hungary, Latvia, Russia, Slovakia and Ukraine.** Besides the abovementioned countries also **Belgium, Finland, France, Lithuania, Poland, United Kingdom and U.S.A.** were represented by authors of papers published before 2007.

The editorial team would like to see in the future an even broader geography of economic policy of papers published in the journal. Papers published in this journal are presented and distributed by the following international databases: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SSRN, + US Congress Library.**

With best wishes and looking forward to successful cooperation and contributions,
Editorial Team of the journal

¹ From 2007–2014 the English name of the journal was “Discussions on Estonian Economic Policy”. Above all, for more accuracy concerning the topics of papers published until now, including in the interests of broader geography of economic policy in future, we specified the name of the journal from 2015 and it will be “Estonian Discussions on Economic Policy” in English. The name of the journal in German and Estonian remained the same, and the continuity of the publication was maintained.

INFORMATION des Redaktionsteams

Das vorliegende internationale Wissenschaftsmagazin erscheint seit 2007 (ein Mal pro Jahr) und seit 2011 (zwei Mal pro Jahr).¹ Die Zeitschrift hat ihre Ursprünge in den Sammelbänden von wirtschaftswissenschaftlichen Beiträgen, die in den Jahren 1984–2006 kontinuierlich erschienen. Die Thematik umfasst die Wirtschaftspolitik verschiedener Länder mit ihren vielfältigen Bereichen. Man geht vor allem auf die jeweiligen wirtschaftlichen Verflechtungen mit anderen Nationen ein und vergleicht sie untereinander. Neben Estland gibt es noch eine Reihe von anderen Ländern, die in den Artikeln auf ihre Wirtschaftspolitik hin untersucht werden wie **China, Deutschland, Dänemark, England, Finnland, Georgien, Griechenland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Norwegen, Russland, Schweden, die Schweiz, die Slowakei, Tschechien, Ukraine, Ungarn, die USA**. Im geringeren Umfang sind auch einige andere Länder in Beiträgen vertreten. Ebenso ist die Wirtschaftspolitik aus Sicht größerer und kleinerer Regionen thematisiert worden, z. B. Europa und die Europäische Union, einzelne Regionen der Europäischen Union, Europas Grüne Hauptstädte, die Baltischen Staaten und Skandinavien, Mittel- und Osteuropa, Nordeuropa, OECD-Staaten u. a. m.

Zusätzlich zu den klassischen Feldern der Wirtschaftspolitik wird in den Artikeln auch auf folgende Themengebiete eingegangen: Finanzwesen der öffentlichen Hand, regionale Entwicklung und Entwicklungsprobleme der kommunalen Selbstverwaltungen, Notwendigkeit einer Verwaltungsreform und mögliche Reformwege, Finanzsystem der EU, EU-Förderungsmechanismen und ihre Modelle, Geldpolitik und Währungskurse, Probleme der Eurozone, Finanz- und Wirtschaftskrise, Globalisierung der Wirtschaft, wirtschaftspolitische Instrumente zur Unternehmensförderung, Standpunkte von J. M. Keynes.

Unsere Autoren kommen aus **China, Deutschland, Estland, Georgien, Lettland, Österreich, Russland, der Slowakei, Tschechien, Ungarn und Ukraine**. Vor 2007 sind Beiträge auch von **amerikanischen, belgischen, englischen, finnischen, französischen, litauischen und polnischen** Autoren erschienen.

Der Wunsch des Redaktionsteams ist, dass sich der Autorenkreis geographisch weiter vergrößert. Die im Magazin publizierten Beiträge sind in folgenden internationalen Datenbanken verfügbar: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SSRN, + US-Kongressbibliothek**.

Wir hoffen auf eine weitere erfolgreiche Zusammenarbeit
Ihr Redaktionsteam

¹ In den Jahren 2007–2014 lautete der englische Titel des Magazins „Discussions on Estonian Economic Policy“. Im Interesse der Genauigkeit und der breiteren geographischen Dimension der Beiträge wurde 2015 der englische Titel in „Estonian Discussions on Economic Policy“ geändert. Der Titel des Magazins in estnischer und deutscher Sprache blieb unverändert, gleichzeitig ist die Kontinuität der Zeitschrift erhalten geblieben.

21.02.2017 anti rahvusvahelise uuringu tulemusel Euroopas ettevõttele Mattimar OÜ varasemate aastate tegevuste eest Usaldusväärse Ettevõtte Sertifikaat – laitmatu reputatsiooni, eetilise ja usaldusväärse tegevuse ning klientidele pühendumise eest. Sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõtte“ sai alguse Poolas 2013. aastal ning on tänaseks populaarseks ja lugupeetuks nii ettevõtjate kui ka klientide seas saanud, olles üks nimekamaid, mida Euroopas väljastatakse.¹

See on rahvusvaheline märk, mis ühendab ettevõtteid kaheksas Euroopa riigis (märts 2017). Uuring viidi läbi valdavalt Euroopa Liidu liikmesriikide (Bulgaaria, Eesti, Poola, Rumeenia, Serbia /ei ole EL liige/, Slovakkia, Tšehhi, Ungari) rohkem kui 218 000 ettevõtte seas. Seni on Sertifikaadi saanud ca 1200 ehk 0,55% uuritavatest ettevõtetest. Uuringute tegemiseks on loodud innovaatiline ja originaalne tarkvaraprogramm, mis põhineb algoritmil ja määratleb nn arvamuste koefitsiendi.

* * *

Als Ergebnis einer in Europa durchgeführten entsprechenden internationalen Untersuchung wurde dem Unternehmen Mattimar GmbH am **21.02.2017** für die Tätigkeit früherer Jahre, für seine tadellose Reputation, ethische und vertrauenswerte Arbeit und Kundenwidmung das Zertifikat des zuverlässigen Unternehmens verliehen. Das Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ („Usaldusväärne ettevõtte“) wurde 2013 in Polen eingeführt und bis zum heutigen Tag ist es zu einer populären und geschätzten Auszeichnung sowohl unter Unternehmern als auch Kunden geworden. Es handelt sich um eines der am meisten namenhaften Zertifikate, die in Europa verliehen werden.²

Diese internationale Auszeichnung vereint Unternehmen in acht europäischen Ländern (März 2017). Die oben genannte Untersuchung wurde unter mehr als 218 000 Unternehmen der EU-Länder (Bulgarien, Estland, Polen, Rumänien, Serbien (ist nicht EU-Mitglied), Slowakei, Tschechien und Ungarn) durchgeführt. Bisher ist das Zertifikat an ca. 1200 oder 0,55% der untersuchten Unternehmen verliehen worden.

* * *

On **21.02.2017** the company Mattimar Ltd received the Certificate of a Trustworthy Enterprise on the basis of an international survey, for its activities in earlier years – for its flawless reputation, ethical and trustworthy activities and dedication to clients. The Certificate “Trustworthy Enterprise” („Usaldusväärne ettevõtte“) was initiated in Poland in 2013 and has become popular and respected both among entrepreneurs and clients, being one of the most renowned certificates issued in Europe.³

It is an international mark which has been issued to enterprises in eight European countries (by March 2017). The survey was conducted among more than 218,000 enterprises from mainly EU Member States (Bulgaria, Estonia, Poland, Romania, Serbia (not an EU Member State), Slovakia, Czech Republic, Hungary). By now, approximately 1,200, i.e. 0.55% of the enterprises surveyed have received the certificate. Innovative and original software based on an algorithm has been created for the survey, to determine the coefficient of opinions.

¹ Statistika näitab, et üle poolte klientidest, kes peavad valima kahe tundmatu ettevõtte sarnase pakkumise vahel, valivad ettevõtte, kellel on sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõtte“.

² Wie die Statistik zeigt, entscheidet sich mehr als die Hälfte der Kunden bei zwei unbekanntem und ähnlichen Unternehmen für das Unternehmen mit dem Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ („Usaldusväärne ettevõtte“).

³ According to the statistics, more than a half of the clients who have to choose between similar offers from two unknown enterprises, choose the enterprise which has the Certificate “Trustworthy Enterprise” („Usaldusväärne ettevõtte“).

Lisad 1-6
Annexes 1-6
Anlagen 1-6

1. PROF DR MATTI RAUDJÄRVE OLULISEMAD TEADUSPUBLIKATSIOONID / MOST IMPORTANT RESEARCH PUBLICATIONS OF PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV / WICHTIGSTE WISSENSCHAFTLICHE PUBLIKATIONEN VON PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV

Teaduspublikatsioonide üldarv/Total No. of research Publications/ Gesamtzahl der wissenschaftlichen Publikationen:

Seisuga 1.06.2019 oli autoril avaldatud 262 teadustööd, nendest/
As of 1.06.2019 the author had 262 publications, including:

- I. Monograafiad/ Monographs – 21
- II. Teaduslikud artiklid rahvusvahelise levikuga väljaannetes/ Research papers in publications of international circulation – 86
II a. Rahvusvahelise levikuga teadusväljaannetes avaldatud eessõnad/ Prefaces published in publications of international circulation – 8
- III. Muud teaduslikud artiklid/ Other research papers – 57
III a. Muud teadusväljaannete eessõnad/ Prefaces to other research publications – 12;
- IV. Konverentside teesid/ Conference abstracts – 66
- V. Muud publikatsioonid/ Other publications – 12
* * *
- VI. Käsikirjalised tööd/ Manuscripts – 17 (teadustööde aruanded ja Tartu Ülikooli majandusteaduskonna Avatud Ülikooli õppevahendid/ research reports and teaching aids for the Open University of the Faculty of Economics and Business Administration of the University of Tartu).

110 tööd on avaldatud väljaspool Eestit inglise keeles (39 tööd), saksa keeles (33 tööd) ja vene keeles (38 tööd).

110 papers have been published outside Estonia in English (39 papers), German (33 papers) and Russian (38 papers).

Monograafiad/ Monographs

Raudjärv, M. (1981). Puhastoodangu koht majanduslike näitajate süsteemis. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (2,88 a.p.)¹, (vene keeles);

¹ **NB!** Siin ja edaspidi: 1 a.p. = 16 lk; 1 lk = 1800 tähikutega tähemärki.

NB! Hereinafter: 1 a.p. (publisher's sheet) = 16 pp.; 1 p. = 1800 characters with spaces.

NB! An dieser Stelle und im Weiteren: 1 Autorenbogen = 16 Seiten; 1 Seite = 1800 Zeichen mit Leerzeichen.

Raudjärv, M. (1981). Normatiivse puhastoodangu näitaja majandamismehhanismi süsteemis. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (0,72 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1982). Normatiivse puhastoodangu näitaja kasutamise täiustamine tööstuses (Eesti liha- ja piimatööstuse näitel). Tallinn: Eesti NSV TA Majanduse Instituut, (1,2 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1982). Majanduslike näitajate süsteemi täiustamine ja nende kasutamine ettevõtete tootmis-majandusliku tegevuse hindamisel. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (2,64 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1983). Efektiivsuse suurendamise stimuleerimine mõnedes rahvamajanduse harudes. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (1,92 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1984). Majandusmehhanismi täiustamise probleemidest. Tallinn: Teadus, (1,45 a.p.)

Raudjärv, M. (1984). Puhastoodangu näitajate kasutamisest regioonis. Tallinn: Valgus, (6,09 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1985). Majandamismeetodite täiustamine Eesti tööstuses. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (2,4 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1985). Tööstusettevõtete tootmis-majandusliku tegevuse planeerimine ja hindamine normatiivse puhastoodangu näitaja alusel. Tallinn: Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituut, 1985 (1,25 a.p.)

Raudjärv, M. (1985). Majanduslike hoobade ja stiimulite kasutamisest. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (1,20 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1986). Õiguste laiendamine ja vastutuse suurendamine rahvamajanduses. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (1,68 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1986). Uute majandusmeetodite kasutamine Eestis. Tallinn: Teadus, (2,20 a.p.)

Raudjärv, M. (1986). Uute majandusmeetodite kasutamine Eestis. Tallinn: Teadus, (3,2 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1986). Majanduslik stimuleerimine ja majanduseksperiment. Tallinn: Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituut, 1986 (2,06 a.p.)

Ausmees, H., Raudjärv, M. (1987). Mõningaid Bulgaaria Rahvavabariigi majandustegevuse kogemusi. Tallinn: Eesti Informatsiooni Instituut, (1,52 a.p.)

Kollektiivne monograafia. (24.10.1988). Eesti NSV isemajandamise kontseptsioon. Tallinn: Eesti NSV TA Majanduse Instituut, (3,25 a.p.)

Raudjärv, M. (1989). Majandustegevuse detsentraliseerimine koondises ja ettevõttes. Tallinn: Teadus, (1,3 a.p.)

Raudjärv, M. (1995). Sissejuhatus majanduspoliitikasse: Teoreetilised põhialused ja kategooriad. Tallinn: Mattimar, (5,1 a.p.)

Raudjärv, M. (1997). Majanduspoliitika alused. 2. väljaanne. Tallinn, Tartu: Mattimar, (6,68 a.p.)

Raudjärv, M. (2000). Majanduspoliitika alused. 3., täiendatud väljaanne. Tallinn, Tartu: Mattimar, (10,1 a.p.)

Hennies M.O.E., Raudjärv, M. (2017). Internationale Gespräche über Wirtschaftspolitik im Rahmen einer Konferenzreihe in Estland. Hamburg: Books on demand, 133 S.

Teaduslikud artiklid rahvusvahelise levikuga väljaannetes/ Research papers in publications of international circulation

Raudjärv, M. (1981). Majanduslike näitajate süsteemi täiustamine ja tootmise plaanimine. – TPI toimetised, nr. 503, Tallinn, (1,27 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1981). Mõnedest probleemidest normatiivse puhastoodangu näitaja kasutamisel. – TPI toimetised, nr. 503, Tallinn, (0,55 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1982). Puhastoodangu normatiivide kasutamise iseärasused vabariigis. – Ajakiri “Voprosõ ekonomiki”, – Moskva, nr. 1, 1982 (0,55 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1983). Elanike teenindamise efektiivsuse suurendamise probleemid. – TPI toimetised, nr. 562. Tallinn, 1983 (0,81 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1983). Tööviljakuse kasvu mõõtmine erinevate toodangu mahu näitajate alusel. – TPI toimetised, nr. 557, Tallinn, (0,45 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1988). Süsteemsest lähenemisest majandamismehhanismi täiustamisel ja isemajandamise süvendamisel. – TPI toimetised, nr. 664. Tallinn, (saksakeelne kokkuvõte), (0,72 a.p.)

Raudjärv, M (1989). Stimulierung der Effektivität der regionalen Wirtschaft. – Kogumikus: Einige Aspekte der Regionalpolitik (Vorträge des gemeinsamen Seminars über Regionalpolitik, Tallinn, Oktober 1988). Tallinn: Christian-Albrechts-Universität zu Kiel u. a., (1,0 a.p.)

Raudjärv, M., Reisenbuk, H.-A. (1989). Tootmiskoondiste ja ettevõtete struktuuriüksuste isemajandusliku iseseisvuse laiendamise kogemustest. – TTÜ toimetised, nr. 694, Tallinn, (0,5 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1989). Majanduslik iseseisvus – alus efektiivseks majandamiseks. – TTÜ toimetised, nr. 694, Tallinn, (1,0 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1993). Einige Probleme der Wirtschaftspolitik in der Republik Estland. – Transactions of Tallinn Technical University, nr. 735. Tallinn, (0,5 a.p.)

Raudjärv, M. (April 1998). Some Aspects of the Policy of Small and Medium-Sized Enterprises in the Republic of Estonia. – SME-s and SME Policy in the Central and Eastern European Economics. Budapest, (0,73 a.p.)

Raudjärv, M. (1999). Some Aspects of Regional and Local Government Policy in Estonia. – Regional Economics and Development: International conference materials (October 21-22, 1999). Kaunas: Vilnius University, Kaunas Faculty of Humanities, (0,4 a.p.)

Raudjärv, M. (2000). Unternehmensgründung und -tätigkeit in Estland: einige wirtschaftspolitische Aspekte. – Das 4. Interdisziplinäre Gründungsforschungs-Forum (Die Jahreskonferenz 2000, 5.-6. Oktober 2000). Wien: FGF, Wirtschaftsuniversität Wien, (1,13 a.p.)

Raudjärv, M. (2000). Privatisation as an element of ownership policy in the economic policy in Estonia. – International Business in Transition Economies (The 1st international conference, November 9-10, 2000 Kaunas-Lithuania). Kaunas: Vilnius University, Kaunas Faculty of Humanities, (0,44 a.p.)

Raudjärv, M. (2001). Mõned maa tootmispotentsiaali ja regionaalpoliitika aspektid Eestis (kokkuvõte saksa keeles: Einige Aspekte der Leistungsfähigkeit des Bodens und der Regionalpolitik). – Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga/ Harmonisierung und Freiheit der Wirtschaftspolitik Estlands im EU-Integrationsprozess/ Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of Estonia Integrating with the European Union. Berlin, Tallinn: Berlin-Verlag Arno Spitz, Mattimar, (2,14 a.p.)

Raudjärv, M. (2002). Mõned aspektid ja probleemid Eesti majanduse regionaalpoliitilisel uurimisel (kokkuvõte saksa keeles: Einige Aspekte und Probleme über wirtschaftspolitische Forschung der Wirtschaftspolitik Estlands). – Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale/ Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands/ Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia. Berlin, Tallinn: Berlin-Verlag Arno Spitz, Mattimar, (1,34 a.p.)

Raudjärv, M., Sepp, J. (2002). Majanduspoliitika kümme konverentsi kui osa Eesti majandusteadusest ja akadeemilisest majandusharidusest. – Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale/ Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands/ Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia. Berlin, Tallinn: Berlin-Verlag Spitz, Mattimar, (0,81 a.p.)

Raudjärv, M., Sepp, J. (2002). Ten conferences on economic policy as a part of Estonian economic science and academic economic education. In book: Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale/ Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands/ Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia. Berlin, Tallinn: Berlin-Verlag Spitz, Mattimar, (0,98 a.p.)

Raudjärv, M. (2003). Mõjuinstitutsioonide majanduspoliitikast maaelu arendamiseks Eestis (kokkuvõte saksa keeles: Die Wirtschaftspolitik der Parteien für die Förderung der ländlichen Entwicklung in Estland). – Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu/ Die Wirtschaftspolitik Estlands auf dem Weg in die Europäische Union/ Estonian Economic Policy on the Way towards the European Union. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar, (0,77 a.p.)

Raudjärv, M. (März 2004). Wirtschaftspolitische Ziele und marktwirtschaftliche Transformation in Estland. – Wirtschaftswissenschaftliche Diskussionspapiere. Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Diskussionspapier 4/04, (1,0 a.p.)

Raudjärv, M. (März 2004). Unternehmensgründung und -tätigkeit in Estland: Einige wirtschaftspolitische Aspekte. Wirtschaftswissenschaftliche Diskussionspapiere. Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Diskussionspapier 5/04, (1,0 a.p.)

Raudjärv, M. (2004). Standorte der Hoch- und Berufsschulen in Estland – Faktor zur Förderung der Regionalpolitik. – Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus/ Wirtschaftspolitische Perspektiven Estlands als Mitglied der Europäischen Union/ Economic Policy Perspectives of Estonia in the European Union. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar, (1,13 a.p.)

Raudjärv, M. (2005). Regionaalpoliitika ja ettevõtlus. – XIII majanduspoliitika teaduskonverents / Die XIII. wirtschaftspolitische Konferenz / 13th Scientific Conference on Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar, (1,0 a.p.)

Raudjärv, M. (2005). Die Rolle der Tourismusleistungen und wirtschaftspolitische Trends bei Auslandskontakten von Estland. The Herald of Ternopil Academy of National Economy. Issue 5-2, 2005. Ternopil: Ekonomitsna dumka, (1,2 a.p.); (koos inglise ja ukrainakeelse annotatsiooniga)

Raudjärv, M. (November 2005). Einige wesentliche wirtschaftspolitische Aktivitäten Estlands auf dem Weg in die Europäische Union. Wirtschaftswissenschaftliche Diskussionspapiere. Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Diskussionspapier 5/05, (0,9 a.p.)

Raudjärv, M. (2006). Über wirtschaftspolitische Lage und Entwicklung des ländlichen Lebens in Estland. – XIV majanduspoliitika teaduskonverents/ Die XIV. wirtschafts-

politische Konferenz/ 14th Scientific Conference on Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar, (33,7 lk)

Raudjärv, M. (2006). Transformation and Business Policy in Estonia: Problems and Perspectives. – The Herald of Ternopil State Economic University. Issue 5-1, pp. 85-93 (16,1 lk)

Raudjärv, M. (2007). About Regional and Local Government Policy in Estonia. – CD-ROM: III International Conference: Baltic Business and Socio-Economic Development (June (17) 18.-19, Tallinn, Estonia). Tallinn: Tallinn University of Technology; Wismar University of Technology, Business and Design; University of Tartu, (21,4 lk)

Raudjärv, M. (2007). About Regional and Local Government Policy in Estonia. In: Baltic Business and Socio-Economic Development, 3rd International Conference (Tallinn, Estonia, June 17-19, 2007). Book BWV (Berliner Wissenschafts-Verlag), pp. 615-632

Raudjärv, M. (2007). Über die Entwicklung der Regional- und Kommunalpolitik in Estland (unter Berücksichtigung der Zusammenlegung von Verwaltungseinheiten). – CD-ROM: Eesti majanduspoliitilised väitlused-15/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-15/ Discussions on Estonian Economic Policy-15. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, (25,3 lk)

Raudjärv, M. (2007). Economic crises and their possibility in Estonia. – The Herald of Ternopil National Economic University (The Scientific Magazine). No 5, pp 212-217, 392 (16,5 lk)

Raudjärv, M. (2008). Entwicklungen in der estnischen Wirtschaft. – CD-ROM: Eesti majanduspoliitilised väitlused-16 / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-16/ Discussions on Estonian Economic Policy-16. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, (37,9 lk)

Raudjärv, M. (2007). About Regional and Local Government Policy in Estonia. In: Baltic Business and Socio-Economic Development, 3rd International Conference (Tallinn, Estonia, June 17-19, 2007). Book BWV (Berliner Wissenschafts-Verlag), pp. 615-632

Raudjärv, M. (2008). Single market of the European Union to strengthen the competitiveness of its member states. In: The Herald of Ternopil National Economic University (The Scientific Magazine). No 5, pp 38-46, 391-392 (19,4 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2009). Pakkumisele orienteeritud majanduspoliitika renessans ülemaailmse majanduskriisi kaudu/ Durch weltweite Wirtschaftskrise Renaissance der angebotorientierten Wirtschaftspolitik/ Renaissance of the Supply-oriented Economic Policy through the Global Economic Crisis. Estonian Discussions of Economic Policy-17. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 9-20 (16,9 lk)

Raudjärvi, M. (2009). Estland und die Wirtschaftskrise. – CD-ROM: Eesti majanduspoliitilised väitlused-17/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-17/ Discussions on Estonian Economic Policy-17. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, (26,2 lk)

Raudjärvi, M. (2010). Development and Perspectives of the Estonian Economy. In: Российская экономика: от кризиса к модернизации. Часть 2, Сочи. Краснодар: МГУ, КГУ и др., с. 171-173 (3,12 lk)

Raudjärvi, M. (2010). Developments of Estonian Regional Policy. In: Актуальные проблемы развития хозяйствующих субъектов, территорий и систем регионального и муниципального управления. Выпуск 1. Воронеж: ВГУ, КГТУ, с. 6-15 (11,5 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärvi, M. (2010). Minsky paradoks: pärast kriisi, enne kriisi?/ Minsky Paradoxon: nach der Krise, vor der Krise? / Minsky's paradox: after crisis, before crisis? In: Discussions on Estonian Economic Policy-18. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 9-20 (16,38 lk)

Raudjärvi, M. (2010). Wege aus der Wirtschaftskrise und Möglichkeiten zur Wiederherstellung der wirtschaftlichen Stabilität in Estland. – CD-ROM: Eesti majanduspoliitilised väitlused-18/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-18/ Discussions on Estonian Economic Policy-18. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, (27,4 lk)

Raudjärvi, M. (2010). Juubeliaastad 2009–2010 majanduspoliitika teaduskonverentside korraldamisel ja artiklite publitseerimisel Eestis /Jubiläumsjahre 2009–2010 – 25 Jahre wissenschaftliche Konferenzen und Publikationen über Wirtschaftspolitik in Estland/ Anniversary years 2009–2010 for the organisation of conferences on economic policy and publishing of conference papers in Estonia. Eesti majanduspoliitilised väitlused-18/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-18/ Discussions on Estonian Economic Policy-18. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 174-183 (13,08 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärvi, M. (2011). Eesti ja Euroopa Valuutaliit/ Estland und die Europäische Währungsunion/ Estonia and the European Monetary Union. Eesti majanduspoliitilised väitlused-1/2011/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-1/2011/ Discussions on Estonian Economic Policy-1/2011 (Majanduspoliitika praktika ja teooria/ Theorie und Praxis der Wirtschaftspolitik/ Theory and practice of economic policy). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk.9-20. (19,4 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärvi, M. (2011). Võlakriisi euroalas: kas eurot on üldse võimalik veel päästa?/ Schuldenkrise in Euroland: ist der Euro noch zu retten?/ The euro zone debt crisis: will it be possible to rescue euro at all? Eesti majanduspoliitilised väitlused-2/2011/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik -2/2011/ Discussions on Estonian

Economic Policy-2/2011 (Majanduspoliitika aktuaalsed küsimused/ Aktuelle Fragen der Wirtschaftspolitik/ Topical issues of economic policy). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 9-23. (22,6 lk)

Raudjärv, M. (2011). Einige kritische Betrachtungen zu neuesten Entwicklungen in der estnischen Wirtschaftspolitik – CD-ROM: Eesti majanduspoliitilised väitlused – 2/2011/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-2/2011 / Discussions on Estonian Economic Policy-2/2011 (Majanduspoliitika aktuaalsed küsimused/ Aktuelle Fragen der Wirtschaftspolitik/ Topical issues of economic policy). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 156-169 (32,3 lk)

Raudjärv, M. (2011). Viis aastat „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ järjepidevast ilmumisest/ Die Publikation „*Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik*“ erscheint schon das fünfte Jahr in Folge/ Five successive years of publication of „*Discussions on Estonian Economic Policy*“. Eesti majanduspoliitilised väitlused-2/2011/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-2/2011/ Discussions on Estonian Economic Policy-2/2011 (Majanduspoliitika aktuaalsed küsimused/ Aktuelle Fragen der Wirtschaftspolitik/ Topical issues of economic policy). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 98-113 (22,8 lk)

Raudjärv, M. (2011). Developments of Estonia and Perspectives in the European Union. In: The Herald of Ternopil National Economic University (The Scientific Magazine). No 5-2, pp 43-51 (17,0 lk)

Hennies M.O.E., Raudjärv, M. (2012). Võlakriis Euroopa Liidus/ Schuldenkrise in der Europäischen Union/ Debt Crisis in the European Union. Eesti majanduspoliitilised väitlused-1/2012/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-1/2012/ Discussions on Estonian Economic Policy-1/2012 (Arengud Euroopa Liidu riikides/ Neueste Entwicklungen in den EU-Mitgliedstaaten/ Developments in the EU Member States). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 9-20 (19,1 lk)

Raudjärv, M. (2012). Kahekümnendat korda majanduspoliitika teaduskonverentsid Eestis/ Zwanzig Jahre wirtschaftspolitische Wissenschaftskonferenzen in Estland/ The 20th scientific conference on economic policy in Estonia. Rmt: Eesti majanduspoliitilised väitlused-1/2012/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-1/2012/ Discussions on Estonian Economic Policy-1/2012 (Arengud Euroopa Liidu riikides/ Neueste Entwicklungen in den EU-Mitgliedstaaten/ Developments in the EU Member States). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk.95-110 (25,9 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2012). Võlakriis ja süsteemile loomuomane ebastabiilsus/ Schuldenkrise und systeminhärente Instabilitäten/ Debt crisis and the inherent instability of the system. Eesti majanduspoliitilised väitlused-2/2012/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-2/2012/ Discussions on Estonian Economic Policy-

2/2012 (Aktuaalsed Euroopa Liidu riikide probleemid/ Aktuelle Probleme der EU-Mitgliedstaaten/ Current problems in the EU Member States). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk.9-27 (30,4 lk)

Raudjärv, M. (2012). Entwicklungen der estnischen Industrie. – CD-ROM: Eesti majanduspoliitilised väitlused-2/2012 / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-2/2012/ Discussions on Estonian Economic Policy-2/2012 (Aktuaalsed Euroopa Liidu riikide probleemid/ Aktuelle Probleme der EU-Mitgliedstaaten/ Current problems in the EU Member States). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk.201-213 (35,5 lk)

Raudjärv, M. (2012). Kahekümnes majanduspoliitika teaduskonverents Värskas/ Die zwanzigste wissenschaftliche Konferenz zur Wirtschaftspolitik in Värka/ Twentieth scientific conference on economic policy at Värka. Eesti majanduspoliitilised väitlused-2/2012/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-2/2012/ Discussions on Estonian Economic Policy-2/2012 (Aktuaalsed Euroopa Liidu riikide probleemid/ Aktuelle Probleme der EU-Mitgliedstaaten/ Current problems in the EU Member States). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk.121-129. (15,1 lk)

Raudjärv, M. (2012). Economic Restructuring and Social Polarisation in Estonia. In: The Herald of Ternopil National Economic University (The Scientific Magazine). No 5-2, pp 29-39, 243 (21,0 lk)

Raudjärv, M. (2013). Development of Estonia in the European Union in the Recent Years. Recovery of the Baltic States after the Global Financial Crisis: Necessity and Strategies. Editor: Alexander Pfannkuche. Supplement 1 to the Annual Report 2013: Working Papers of the Research Project on the Baltic States. Bremen: University of Applied Sciences, Faculty of Business and Economics, Institute for Transport and Development, S. 21-30 (24,5 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2013). Finantsturgude reguleerimine/ Regulierung der Finanzmärkte/ Regulation of financial markets. – Eesti majanduspoliitilised väitlused: Majanduspoliitika teooria ja praktika Euroopa Liidus, nr.1, lk. 9-16/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Wirtschaftspolitische Theorie und Praxis in der Europäischen Union, Nr. 1, S. 17-25 / Discussions on Estonian Economic Policy: Theory and practice of economic policy in the European Union, No. 1, pp. 26-33. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar (36,4 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2013). Riigivõlg ja võlakoormuse nihkumine põlvkonnalt põlvkonnale. Täiendavaid kaalutlusi: kas rahapoliitilised otsetehingud on vastavuses EL lepinguga?/ Staatsverschuldung und intergenerative Lastenverschiebung. Ergänzende Überlegungen: Sind „Outright Monetary Transactions“ (OMT) vertragskonform? / Public debt and shifting of the debt burden from one generation to the next. Further considerations: do outright monetary transactions (OMT) comply with the EU Treaty? – Eesti majanduspoliitilised väitlused: Majanduspoliitika aktuaalsed

küsimused Euroopa Liidus, nr. 2, lk. 9-12/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle wirtschaftspolitische Probleme in der Europäischen Union, Nr. 2, S. 13-16/ Discussions on Estonian Economic Policy: Topical issues of economic policy in the European Union, 2013, No. 2, pp. 17-20. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar (16,7 lk)

Raudjärv, M. (2013). Mõnedest haldusterritoriaalse reformi vajalikkuse ja võimalikkuse aspektidest Eestis/ On certain aspects of the need and possibility for the administrative-territorial reform in Estonia – Eesti majanduspoliitilised väitlused: Majanduspoliitika aktuaalsed küsimused Euroopa Liidus, 2013, nr. 2, lk. 51-56 (123-144: CD-ROM)/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle wirtschaftspolitische Probleme in der Europäischen Union, Nr. 2, S. 51-56 (123-144: CD-ROM)/ Discussions on Estonian Economic Policy: Topical issues of economic policy in the European Union, No. 2, pp. 51-56 (123-144: CD-ROM). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar (39,0 lk)

Raudjärv, M. (2013). Clusters in the Estonian economy. In: The Herald of Ternopil National Economic University (The Scientific Magazine, Founded on May 1996). No 5, pp 329-334 (9,63 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2014). Kriitikatules on rahvamajandusteadus kui majanduspoliitiliste otsuste baas. Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast. Eesti majanduspoliitilised väitlused: nr.1, lk. 7-11/ Die Volkswirtschaftslehre als Grundlage der Wirtschaftspolitik in der Kritik. Gedanken zur gegenwärtigen Situation. Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle wirtschaftspolitische Probleme in der Europäischen Union, Nr. 1, S. 12-16/ The science of public economy under criticism as the basis for decisions on economic policy. Introductory thoughts on the current situation. Discussions on Estonian Economic Policy: Topical issues of economic policy in the European Union, No. 1, pp. 17-21. Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar (19,6 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2014). Kriitikatules on rahvamajandusteadus kui oluliste majanduspoliitiliste otsuste baas/ Die Volkswirtschaftslehre als Grundlage der Wirtschaftspolitik in der Kritik/ The science of public economy under criticism as the basis for decisions on economic policy. – Discussions on Estonian Economic Policy: EU Member States after the economic Crisis. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Mitgliedstaaten der EU nach der Wirtschaftskrise/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Euroopa Liidu riigid pärast majanduskriisi. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar nr.1, pp. 7-19 (19,57 lk)

Raudjärv, M. (2014). Majanduspoliitika alane koostöö Georgias/ Vorlesungsreihe zur Wirtschaftspolitik an georgischen Universitäten/ Training on economic policy in Georgia. – Discussions on Estonian Economic Policy: EU Member States after the economic Crisis. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Mitgliedstaaten der EU nach der Wirtschaftskrise/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Euroopa Liidu riigid pärast majanduskriisi. Berlin,

Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.1, pp. 68-78 (16,83 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2015). Euroopa Keskpanga (EKP) madalate intresside poliitika/ Niedrigzinspolitik der Europäischen Zentralbank (EZB)/ Low interest rate policy of the European Central Bank (ECB). – Estonian Discussions on Economic Policy: Developments in global economy wrought with tensions. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Entwicklungen in der angespannten Weltwirtschaftslage/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Arengud pingestunud maailmamajanduses. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.1, pp. 7-30 (39,5 lk)

Raudjärv, M. (2015). Economic and trade relations of Estonia as a EU member state, incl. with Russia and Ukraine/ Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriigi majandus- ja kaubandussidemed, sh Ukraina ja Venemaaga. – Estonian Discussions on Economic Policy: Developments in global economy wrought with tensions. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Entwicklungen in der angespannten Weltwirtschaftslage/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Arengud pingestunud maailmamajanduses. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.1, pp. 38-45 (62-78, CD-ROM), (41,13 lk)

Raudjärv, M. (2015). Sotsis toimus teaduslik-praktiline konverents Venemaa arengutest ja perspektiividest/ Wissenschaftlich-praktische Konferenz in Sotschi über heutige Entwicklungen und weitere Perspektiven in Russland/ A scientific-practical conference on the developments and prospects of Russia was held in Sochi. – Estonian Discussions on Economic Policy: Developments in global economy wrought with tensions. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Entwicklungen in der angespannten Weltwirtschaftslage/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Arengud pingestunud maailmamajanduses. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.1, pp. 72-80 (15,78 lk)

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2015). Tööstus 4.0/ Industrie 4.0/ Industry 4.0. – Estonian Discussions on Economic Policy: Developments in global economy wrought with tensions. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Entwicklungen in der angespannten Weltwirtschaftslage/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Arengud pingestunud maailmamajanduses. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.2, pp. 9-23 (26,28 lk)

Raudjärv, M. (2015). Kahekümne kolmas rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents kolmandat korda Jänedal/ Die dreiundzwanzigste internationale Wissenschafts-konferenz über Wirtschaftspolitik das dritte Mal in Jäneda/ The twenty-third international scientific conference on economic policy, for the third time at Jäneda. – Estonian Discussions on Economic Policy: Developments in global economy wrought with tensions. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Entwicklungen in der angespannten Weltwirtschaftslage/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Arengud pingestunud maailmamajanduses. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.2, pp. 62-67 (8,14 lk)

Raudjärv, M. (2015). Trade relations of Estonia as a EU member state, incl. with Georgia. – Business-Engineering, No 3, Georgian Technical University, pp. 11-16 (14,04 lk)

Raudjärv, M. (2016). Problems in the Estonian regional development and local government policy. – Актуальные проблемы развития хозяйствующих субъектов, территорий и систем регионального и муниципального управления. Вып. 1/ под ред. И.Е. Рисина. – Воронеж: Воронежский государственный университет, Юго-западный государственный университет, стр. 5-8.

Raudjärv, M. (2016). Regional development of Estonia and local government reforms. – Ukraine-Bulgaria-European Union: contemporary state and perspectives. Том 1 (Икономически университет Варна / България/; Национален технически университет Херсон /Украйна/) – Варна: Издательство «Наука и икономика», стр. 258-263.

Hennies, M.O.E., Raudjärv, M. (2016). Majanduslike ja rahaliste struktuuride reform Euroopa Liidus/ Reform der ökonomischen und monetären Strukturen der Europäischen Union/ Economic and financial structural reform in the European Union. – Estonian Discussions on Economic Policy: Topical issues in the EU Member States. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle Fragen in der EU-Mitgliedstaaten/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Aktuaalsed küsimused Euroopa Liidu riikides. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.1, pp. 10-25 (26,4 lk)

Raudjärv, M. (2016). Фискальная система Эстонии и направления ее развития/ Eesti maksusüsteem ja selle võimalikud arengud. Business-Engineering: Quarterly refereed and reviewed international scientific journal, 2016, No 3, Georgian Technical University, Georgian Academy of Engineering, pp. 12-19 (19,46 lk)

Raudjärv, M. (2017). Opportunities for business development and achievement of economic growth in Estonia (with the support of the state reform and administrative reform). Экономическое развитие России: ловушки, развилки и переосмысление роста. Том 2. Краснодар: Кубанский государственный университет, 2017, стр. 303-307 (12 753 märki, ehk 7,09 lk)

Радярв М. А. (2017). Государственные и местные налоги в Эстонии. Актуальные проблемы развития хозяйствующих субъектов, территорий и систем регионального и муниципального управления. Выпуск 1. Воронеж: Воронежский государственный университет, Юго-Западный государственный университет 2017, стр. 87-89 (4,36 lk)

Raudjärv, M. (2017). XXIV rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents – neljandat korda Jänedal (2013–2016)/ Die XXIV. internationale wirtschaftspolitische Wissenschaftskonferenz – das vierte Mal in Folge in Jänedal (2013–2016)/ XXIV international scientific conference on economic policy – for the fourth time at Jänedal (2013–2016). Estonian Discussions on Economic Policy: Problems of the national regional policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über

Wirtschaftspolitik: Probleme der staatlichen Regionalpolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused. Riigi regionaalpoliitika probleemid. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar 2017, nr.1, pp. 68-77

Raudjärv, M. (2017). Järjekordne tsükkel õppe- ja teadustööd Georgias/ Die nächstfolgende Etappe der Unterrichts- und Wissenschaftsarbeit in Georgien/ Another cycle of teaching and research in Georgia. Estonian Discussions on Economic Policy: Problems of the national regional policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Probleme der staatlichen Regionalpolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Riigi regionaalpoliitika probleemid. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar 2017, nr.1, pp. 78-89

Raudjärv, M. (2017). Konverents Venemaal Sočis/ Die Konferenz in Russland in Sochi/ Conference in Sochi in Russia. Estonian Discussions on Economic Policy: Problems of the national regional policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Probleme der staatlichen Regionalpolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Riigi regionaalpoliitika probleemid. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar 2017, nr.1, pp. 90-92

Радуряв, М. (2017). Об административно-территориальной реформе в Эстонии. Business-Engineering: Quarterly refereed and reviewed international scientific journal, 2017, No 3, Georgian Technical University, Georgian Academy of Engineering, pp. 3-14 (6,93 lk)

Hennies M. O. E., Raudjärv, M. (2017). Võrgustike mõjud palgakulude osakaalule. Sisesejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast/ Netzwerkeffekte auf Lohnquoten. Gedanken zur gegenwärtigen Situation/ The effect of networks on the wages in the national income. Introductory thoughts on the current situation. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar 2017, nr.2, pp. 10-16

Raudjärv, M. (2017). XXV rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents, viiendat korda Jänedal/ Die XXV. internationale Wissenschaftskonferenz für Wirtschaftspolitik, das fünfte Mal in Jäneda/ XXV International scientific conference on economic policy, for the fifth year at Jäneda. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar 2017, nr.2, pp. 58-63

Raudjärv, M. (2017). Kahekümne viiendat korda majanduspoliitika teaduskonverents ja -publikatsioone/ Wissenschaftskonferenzen und -publikationen für Wirtschaftspolitik zum fünfundzwanzigsten Mal/ For the twenty-fifth year, scientific conference and research publications on economic policy. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar 2017, nr.2, pp. 64-74

Raudjärv, M. (2017). Lühülevaade toimunud konverentsidest, osalenutest ja avaldatud artiklite autoritest aastatel 1984 ja 1994–2017 / Kurzübersicht über die stattgefundenen Konferenzen, Teilnehmer und Autoren der veröffentlichten Artikel in den Jahren 1984 und 1994–2017/ Brief overview of the conferences held, their participants and authors of papers published in 1984 and 1994–2017. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar 2017, nr.2, pp. 75-90

Hennies M.O.E., Raudjärv, M. (2018). Krüptorahad. Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast/ Kryptowährungen. Gedanken zur gegenwärtigen Situation/ Cryptocurrency. Introductory thoughts on the current situation. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar 2018, nr. 1-2, pp. 31-40

Raudjärv, M. (2018). Välisstažeerimised kui kogemus, mis soodustavad teadus- ja õppetööd/ Auslandsaufenthalte als Erfahrung zur Förderung von Wissenschaft und Unterricht/ Fellowships abroad as an experience enhancing research and academic activities. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar 2018, nr. 1-2, pp. 134-161

Raudjärv, M. (2018). Jäneda 2018: rahvusvaheline XXVI majanduspoliitika teaduskonverents/ Jäneda 2018: die XXVI. internationale Wissenschaftskonferenz für Wirtschaftspolitik/ Jäneda 2018: XXVI international scientific conference on economic policy. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar 2018, nr. 1-2, pp. 162-168

Raudjärv, M. (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid/ Einige Aspekte der estnischen gehaltspolitik/ Certain aspects of the Estonian wages policy. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar, nr. 1-2 (ilmumisel)

Raudjärv, M. (2019). Kolmkümmend viis aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirjast „Eesti majanduspoliitilised väitlused“/ Fünfunddreissig Jahre seit der ersten, sog. Schiffskonferenz und seit Gründung der Zeitschrift „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“/ Thirty-five years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of journal “Estonian Discussions on Economic Policy”. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar, nr. 1-2 (ilmumisel)

Muud teaduslikud artiklid/ Other research papers

Raudjärv, M. (1974). Kõlmkappide töökindlusest. – Informatsiooniseeria XII. Kommunaalmajandus ja teenindus, nr. 9, (0,3 a.p.)

Raudjärv, M. (1982). Normatiivse puhastoodangu näitaja kasutamine Eesti lihatööstuses. – Ekspress-informatsioon. Seeria: Lihatoöstus. – Moskva, nr. 1, (0,29 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1983). Normatiivse puhastoodangu näitaja kasutamisest liha- ja piimatööstuses. – Informatsiooniseeria XII. Liha- ja piimatööstus. Tallinn, nr. 11, (0,45 a.p.)

Müür, H., Raudjärv, M. (1984). Majandusmehhanismi täiustamiseks. – Ajakiri „Tehnika ja tootmine“ nr. 4, (0,24 a. p.)

Raudjärv, M. (1984). Teeninduse orienteerimine tarbijale. – Ajakiri „Tehnika ja Tootmine“, nr. 11, (0,32 a.p.)

Raudjärv, M. (1985). Elanike elutarbelise teenindamisega rahulolu uurimine tema efektiivsuse suurendamise eesmärgil. – Elutarbelise teenindamise arengu probleemid: Elutarbelise teenindamise tootlikud jõud ja majandusmehhanism. Tallinn: ENSV Teenindusministeerium, (0,51 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1985). Majandusuuringute infokartoteegist. – Ajakiri „Tehnika ja tootmine“, nr. 2, (0,3 a.p.)

Raudjärv, M. (1986). Majanduseksperimendid Eestis. – Majandus-85.- Tallinn: Periodika, (0,1 a.p.)

Raudjärv, M. (1989). Mõningad majandamismehhanismi täiustamise suunad tootmise intensiivistamise tingimustes. – Ühiskondliku tootmise organiseerimise sotsiaal-majanduslikud probleemid. Kõrgkoolide vaheline teadustööde kogumik. Voronež: Voronezi Riiklik Ülikool, (0,4 a.p.), (vene keeles)

Raudjärv, M. (1990). Isemajanduslik majandamismehhanism ja territoriaalne isemajandamine. – 15 korda majandusest: Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubi asutajate artiklid. Tallinn: Valgus, (0,5 a.p.)

Raudjärv, M. (1994). Mõningaid teoreetilisi-praktilisi majanduspoliitilisi probleeme. – Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis. Tallinn: TTÜ, TÜ, (0,68 a.p.)

Raudjärv, M. (1995). Majanduspoliitilised probleemid seoses majanduskord-riik-kohalik omavalitsus-ettevõtte-majapidamine. – Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis, Tallinn: TTÜ, TÜ, (1,13 a.p.)

Raudjärv, M. (1996). Majanduspoliitilisest taustast Eesti suundumisel Euroopa Liitu/ Wirtschaftspolitischer Hintergrund Estlands auf dem Wege in die Europäische Union. –

Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis/ Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union in der Republik Estland/ Topical problems of the economic policy in the member states of the European Union and the Republic of Estonia. Tallinn: Mattimar, 1996, (1,1 a.p.)

Raudjärv, M. (1996). Majanduspoliitika konverentsid on saamas traditsiooniliseks. – Ajakiri „Arielu“, nr. 10, (0,26 a.p.)

Raudjärv, M. (1996). Majanduspoliitilisest taustast Eesti suundumisel Euroopa Liitu. – Eesti Majandusjuhtide Instituudi Teataja, nr. 6-7, (1,0 a.p.)

Raudjärv, M. (1997). Majanduspoliitika mõju Eesti Vabariigi suundumisele käsumajandusest turumajanduse tingimustesse/ Einwirkung der Wirtschaftspolitik auf dem Weg der Republik Estland von der Kommandowirtschaft zur Marktwirtschaft. – Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga/ Die Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Integration mit der Europäischen Union/ Economic Policy of the Estonia and Integration with the European Union. Tallinn: Mattimar, (0,7 a.p.)

Raudjärv, M. (1998). Eesti Vabariigi majanduspoliitika eesmärkidest ja abinõudest/ Über wirtschafts-politische Ziele und Instrumente der Republik Estland. – Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud/ Die Integration der Republik Estland mit der Europäischen Union – Ziele und Mittel der Wirtschaftspolitik/ Integration of the Republic of Estonia into the European Union – Goals and Instruments of Economic Policy. Tallinn: Mattimar, (0,75 a.p.)

Raudjärv, M. (1999). Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja maa kui olulise tootmisvahendi kasutamise mõned aspektid/ Einige Aspekte zur Wirtschaftspolitik in Estland und zum Gebrauch des Landes als wesentlichen Produktionsmittel. – Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit/ Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union/ Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union. Tallinn: Mattimar, (1,6 a.p.)

Raudjärv, M. (1999). Turismipoliitika koht ja roll majanduspoliitika süsteemis. – Turismipoliitika konverents. Rahvusvahelise konverentsi artiklid-ettekanded. Tartu: Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž, (0,5 a.p.)

Raudjärv, M. (2000). Regionaalpoliitika mõnedest aspektidest/ Einige Aspekte der Regionalpolitik. – Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit/ Wirksamkeit der Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union/ Effectiveness of the Economic Policy of the Republic Estonia and the European Union. Tallinn: Mattimar, 2000, (2,1 a.p.)

Raudjärv, M. (2001). Turismialane koolitus struktuuripoliitika osana. – TÜ Pärnu Kolledži II turismipoliitika konverents 26.-27. aprillil 2001. Pärnu, (0,82 a.p.) (avaldatud: <http://www.pc.ut.ee/raamatukogu/valikud.html>)

Raudjärv, M. (2002). Majanduspoliitika ja majandushariduslik koostöö. – Haridus ja majandus. Tallinn: TTÜ, (0,28 a.p.)

Raudjärv, M. (2002). Tulemuslikkus ja vastutus Eesti majanduspoliitikas. – Usaldus. Vastutus. Sidusus/ Eesti sotsiaalteaduste III aastakonverentsi materjalid. Tallinn: TPÜ, TTÜ, 2002 (0,28 a.p.)

Raudjärv, M. (2003). Ettevõtluskeskkonna majanduspoliitiline käsitus. – Ettevõtetmajandus Eestis ja Euroopa Liit/ Business administration in Estonia and the European Union/ Betriebswirtschaft in Estland und die Europäische Union. Tallinn: Mattimar, (0,65 a.p. koos saksa keelse kokkuvõttega)

Raudjärv, M. (2003). Linnas elava erametsaomaniku võimalustest maaelu aktiveerimisel Eestis. – EPMÜ teadustööde kogumik nr. 217. Tartu: EPMÜ majandus- ja sotsiaalteaduskond, (0,9 a.p.)

Raudjärv, M. (2003). Koostöövõimalused välisriikide kõrgkoolidega. – Haridus ja majandus. Tallinn: TTÜ, (0,21 a.p.)

Raudjärv, M. (2003). Majanduskasv kui üks Eesti majanduspoliitilisi eesmärke (vene keeles). – Alternatiivõ ekonomitšeskovo rosta v Rossii. II osa. Krasnodar: Kubani Riiklik Ülikool, (0,4 ap)

Raudjärv, M. (2003). Regionaalpoliitika kujundamine Eestis (vene keeles). – Upravlenie izmenenijami sotsialno-ekonomitšeskikh sistemah. I osa. Voronež: Voroneži Riiklik Ülikool, (0,4 a.p.)

Raudjärv, M. (2003). Regionaalpoliitika eesmärgid ja ülesanded Eestis (vene keeles). – Mehanizmõ razvitija sotsialno-ekonomitšeskikh sistem regiona. Voronež: Voroneži riiklik ülikool, (0,3 ap)

Raudjärv, M. (2004). Kõrghariduse regionaalne korraldus Eestis. – Haridus ja majandus. Tallinn: TTÜ, (0,33 a.p.)

Raudjärv, M. (2004). Ettevõtluskeskkonna ja hariduskorralduse mõnedest majanduspoliitilistest aspektidest. – Ettevõtlus. Juhtimine. Koostöö/ Entrepreneurship. Leadership. Networking. Tartu Ülikooli Pärnu kolledži publikatsioonid nr 4. Pärnu: TÜ Pärnu kolledž, (1,77a.p.)

Raudjärv, M. (2005). Regionaalne ettevõtlus ja selle perspektiivid (majanduspoliitiline aspekt), (Eessõna asemel). – Eesti ettevõtluse perspektiivid Euroopa Liidus/ Perspectives for Estonian Entrepreneurship in the European Union/ Perspektiven des estnischen Unternehmertums in der Europäischen Union. Tallinn: Mattimar, lk. 9-11; sama ka inglise keeles (lk. 12-14): Regional business and its perspectives (aspects of economic policy), (Preface); sama ka saksa keeles (lk. 15-18): Regionales Gewerbe und seine Perspektiven (der wirtschaftspolitische Aspekt), (Vorwort).

Raudjärv, M. (2006). Eetika ja kultuuri problemaatikast erinevates institutsioonides ning organisatsioonides. – IV ettevõtetmajanduse konverents/ 4th Conference on Business Administration/ Die IV Konferenz der Betriebswirtschaft. Tallinn, Pärnu: Mattimar, (lk. 169-179, koos saksa keelse kokkuvõttega)

Raudjärv, M. (2006). Regional Business and its Perspectives in the Estonia. Rmt.: Aktualnõje problemõ pazvitija territorii i sistem regionalnogo i munitsipalnogo upravlenija (vene keeles). Voronež: Vene Föderatsiooni Munitsipaalakadeemia, Voroneži Ülikool, lk. 148-151

Raudjärv, M. (2006). Maaelu arengule suunatud majanduspoliitika Eestis. – Ettevõtlus ja majanduspoliitika (Majandusteaduse Seltsi II aastakonverents). Tallinn-Pärnu: Eesti Majandusteaduse Selts, lk. 1-18

Raudjärv, M. (2007). Majanduspoliitika konverentsid kui traditsioon Eesti majandusteaduses ja kõrghariduses (Kroonika)/ Wirtschaftspolitische Konferenzen – eine langjährige Tradition im estnischen Wissenschafts- und Hochschulleben (Chronik)/ Conferences on economic policy as a tradition in Estonian economics and higher education (Chronicle). – Eesti majanduspoliitilised väitlused-15/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-15/ Discussions on Estonian Economic Policy-15. Journal of International Economic Policy. Berlin-Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 97-112

Raudjärv, M. (2008). Võimalikest regionaal- ja lokaalpoliitilistest arengutest Eestis. – CD-ROM: Eesti Majandusteaduse Seltsi III aastakonverents 2008 (Pärnu, 22.-23. jaanuar 2008). Tartu: EMS, (15,2 lk)

Raudjärv, M. (2008). Regionaalse ja kohaliku arengu kontsentratsioon Eestis. – IV Valdade ja linnade päevad (27.-28.02.2008). Tallinn: Eesti Linnade Liit, (9,6 lk); www.ell.ee

Raudjärv, M. (2008). Dotsent Juhani Väljataga (1932–1982) ereda isiksusena Eesti majanduselus/ Associate Professor Juhani Väljataga (1932–1982) als eine unvergessliche Persönlichkeit im Wirtschaftsleben Estlands/ Associate Professor Juhani Väljataga (1932–1982) as a bright personality in the Estonian economic life. – Eesti majanduspoliitilised väitlused-16/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-16/ Discussions on Estonian Economic Policy-16. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 111-118

Raudjärv, M. (2008). Majanduspoliitika teaduskonverentside traditsiooni kujunemine Eestis (kroonika). – Eesti majanduspoliitilised väitlused-16/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-16/ Discussions on Estonian Economic Policy-16. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk. 119-125

Raudjärv, M. (2008). Über die Tradition der wissenschaftlichen Konferenzen über Wirtschaftspolitik in Estland (Chronik). In: Eesti majanduspoliitilised väitlused-16/

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-16/ Discussions on Estonian Economic Policy -16. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, S. 126-132

Raudjärv, M. (2008). Development of the tradition of scientific conferences on economic policy in Estonia (Chronicle). In: Eesti majanduspoliitilised väitlused-16/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-16/ Discussions on Estonian Economic Policy-16. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, pp. 133-139

Raudjärv, M. (2008). Regional policy, the economic situation and privation processes in Estonia after regaining of independence. In: Механизмы развития социально-экономических систем региона. Воронеж: Воронежский Государственный Университет, с. 41-45

Raudjärv, M. (2011). Republic of Estonia as an independent EU member state with developing economy on its way to exiting the economic crisis. Rmt: Teorija i praktika modernizatsii v Rossii, Sochi, 26.-28.01.2011, II osa. Krasnodar: Prosveteniye-jug, lk.115-117 (4,0 lk.)

Raudjärv, M. (2011). Regional and municipal development grants used in Estonia as a EU member state. Rmt: Aktualnõe problemõ razvitija territorii i sistem regionalnovo i munitsipalnovo upravljenija, 20.05.2011. Voronež: Voroneži Riiklik Ülikool, 2011, lk. 7-12 (8,1 lk)

Raudjärv, M. (2012). Certain historical-regional and economic policy aspects of industrialisation in Estonia. Rmt: Aktualnõje problemõ razvitija territorii i sistem regionalnovo i munitsipalnovo upravljenija, 18-20.05 2012, I osa. Voronež: Voroneži Riiklik Pedagoogikauikool, lk. 6-11 (12,0 lk)

Raudjärv, M. (2012). Mõnedest majanduse terminoloogilistest küsimustest nii teaduskui tavakeeles. Eesti majanduspoliitilised väitlused -2/2012/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik-2/2012/ Discussions on Estonian Economic Policy-2/2012 (Aktuaalsed Euroopa Liidu riikide probleemid/ Aktuelle Probleme der EU-Mitgliedsstaaten/ Current problems in the EU Member States). Journal of International Economic Policy. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, lk.130-133 (5,6 lk)

Raudjärv, M. (2015). Economic relations between Estonia as a EU member state and Russia. Экономическое развитие России: системные ограничения и глобальные риски. Краснодар: Кубанский государственный университет, стр. 393-396.

Raudjärv, M. (2016). Kümme aastat teadusajakirja „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ ilmumiset/ Seit zehn Jahren erscheint das Wissenschaftsmagazin „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“/ Ten years from the first publication of the journal “Estonian Discussions on Economic Policy”. – Estonian Discussions on Economic Policy: Topical issues in the EU Member States. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle Fragen in den EU-Mitgliedstaaten/ Eesti

majanduspoliitilised väitlused: Aktuaalsed küsimused Euroopa Liidu riikides. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.1, pp. 68-78 (18,41 lk)

Raudjärvi, M. (2016). DAAD-i uurimisstipendium – stažeerimine Saksamaa Liitvabariigis/ Forschungsstipendium-DAAD in der Bundesrepublik Deutschland/ DAAD research grant – fellowship in the Federal Republic of Germany. – Estonian Discussions on Economic Policy: Topical issues in the EU Member States. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle Fragen in den EU-Mitgliedstaaten/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Aktuaalsed küsimused Euroopa Liidu riikides. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr.1, pp. 79-92 (25,27 lk)

Raudjärvi, M. (2016). Kaasteelise mõtteid käesolevale eriväljaandele: Professor Janno Reiljan – 65 (8.10.1951)/ Gedanken eines Weggefährten zur vorliegenden Sonderausgabe: Professor Janno Reiljan – 65 (8.10.1951)/ Thoughts of a “fellow traveller” on this special edition: Professor Janno Reiljan – 65 (8.10.1951). – Estonian Discussions on Economic Policy: Economic Policy Problems of Small Countries. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Wirtschaftspolitische Probleme kleiner Länder/ Eesti majanduspoliitilised väitlused: Väikerikide majanduspoliitilised probleemid. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr. 2, pp. 102-104 (12,13 lk)

Raudjärvi, M. (2018). Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva tähistamise toetamisest/ Zu unserer Unterstützung der Feierlichkeiten zum 100. Geburtstag der Republik Estland/ On supporting the celebration of the 100th birthday of the Republic of Estonia. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr. 1-2, pp. 11-20

Mäeltsemees, S., Raudjärvi, M. (2018). Tallinna Tehnikaülikool 100/ Technische Universität Tallinn 100/ Tallinn University of Technology 100. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar, nr. 1-2, pp. 25-30

Raudjärvi, M. (2018). Volli Kalm (10.02.1953 – 23.12.2017). In memoriam rektor professor Volli Kalm/ Volli Kalm (10.02.1953 – 23.12.2017). In memoriam Rektor Professor Volli Kalm (Zusammenfassung)/ Volli Kalm (10.02.1953 – 23.12.2017). In memoriam rektor professor Volli Kalm (Abstract). Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag; Mattimar 2018, nr. 1-2, pp. 88-94

Raudjärvi, M. (2018). Professor Dr Manfred O. E. Hennies – 80/ Professor Dr. Manfred O. E. Hennies – 80/ Professor Dr Manfred O. E. Hennies – 80. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner

Wissenschafts-Verlag: Mattimar 2018, nr. 1-2, pp. 101-110

Raudjärv, M. (2018). Professor Dr Armin Rohde – 65 / Professor Dr. Armin Rohde – 65 / Professor Dr Armin Rohde – 65. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar, nr. 1-2, pp. 111-119

Raudjärv, M. (2018). Meenutades tausta ja ühiseid tegevusi Janno Reiljaniga/ Erinnerungen an Janno Reiljan, Hintergrund und gemeinsame Tätigkeiten/ Commemorating our background and joint activities with Janno Reiljan. Estonian Discussions on Economic Policy. Journal of International Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag: Mattimar, nr. 1-2, pp. 120-133

Tallinn, 1.06.2019

2.A. PROF DR MATTI RAUDJÄRVE TEADUSPROJEKTID JA ÕPPETÖÖ

1. Teadustöök saadud uurimistoetused-projektid ja lepingud

- 2015–2016 DAADi uurimistoetus teemal „Majanduspoliitika, sh regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika majanduskriisis ja sellest väljatulekul Euroopa Liidus“; Saksamaa Liitvabariigis: Kieli Maailmamajanduse Instituut (Kieli Ülikool) ja Kieli Rakendusülikool (3 kuud: november 2015 – jaanuar 2016)
- 2010 DAADi uurimistoetus teemal „Majanduspoliitika, sh regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika majanduskriisis ja sellest väljatulekul Euroopa Liidus“ Saksamaa Liitvabariigis: Kieli Maailmamajanduse Instituut (Kieli Ülikool) ja Kieli Rakendusülikool (2 kuud: november-detsember)
- 2006 DAADi uurimistoetus teemal “Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika Euroopa Liidus” Saksamaa Liitvabariigis: Greifswaldi Ülikool (asut. 1456), Kieli Ülikooli juures asuv Maailmamajanduse Instituut, Kieli Rakenduskõrgkool (2 kuud: november – detsember)
- 2001 DAADi uurimistoetus teemal „Struktuuripoliitika, sealjuures eriti regionaal- ja kohaliku omavalitsuspoliitika teooria ja praktika“ Saksamaa LV: Greifswaldi Ülikool (asut. 1456), Kieli Ülikooli juures asuv Maailmamajanduse Instituut, Kieli Rakenduskõrgkool (2 kuud: oktoober-november)
- 2001 Phare projekt (kestusega 1 aasta) “Development Model of SME in the Local Government” (partneriteks Tartu Linnavalitsus ja Aalborgi Linnavalitsus (Taani); osalemine teadusliku konsultandi-eksperdina
- 1997–2000 Eesti Teadusfondi uurimistoetus teemal „Eesti Vabariigi arengut kindlustava eesmärgipärase ja kompleksse majanduspoliitika ning vastava koolituse teoreetilised-praktilised aspektid“ (uurimistöö algas TTÜ-s ja jätkus Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas kui Matti Raudjärv teema vastutava täitjana siirdus 1998. aastal tööle Tartu Ülikooli
- 1998 TEMPUSE uurimistoetus teemal „Struktuuripoliitika teooria ja praktika“ Saksamaa LVs: Kieli Ülikooli juures asuv Maailmamajanduse Instituut ja Kieli Rakenduskõrgkool (1 kuu: juuli-august)
- 1995 DAADi uurimistoetus teemal „Korrapoliitika kui raampoliitika“ Saksamaa LVs: Kieli Ülikooli juures asuv Maailmamajanduse Instituut (1,5 kuud: september-oktoober)
- 1995 TEMPUSE uurimistoetus teemal „Majanduspoliitika teoreetilised alused“ Saksamaa LVs: Kieli Ülikooli juures asuv Maailmamajanduse Instituut, Kieli Rakenduskõrgkool, Paderborni Ülikool ja Osnabrücki Rakenduskõrgkool (3 kuud: aprill-juuni)
- 1994–1996 Eesti Teadusfondi uurimistoetus teemal „Majanduspoliitika teooria, praktika ja perspektiivid Eesti Vabariigis ning majanduspoliitiliste ainete õpetamine Eesti haridussüsteemis“
- 1992 Viini Kaubandus-Tööstuskoja uurimus-koolitustoetus teemal „Väike- ja keskmiste ettevõtete ökonomika“, Austria: Viini Majandusülikool (üks kuu: juuli 1992 + üks nädal Innsbrucki Ülikoolis)

- 1990 Kieli Tööstus-Kaubanduskoja uurimus-koolitustoetus teemal „Ekspordile orienteeritud marketing Eesti juhtivtöötajatele“ (1,5 kuud, november-detsember 1990)
- 1989–1990 DAAD-i uurimistoetus teemal „Turumajanduse alused ja riigi majanduspoliitiline tegevus“ Saksamaa LV: Kieli Ülikool ja Frankfurdi (Main) Ülikoolis (3 kuud: november 1989 – jaanuar 1990)

2. Olulisemad ülikoolid õppetöös (kuni kevadsemester 2019)

Georgia Tehnikaülikool, töötanud viis aastat:

- alates õppeaastast 2018/2019 – valitud külalisprofessor, sh doktorantide programmi välismaine juht
- mittekoosseisulise külalisprofessor-konsultant ajavahemikul märts 2014 kuni oktoober 2017

Tbilisi Riiklik Ülikool, töötanud neli aastat:

- alates õppeaastast 2018/2019 – külalisprofessor (protokolliliselt määratud)
- alates oktoobrist 2015 doktorantide mittekoosseisuline kaasjuhendaja; teise, Georgia-poolse kaasjuhendaja, konsultant

TÜ Pärnu Kolledž, töötanud 21 aastat:

- Pärnu Kolledž, külalisõppejõud käsunduslepingu alusel (Associate Professor), alates 01.09.2018 – 30.06.2019
- Pärnu Kolledž, külalisõppejõud käsunduslepingu alusel (Associate Professor), alates 04.09.2017 kuni 30.06.2018
- Pärnu Kolledž, ametisse nimetatud rahvamajanduse korraline dotsent kolmeks aastaks, alates 01.10.2014 kuni 31.08.2017 (koormus 0,80; alates 01.03.2016 – 31.08.2017 /0,50/); pidev tööstaaž Tartu Ülikoolis dotsendina alates 01.01.2002
- Pärnu Kolledž, rahvamajanduse korraline dotsent konkursi korras viieks aastaks, alates 01.09.2009 kuni 31.09.2014 (1,00), alates 2012/2013 õppeaastast õppetöö ka Narva Kolledžis
- Pärnu Kolledž, majanduspoliitika korraline dotsent konkursi korras viieks aastaks, alates 01.09.2004 kuni 31.08.2009 (1,00)
- Pärnu Kolledž, erakorraline dotsent, alates 01.01.2002 kuni 31.12.2002; töölepingut pikendati (12.12.2002) kuni 31.12.2003; edasiseks pikendati töölepingut kuni 31.08.2004 (koormus 1,00)
- alates 1999. aasta juunist hulk aastaid lõputööde kaitsmise komisjoni esimees, alates aastast 2000 eeskätt ka majanduspoliitika külalisõppejõud

TÜ Narva Kolledž, töötanud ligi kuus aastat:

- Narva Kolledž, külalisõppejõud käsunduslepingu alusel (Associate Professor), alates 30.09.2017 kuni 31.01.2018; (ka varem, alates 2012/2013 õppeaastast kuni 2017 aasta kevadsemestri lõpuni TÜ Pärnu Kolledžiga sõlmitud töölepingu raames)

Erakõrgkool „Audentese Kõrgem Ärikool“, töötanud kaks aastat:

- külalisõppejõud (1999–2000)

Tartu Ülikool, majandusteaduskond, majanduspoliitika õppetool, töötanud üheksa aastat:

- külalislektor 1.02.2002 – 31.01.2005 (TÜ rektori professor, akadeemik Jaak Aaviksoo korraldus Tartus – 25.01.2002, nr 44 PR); edasi pikendatud kuni 31.08.2005 (pidev tööstaaž Tartu Ülikoolis alates 01.05.1999)
- erakorralise vanemteadur 1.05.1999 – 31.12.2001
- mittekoosseisuline külalislektor alates sügissemestrist 1996 kuni 1999

Erakõrgkool „Majandusõiguse ja Poliitika Instituut“, töötanud ühe aasta:

- külalisõppejõud (2000)

Sotsiaalteaduste Erakõrgkoolis „Veritas“, töötanud kaks aastat:

- TTÜ eriloaga külalisõppejõud (1999–2000)

Eesti Haldusjuhtimise Instituut, töötanud viis aastat:

- külalisõppejõud (1993–1997)

Eesti Majandusjuhtide Instituut, (endine Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituut), töötanud kümme aastat:

- dotsent (1989–1991)
- külalisõppejõud (1982–1989)

Tallinna Tehnikaülikool (endine Tallinna Polütehniline Instituut /TPI/, kuni 21.07.1989:

ENSV MN määrus nr.257, 21.07.1989), majandusteaduskond, töötanud 23 aastat:

- alates 1.09.1997 kuni 31.08.1998 majanduspoliitika õppetooli dotsent (õppeaine „Majanduspoliitika alused“ /erikursus/)
- alates 31.08.1992 kuni 31.08.1997 majanduspoliitika õppetooli juhataja ja professor (õppeaine „Majanduspoliitika alused“)
- alates 01.11.1990 kuni 31.08.1992 teenindusökonomika kateedri dotsent (õppeained: „Majanduspoliitika alused“, „Tööstusettevõtte ökonomika, organiseerimine ja planeerimine“)
- alates 06.01.1987 kuni 01.11.1990 teenindusökonomika kateedri vanemteadur ja juhtivateadur ning lisaks tunnitavalise õppejõud
- alates 03.05.1978 kuni 05.01.1987 külalisõppejõud (tunnitavaline õppejõud, õppeained: „Tööstusettevõtte ökonomika, organiseerimine ja planeerimine“, „Teenindusarude tehnoloogia“)
- alates 27.08.1995 kuni 30.04.1978 teenindusökonomika kateedri vaneminsener-grupijuht ja tunnitavaline õppejõud (õppeained: „Tööstusettevõtte ökonomika, organiseerimine ja planeerimine“, „Teenindusarude tehnoloogia“)

3. Õppetöö eelnimetatud ülikoolides

3.1. Õppetöö TÜ Pärnu Kolledžis aastatel 2017–2019 (käsunduslepingute alusel)

2018–2019 *loengud teemal* „Majanduspoliitika alused – ettevõtluskeskkonna aspektid“ õppeaine „Ettevõtluskeskkond ja innovatsioon“ raames nii päevastele kui sessioonõppe üliõpilastele (sügisel) ja *lõputööde juhendamised*; kevadel vaid *lõputööde juhendamised* (01.09.2018 – 30.06.2019 käsunduslepingu alusel)

2017–2018 *loengukursus* „Majanduspoliitika alused“ (loengud, seminarid, referaadid, eksam); (04.09.2017 – 30.06.2018 käsunduslepingu alusel)

3.2. Õppetöö TÜ Narva Kolledžis aastatel 2012–2018 (sh 30.09.2017 – 31.01.2018 käsunduslepingu alusel):

Õppeained:

- Majanduspoliitika alused (loengud, referaadid, seminarid, eksamid)
- Uurimistöö praktika (seminarid, kodutööd, arvestus)

3.3. Õppetöö TÜ Pärnu Kolledžis aastatel 2004–2018 (tööleping lõppes 31.08.2017; edasine töö käsunduslepingu alusel):

- 2009–2017 *kursus* „Uurimispraktika seminarid“ (seminarid, kodutööd, arvestus)
- 2008–2016 *loengukursus* „Avaliku sektori ökonomika“ (loengud, seminarid, referaadid, eksam)
- 2005–2016 *kursus* „Uurimistöö seminarid“ (seminarid, kodutööd, arvestus)
- 2005–2016 *kursus* „Bakalaureusetöö seminarid“ (seminarid, kodutööd, arvestus)
- 2004–2018 *loengukursus* „Majanduspoliitika alused“ (loengud, seminarid, referaadid, eksam)
- 2004–2016 *loengukursus* „Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse (lokaal-) poliitika“ (loengud, seminarid, referaadid, eksam)
- 2004–2016 *loengukursus* „Teadustöö alused“ (loengud, seminarid, referaadid, arvestus); (2004 – 2005: sh magistrandid; 2011 – 2012: kõik kolledži üliõpilased, sh sotsiaaltöö (SA) ja turisminduse (TH) erialad)
- 2004 *loengukursus* „Majandus- ja sotsiaalpoliitika II“ (loengud, seminarid, eksam) – valikaine
- 2004 *kursus* „Diplomitööde koostamine“ (seminarid, kodutööd, arvestus)

3.4. Uued õppeained-kursused TÜ Pärnu Kolledžis (2000 – 2010), välja-töötatud ja rakendatud Matti Raudjärve poolt:

- 2010– *kursus*: “Uurimispraktika seminarid“ diplomioõppe üliõpilastele (loenguseminarid, kontrolltööd-kodutööd; 12 tundi)
- 2009 *loengukursus*: „Majanduspoliitika alused“ bakalaureuseõppe üliõpilastele (loengud, seminarid-diskussioonid, referaadid; 20 tundi)
- 2008– *loengukursus*: „Avaliku sektori ökonomika“ bakalaureuseõppe üliõpilastele (loengud, seminarid-diskussioonid, referaadid; 16 tundi) *loengukursus*: „Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika“ bakalaureuseõppe üliõpilastele (loengud, seminarid-diskussioonid, referaadid; 20 tundi)
- 2005– *kursus*: „Bakalaureusetöö seminarid“ bakalaureuseõppe üliõpilastele (loenguseminarid, kontrolltööd; 10 tundi)
- 2005– *kursus*: „Uurimistöö seminarid“ bakalaureuseõppe üliõpilastele (loenguseminarid, kontrolltööd; 20 tundi)
- 2004– *loengukursus*: “Teadustöö alused” turismigeograafia eriala magistrandididele (loengud, seminarid, kontrolltööd; 40 tundi)
- 2003– *loengukursus*: “Majanduspoliitika II” TÜ Pärnu Kolledži üliõpilastele (loengud, seminarid, kontrolltööd; 32 tundi)

- 2003– *loengukursus*: “Teadustöö alused” TÜ Pärnu Kolledži üliõpilastele (loengud, seminarid, kontrolltööd; 40 tundi)
- 2002– *loengukursus*: “Uurimistöö alused – diplomitööde koostamine” TÜ Pärnu Kolledži üliõpilastele (loengud, seminarid, ettekanded; 26 tundi) *loengukursus*: “Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika” TÜ Pärnu Kolledži üliõpilastele (loengud, seminarid, referaadid; 32 tundi)
- 2000– *loengukursus*: “Majanduspoliitika alused” TÜ Pärnu Kolledži üliõpilastele (loengud, seminarid, referaadid; 32 tundi)

3.5. Õppetöö TÜ majandusteaduskonnas aastatel 1996–2005

- 2004 *loengukursus (valikainena)* „Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse (lokaal)poliitika” (loengud, seminarid, referaadid, eksam)
- 2002 *loengukursus*: “Regionaal- ja lokaalpoliitika” TÜ majandusteaduskonna üliõpilastele (loengud, seminarid, referaadid; 32 tundi)
- 2000 *loengukursus*: “Regionaal- ja kohalik majandus” TÜ majandusteaduskonna Avatud Ülikooli ärijuhtimise magistrandidele ja intensiivkursuse kuulajatele (loengud, 6 tundi)
- 1999 *loengukursus*: “Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika” TÜ majandusteaduskonna üliõpilastele (loengud, seminarid, referaadid; 32 tundi)
- 1999 *loengukursus*: “Majanduspoliitika ja ettevõtluskeskkond” TÜ majandusteaduskonna magistrandidele, diplomioõppe ja intensiivkursuse kuulajatele (loengud, seminarid, eksamid; 4-10 tundi)
- 1996–2005 *loengukursused*: „Majanduspoliitika alused (ettevõtluskeskkond)“; „Regionaal- ja kohalik majandus (ettevõtluskeskkond)“; „Regionaal- ja lokaalpoliitika“ TÜ majandusteaduskonna päevase osakonna üliõpilastele ja intensiivkursuse kuulajatele (loengud, seminarid, referaatide juhendamine, eksamid)

3.6. Õppetöö Audentese Kõrgemas Ärikoolis aastatel 1999–2000

- 1999–2000 *loengukursus*: “Majanduspoliitika alused” Audentese Kõrgema Ärikooli üliõpilastele (loengud, seminarid, referaadid, eksamid; 32 tundi)

3.7. Õppetöö TPI-TTÜ majandusteaduskonnas aastatel 1975–1998

- 1995–1998 *loengukursus*: „Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika“ (loengud, referaatide juhendamine, seminarid, eksamid)
- 1990– 1998 *loengukursus*: „Majanduspoliitika alused“ (TTÜs: loengud /32 tundi/, referaatide juhendamine, seminarid /32 tundi/, eksamid /algul valdavalt suulised, rohkem kui 200-le üliõpilasele eksamisessioonil; hiljem sujuv üleminek testeksamitele/)
- 1975–1990 *loengukursus TTÜs*: „Tööstusettevõtete ökonomika, planeerimine ja organiseerimine“ päevase, õhtuse ja kaugõppe osakonna üliõpilastele (loengud, seminarid, kursusetööde juhendamine, eksamid) *kursus TTÜs*: „Teenindusharude tehnoloogia“ päevase osakonna TL-eriala üliõpi-

lastele (loengud, ekskursioonid, arvestused; teeninduse praktika juhendamine)

PS: kogu õppetöö perioodil (1995– 2019) on Tallinna Tehnikaülikoolis, Tartu Ülikoolis, erakõrgkoolis „Veritas“ ja Tbilisi Riiklikus Ülikoolis juhendatud nii diplomi-, bakalaureuse-, magistri- ja doktoritöid, kokku – 135 tööd (dokoritöö Georgias on juhendamisel). Vt ka CVd.

2.B. RESEARCH PROJECTS AND ACADEMIC WORK OF PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV

1. Research grants, projects and contracts for research

2015–2016

DAAD research grant on the subject “Economic Policy, incl. Regional and Local Government Policy During the Economic Crisis and Recovery from Crisis in the EU”; in the Federal Republic of Germany Kiel Institute of World Economy (Kiel University) and Kiel University of Applied Sciences (3 months: November 2015 – January 2016)

2010 DAAD research grant on the subject „Economic Policy, incl. Regional and Local Government Policy During the Economic Crisis and Recovery from Crisis in the EU”; in the Federal Republic of Germany Kiel Institute of World Economy (Kiel University) and Kiel University of Applied Sciences (2 months: November–December)

2006 DAAD research grant on the subject „Regional and Local Government Policy in the EU” in the Federal Republic of Germany: Greifswald University (established in 1456), Institute of World Economy of the Kiel University, Kiel University of Applied Sciences (2 months: November–December)

2001 DAAD research grant on the subject “Theory and Practice of Structural Policy, Including Particularly Regional and Local Government Policy”, Federal Republic of Germany: Greifswald University (established in 1456), Institute of World Economy of the Kiel University, Kiel University of Applied Sciences (2 months: October–November)

2001 Phare Project (duration 1 year) “Development Model of SME in the Local Government” (partners: Tartu City Government and Aalborg City Government (Denmark); participation as a research consultant-expert

1997–2000

Estonian Science Fund research grant on the subject “Theoretical and Practical Aspects of an Effective and Comprehensive Economic Policy to Ensure the Development of the Republic of Estonia and the Respective Training” (the research started in the Tallinn Technical University and continued in the Faculty of Economics of the University of Tartu when Matti Raudjärv as the responsible implementer of the subject was employed by the University of Tartu in 1998

1998 TEMPUS research grant on the subject “Theory and Practice of Structural Policy” in the Federal Republic of Germany: Institute of World Economy of the Kiel University and the Kiel University of Applied Sciences (one month: July–August)

1995 DAAD research grant on the subject “Order Policy as a Framework Policy”, in the Federal Republic of Germany: Institute of World Economy of the Kiel University (1.5 months: September–October)

1995 TEMPUS research grant on the subject “Theoretical Bases of Economic Policy” in the Federal Republic of Germany: Institute of World Economy of the Kiel University, Kiel University of Applied Sciences, Paderborn

- University and Osnabrück University of Applied Sciences (3 months: April–June)
- 1994–1996 Estonian Science Fund research grant on the subject “Theory, Practice and Prospects of Economic Policy in the Republic of Estonia and Teaching Subjects of Economic Policy in the Estonian Educational System”
- 1992 Vienna Chamber of Commerce and Industry research and training grant on the subject “SME Economics“, Austria: Vienna University of Economics and Business (one month: July 1992 + one week at the Innsbruck University)
- 1990 Kiel Chamber of Commerce and Industry research and training grant on the subject „Export-oriented Marketing for Estonian Managers“ (1.5 months, November–December 1990)
- 1989–1990 DAAD research grant on the subject “Bases of Market Economy and Activities of Economic Policy of the State”, Federal Republic of Germany: in the Kiel University and Frankfurt (Main) University (3 months: November 1989 – January 1990)

2. Most important universities in academic work (until spring semester of 2019)

Georgian Technical University, worked for 5 years:

- since the academic year 2018/2019 – elected Visiting Professor, incl. Head of the Doctoral Studies Programme from abroad
- Visiting Professor-Consultant extraordinary from March 2014 to October 2017

Tbilisi State University, worked for 4 years:

- since the academic year 2018/2019 – Visiting Professor (appointed in the minutes)
- since October 2015 ad hoc co-supervisor of doctoral students, consultant for the other co-supervisor

Pärnu College of the University of Tartu, worked for 21 years:

- Pärnu College, Visiting Lecturer on the basis of an authorisation agreement (Associate Professor), 01.09.2018 – 30.06.2019
- Pärnu College, Visiting Lecturer on the basis of an authorisation agreement (Associate Professor), 04.09.2017 – 30.06.2018
- Pärnu College, appointed as the Docent ordinarius of National Economy for 3 years, 01.10.2014–31.08.2017 (workload 0.8; 01.03.2016–31.08.2017 (0.5)); continuous service as Docent of the University of Tartu since 01.01.2002
- Pärnu College, Docent ordinarius of National Economy for 5 years as a result of competition, 01.09.2009–31.09.2014 (1.00), since the academic year 2012/2013 academic work also in the Narva College
- Pärnu College, Docent ordinarius of Economic Policy for 5 years as a result of competition, 01.09.2004–31.08.2009 (1.00)

- Pärnu College, Docent extraordinarius, 01.01.2002–31.12.2002; the contract of employment was extended (on 12.12.2002) until 31.12.2003; later the contract of employment was extended to 31.08.2004 (workload 1.0)
- since June 1999 for many years the Chairman of the Committee of Defence of Graduation Papers, since 2000 primarily also Visiting Lecturer of Economic Policy

Narva College of the University of Tartu, worked for almost 6 years:

- Narva College, Visiting Lecturer on the basis of an authorisation agreement (Associate Professor), 30.09.2017–31.01.2018; (also earlier, since the academic year 2012/2013 until the end of the spring semester of 2017 in the framework of the contract of employment signed with the Pärnu College of the University of Tartu)

Private institution of higher education Audentes Business School,

worked for 2 years:

- Visiting Lecturer (1999–2000)

University of Tartu, Faculty of Economics, Chair of Economic Policy, worked for

9 years:

- Visiting Lecturer 01.02.2002–31.01.2005 (Order of the Rector of the University of Tartu, Professor, Academician Jaak Aaviksoo in Tartu – 25.01.2002, No. 44 PR); further extended to 31.08.2005 (continuous service at the University of Tartu since 01.05.1999)
- Senior Lecturer extraordinarius 01.05.1999 – 31.12.2001
- Visiting Lecturer extraordinarius from the autumn semester 1996 until 1999

Private institution of higher education Institute of Economic Law and Politics, worked for one year:

- Visiting Lecturer (2000)

Private School of Social Sciences Veritas, worked for two years:

- Visiting Lecturer with special permission from the Tallinn Technical University (1999–2000)

Estonian Management Institute, worked for 5 years:

- Visiting Lecturer (1993–1997)

Estonian Management Institute (former Qualification Improvement Institute), worked for 10 years:

- Docent (1989–1991)
- Visiting Lecturer (1982–1989)

Tallinn University of Technology (former English name Tallinn Technical University until 2003 and former Tallinn Polytechnical Institute until 21.07.1989: Regulation No. 257, 21.07.1989 of the Council of Ministers of the Estonian S.S.R.), Faculty of Economics, worked for 23 years:

- 01.09.1997–31.08.1998 Docent of the Chair of Economic Policy (subject “Basics of Economic Policy” (special course))
- 31.09.1992–31.08.1997 Head of the Chair and Professor of Economic Policy (subject “Basics of Economic Policy”)
- 01.11.1990–31.08.1992 Docent of the Chair of Service Economics (subjects: “Basics of Economic Policy”, “Economics, Organisation and Planning of an Industrial Enterprise”)

- 06.01.1987–01.11.1990 Senior Researcher and Lead Researcher of the Chair of Service Economics, in addition, adjunct lecturer
- 03.05.1978–05.01.1987 Visiting Lecturer (adjunct lecturer, subjects: “Economics, Organisation and Planning of an Industrial Enterprise”, “Technology of Different Areas of Services”)
- 27.08.1995–30.04.1978 Senior Engineer – Head of the Group of the Chair of Service Economics and adjunct lecturer (subjects: “Economics, Organisation and Planning of an Industrial Enterprise”, “Technology of Different Areas of Services”)

3. Academic work in the above-mentioned universities

3.1 Academic work in the Pärnu College of the University of Tartu in 2017–2019 (on the basis of authorisation agreements):

2018–2019

lectures on the subject “Basics of Economic Policy – Aspects of the Business Environment” in the framework of the curriculum subject “Business Environment and Innovation” both to full-time students and students of sessional studies (in autumn) and *supervision of graduation papers*; in spring only *supervision of graduation papers* (01.09.2018–30.06.2019 on the basis of an authorisation agreement)

2017–2018

course of lectures “Basics of Economic Policy” (lectures, workshops, abstracts, examination); (04.09.2017–30.06.2018 (on the basis of an authorisation agreement)

3.2 Academic work in the Narva College of the University of Tartu in 2012–2018 (incl. 30.09.2017–31.01.2018 on the basis of an authorisation agreement):

Subjects:

- Basics of Economic Policy (lectures, abstracts, workshops, examinations)
- Research Practice (workshops, homework, pass-fail examination)

3.3 Academic work in the Pärnu College of the University of Tartu in 2004–2018 (contract of employment ended on 31.08.2017; further work on the basis of an authorisation agreement):

2009–2017

course “Workshops of Research Practice” (workshops, homework, pass-fail examination)

2008–2016

course of lectures “Economics of the Public Sector” (lectures, workshops, abstracts, examination)

2005–2016

course “Research Workshops” (workshops, homework, pass-fail examination)

- 2005–2016
course “Graduation Thesis Seminars” (workshops, homework, pass-fail examination)
- 2004–2018
course of lectures “Basics of Economic Policy” (lectures, workshops, abstracts, examination)
- 2004–2016
course of lectures “Regional and Local Government (Local) Policy” (lectures, workshops, abstracts, examination)
- 2004–2016
course of lectures “Basics of Research Methods” (lectures, workshops, abstracts, pass-fail examination); (2004–2005: incl. Master students; 2011–2012: all students of the College, incl. in the Social Work (SA) and Tourism (TH) specialities.
- 2004 *course of lectures* „Economic and Social Policy II” (lectures, workshops, examination) – elective course
- 2004 *course* „Preparation of Diploma Papers“ (workshops, homework, pass-fail examination)

3.4 New subjects/courses at the Pärnu College of the University of Tartu (2000–2010), developed and implemented by Matti Raudjärv:

- 2010 – to date
course: “Research Practice Seminars” for students of Diploma studies (lectures-workshops, tests-homework; 12 hours)
- 2009 – to date
course of lectures: “Basics of Economic Policy” for students of Bachelor studies (lectures, workshops-discussions, abstracts; 20 hours)
- 2008 – to date
course of lectures: “Economics of the Public Sector” for students of Bachelor studies (lectures, workshops-discussions, abstracts; 16 hours)
course of lectures: “Regional and Local Government Policy” for students of Bachelor studies (lectures, workshops-discussions, abstracts; 20 hours)
- 2005 – to date
course: “Graduation Thesis Seminars” for students of Bachelor studies (lectures-workshops, tests; 10 hours)
- 2005 – to date
course: “Research Practice Seminars” for students of Bachelor studies (lectures-workshops, tests; 20 hours)
- 2004 – to date
course of lectures: “Basics of Research Methods” for Master students of the Tourism Geography speciality (lectures, workshops, tests; 40 hours)
- 2003 – to date
course of lectures: “Economic Policy II” for students of the Pärnu College of the University of Tartu (lectures, workshops, tests; 32 hours)
- 2003 – to date
course of lectures: “Basics of Research Methods” for students of the Pärnu College of the University of Tartu (lectures, workshops, tests; 40 hours)

2002 – to date

course of lectures: “Basics of Research – Preparation of Diploma Papers” for students of the Pärnu College of the University of Tartu (lectures, workshops, presentations; 26 hours)

course of lectures: “Regional and Local Government Policy” for students of the Pärnu College of the University of Tartu (lectures, workshops, abstracts; 32 hours)

2000 – to date

course of lectures: “Basics of Economic Policy” for students of the Pärnu College of the University of Tartu (lectures, workshops, abstracts; 32 hours)

3.5 Academic work in the Faculty of Economics of the University of Tartu in 1996–2005

2004 *course of lectures* „Regional and Local Government (Local) Policy” (lectures, workshops, abstracts; examination)

2002 *course of lectures:* “Regional and Local Policy” for students of the Faculty of Economics of the University of Tartu (lectures, workshops, abstracts; 32 hours)

2000 *course of lectures:* “Regional and Local Economy” for Master students of the Business Administration speciality of the Faculty of Economics of the University of Tartu in Open University and listeners of the intensive course (lectures, 6 hours)

1999 *course of lectures:* “Regional and Local Government Policy” for students of the Faculty of Economics of the University of Tartu (lectures, workshops, abstracts; 32 hours)

1999 *course of lectures:* “Economic Policy and Business Environment” for Master students, students of Diploma studies and listeners of the intensive course of the Faculty of Economics of the University of Tartu (lectures, workshops, abstracts, examinations; 4–10 hours)

1996–2005

courses of lectures: “Basic of Economic Policy (Business Environment)”, “Regional and Local Economy (Business Environment)”, “Regional and Local Policy” for full-time students of the Faculty of Economics of the University of Tartu and listeners of the intensive course (lectures, workshops, supervision of abstracts, examinations)

3.6 Academic work at the Audentes Business School in 1999–2000

1999–2000

course of lectures: “Basics of Economic Policy” for students of the Audentes Business School (lectures, workshops, abstracts; examinations, 32 hours)

3.7 Academic work in the Faculty of Economics of the Tallinn Polytechnical University (Tallinn University of Technology) in 1975–1998

1995–1998

course of lectures: “Regional and Local Government Policy” (lectures, supervision of abstracts, workshops, examinations)

1990–1998

course of lectures: „Basics of Economic Policy“: lectures (32 hours), supervision of abstracts, workshops (32 hours), examinations (at first mainly oral, for more than 200 students during each examination session, later smooth transition to examination tests)

1975–1990

course of lectures: “Economics, Organisation and Planning of Industrial Enterprises” for full-time students, students of evening courses and the Distance Learning Department (lectures, workshops, supervision of course papers, examinations)

course: “Technology of Areas of Services” for full-time students of the Service Economics speciality (lectures, visiting tours, pass-fail examinations, supervision of practical training in services)

PS: During the whole period of academic work (1995–2019), in total 135 papers and theses have been supervised in the Tallinn University of Technology, University of Tartu, Private School of Social Sciences Veritas and Tbilisi State University – diploma papers, Bachelor’s, Master’s and Doctoral theses (currently supervising a Doctoral thesis in Georgia). See also the CV.

3.A. PROF DR MATTI RAUDJÄRVE TEGEVUS KONVERENTSIDE KORRALDAMISEL JA TEADUSKIRJANDUSE AVALDAMISEL

Konverentside korraldamine

- 2018–2019 XXVII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019: Eesti Vabariik – 15 aastat EL-s ja NATO-s/ 100 aastat eestikeelset Tartu Ülikooli/ 320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710)“ (Jäeneda, 3.-5. juuli 2019), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2017–2018 XXVI rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018: Eesti Vabariik – 100/ 100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis: (28.-30. juuni 2018)“ (Jäeneda, 28.– 30. juuni 2018), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2016–2017 XXV rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017: Juubelikonverents – 25“ (Jäeneda, 29. juuni-1. juuli 2017), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2015–2016 XXIV rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016“ (Jäeneda, 30. juuni-2. juuli 2016), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2014–2015 XXIII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015“ (Jäeneda, 2.-4. juuli 2015), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2013–2014 XXII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014“ (Jäeneda, 26.-28. juuni 2014), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2012–2013 XXI rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013“ (Jäeneda, 27.-29. juuni 2013), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2011–2012 XX rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012“ (Värska, 28.-30. juuni 2012), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2010–2011 XIX rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011“ (Värska, 30. juuni-2. juuli 2011), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2009–2010 XVIII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010“ (Värska, 1.-3. juuli 2010), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2008–2009 XVII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009“ (Värska, 1.-3. juuli 2009), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2007–2008 XVI rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008“ (Värska, 26.-28. juuni 2008), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator

- 2006–2007 XV rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus” (Värskas, 28.-30. juuni 2007), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2005–2006 XIV rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „XIV majanduspoliitika teaduskonverents“ (Tartu-Värskas, 29.juuni-1.juuli 2006), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2005–2006 „IV ettevõtetmajanduse konverents“ (Pärnu, 20.-21. jaanuar 2006), konverentsiseeria initsiaator, koordinaator-kaaskorraldaja
- 2004–2005 XIII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents “XIII majanduspoliitika teaduskonverents” (Tartu-Värskas, 30. juuni-2. juuli 2005), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2004–2005 III ettevõtetmajanduse alane teadus- ja koolituskonverents „Eesti ettevõtluse perspektiivid Euroopa Liidus“ (Pärnu, 28.-29. jaanuar 2005), konverentsiseeria initsiaator, koordinaator-kaaskorraldaja
- 2003–2004 XII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus“ (Tartu-Värskas, 1.-3.juuli 2004), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2003–2004 II ettevõtetmajanduse alane teadus- ja koolituskonverents „Ettevõte globaliseeruvast majanduses“ (Pärnu, 30.-31. jaanuar 2004), konverentsiseeria initsiaator, koordinaator-kaaskorraldaja
- 2002–2003 XI rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu“ (Tartu-Värskas, 26.-28. juuni 2003), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2002–2003 I ettevõtetmajanduse alane teadus- ja koolituskonverents „Ettevõtetmajandus Eestis ja Euroopa Liit“ (Pärnu, 7.-8. veebruar 2003), konverentsiseeria initsiaator ja koordinaator-kaaskorraldaja
- 2001–2002 X rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale“ (Tartu-Värskas, 27.-29. juuni 2002), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 2000–2001 IX rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga“ (Tartu-Värskas, 28.-30. juuni 2001), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 1999–2000 VIII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit“ (Tartu-Värskas, 29. juuni-1. juuli 2000), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 1998–1999 VII rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit“ (Tartu-Värskas, 25.-27. juuni 1999), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 1997–1998 VI rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitilised eesmärgid ja abinõud“ (Tartu-Värskas, 25.-27. juuni 1998), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 1996–1997 V rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga“ (Tartu-Värskas, 26.-28. juunil 1997), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator

- 1995–1996 IV rahvusvaheline teadus- ja koolituskonverents „Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis“ (Tartu-Värskas, 28.-29. juuni 1996), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator (NB! sellest konverentsist alates hõlmati koostööse Saksamaa Liitvabariigi ja teiste riikide kõrgkoolide õppejõud-majandusteadlased)
- 1994–1995 III teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis“ (Tartu-Värskas, 25-26. augustil 1995), konverentsiseeria initsiaator ja peakorraldaja-koordinaator
- 1993–1994 II teadus- ja koolituskonverents „Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis“ (Tartu-Värskas, 27.-28. mail 1994), peakorraldaja
- 1988 Teaduslik-metoodiline seminar „Mittetootmissfääri majandamismehhanismi täiustamise teaduslik-metoodilised probleemid“ (Tallinn), organiseerimistoimkonna liige
- 1985 Noorte majandusteadlaste VII vabariiklik teaduslik seminar „Majandustegevuse täiustamise kompleksprobleeme“ (Tallinn, 29.-30. aprill 1985), organiseerimiskomitee liige
- 1983–1984 Noorte majandusteadlaste VI vabariiklik teadusseminar „Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s“ (Tartu-Värskas, 24.-26. mai 1984), organiseerimiskomitee esimees-peakorraldaja (NB! see seminar oli nn laevakonverents ning sellest sündmusest sai alguse majanduspoliitika-alane konverentsiseeria, mis 2019. aastal toimub juba 27. korda!)
- 1981 Noorte majandusteadlaste teadusseminar „Tootmisressursside ratsionaalse kasutamise probleemid Eesti NSV-s“ (Tallinn, 16.-17. aprill 1981), organiseerimiskomitee liige

Teaduskirjanduse avaldamine-toimetamine

- 2007–2019 Kolmekeelse rahvusvahelise teadusajakirja (käesolev ajakiri) „Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused“ – ajakirja peatoimetaja Teadusajakiri-publikatsioon ilmub aastast 2007 (üks number aastas) ja aastast 2011 (kaks numbrit aastas). Ajakiri arenes välja järjepidevuse alusel aastatel 1984 ja 1994–2006 ilmunud teadusartiklite kogumikest (mis ilmusid koos ülal loetletud majanduspoliitika teaduskonverentsidega)
- 2016– Georgia Tehnikaülikooli ja Georgia Inseneride Akadeemia majandusteadusajakirja „Business-Engineering“ (ilmub kord kvartalis) kaas-toimetaja, konsultant (2014–)
- 1994–2006 Teadusartiklite kogumike (nn Värskas konverentside), kaastoimetaja
- 1990 Kirjastuses „Valgus“ (Tallinn) ilmunud raamat-artiklite kogumik “15 korda majandusest”, toimetaja
- 1986–1989 Kirjastuses „Valgus“ (Tallinn) ilmunud teadusväljaannete sari „Ratsionaalne majandamine”, üldtoimetaja. Sarjas ilmus Eesti selle aja noorema põlvkonna majandusteadlaste kümme monograafiat
- 1985 Noorte majandusteadlaste VII vabariikliku teadusliku seminari „Majandustegevuse täiustamise kompleksprobleeme“ (Tallinn, 29.-30. aprill 1985), ettekannete teeside kogumiku toimetuskolleegiumi liige

- 1984 Esimese, nn laevakonverentsi ettekannete-teadusartiklite-teeside kogumiku toimetuskolleegiumi esimees ja vastutav toimetaja
- 1982 Üleliidulise noorte majandusteadlaste teadusliku nõupidamise „Ühiskondliku tootmise juhtimise täiustamise ülesanded ja teed“ (Krasnodar-Sotši, Venemaa; vene keeles), ettekannete teeside kogumiku toimetuskolleegiumi liige
- 1981 Noorte majandusteadlaste teadusseminari „Tootmisressursside ratsionaalse kasutamise probleemid Eesti NSV-s“ (Tallinn), ettekannete teeside kogumiku toimetuskolleegiumi liige

3.B. ACTIVITIES OF PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV IN THE ORGANISATION OF CONFERENCES AND PUBLISHING OF SCIENTIFIC LITERATURE

Organisation of conferences

2018–2019

XXVII International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2019: Republic of Estonia – 15 years in the EU and NATO/ 100 years of the Estonian-language University of Tartu/ 320 years from the relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710)” (Jäeneda, 3–5 July 2019), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

2017–2018

XXVI International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2018: Republic of Estonia – 100/ 100 years of the Estonian-language national university of technology in Estonia: (28–30 June 2018)” (Jäeneda, 28–30 June 2018), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

2016–2017

XXV International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2017: Jubilee Conference – 25” (Jäeneda, 29 June – 1 July 2017), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

2015–2016

XXIV International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2016” (Jäeneda, 30 June – 2 July 2016), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

2014–2015

XXIII International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2015” (Jäeneda, 2–4 July 2015), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

2013–2014

XXII International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2014” (Jäeneda, 26–28 June 2014), main organiser-coordinator of the series of conferences

2012–2013

XXI International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2013” (Jäeneda, 27–29 June 2013), main organiser-coordinator of the series of conferences

2011–2012

XX International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2012” (Väraska, 28–30 June 2012), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

- 2010–2011
 XIX International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2011” (Värskä, 30 June – 2 July 2011), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2009–2010
 XVIII International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2010” (Värskä, 1–3 July 2010), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2008–2009
 XVII International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2009” (Värskä, 1–3 July 2009), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2007–2008
 XVI International Scientific and Educational Conference “Economic Policy in EU Member States – in 2008” (Värskä, 26–28 June 2008), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2006–2007
 XV International Scientific and Educational Conference “Economic Policy – Three Years in the EU” (Värskä, 28–30 June 2007), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2005–2006
 XIV International Scientific and Educational Conference “XIV Scientific Conference on Economic Policy” (Tartu–Värskä, 29 June –1 July 2006), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2005–2006
 “IV Conference on Business Economics” (Pärnu, 20–21 January 2006), initiator and coordinator-co-organiser of the series of conferences
- 2004–2005
 XIII International Scientific and Educational Conference “XIV Scientific Conference on Economic Policy” (Tartu–Värskä, 30 June – 2 July 2005), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2004–2005
 III Scientific and Educational Conference on Business Economics “Prospects of Estonian Businesses in the EU” (Pärnu, 28–29 January 2005), initiator and coordinator-co-organiser of the series of conferences
- 2003–2004
 XII International Scientific and Educational Conference “Estonian Prospects of Economic Policy in the EU” (Tartu–Värskä 1–3 July 2004), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2003–2004
 II Scientific and Educational Conference on Business Economics “Enterprise in Globalising Economy” (Pärnu, 30–31 January 2004), initiator and coordinator-co-organiser of the series of conferences
- 2002–2003
 XI International Scientific and Educational Conference “Estonian Economic Policy on the Way to the EU” (Tartu–Värskä, 26–28 June 2003), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

- 2002–2003
I Scientific and Educational Conference on Business Economics “Business Economics in Estonian and the EU” (Pärnu, 7–8 February 2003), initiator and coordinator-co-organiser of the series of conferences
- 2001–2002
X International Scientific and Educational Conference “Impact of Accession to the EU on Estonian Economic Policy” (Tartu–Värskas, 27–29 June 2002), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 2000–2001
IX International Scientific and Educational Conference “Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of the Republic of Estonia in Integration to the EU” (Tartu–Värskas, 28–30 June 2001), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 1999–2000
VIII International Scientific and Educational Conference “Effectiveness of the Economic Policy of the Republic of Estonia and the EU” (Tartu–Värskas, 29 June – 1 July 2000), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 1998–1999
VII International Scientific and Educational Conference “Economic Policy of the Republic of Estonia and the EU” (Tartu–Värskas, 25–27 June 1999), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 1997–1998
VI International Scientific and Educational Conference “Integration of the Republic of Estonia with the EU – Objectives and Measures of the Economic Policy” (Tartu–Värskas, 25–27 June 1998), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 1996–1997
V International Scientific and Educational Conference “Economic Policy of the Republic of Estonia and Integration with the EU” (Tartu–Värskas, 26–28 June 1997), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences
- 1995–1996
IV International Scientific and Educational Conference “Topical Issues of Economic Policy in the EU Member States and in the Republic of Estonia” (Tartu–Värskas, 28–29 June 1996), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences (NB! Starting from this conference, members of the academic staff and economists of institutions of higher education of the Federal Republic of Germany and other countries have been involved in the cooperation)
- 1994–1995
III Scientific and Educational Conference “Theory and Practice of Economic Policy in the Republic of Estonia” (Tartu–Värskas, 25–26 August 1995), initiator and main organiser-coordinator of the series of conferences

1993–1994

II Scientific and Educational Conference “Economics and Economic Policy in the Republic of Estonia” (Tartu–Värskä, 27–28 May 1994), main organiser

1988 Research and methodology workshop “Scientific and Methodological Issues Related to the Enhancement of the Management Mechanism of the Non-productive Sphere” (Tallinn), member of the Organisational Committee

1985 VII All-Republican Scientific Workshop of Young Economists “Complex Issues of Enhancement of Economic Activities” (Tallinn, 29–30 April 1985), member of the Organisational Committee

1983–1984

VI All-Republican Scientific Workshop of Young Economists “Problems of Intensification of Public Production in the Estonian S.S.R.” (Tartu–Värskä, 24–26 May 1984), Chairman of the Organisational Committee – main organiser (NB! This workshop was the so-called “Ship Conference” and this event started the series of conferences on economic policy which is held already for the 27th time in 2019!)

1981 Research workshop for young economists “Issues Related to Rational Application of Production Resources in the Estonian S.S.R.” (Tallinn, 16–17 April 1981), member of the Organisational Committee

Publishing-editing of scientific literature

2007–2019

International scientific journal in three languages (this journal) Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused“ – Chief Editor of the journal

The scientific journal-publication has been published already since 2007 (one issue annually) and since 2011 (two issues annually). The journal developed from its predecessors, collections of research papers published in 1984 and 1994–2006 (which were published together with the scientific conferences on economic policy listed above)

2016 – to date

Georgian Technical University and Georgian Academy of Engineering, business and research journal „Business-Engineering“ (published quarterly), co-editor, consultant (2014 – to date)

1994–2006

Collections of research papers (of the so-called Värskä conferences), co-editor

1990 Book-collection of papers “15 Times about Economy” published by the Valgus Publishing House (Tallinn), editor

1986–1989

Series of research publications “Rational Management” published by the Valgus Publishing House (Tallinn), general editor. Ten monographs by Estonian economists of the younger generation at that time were published in that series.

- 1985 VII All-Republican Scientific Workshop of Young Economists „Complex Issues of Enhancement if Economic Activities” (Tallinn, 29–30 April 1985), member of the Editorial Board of the collection of presentations-theses
- 1984 The first, the so-called Ship Conference, Chairman of the Editorial Board and Editor-in-Chief of the collection of research papers-theses
- 1982 All-Union Scientific Meeting of Young Economists “Tasks and Ways of Enhancement of Public Production” Krasnodar-Sochi, Russia; in Russian), member of the Editorial Board of the collection of theses of the presentations
- 1981 Research workshop for young economists “Issues Related to Rational Application of Production Resources in the Estonian S.S.R.” (Tallinn), member of the Editorial Board of the collection of theses of the presentations

4.A. PROF DR MATTI RAUDJÄRVE KOOSTÖÖSIDEMED VÄLISRIIKIDE ÜLIKOOLOIDE JA TEADUSASUTUSTE ÕPPEJÕUDUDE NING TEADLASTEGA¹

4.B. COOPERATION CONTACTS OF PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV WITH MEMBERS OF ACADEMIC STAFF AND RESEARCHERS OF UNIVERSITIES AND RESEARCH INSTITUTIONS OF FOREIGN COUNTRIES²

Olulisemad koostöökontaktid on järgmiste ülikoolide ja teadusasutuste ning teiste organisatsioonide uurimisgruppide kolleegidega (kellest paljud olid ja on dekaanid ja/või osakondade-instituutide direktorid ning/või õppetoolide-kateedrite juhatajad, ka mitmete ülikoolide rektorid ja teadusprorektorid) olnud:

The most important cooperation contacts have been with colleagues from the research groups of the following universities and research institutions and other organisations (many of whom were and are deans and/or directors of departments-institutes and/or heads of chairs, also rectors and vice-rectors for research of several universities:

Alfred-Nau Akadeemia, Friedrich-Eberti-Fond /Saksamaa LV, Bergneustadt/
(direktor Wolfgang Gisevius)

Berliini Majanduse Kõrgkool /Saksamaa LV, Berlin/ (emeritprofessor P. Hoss)

Berliini Tehnika- ja Majanduse Kõrgkool /Saksamaa LV, Berlin/ (professor H. Zschiedrich)

Bremeni Kõrgkool /Saksamaa LV, Bremen / (professor H. Bass jt)

Budapesti Andrassy Gyula Saksakeelne Ülikool /Ungari, Budapest/ (prorektor professor S. Okruch /on ka meie ajakirja pikaajaline toimetuskolleegiumi liige/, professorid J. Dötsch, M. Eckardt jt)

¹ Loomulikult on koostöö toimunud ka Eesti kõrgkoolide ja teadusasutuste väga paljude suurepärase kolleegidega ning rahvamajandusharude tegusate praktikute, tippjuhtide ja ministritega, aga samuti EV Riigikogu erinevate koosseisude mitmete sisukate liikmetega. Paljud erudeeritud asjatundjad, kolleegid ja koostööpartnerid on Matti Raudjärve tema töös igati toetanud ja täiendanud – pidanud sisukaid majanduspoliitika-alaseid loenguid üliõpilastele, retsenseerinud lõputöid ja Matti Raudjärve eesistumisel toimunud uurimistööde ning lõputööde kaitsmise komisjonide töös hulk aastaid osalenud. Sageli on nad toetanud ka sõbraliku suhtumise, hea sõna ja nõuga! Kõigile neile primad tervitused ja tänud selle eest!

² There has certainly been cooperation with very many excellent colleagues from also Estonian institutions of higher education and research institutions and efficient practical experts, top managers and ministers, also with many efficient members of different compositions of the Parliament (Riigikogu) of the Republic of Estonia. Many knowledgeable experts, colleagues and cooperation partners have provided comprehensive support to and complemented the work of Matti Raudjärv – delivered informative lectures on economic policy to students, peer reviewed graduation papers and participated for many years in the committees for the defence of graduation papers, chaired by Matti Raudjärv. They have often also supported with friendly attitude, good words and advice! Best greetings and many thanks to all of them for that!

Georgia Tehnikaülikool /Georgia, Tbilisi / (akadeemik, rektor professor Archil Prangishvili, professorid A. Sichinava, I. Metreveli, D. Sekhniashvili jt)

Gdanski Ülikool /Poola, Gdansk / (professor E. Godomski jt)

Greifswaldi Ülikool /Saksamaa LV, Greifswald / (professor A. Rohde / on ka meie ajakirja pikaegne toimetuskollegiumi liige/ jt)

Frankfurti Ülikool /Saksamaa LV, Frankfurt /Main/ (professorid R. Gumbel, H. Trummer jt)

Hersoni Rahvuslik Tehnikaülikool /Ukraina, Herson/ (dotsent L. Kortševskaja)

Jena Rakendusülikool /Saksamaa LV, Jena/ (dekaan, professor W. Eibner)

Kieli Ülikool /Saksamaa LV, Kiel/ (professorid G. Prosi, W. Kitterer, H. Herberg, H. Rebas, P. Nippel; välisuhete juht J. Grigoleit jt)

Kieli Maailmamajanduse Instituut /Saksamaa LV, Kiel/ (välisuhete juht, professor H. Lehment, dr K. Schrader /on aastast 2015 meie ajakirja toimetuskollegiumi liige/, dr C.-W. Laaser jt)

Kieli Rakendusülikool /Saksamaa LV, Kiel/ (rektor, professor U. Lampe, professorid T. Schulz, R. Boerckel-Röminger, A. Thiemer, emeriitprofessorid M. O. E. Hennies /oli meie ajakirja pikaegne toimetuskollegiumi liige, praegu välistoimetaja/, E. Langfeldt /on meie ajakirja pikaegne toimetuskollegiumi liige/, J. Spickhoff, H. Wiedling jt)

Kubani Riiklik Ülikool /Venemaa, Krasnodar/ (akadeemik, professor T. Avdejeva, professorid L. Drobyshevskaya, T. Lavrova, I. Ševtšenko /dekaan/ jt)

Kutaisi Riiklik Ülikool /Georgia, Kutaisi/ (rektor, professor G. Gatvadze jt)

Lübecki Rakendusülikool /Saksamaa LV, Lübeck/ (professor Karen Cabos)

Merseburgi Ülikool /Saksamaa LV, Merseburg/ (professor E. Freyer jt)

Moskva Riiklik Lingvistiline Ülikool /Venemaa, Moskva/ (professor A. Tarakanov)

Osnabrücki Rakendusülikool /Saksamaa LV, Osnabrück/ (professor R. Scharff jt)

Paderborni Ülikool /Saksamaa LV, Paderborn/ (emeriiitprof. P. Dobias jt)

Portlandi Osariigi Ülikool /USA, Portland/ (emeriiitprofessor ja TTÜ audoktor Thomas /sünd. Toomas/ Palm)

Rootsi Tarbijateühistu Keskliit (Coop-Konsum) /Rootsi, Stockholm/ (uurimisosakonna direktor, kontserni juhatuse nõunik, ökonoomika-kandidaat /Oslo Ülikool/ Peeter Tõnus; elas aastakümneid Stockholmi lähedal Läänemere äärses kuurortlinnas Saltsjöbadenis)

Schleswig-Holsteini Majandusakadeemia /Saksamaa LV, Kiel/ (direktor F. G. Stricker)

Tampere Tehnoloogiaülikool /Soome, Tampere/ (professor A. Miettinen)

Tbilisi Riiklik Ülikool /Georgia, Tbilisi/ (professor I. Gogorishvili /on aastast 2018 meie ajakirja toimetuskollegiumi liige/ jt)

Telavi Riiklik Ülikool /Georgia, Telavi/ (välisuhete juht Tamar Aslanishvili jt)

Ternopili Rahvuslik Majandusülikool /Ukraina, Ternopil/ (teadusprorektor, rektori nõunik professor E. Saveljev jt)

Viini Majandusülikool /Austria, Viin/ (professor J. Mugler jt)

Vilniuse Ülikool /Leedu, Vilnius/ (professorid V. Tamaševicius, E. Kačkus /hiljem tööl USA Suursaatkonnas Leedus, Vilnius/ jt)

Voroneži Riiklik Ülikool /Venemaa, Voronež/ (professorid I. Risin, S. Sotnikov, E. Sõsojeva, I. Neznamov jt)
Zugdidi Riiklik Ülikool /Georgia, Zugdidi/ (rektor, professor Teona Khupenia jt).

Koostöö on toimunud ka mujal (Armeenia /Jerevani RÜ jt/, Hispaania /Barcelona Ülikool/, Hollandi /Erasmuse Ülikool Rotterdamis/, Itaalia /European Scientific Institute, Roomas/, Kasahstani /Plaaninstituut, Alma-Atas/, Küprose /Küprose Ülikool, Nicosias/, Läti /Läti Ülikool, Riias/, Portugali /Coimbra Ülikool, Coimbras/, Saksa DVi /Plaaninstituut, Ida-Berliinis/, Slovakkia /Bratislava Majandusülikool/, Tšehhi Vabariigi /Plaaninstituut, Prahast/, Usbekistani /Taškendi RÜ/, Valgevene /Valgevene RÜ, Minskis/, Venemaa /St Peterburgi RÜ, jmt/ jt riikide ülikoolides ja teadusasutustes).³

There has been cooperation also with universities and research institutions of other countries (Armenia, Byelorussia, Cyprus, Czechia, Italy, Kazakhstan, Latvia, Netherlands, Portugal, Slovakia, Spain, Uzbekistan and other countries).⁴

³ Välisõppejõududest-uurijatest on kutsutud ja korraldatud õppetööd-loenguid Eesti ülikoolides (TTÜ, TÜ), samuti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudis, Büros „Mainor“ ja mujal järgmistele külalisõppejõududele-professoritele (aastatel 1990–1997; 2003–2007):

- Peter Dobias (Paderborni Ülikool)
- Manfred O. E. Hennies (Kieli Rakendusülikool), korduvalt
- Toni Schulz (Kieli Rakendusülikool)
- Horst Herberg (Kieli Ülikool)
- Jürgen Spickhoff (Kieli Linnavalitsus, Kieli Rakendusülikool)
- Peeter Tõnus (Rootsi Coop-Konsum kontsern), korduvalt.

Mitmel korral on toimunud Kieli Rakendusülikooli üliõpilaste tutvumis- ja diplomieelsed praktikad Eesti ametkondades ja ettevõtetes (üheksakümneandel).

TTÜ majandusteaduskonna üliõpilasi on soovitatud-suunatud Saksamaa LV ülikoolidesse õppima (Kieli Ülikool, Kieli Rakendusülikool jmt; üheksa-kümneandel).

Koostööga seotud pea nädalasi vastuvõtte on korraldatud Kieli Rakendus-ülikooli üliõpilaste ja professorite rohkearvulistele delegatsioonidele TTÜs koos Tallinna Linnavalitsusega (septembris, 1990) ja Tallinnas / TÜ Pärnu Kolledžis (mais, 2003).

Saksa professor Manfred O.E. Hennies on osalenud sügiseti toimival traditsioonilisel Saksa-Eesti partnerülikoolide nädalal Tartu Ülikoolis (sh loengud ka TÜ Pärnu Kolledžis).

Paljud väliskollegid on osalenud ka meie iga-aastastel majanduspoliitika teaduskonverentsidel Värskas ja Jänedal ning seda korduvalt, mõned isegi rohkem kui kümnel korral (näiteks, kolleegid Peter Friedrich, Manfred O.E. Hennies, Armin Rohde). Samuti hulk eesti kolleege on korduvalt, ka üle kümne korra osalenud (näiteks, S. Mäeltsemees, J. Reiljan jt). Osalejate nimekirjad aastate lõikes on avaldatud käesoleva ajakirja numbris 2-2017, kroonika osa artiklis – lk 75-89 (paberkandjal) ja ka sama numbriga kaasasoleval CD-l.

⁴ Members of academic staff – researchers from foreign countries who have been invited and whose academic work – lectures in Estonian universities (Tallinn University of Technology, University of Tartu), also at the Institute of Economics of the Academy of Sciences, Mainor Office and other institutions has been organised as visiting members of academic staff – professors (from 1990–1997; 2003–2007):

- Peter Dobias (Paderborn University)
- Manfred O.E. Hennies (Kiel University of Applied Sciences), repeatedly
- Toni Schulz (Kiel University of Applied Sciences)
- Horst Herberg (Kiel University)

-
- Jürgen Spickhoff (Kiel City Government, Kiel University of Applied Sciences)
 - Peeter Tõnus (Swedish Coop-Konsum Group), repeatedly.

Students of the Kiel University of Applied Sciences have had introductory and pre-diploma practical training for several times in Estonian government agencies and enterprises (in 1990s).

Students of the Faculty of Economics of the Tallinn University of Technology have received recommendations/referrals for studies at universities of the Federal Republic of Germany (Kiel University, Kiel University of Applied Sciences and several others, in 1990s).

Reception of numerous delegations of students and professors of the Kiel University of Applied Sciences has been arranged for their visits of almost a week to the Tallinn University of Technology together with the Tallinn City Government (September 1990) and Tallinn / Pärnu College of the University of Tartu (in May 2003).

The German professor Manfred O. E. Hennies has participated in the traditional German-Estonian Week of Partner Universities organised every autumn at the University of Tartu (incl. lectures also at the Pärnu College of the University of Tartu).

Many colleagues from foreign countries have also participated in our annual scientific conferences of economic policy in Värskä and Jäneda, repeatedly, some of them even for more than ten times (for instance, colleagues Peter Friedrich, Manfred O.E. Hennies, Armin Rohde). Also a number of Estonian colleagues have repeatedly participated, also for more than ten times (for instance, S. Mäeltsemees, J. Reiljan and others). Lists of participants every year have been published in Issue 2-2017 of this journal, in the article of the Chronicles section – pp. 75–89 (on paper media) and also on the accom-panying CD bearing the same number.

5.A. PROF DR MATTI RAUDJÄRV – TEADUSE POPULARISEERIMINE JA OLULISEMAD AVALIKUD ESINEMISED

(sh ettekanded teaduskonverentsidel ja esinemised-loengud akadeemilistes asutustes)¹

Ajavahemikul 1975–2019 on peetud ca 120 ettekannet olulistel rahvusvahelistel teadusfoorumitel, toimunud esinemisi ning viidud läbi mahukaid loengute ja seminaride tsükleid peale Eesti veel paljudes riikides (ja seda korduvalt).

- 2019: **Saksamaa LV:** Kieli Rakendusülikool, diskussioonid Euroopa Liidu, Saksamaa LV ja Eesti Vabariigi aktuaalsetest majanduspoliitilistest küsimustest (prof. Manfred O.E. Henniesi eestvedamisel; 4. juuni – 11. juuni)
Eesti Vabariik: XXVII rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019: Eesti Vabariik– 15 aastat EL-s ja NATO-s / 100 aastat eestikeelset Tartu Ülikooli / 320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710)” (Jänedal, 3.-5. juuli); esinemine konverentsi avamisel (sh ettekandega) ja lõpetamisel ning ühe istungi kaaskohustamine
Saksamaa LV: Frankfurt (Main) – Sinsheim – Unimog – Bad Urach – Kienle – Stuttgart – Sindelfingen – Fellbach, sh diskussioonid Saksamaa LV ja Eesti Vabariigi majandusest (Mercedes-Benz Eesti Klubi initsiatiiv, 25.-28.09.2019 – kavandamisel)
Georgia: Tbilisi-Kutaisi, loengud-seminarid, konsultatsioonid (oktoober, kolm nädalat), sh rahvusvaheline teaduskonverents (11.-12.10.2019) „Majandusliku arengu rahvuslikud mudelid: eile, täna, homme“ (ettekannet plenaaristungil, diskussioonid, artikkel – kavandamisel)
- 2018: **Eesti Vabariik:** XXVI rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018: Eesti Vabariik 100/100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis” (Jänedal, 28.-30. juuni); esinemine konverentsi avamisel (sh ettekandega) ja lõpetamisel
Saksamaa LV: Kieli Rakendusülikool, diskussioonid Euroopa Liidu, Saksamaa LV ja Eesti Vabariigi aktuaalsetest majanduspoliitilistest küsimustest (prof. Manfred O.E. Henniesi eestvedamisel; 21. august-2. september)
- 2017: **Georgia:** Tbilisi-Kutaisi (8.-25. oktoober), sh rahvusvaheline teaduskonverents (20.-21.10.2017) „Majandusliku arengu rahvuslikud mudelid: eile, täna, homme“ (ettekannet plenaaristungil, diskussioonid, artikkel)
Venemaa: Sotšis 25.-29.jaanuar, rahvusvaheline teaduskonverents „Venemaa majanduslik areng: kasvu lõksud, teelahkmed ja ümbermõtestamine“ (ettekannet plenaaristungil ja osalemine diskussioonides, artikkel)

¹ Lisaks – hulk esinemisi teaduslike ettekannetega on toimunud ka nendel teaduskonverentsidel ja seminaridel (Lätis, Leedus, Venemaal, Valgevenes, Ukrainas, Armeenias, Usbekistanis, Kasahstanis jm ning seal on avaldatud ka artiklid-teesid), mis ei ole esitatud käesoleva publikatsiooni „Teadustööde loetelus”, vaid Matti Raudjärve pikemas CVle lisatud teadustööde käsikirjalises arvutuloetelus. Sageli on majandusteadlaste seminaridel-konverentsidel sektsioonide tööd juhutatud.

- Eesti Vabariik:** XXV rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017: Juubelikonverents” (Jänedal, 29. juuni-1. juuli); esinetud konverentsi avamisel, sh ettekandega ja lõpetamisel ning juhatud üht istungit
- 2016: **Georgia:** Tbilisis, Kutaisis ja Telavis (12. oktoober kuni 14. november, sh rahvusvaheline teaduskonverents (14.-15.10.2016) „Majandusliku arengu rahvuslikud mudelid: eile, täna, homme“ (ettekanne plenaaristungil, diskussioonid, artikkel); 3. novembril TÜ delegatsiooni koosseisus Tbilisi RÜs ja 4. novembril koos TÜ rektor Volli Kalm'uga Georgia Tehnikaülikooli rektoraadis sealse rektori kutsel vastuvõtul-kohtumisel
- Eesti Vabariik:** XXIV rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016” (Jänedal, 30. juuni – 2. juuli); esinetud konverentsi avamisel ja lõpetamisel ning juhatud üht istungit
- 2015–2016: **Saksamaa LV:** Kielis november 2015 kuni jaanuar 2016, Kieli Maailmamajanduse Instituut ja Kieli Rakendusülikool (november-detsember), loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- 2015: **Venemaa:** Sočis 26.-28.jaanuar, rahvusvaheline teaduskonverents „Venemaa majanduslik areng: süsteemsed piirangud ja globaalsed riskid“ (osalemine paneeldiskussioonil (neli tundi), ettekanne ja diskussioonid, artikkel)
- Eesti Vabariik:** XXIII rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015” (Jänedal, 2.-4. juuli); esinetud konverentsi avamisel ja lõpetamisel ning juhatud üht istungit, artikkel
- Georgia:** Tbilisis (16.-17.oktoober 2015) rahvusvaheline teaduskonverents „Majandusliku arengu rahvuslikud mudelid: eile, täna, homme“ (ettekanne plenaaristungil, diskussioonid, artikkel)
- 2014: **Georgia:** ajavahemikul 02.märts kuni 05.aprill lähetusel Georgiase toimus Euroopa Liidu seitsmenda raamprogrammiga² hõlmatud Marie Curie alamtegevuse raames vastavalt 13.01.2014 Tartu Ülikooli Euroopa kolledžiga sõlmitud lepingule Matti Raudjärvi' e õppetöö *Georgia Tehnikaülikooli insenerimajandusteaduskonna* üliõpilastele, grupis 22 üliõpilast (loengud – 12 tundi, referaatide juhendamine – 6 tundi, seminarid – 12 tundi) ning loengud 59 õppejõule-professorile (12 tundi); (esimest korda õppetöö Georgias).
- Lisaks toimusid loengud:
- Kutaisi Riiklikus Ülikoolis, 4 tundi (osales 35 üliõpilast ja õppejõudu-professorit)
 - Zugdidi Riiklikus Ülikoolis, 4 tundi (osales 53 üliõpilast ja õppejõudu-professorit)
- Eesti Vabariik:** XXII rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014” (Jänedal, 26.-28. juuni); esinetud konverentsi avamisel ja lõpetamisel ning juhatud üht istungit, artikkel

² Seventh Framework Programme: Marie Curie Actions: People, International Research Staff Exchange Scheme.

- 2013: **Venemaa:** St. Peterburgi Riiklik Ülikool, St. Peterburgi Euroopa Ülikool, rahvusvaheline teadus-praktiline konverents „Teaduse, hariduse ja äri koostöö: innovaatilised maastikud Euroopas ja Venemaal“ (St. Peterburg, 25.-27. oktoober), ettekanne septsioonis ja artikkel
Kreeka: Ternopili Rahvuslik Majandusülikool (Ukraina), rahvusvaheline teaduskonverents (Kallithea, 18.-25. september), ettekanne ja artikkel
Eesti Vabariik: XXI rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013“ (Jämedal, 27.-29. juuni); esinetud konverentsi avamisel ja lõpetamisel ning juhatatud üht istungit; osaletud esimesel päeval toimunud ümarlause töös
- 2012: **Venemaa:**
- Sotšis rahvusvaheline teaduskonverents (26.-28. jaanuar) „Venemaa uus industrialiseerimine ja innovaativne areng“ (ettekanne ja diskussioonid, artikkel);
 - Pihkva Riiklik Ülikool, 5.-6. märts (Tartu Ülikooli päevad Pihkvas), osaletud diskussioonides
- Eesti Vabariik:** XX rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012“ (Värskas, 28.-30. juuni); esinetud konverentsi avamisel ja lõpetamisel ning juhatatud üht istungit, artikkel
- 2011: **Ungari:** Budapestis, Andrassy saksakeelne Majandusülikool, teaduskonverents (19. mai), ettekanne
Saksamaa LV: Bremeni Rakendusülikool, teaduskonverents (30.mai 2011), ettekanne ja artikkel
Kreeka: Ternopili Rahvusliku Majandusülikooli konverents (Kreeta, 22.-29. september), ettekanne ja artikkel
Eesti Vabariik:
- Eesti Majandusteaduse Seltsi VI aastakonverents Narvas (28.-29. jaanuar), kavaväline sõnavõtt;
 - Konverents „Hariduskorraldus Pirital – soovid ja võimalused“ Pirita Majandusgümnaasiumis (16. aprill), kavaväline sõnavõtt ning diskussioonis osalemine;
 - XIX rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011“ (Värskas, 30. juuni – 3. juuli); esinetud konverentsi avamisel ja lõpetamisel ning juhatatud üht istungit, artikkel
 - Esinetud loeng-diskussiooniga Eesti ettevõtlusnädala raames Narvas, TÜ Narva kolledžis (5.oktoobril 2011)
- 2010: **Saksamaa LV:** Kieli Ülikool, Kieli Maailmamajanduse Instituut ja Kieli Rakendusülikool (november-detsember), loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- Eesti Vabariik:**
- Eesti Majandusteaduse Seltsi V aastakonverents Viljandis (29.-30. jaanuar), kavaväline sõnavõtt

- XVIII rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010“ (Värskas, 1.-3. juuli), ettekanne, artikkel
- 2009: **Eesti Vabariik:**
- Eesti Majandusteaduse Seltsi IV aastakonverents Toilas (30.-31. jaanuar), sektsiooni juhatamine ja kavaväline sõnavõtt
 - XVII rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009“ (Värskas, 1.-3. juuli), ettekanne, artikkel
- 2008: **Eesti Vabariik:**
- Eesti Majandusteaduse Seltsi III aastakonverents Pärnus (22.-23. jaanuar), ettekanne
 - IV Eesti Valdade ja Linnade Päevad Tallinnas (27.-28. veebruar), ettekanne ja artikkel
 - XVI rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008“ (Värskas, 26.-28. Juuni), ettekanne, artikkel
- Türgi:** Kemer-Belek, rahvusvaheline teaduskonverents; korraldajad – Ternopili Rahvuslik Majandusülikool (Ukraina) ja Dresdeni Ülikool (Saksamaa LV) /september/, ettekanne ja artikkel
- 2007: **Eesti Vabariik:**
- Eesti Majandusteaduse Seltsi II aastakonverentsil Pärnus (12.-13.01. 2007), ettekanne
 - XV rahvusvaheline majanduspoliitika teadus- ja koolituskonverents „Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus“ (Värskas, 28.-30. juuni 2007), ettekanne, artikkel
- Türgi:** Belek-Antalya, rahvusvaheline teaduskonverents, korraldajad – Ternopili Rahvuslik Majandusülikool (Ukraina) ja Frankfurdi (Main) Ülikool (Saksamaa LV) /september/, ettekanne ja artikkel
- 2006: **Ungari:** Budapesti Andrassy Gyula Saksakeelne Ülikool (jaanuar), stažeerimine, loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- Saksamaa LV:** Kieli Ülikool ja Kieli Rakendusülikool (aprill, november, detsember), loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- Eesti Vabariik:**
- XIV rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents, ettekanne ja diskussioon sektsioonis, (Tartu-Värskas, juuni)
 - TÜ Pärnu kolledž, rahvusvaheline IV ettevõteteaduse alane konverents (Pärnu, jaanuar), istungi kaasuhatamine ja diskussioonid
- Ukraina:** Krimm-Foros, rahvusvaheline teaduskonverents, korraldajad – Ternopili Rahvuslik Majandusülikool ja Frankfurdi (Main) Ülikool /september/, ettekanne ja artikkel
- Saksamaa LV:** Greifswaldi Ülikool, Merseburgi Ülikool (november), loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- 2005: **Ukraina:** Krimm-Foros, rahvusvaheline teaduskonverents, korraldajad – Ternopili Rahvuslik Majandusülikool (Ukraina) ja Frankfurdi (Main) Ülikool (Saksamaa LV) /september/, ettekanne ja artikkel

- Saksamaa LV:** Greifswaldi Ülikool (mai), loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- Eesti Vabariik:**
- XIII rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents, ettekanne ja diskussioon sektisioonis, (Tartu-Värskas, juuli);
 - TÜ Pärnu kolledž, rahvusvaheline III ettevõtetmajanduse alane konverents (Pärnu, jaanuar), istungi kaasjuhatamine ja diskussioonid
- 2004: **Saksamaa LV:** rahvusvaheline konverents, teemal „Economic Policy Workshop “European Unity in Prosperity For All – Opportunities and Risks““, (Berliin, 17.-20. mai);
- Eesti Vabariik:** XII rahvusvaheline majanduspoliitika-alane konverents, ettekanne plenaaristungil ja artikkel, (Tartu-Värskas, juuli)
- Eesti Vabariik:** TÜ Pärnu kolledž, II ettevõtetmajanduse-alane konverents (Pärnu, jaanuar), istungi juhatamine ja diskussioonid
- 2003: **Eesti Vabariik:** TÜ Pärnu kolledž, I ettevõtetmajanduse-alane konverents (Pärnu, veebruar), ettekanne ja artikkel
- Venemaa:** Sotši, Kubani Riiklik Ülikool, rahvusvaheline majanduspoliitika-alane seminar (veebruar)
- Eesti Vabariik:** rahvusvaheline XI majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, juuni), ettekanne ja artikkel
- Venemaa:**
- Agoi, Kubani Riiklik Ülikool, rahvusvaheline õppemetoodika alane seminar (september, ettekanne);
 - Agoi, Kubani Riiklik Ülikool, rahvusvaheline munitsipaalpoliitika-alane konverents (september, ettekanne);
 - Voronež, Voroneži Riiklik Ülikool, rahvusvaheline regiooni sotsiaal-majandusliku süsteemi mehhanismide arengu konverents (november, kolm ettekannet)
- 2002: **Eesti Vabariik:** X rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu- Värskas, juuni), ettekanne ja artikkel
- 2001: **Saksamaa LV:** Greifswaldi Ülikool (oktoober), Kieli Maailmamajanduse Instituut (november), Kieli Rakendusülikool (november)
- Eesti Vabariik:** TÜ Pärnu Kolledž, rahvusvaheline turismpoliitika II konverents (Pärnu, mai), ettekanne ja artikkel
- Eesti Vabariik:** IX rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas juuni), ettekanne ja artikkel
- 2000: **Leedu:** Kaunas, Vilniuse Ülikooli Kaunase Humanitaarteaduskond, rahvusvaheline teaduskonverents (november), ettekanne ja artikkel
- Austria:** Viini Majandusülikool ja Austria Majanduskoda, rahvusvaheline teaduskonverents (Viin, oktoober), ettekanne ja artikkel
- Eesti Vabariik:** VIII rahvusvahelise majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, juuni-juuli), ettekanne ja artikkel
- 1999: **Leedu:** Kaunas, Vilniuse Ülikooli Kaunase Humanitaarteaduskond, rahvusvaheline teaduskonverents (oktoober), ettekanne ja artikkel
- Eesti Vabariik:** VII rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, juuni), ettekanne ja artikkel

- 1999: **Eesti Vabariik:** TÜ Pärnu Kolledž, rahvusvaheline turismipoliitika konverents (Pärnu, mai), ettekanne ja artikkel
- 1998: **Saksamaa LV:** Kieli Maailmamajanduse Instituut, Kieli Rakendusülikool ja Paderborni Ülikool (Kiel, Paderborn – juuli), loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- 1998: **Eesti Vabariik:** VI rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, juuni), ettekanne ja artikkel
- 1997: **Eesti Vabariik:** V rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, juuni), ettekanne ja artikkel
- 1996: **Eesti Vabariik:**
- Eesti Teadlaste Kongress (Tallinn, august), diskussioon
 - IV rahvusvaheline majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, juuni), ettekanne ja artikkel
- 1995: **Eesti Vabariik:** III majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, juuni), ettekanne ja artikkel
- Saksamaa LV:** Paderborni Ülikool, majandusteaduskond (Paderborn, mai-juuni), stažöör-küüalisprofessor), loengud-diskussioonid Eesti ja Euroopa Liidu majanduspoliitikast
- 1994: **Eesti Vabariik:** II majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, august), ettekanne ja artikkel
- Saksamaa LV:** Kieli Rakendusülikool, majandusteaduskond, Euroopa Liidu liikmesmaade kõrgkoolide ühisseminar-nõupidamine (Kiel, oktoober), Eesti-poolne eeskõneleja ja delegatsiooni juht
- 1993: **Saksamaa LV:** Kieli Rakendusülikool, teadusnõukogu ja majandusteaduskond (Kiel, juuni), loengud-diskussioonid Eesti majandusest
- 1992: **Austria:** Viini Majandusülikool (Viin, juuli-august), koolitus ja diskussioonid Eesti majandusest
- 1991: **Saksamaa LV:** Schleswig-Holsteini Majandusakadeemia; Kieli Rakendusülikooli majandusteaduskond (Kiel, november-detsember), koolitus ja diskussioonid Eesti majandusest
- 1990: **Saksamaa LV:** Kieli Rakendusülikool, majandusteaduskond (Kiel, detsember), loengud-diskussioonid Eesti majandusest
- 1989: **Saksamaa LV:** Kieli Ülikool, majandusteaduskond, majanduspoliitika instituut (november-detsember), loengud-diskussioonid Eesti majandusest
- 1988: **Eesti:** Eesti Noorte Majandusteadlaste X seminar (Aegna saar, juuni), esinemine Poola majandusteadlaste delegatsioonile Eesti majandusest
- 1987: **Eesti:** Eesti Noorte Teadlaste Nõukogu suveseminar (Kihnu saar, juuli), loengud-diskussioonid Eesti majanduse perspektiividest
- 1979–1989: **Venemaa:** Sotši, Nõukogude Liidu Noorte Majandusteadlaste teaduskonverentsid (Sotši, jaanuar-vebruar), **iga-aastased** ettekanded-diskussioonid Eesti majandusest ja selle arenguperspektiividest (lisaks aastal 1989 ka loeng Sotšis KGB vanemohvitseridele, sh Eesti ajaloo mõnedest ajaloo faktidest)
- 1984: **Eesti:** I majanduspoliitika-alane teaduskonverents (Tartu-Värskas, mai; nn laevakonverents), ettekanne ja artikkel
- 1975–1988: **Eesti, Läti, Leedu:** Eesti teadusasutuste ja kõrgkoolide noorte majandusteadlaste ja Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubi teaduskonverentsid ning **Balti**

riikide noorte majandusteadlaste **iga-aastased** teaduskonverentsid, ettekanded ja publikatsioonid

Paljud esinemised teaduslike ettekannetega on toimunud ka nendel teaduskonverentsidel ja seminaridel (Lätis, Leedus, Venemaal, Valgevenes, Ukrainas, Armeenias, Usbekistanis, Kasahstanis jm ning seal on avaldatud ka artiklid-teesid), mis ei ole esitatud käesoleva publikatsiooni „Teadustööde loetelus“, vaid Matti Raudjärve pikemale CVle lisatud teadustööde käsikirjalises arvutiloetelus. Sageli on majandusteadlaste seminaridel-konverentsidel seksioonide tööd juhatatud.

5.B. PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV – SCIENCE POPULARISATION AND MOST IMPORTANT PUBLIC PRESENTATIONS

(incl. presentations at scientific conferences and presentations-lectures at academic institutions)

Approximately 120 presentations have been given in 1975–2019 at important research forums, presentations have been given and high-volume cycles of lectures and workshops have been conducted (and repeatedly) in also many other countries besides Estonia, such as:

- **Austria**
- **Georgia**
- **Greece**
- **Lithuania**
- **Federal Republic of Germany**
- **Turkey**
- **Ukraine**
- **Hungary**
- **Russia**

In addition, approximately 30 presentations have been given in 1975–1988 **in Estonia, Latvia and Lithuania:** at the scientific conferences of young economists of Estonian research institutions and institutions of higher education and the Estonian Club of Young Economists and **annual** scientific conferences of young economists of the **Baltic States**, mostly also accompanied by the respective publications.

Many scientific presentations have been given also at scientific conferences and workshops (in Armenia, Byelorussia, Kazakhstan, Latvia, Lithuania, Russia, Ukraine, Uzbekistan, and other countries and also papers/theses have been published there) not listed among the “List of Research Projects” of this publication but in the longer written electronic list of research papers attached to the longer CV of Matti Raudjärv. The work of sections has often been chaired at workshops/conferences of economists.

5.C. PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV – POPULARISIERUNG VON WISSENSCHAFT UND WICHTIGSTE ÖFFENTLICHE AUFTRITTE
(darunter Vorträge an den wissenschaftlichen Konferenzen sowie Auftritte und Vorlesungen an den akademischen Einrichtungen)

Im Zeitraum von 1975–2019 wurden ca. 120 Vorträge auf wichtigen internationalen Wissenschaftsforen gehalten, fanden Auftritte statt und wurden umfangreiche Zyklen von Vorlesungen und Seminare abgehalten, das sowohl über Estland hinaus noch in vielen anderen Ländern (und wiederholt), wie in:

- **Österreich**
- **Georgien**
- **Griechenland**
- **Litauen**
- **Bundesrepublik Deutschland**
- **Türkei**
- **Ukraine**
- **Ungarn**
- **Russland**

Darüber hinaus wurden im Zeitraum von 1975–1988 ca. 30 Vorträge in **Estland, Lettland und Litauen** gehalten: auf den Wissenschaftskonferenzen der jungen estnischen Wirtschaftswissenschaftler von estnischen Forschungseinrichtungen und Hochschulen sowie des Clubs der Jungen Estnischen Wirtschaftswissenschaftler sowie auf den **alljährlichen** Wissenschaftskonferenzen der jungen Wirtschaftswissenschaftler aus den **baltischen Staaten**; meistens sind auch entsprechende Publikationen erschienen.

Viele Auftritte mit wissenschaftlichen Vorträgen haben auch an diesen Wissenschaftskonferenzen und Seminaren stattgefunden (in Lettland, Litauen, Russland, Weißrussland, in der Ukraine, Armenien, Usbekistan, Kasachstan u. a. und da wurden auch Artikel und Thesen veröffentlicht), die nicht im „Verzeichnis der wissenschaftlichen Arbeiten“ der vorliegenden Publikation aufgeführt sind, sondern im Computermanuskript mit einem Verzeichnis der wissenschaftlichen Arbeiten von Matti Raudjärv, der seinem längeren CV hinzugefügt ist. Häufig wurde auch die Arbeit in Sektionen auf den Seminaren und Konferenzen der Wirtschaftswissenschaftler geleitet.

6.A. PROF DR MATTI RAUDJÄRVE ÜHISKONDLIK TEGEVUS

(olulisemad tegevused)

2013–2019

Eesti Vabariigi 100 sünnipäeva tähistamisega seotud üleriigilisele üleskutsesele „100 tamme“ õnnestus reageerida järgmiselt – ca 70 tammetõrust kasvatatud istikust suurem osa (väiksem osa tõrusid ja võrseid-istikuid langes paraku metsaelukate ja ebaõnne saagiks) viidi-kingiti paljudesse kohtadesse Eestimaal:

- majanduspoliitika konverentside toimumiskohtadesse Värskasse ja Jänedale istutati noored tammed 2018. aasta maikuu; samuti oma Kaasiku metsatalu (maakodu-suvekodu) õue haljasalale ja kingiti ka naabertalule;
- 2019. aasta kevadel kingiti ja istutati noori tammesid veel mitmete sõprade kodu- ja suvilaaeda, aga lisaks ka Kaasiku talu territooriumile.

2016– ESI (European Scientific Institute, asukoht Roomas) ajakirja „European Scientific Journal“ (ESJ), International Editorial Team, Editorial Board: ESJ – Editorial Committee (liige ja retsensent alates 26.03.2016)

2011 Ambla metsaühistu, osalemine metsaala ekspositsiooni ettevalmistamisel juulis toimunud XX talupäeval Jänedal; raievõistlustel tegutsemise kohtunikuna

2010 Ambla metsaühistu, osalemine metsaala ekspositsiooni ettevalmistamisel juulis toimunud XIX talupäeval Jänedal; raievõistlustel tegutsemise kohtunikuna

2009 Ambla metsaühistu, osalemine metsaala ekspositsiooni ettevalmistamisel juulis toimunud XVIII talupäeval Jänedal; raievõistlustel tegutsemise kohtunikuna

2007–2008

TÜ Pärnu Kolledž, magistriõppekava väljatöötamine: „Territoriaalne majanduskeskkond“, rakendamiseks osalises koostöös TÜ majandusteaduskonnaga (kava rakendatav edaspidi täiendatud kujul)

2005–2007

TÜ Pärnu Kolledž, juhina osalemine magistriõppekava „Majanduspedagoogika“ väljatöötamisel, rakendamiseks koostöös TÜ haridusteaduskonnaga (kava rakendatav edaspidi täiendatud kujul)

2007 Ambla metsaühistu, osalemine metsaala ekspositsiooni ettevalmistamisel juulis toimunud XVI talupäeval Jänedal

2006 Ambla metsaühistu, osalemine metsaala ekspositsiooni ettevalmistamisel juulis toimunud XV talupäeval Jänedal

2005 Lääne-Virumaa Keskonnateenistus, oma metsa (Tapa vald /enne 2005 – Saksi vald/ ja Ambla vald /alates 2017 – Järva vald/) hea hooldamise-kasvatamise eest Kaasiku talus (Karkuse küla) antud teist korda aunimetus – tunnustatud erametsaomanik

2005 TÜ Pärnu Kolledž, maalikunstniku-pallaslase Lembit Saartsi (Tartu) ja tema õpilase Eeva Anti (Tartu) tööde näituse korraldamine (märts-aprill)

- 2004 TÜ Pärnu Kolledž, maalikunstnik Heiki Kahro (Tartu-Võru) maalide näituse korraldamine (november);
TÜ Pärnu Kolledži esisele haljasalale päikesekella püstitamise taasalgatamine (idee autorina) ja läbiviimine (sh kõigi kulutuste katmiseks vajalike eraisikutest ja firmadest-organisatsioonidest toetajate-finantseerijate, sh Rootsi Suur-
saatkond jt, leidmine); (dolomiidist ja pronksist päikesekella autor on skulptor Hannes Starkopf);
päikesekella püstitamise algidee: 25. augustil 1699 tegi Tartu Ülikooli kantsler Erik Dahlbergh Pärnus senati pärastlõunasel istungil ettepaneku päikesekella paigutamiseks ülikooli hoone ette (Tartu Ülikool asus aastatel 1699–1710 Pärnus); kell jäi aga rahapuudusel siis tegemata-paigaldamata.
- 2004 TÜ Pärnu Kolledž, enam kui 30 000 lk majanduslase õppe- ja teateaduskirjanduse (saksa ja inglise keeles) toomine kingitusena Saksamaa LV ülikoolidelt ja kolleegidelt (Greifswaldi Ülikool /prof. Armin Rohde/, Kieli Rakendusülikool /prof. Manfred O. E. Hennies/) ning tasuta üleandmine TÜ Pärnu Kolledži raamatukogule (mai)
- 2003 TÜ Pärnu Kolledž, Ungari-teemaliste näituste korraldamine (kaks näitust – Ungari vapid ja Ungari graafiku Liviusz Gyulai tööd; vahendas Ungari Instituut) korraldamine (mai)
TÜ Pärnu Kolledž, kunstnik Urmas Orgussaare (Tallinn-Prangli saar) sөejoonistuste ja guasimaalide näituse korraldamine (aprill)
TÜ Pärnu Kolledž, kunstnik Kiira Kahro (Tartu-Võru) akvarellide näituse korraldamine (veebruar);
- 2002 TÜ Pärnu Kolledž, maalikunstniku-pallaslase Lembit Saartsi (Tartu) ja tema õpilase Eeva Anti (Tartu) tööde näituse korraldamine (november-detsember)
- 2002 Lääne-Virumaa Keskkonnateenistus, tunnustatud erametsaomanik
- 2001 mittetulundusühing DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst), Eesti Stipendiaatide-Vilistlaste Seltsi (DAAD-Alumni) asutajaliige
- 2000– mittetulundusühing Ambla Metsaühistu, asutajaliige
- 1999– Tallinna Metsaomanike Selts, liige
- 1997–1999 Saue Ratsaspordiklubi, juhatuse liige
- 1996–2019 rahvusvaheliste majanduspoliitika teaduskonverentside (IV – XIV) kaaskorraldaja (alates 2007 peakorraldaja Värskas /XV – XX/ ; alates 2013 peakorraldaja Jänedal /XXI – XXVII/ ja artiklite kogumike kaastoiemetamine (alates 2007 peatoimetaja; alates 2013 kui kogumik arendati kolmekeelseks rahvusvaheliseks teadusajakirjaks, selle peatoimetaja); 2019 toimus juba XXVII konverents ja ilmus ajakirja 27. aastakäik
- 1994–1995 II ja III majanduspoliitika teaduskonverentside kaaskorraldaja ja artiklite kogumike kaastoiemetaja
- 1994–1999 Pirita Majandusgümnaasium, hoolekogu liige
- 1994–1997 TTÜ, ajalehe “Tehnikaülikool” toimetuse kolleegiumi liige

- 1994–1995
Teise ja kolmanda majanduspoliitika teaduskonverentsi kaaskorraldamine (Tartu-Värskla) ja artiklite kogumike kaastoimetamine
- 1993–1997
Pirita Arengufondi Nõukogu, esimees
- 1993–1996
Pirita Keskkooli, tänaseks Pirita Majandusgümnaasiumiks (mai 1996), ümberkujundamise idee-mõtte algatamine (idee autorina) ja selle elluviimisele kaasaaitamine
- 1992
TTÜ majandusteaduskond, esimese majanduspoliitika õppetooli organiseerimine-asutamine taasiseseisvunud Eestis; teine majanduspoliitika õppetool Eestis loodi aasta hiljem TÜ majandusteaduskonnas (asutatajaks professor Jüri Sepp)
- 1991–(1993)
EV Haridusministeeriumi juures asuva “Eesti Vabariigi majandushariduse kontseptsiooni” töörühma esimees-juht
- 1991–1987
Kieli Rakendusülikooli (Saksamaa LV) majandusteaduskonna üliõpilaste diplomieelse praktika organiseerimine ja juhendamine Eesti ettevõtetes ning organisatsioonides
- 1990–1992
TTÜ majandusteaduskond, „Väikeettevõtluse“ eriala organiseerimine ning vajalike õppekavade väljatöötamine
- 1990–1991
TTÜ majandusteaduskond, esimese arvutiklassi osaline organiseerimine ja komplekteerimine arvutitega (16 arvutit kingitusena Stockholmist /väliseestlase Peeter Tõnuse vahendusel/, koostöös rootsi IT-spetsialistidega)
- 1989–1991
Võru-Kubija Turismibaas (Kagu-Eesti), igal kolmel aastal juunis-juulis-augustis peetud turistidele (saabunud põhiliselt Venemaalt ja Ukrainast) hulgaliselt loenguid ja diskussioone IME-kontseptsioonist ning Eesti majandusest, kultuurist, ühiskonnast, poliitikast ja inimestest enne nõukogude okupatsiooni ja selle ajal
- 1988–1989
Teaduste Akadeemia Majanduse Instituut, IME-kontseptsiooni töörühmas osalemine
- 1984
esimese majanduspoliitika teaduskonverentsi (nn laevakonverentsi) peakorraldaja (Tartu-Värskla) ja teeside-artiklite kogumiku kaastoimetaja
- 1975–1990
Eesti NSV Ühingus „Teadus“, majandusloengutega esinemised Eesti ettevõtetes ja organisatsioonides (s.h. koolides); esinemised tippjuhtidele majandusnõupidamistel, Eesti Raadios ja ETV-s

6.B. SOCIAL ACTIVITIES OF PROF. DR. MATTI RAUDJÄRV

(main activities)

2013–2019

Responding to the national call “100 oaks” related to the celebration of the 100th anniversary of the Republic of Estonia worked out as follows – most of the plants grown from 70 acorns (a minor part of acorns and sprouts was unfortunately lost to wild animals or just failed to grow) were taken – given as a gift – to many places in Estonia:

- Young oaks were planted in the venues of the conferences of economic policy at Värskä and Jäneda, also in the green area of the Kaasiku forest farm (country home – summer home) and also given as a gift to the neighbouring farm;
- In spring 2019, young oaks were given as a gift and planted to the gardens of homes and summer homes of several other friends but also additionally to the lands of the Kaasiku farm.

2016 – to date

European Scientific Journal (ESJ) of ESI (European Scientific Institute, based in Rome), International Editorial Team, Editorial Board: ESJ – Editorial Committee (member and peer reviewer since 26.03.2016)

2005–2007

Pärnu College of the University of Tartu, participation as the leader in the development of the curriculum of Master studies “Teaching of Economics” for implementation in cooperation with the Faculty of Education of the University of Tartu (the curriculum can be implemented later in an amended form)

2005 Lääne-Virumaa County Environmental Board, recognition for the second time for good management and growing of own forest (Tapa Rural Municipality (before 2005 – Saksi Rural Municipality) and Ambla Rural Municipality (since 2017 – Järva Rural Municipality) in the Kaasiku Farm (Karkuse Village) – Recognised Private Forest Owner (the same in 2002)

2005 Pärnu College of the University of Tartu, organisation of the exhibition of the paintings of the painter Lembit Saarts, graduate of the Pallas Art School (Tartu) and his student Eeva Ant (Tartu) (in March–April)

2004 Re-initiation (as the author of the idea) and organisation of the erection of the Sun Dial in the green area in front of the building of the Pärnu College of the Tartu University (incl. raising funds for covering all the necessary costs, from individuals and companies/organisations, incl. the Embassy of Sweden, etc. who supported/financed the project); (the author of the Sun Dial made of dolomite and bronze is the sculptor Hannes Starkopf);

The original idea to erect the Sun Dial: On 25 August 1699, the Chancellor of the University of Tartu, Erik Dahlbergh, made a proposal at the afternoon meeting of the Senate in Pärnu to install a Sun Dial in front of the university building (the University of Tartu was operating in Pärnu in 1699–1710); but due to the lack of funds the dial was not installed then.

- 2004 Pärnu College of the University of Tartu, bringing more than 30 000 pages of study literature and scientific literature on economics (in German and in English) as a gift from universities and colleagues from the Federal Republic of Germany (Greifswald University (Prof. Armin Rohde), Kiel University of Applied Sciences (Prof. Manfred O. E. Hennies) and their free delivery to the library of the Pärnu College of the University of Tartu (in May)
- 2002 Pärnu College of the University of Tartu, organisation of the exhibition of the paintings of the painter Lembit Saarts, graduate of the Pallas Art School (Tartu) and his student Eeva Ant (Tartu) (November–December)
- 2001 Non-profit organisation, Estonian Society of DAAD (Deutscher Akademischer Austausch-Dienst) Alumni, founder member
- 2000 Non-profit Organisation Ambla Forest Cooperative, founder member
- 1996–2019
Co-organiser of international scientific conferences of economic policy (IV–XIV) (since 2007 main organiser in Värskas (XV–XX); since 2013 main organiser in Jäneda (XXI–XXVII) and co-editor of collections of papers (since 2007 chief editor; since 2013 when the collection was developed into an international journal in three languages, its chief editor); in 2019 already the XXVII conference was held and the 27th annual volume of the journal was published
- 1994–1995
Co-organiser of the II and III scientific conference on economic policy and co-editor of the collections of papers
- 1994–1999
Pirita Economics High School, member of the Board of Trustees
- 1994–1997
Tallinn University of Technology, member of the Editorial Staff of the *Tehnikaülikool* newspaper
- 1994–1995
Co-organisation of the second and third scientific conference on economic policy (Tartu–Värskas) and co-editing of papers
- 1993–1997
Council of the Pirita Development Foundation, Chairman
- 1993–1996
Initiation (as the author of the idea) and contributor to of the reorganisation of the Pirita Secondary School, by now the Pirita Economics High School (May 1996)
- 1992 Faculty of Economics of the Tallinn Technical University, organisation/foundation of the first Chair of Economic Policy in Estonia after regaining of its independence
- 1991–(1993)
Chairman/head of the Working Group of the Economics Education Conception of the Republic of Estonia operating under the aegis of the Ministry of Education of the Republic of Estonia

- 1991–1987
Kiel University of Applied Sciences (Federal Republic of Germany), organisation and supervision of pre-diploma practical training of students of the Faculty of Economics in Estonian enterprises and organisations
- 1990–1992
Tallinn Technical University, Faculty of Economics, organisation of the SME speciality and development of the required curricula
- 1990–1991
Tallinn Technical University, Faculty of Economics, partial organisation of the first computer classroom and provision of equipment (16 computers as a gift from Stockholm (mediated by the expatriate Peeter Tõnus), in cooperation with Swedish IT-specialists)
- 1989–1991
Võru-Kubija Tourist Home (Southeast-Estonia), in each of the three years, in June-July-August numerous lectures and discussions held for tourists (mainly from Russia and Ukraine) about the concept of Estonian self-management and Estonian economy, culture, society, politics and people before and during the Soviet occupation
- 1988–1989
Academy of Sciences, Institute of Economics, participation in the Estonian Self-Management Working Group
- 1984
Main organiser of the first Scientific Conference on Economic Policy (so-called “Ship Conference”) (Tartu-Värska) and co-editor of the collection of theses-papers
- 1975–1990
Science Society of the Estonian S.S.R., delivering of lectures on economics in Estonian enterprises and organisations (incl. in schools); presentations for top management at meetings on economic issues, in Estonian Radio and Estonian TV

**6.C. GESELLSCHAFTLICHE AKTIVITÄTEN VON PROF. DR. MATTI
RAUDJÄRV**
(wichtigste Aktivitäten)

2013–2019

Auf den landesweiten Aufruf „100 Eichen“ im Zusammenhang mit den Feierlichkeiten zum 100. Geburtstag der Republik Estland war es gelungen, wie folgt zu reagieren – von den aus ca. 70 Eicheln angebauten Setzlingen wurde der größere Teil an mehrere Stellen Estlands gebracht und verschenkt (der kleinere Teil von Eicheln, Sprössen und Setzlingen ist aber leider eine Beute von Waldbewohnern und des Misserfolges geworden):

- an den Austragungsorten der Konferenzen über Wirtschaftspolitik, in Värskas und Jäneda, wurden junge Eichen im Mai 2018 angepflanzt; ebenfalls auf den Grünflächen des eigenen Waldgehöftes (Bauernhof und Sommerhaus) von Kaasiku angepflanzt und auch an das Nachbargehöft verschenkt;
- im Frühjahr des Jahres 2019 wurden junge Eichen noch in den Gärten der Häuser und Sommerhäuser von mehreren Freunden angepflanzt, dazu aber noch zusätzlich auf dem Territorium des Gehöftes von Kaasiku.

2016– ESI (European Scientific Institute, Standort in Rom), Zeitschrift „European Scientific Journal“ (ESJ), International Editorial Team, Editorial Board: ESJ – Editorial Committee (Mitglied und Rezensent seit 26.03.2016)

2011 Forstgenossenschaft von Ambla, Teilnahme an der Vorbereitung der Exposition des Waldgebietes bei den im Juli stattgefundenen XX. Bauernhoftagen in Jäneda; Tätigkeit als Richter beim Holzeinschlag-Wettbewerb

2010 Forstgenossenschaft von Ambla, Teilnahme an der Vorbereitung der Exposition des Waldgebietes bei den im Juli stattgefundenen XIX. Bauernhoftagen in Jäneda; Tätigkeit als Richter beim Holzeinschlag-Wettbewerb

2009 Forstgenossenschaft von Ambla, Teilnahme an der Vorbereitung der Exposition des Waldgebietes bei den im Juli stattgefundenen XVIII. Bauernhoftagen in Jäneda; Tätigkeit als Richter beim Holzeinschlag-Wettbewerb

2007–2008

Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Erarbeitung des Mastercurriculums „Territoriales wirtschaftliches Umfeld“, zum Teil für den Einsatz in Kooperation mit der Wirtschaftsfakultät an der Universität Tartu (das Curriculum wird künftig in einer ergänzten Form einsetzbar sein)

2005–2007

Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Beteiligung als Leiter an der Erarbeitung des Mastercurriculums „Wirtschaftspädagogik“, für den Einsatz in Kooperation mit der Bildungsfakultät an der Universität Tartu (das Curriculum wird künftig in einer ergänzten Form einsetzbar sein)

2007 Forstgenossenschaft von Ambla, Teilnahme an der Vorbereitung der Exposition des Waldgebietes bei den im Juli stattgefundenen XVI. Bauernhoftagen in Jäneda

- 2006 Forstgenossenschaft von Ambla, Teilnahme an der Vorbereitung der Exposition des Waldgebietes bei den im Juli stattgefundenen XV. Bauernhoftagen in Jänedä
- 2005 Umweltdienst des Landkreises Lääne-Virumaa, für gute Pflege und Anbau des eigenen Waldes (Gemeinde Tapa /vor 2005 – Gemeinde Saksi/ und Gemeinde Ambla /seit 2017 – Gemeinde Järva/) am Bauernhof von Kaasiku (Dorf Karkuse) wurde zum zweiten Mal der Ehrentitel des anerkannten Privatwaldbesitzers verliehen
- 2005 Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Veranstaltung der Ausstellung mit den Werken des Malers der Pallas-Schule Lembit Saarts (Tartu) und seiner Schülerin Eeva Anti (Tartu) (März – April)
- 2004 Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Veranstaltung der Gemäldeausstellung des Malers Heiki Kahro (Tartu – Võru) (November); Wiederaufnahme und Durchführung (darunter Findung der nötigen Unterstützer und Sponsoren unter Privatpersonen, Firmen und Organisationen zur Deckung aller Ausgaben, darunter die schwedische Botschaft u. a.) der Errichtung einer Sonnenuhr auf der Grünanlage vor dem Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ) (als Autor der Idee); (der Autor der Sonnenuhr aus Dolomit und Bronze ist der Bildhauer Hannes Starkopf);
Ursprüngliche Idee über die Errichtung einer Sonnenuhr: am 25. August 1699 hat Erik Dahlbergh, Kanzler der Universität von Tartu, in Pärnu auf einer Nachmittagssitzung des Senats den Vorschlag zur Anbringung einer Sonnenuhr vor dem Universitätsgebäude gemacht (die Universität von Tartu befand sich in den Jahren 1699–1710 in Pärnu); die Uhr wurde aber damals wegen Geldmangel nicht ausgeführt und nicht angebracht.
- 2004 Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Zustellung von mehr als 30 000 Seiten Unterrichts- und Wissenschaftsliteratur aus dem Wirtschaftsbereich (in deutscher und englischer Sprache) als Geschenk von den Universitäten und Kollegen aus der Bundesrepublik Deutschland (Universität Greifswald /Prof. Dr. Armin Rohde/, Fachhochschule Kiel /Prof. Dr. Manfred O. E. Hennies/) sowie deren kostenlose Übergabe an das Pärnuer College der Universität Tartu (Mai)
- 2003 Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Veranstaltung von Ausstellungen mit ungarischer Thematik (zwei Ausstellungen – ungarische Wappen und Werke des ungarischen Grafikers Líviusz Gyulai; vermittelt vom Ungarischen Institut) (Mai)
Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Veranstaltung der Ausstellung mit Kohlezeichnungen und Gouache-Gemälden des Künstlers Urmas Orgussaare (Tallinn – Insel Prangli) (April)
Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Veranstaltung der Ausstellung mit den Aquarellen der Künstlerin Kiira Kahro (Tartu – Võru) (Februar)
- 2002 Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), Veranstaltung der Ausstellung mit den Werken des Malers der Pallas-Schule Lembit Saarts (Tartu) und seiner Schülerin Eeva Anti (Tartu) (November – Dezember)
- 2002 Umweltdienst des Landkreises Lääne-Virumaa, anerkannter Privatwaldbesitzer

- 2001 Gemeinnütziger Verband DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst),
Gründungsmitglied der Gesellschaft von Estnischen Stipendiaten und
Absolventen (DAAD-Alumni)
- 2000– Gemeinnütziger Verband Forstgenossenschaft von Ambla, Gründungs-
mitglied
- 1999– Verband der Waldbesitzer von Tallinn, Mitglied
- 1997–1999 Reitsportclub von Saue, Vorstandsmitglied
- 1996–2019
Mitveranstalter der internationalen Wissenschaftskonferenzen über Wirt-
schaftspolitik (IV. – XIV.) (seit 2007 Hauptveranstalter in Värskä /XV. – XX./;
seit 2013 Hauptveranstalter in Jäneda /XXI. – XXVII./ und Mitredaktion der
Artikelsammelbände (seit 2007 Chefredakteur; seit 2013, als der Sammelband
zu einer dreisprachigen internationalen Wissenschaftszeitschrift entwickelt
wurde, deren Chefredakteur); 2019 hat bereits die XXVII. Konferenz
stattgefunden und ist der 27. Jahrgang der Zeitschrift erschienen
- 1994–1995
Mitveranstalter der II. und III. Wissenschaftskonferenz über Wirtschafts-
politik und Mitredakteur der Artikelsammelbände
- 1994–1999
Wirtschaftsgymnasium von Pirita, Mitglied der Schulträgersrates
- 1994–1997
Technische Universität Tallinn (TTÜ), Mitglied des Redaktionskollegiums der
Universitätszeitung „Tehnikaülikool“
- 1994–1995
Mitveranstaltung der zweiten und dritten Wissenschaftskonferenz über
Wirtschaftspolitik (Tartu – Värskä) und Mitredaktion der Artikelsammel-
bände
- 1993–1997
Rat des Entwicklungsfonds von Pirita, Vorsitzender
- 1993–1996
Anregung des Gedanken zur Umgestaltung der Oberschule von Pirita, heute
Wirtschaftsgymnasium von Pirita geworden (Mai 1996) (als Autor der Idee,
sowie Beihilfe dazu
- 1992 Wirtschaftsfakultät an der Technischen Universität Tallinn (TTÜ), Organi-
sierung und Gründung des ersten Lehrstuhls für Wirtschaftspolitik im wieder
unabhängig gewordenen Estland; der zweite Lehrstuhl für Wirtschaftspolitik
in Estland wurde ein Jahr später an der Wirtschaftsfakultät der Universität
Tartu (TÜ) (der Gründer war Professor Dr. Jüri Sepp)
- 1991–(1993)
Vorsitzender und Leiter der Arbeitsgruppe „Konzeption der Wirtschafts-
bildung in der Republik Estland“ am Bildungsministerium der Republik
Estland
- 1991–1997
Organisierung und Betreuung des Vordiplompraktikums von Studenten der
Wirtschaftsfakultät aus der Fachhochschule Kiel (Bundesrepublik Deutsch-
land) in estnischen Unternehmen und Organisationen

1990–1992

Wirtschaftsfakultät an der Technischen Universität Tallinn (TTÜ), Organisation der Fachrichtung „Kleinunternehmertum“ sowie Erarbeitung von nötigen Curricula

1990–1991

Wirtschaftsfakultät an der Technischen Universität Tallinn (TTÜ), teilweise Organisation und Komplettierung der ersten Computerklasse mit Computern (16 Computer als Geschenk aus Stockholm /unter Vermittlung des Auslandsesten Peeter Tõnus/, in Kooperation mit den schwedischen IT-Fachleuten)

1989–1991

Touristencamp von Võru-Kubija (Südost-Estland), während drei Jahre jedes Jahr im Juni, Juli oder August wurden an Touristen (hauptsächlich aus Russland und aus der Ukraine angereist) zahlreiche Vorlesungen und Diskussionen gehalten über die Konzeption des selbstwirtschaftenden Estlands (IME) sowie über die Wirtschaft, Kultur, Gesellschaft, Politik und Leute von Estland vor und während der sowjetischen Besatzung

1988–1989

Institut für Wirtschaft an der Akademie der Wissenschaften, Teilnahme an der Arbeitsgruppe der Konzeption des selbstwirtschaftenden Estlands (IME)

1984

Hauptveranstalter der ersten Wissenschaftskonferenz über Wirtschaftspolitik (der sog. Schiffskonferenz) (Tartu – Värska) und Mitredakteur des Sammelbandes mit Thesen und Artikeln

1975–1990

An der Gesellschaft für Wissenschaft „Teadus“ der Estnischen SSR, Auftritte mit Wirtschaftsvorlesungen in estnischen Unternehmen und Organisationen (darunter in den Schulen); Auftritte an Wirtschaftsberatungen für die Spitzenführung, im Estnischen Rundfunk und im Estnischen Fernsehen (ETV)